

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

Μάγειρας στο στρατό και άλλες ιστορίες

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2024

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

Μάγειρας στο στρατό και άλλες ιστορίες

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2024

Για τους παλιούς η στρατιωτική θητεία ήταν μια «περιπέτεια». Ανάλογα με την εποχή, μπρος πίσω 2 χρόνια διαφορετικά από την υπόλοιπη ζωή, με πολλές και εναλλασσόμενες εμπειρίες, άλλοτε ευχάριστες, άλλοτε δυσάρεστες. Ένας κόσμος διαφορετικός μόνο... με άνδρες, ένας κόσμος που υποτίθεται ότι προετοιμαζόταν για... πόλεμο αλλά στην ουσία περνούσε έγκλειστος περιφερόμενος σε στρατόπεδα, φυλάκια, σκοπιές, ασκήσεις και βολές. Και στο τέλος από όλα αυτά έμεναν οι «ιστορίες» που οι... αποφοιτήσαντες του στρατού διηγούνταν για χρόνια και χρόνια. Άλλοτε πραγματικές, άλλοτε φανταστικές, άλλοτε με πραγματικά και φανταστικά στοιχεία. Η στρατιωτική ζωή δεν ήταν πάντα ίδια αλλά ούτε και για όλους ίδια. Υπήρχαν πόλεμοι, εκστρατείες, ζωή συντροφιά με το θάνατο. Υπήρχαν περίοδοι με το στρατό τόπο σωματικού και ψυχολογικού βασανισμού των φαντάρων, ευτελισμού της προσωπικότητας και απίστευτων διακρίσεων. Ο καθένας κουβαλάει διαφορετικές εμπειρίες ανάλογα με την εποχή που υπηρέτησε, τη θέση που βρέθηκε και τις σχέσεις του με την πολιτική εξουσία. Παρουσιάστηκα καθυστερημένα σχετικά τον Οκτώβριο του 1980, σε μια μεταβατική περίοδο με έντονα τα σημάδια των πολιτικών διακρίσεων που με είχαν κατατάξει στην κατηγορία των «αντεθνικώς δρώντων» με ό, τι συνεπαγόταν αυτό και αποτυπώθηκε στη θητεία των 22 μηνών και 10 ημερών. Η... προσαύξηση το 1982 και την εποχή που πολλοί πίστευαν ότι η κυβερνητική αλλαγή θα άλλαζε και τα πράγματα: 10 ημέρες φυλακή γιατί στη νυχτερινή έφοδο ο ταγματάρχης που με είχε βάλει σημάδι, βρήκε κάτω από το μαξιλάρι μου το «Ριζοσπάστη».

Κάποια στιγμή πριν από λίγα χρόνια σκέφτηκα να καταγράψω τη ζωή στο στρατό με μια αφήγηση για την τελευταία μου ειδικότητα ως... μάγειρα σε φυλάκιο. Και καθώς έγραφα στο fb καθημερινά την... καθημερινότητα, πολλοί φίλοι με παρακίνησαν να γράψω για όλη τη θητεία. Έτσι προέκυψε το πόνημα «Μάγειρας στο στρατό και άλλες ιστορίες». Σε αυτό το εγχείρημα που το κάνει και αυθεντικό, είχα τη βοήθεια της... αλληλογραφίας. Πάντα έγραφα, και στο στρατό έγραφα καθημερινά στη Βούλα, ο ταχυδρόμος... τα είχε παίξει με την πυκνότητα. Αυτά τα γράμματα διασώθηκαν στις διαδοχικές μετακινήσεις και αποτέλεσαν την «πηγή» της αφήγησης καθώς μάλιστα ήταν και ημερολογιακά ταξινομημένα. Ασφαλώς υπάρχει και αυτολογοκρισία κατ' αρχήν σε αυτά τα γράμματα γιατί κανένας δεν γνώριζε μέχρι που έφτανε η παρακολούθηση και ποιος θα μπορούσε να τα διαβάσει... πριν την επίδοση. Αλλά και από αυτά εννοείται πως έχουν αφαιρεθεί οι εντελώς προσωπικές στιγμές μιας δύσκολης περιόδου. Κρατούσα ακόμη ημερολόγια, σημειώσεις, συγγραφικά γυμνάσματα. Με τις παραινέσεις πολλών φίλων αλλά και ανθρώπων που βρεθήκαμε μαζί σε διάφορες φάσεις της θητείας, αποφάσισα να τα συγκεντρώσω σε ένα ηλεκτρονικό βιβλίο. Πέρα από τον προσωπικό χαρακτήρα της περιγραφής, νομίζω ότι μέσα από την αφήγηση προκύπτουν όψεις της ζωής, των αντιλήψεων και των συνθηκών μιας εποχής που περνάει όλο και περισσότερο στην αρμοδιότητα της ιστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:**2.000 ΝΕΟΣΥΛΛΕΚΤΟΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΠΟΛΗ**

Δεν θα έλεγα πως ήταν και η πιο ευχάριστη στιγμή όταν κάποιος διάβαινε την πύλη του στρατοπέδου προκειμένου να παρουσιαστεί για να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία. Αφηνε πίσω του έναν κόσμο στον οποίο είχε μεγαλώσει και θα έπρεπε να συμβιβαστεί με την ιδέα ότι για ένα χρονικό διάστημα (22 μήνες στη δική μου σειρά) θα έπρεπε να αντιμετωπίσει στην πράξη τη γενική... αρχή η οποία έλεγε πως “εκεί που αρχίζει ο στρατός σταματάει η λογική”. Πέρασα την πύλη γνωρίζοντας πως θα ήταν μια περίοδος στη διάρκεια της οποίας θα έπρεπε να αντιμετωπισθούν ψύχραιμα οι δυσκολίες που δεν ήταν μόνον... προσαρμογής. Αυτές που αντιμετωπίζει ο κάθε στρατιώτης, αλλά ειδικότερα η κατηγορία των “αντεθνικών δρώντων” και μάλιστα στην υψηλότερη διαβάθμιση... επικινδυνότητας. Χαφιέδες και ασφάλεια είχαν σχηματίσει έναν ογκώδη φάκελο καθώς κατέγραφαν ακόμη και τα... δρομολόγια που κάναμε ή τα χωριά που εμφανιζόμασταν ως Κνίτες. Ένα φάκελο που

έμελλε να αποκτήσει και άλλα φύλλα στο στρατό καθώς εκεί η σύγκρουση ήταν... εκ του σύνεγγυς. Και μάλιστα για τα αυτονόητα κατά την κοινή λογική και τις συνταγματικές πρόνοιες.

Από πολίτης φαντάρος

Αρχές Οκτώβρη του 1980, φορτωμένος με αυτές τις σκέψεις πέρασα την πύλη του στρατοπέδου την Τρίπολη, μαζί με 2.000 περίπου νεοσύλλεκτους. “Κεκαρμένος εν χρω” κατά πως έλεγε ο μακαρίτης Τσατσάκης γυμνασιάρχης στο Νησί σε μια επίδειξη... αρχαιογνωσίας από το μπαλκόνι. Κατά τη λαϊκή “γουλιά” καθόσον το κούρεμα ήταν με την ψιλή και το κεφάλι γυάλιζε σαν... γλόμπος. Ο ισχυρισμός περί υγιεινής και ψείρας στην πρώτη γραμμή, και πίσω από αυτό η ταπείνωση και η τιμωρία όπως έχει καταγραφεί κοινωνιολογικά στην πορεία της ανθρωπότητας. Καταργήθηκε δυο χρόνια αργότερα στο πλαίσιο ενός στοιχειώδους εκσυγχρονισμού.

Εξοδος
στην Τρίπολη
με συναδέλφους
και τη Βούλα

Υποδοχή από το συνεργείο καταγραφής και μετά αγελιδόν οι γλόμποι νεοσύλλεκτοι στην αποθήκη με τον ιματισμό. Οι σκηνές στις παράγκες του Νησιώτικου πανηγυριού ή στη λαϊκή των τσιγγάνων, ωχριούν μπροστά στο θέαμα των συνωστιζομένων για να γεμίσουν το στρατιωτικό σάκο με όλα όσα χρειάζονται για δυο περίπου χρόνια παρένθεσης στη ζωή: Κάλτσες, σκελέες, φόρμες, φανέλες πουκάμισα, ζακέτες, στολές εξόδου, τζάκετ, πετσέτες (και κάποια ακόμη που ξεχνώ), με τα νούμερα στο περίπου. Αρβυλα και ελβιέλες, με τις ώρες να... ταιριάξεις τα νούμερα. Σπρωξίδι, συνωστισιμός, κατάσταση συνειδητά αγελαία, ο εθισμός στην ιδέα ότι στο στρατό ξεχνάτε την προσωπικότητα, εδώ σας σφυράνε και τρέχετε σαν το σκύλο στο πείραμα του Παβλόφ. Και αφού γέμιζε ο σάκος, ένα... λουκάνικο ενός μέτρου περίπου με ανάλογη διάμετρο, τον έκλεινες και με ένα λουκέτο που είχες προμηθευτεί κατόπιν οδηγιών για να μην κάνουν φτερά τα πράγματα. Και άλλο ένα μικρό για τα άρβυλα, φυσικά και μεγάλο για το όπλο. Μετά τον ιματισμό και την πρώτη στρατιωτική εμφάνιση ακολούθησε ο εξοπλισμός: Κάτι πανάρχαια M1 έτοιμα να σκορπίσουν, ξιφολόγη, παλάσκες, γεμιστήρες, κράνη σιδερένια. Φυσικά κάπου στη διαδικασία προμηθευόσουν και τα... προς το ζην: Καραβάνα και κουταλοπήρουνα για να τα κουβαλάς μαζί σου. Γραμμή για το θάλαμο, κάπου 60 άτομα σε δώροφα κρεβάτια, μούλαξε ορεινό. Προπόνηση για το στρώσιμο, ξεστρώσιμο (μέγας μπελάς, ποτέ δεν τα κατάφερα με την απαιτούμενη στρατιωτική τάξη). Και δώσου μετά η καραμούτζα “φαντάρε, φαντάρε που πας, πάρε την καραβάνα σου και έλα να φας”. Με μουσική χωρίς λόγια φυσικά και να στην ουρά για να εισπράξεις μια κουτάλα φασολάδα, το ψωμί στο χέρι και γραμμή για τους πάγκους των εστιατορίων. Σε αυτή την περίπτωση η αυτογνωσία λέει ότι είπε και εκείνος που του πούλησαν το σαπούνι για τυρί: “αφρίζεις, ξαφρίζεις θα σε φάου”, γιατί διαφορετικά θα ψοφήσεις στην πείνα. Και λόγος από το διοικητή και οδηγίες και σκοπιές με τη μια και το βράδυ μετά από μια πρωτόγνωρη μέρα... σιланς. Σιω-

πητήριο και κατ' ευθείαν στο κρεβάτι. Εδώ που τα λέμε η θητεία στους προσκόπους έκανε πιο εύκολη την προσαρμογή. Πλην όμως άλλαι αι βουλαί δεκανέων και βυσματούχων που για κακή μας τύχη κοιμούνταν στο θάλαμο. Παρά-ωρα οι τύποι κατέφθασαν εν ευθυμία καθόσον έθυον εις τον Βάκχον (ο ένας Τριπολιτσιώτης και γνωστός ποδοσφαιριστής). Έκαναν ρούγα στην άκρη και σήκωσαν το θάλαμο στο πόδι. Μια, δύο, τρεις και έβαλα τις φωνές: “Τι θα γίνει ρε παιδιά θα μας αφήσετε να κοιμηθούμε;”. Εγινε πανικός: “Ποιός φώναξε, ψάρι, θα σε τσακίσω” και άλλες μαγκιές των εκπαιδευμένων στα καψόνια (αφού είχαν υποστεί τα πάνδεινα). “Εγώ” απάντησα και στην απειλή, απείλησα ότι θα βγω την επομένη στην αναφορά. Κάπου εκεί ξεθάρρεψαν και άρχισαν να φωνάζουν περισσότερο με αποτέλεσμα να κάνει πίσω ο δεκανέας. Με τη φωνή έκανα τις πρώτες γνωριμίες καθώς το πρωί με βρήκαν διάφοροι και “συνωμοτίσαμε” για αντιδράσεις σε ανάλογα φαινόμενα. Δεν χρειάστηκε όμως καθώς γαύγιζε διαρκώς ο δεκανέας πλην όμως... αλάργα από καψόνια και σπισίματα, τούπιασα και την κουβέντα και κατάλαβε ότι δεν αμφισβητώ την... εξουσία του. Τρικυμιάδης η πρώτη μέρα αλλά κατάφερα και κοιμήθηκα λίγες ώρες.

Τεστ «εθνικοφροσύνης»...

Οι πρώτες δυο-τρεις ημέρες ήταν της... προσαρμογής αλλά είμαστε στο πόδι όλη την ημέρα. Τυπικές εξετάσεις από γιατρούς, ο πρώτες υπηρεσίες, αναγνώριση χώρου. Τεράστιος (μερικές εκατοντάδες στρέμματα, αλλά και περιορισμένος. Δυο μεγάλα αντικριστά πέτρινα κτήρια, για τα δύο τάγματα και ίδιας τεχνολογίας Διοικητήριο στην τρίτη πλευρά, ευμεγέθης πλατεία μεταξύ τους. Μαγειρεία, εστιατόρια, Κέντρο Ψυχαγωγίας Μονάδας (ΚΨΜ), καλλιότητες, στίβος, βοηθητικά κτήρια εκπαίδευσης... υπό βροχίν, σκοπιές ακόμη και στα... βράχια για να έχουν... απασχόληση οι φαντάροι και να μην τεμπελιάζουν, φυλάγοντας το τίποτε στο πουθενά. Μαθαίνοντας αυτά περάσαμε και τις... γραπτές δοκιμασίες. Η Τρίπολη ήταν κεντρο εκπαίδευσης Υποψηφίων Εφέδρων

Αξιωματικών (ΥΕΑ) και η πρώτη δοκιμασία ήταν η... εξέταση εθνικοφροσύνης (όπως και σε όλα τα στρατόπεδα). Ερωτήσεις από τον “πυρήνα” του εθνικισμού και του αντικομμουνισμού με επίφαση τη διερεύνηση πιθανών ψυχολογικών προβλημάτων. Λες και θα καθόταν κανένας ψυχολόγος να διαβάσει 2.000 ερωτηματολόγια για να διαπιστώσει αν είναι κανένας... μουρλός. Πάνω το ερωτηματολόγιο, συμπληρώνω τα τυπικά και τα... αυτονόητα αλλά στο ψπτό αλλού “δεν επιθυμώ να απαντήσω” και αλλού “η ερώτηση παραβιάζει τα συνταγματικά μου δικαιώματα”. Δυστυχώς δεν φρόντισα να κρατήσω σημειώσεις με τις ερωτήσεις, θα είχε ενδιαφέρον ιστορικής φύσεως. Μετά από λίγες ημέρες με φώναξαν να παρουσιαστώ στο Διοικητήριο. Προετοιμάστηκα ψυχολογικά για κόντρες, αλλά ο αξιωματικός που ήταν στο γραφείο, χωρίς να μου δώσει εξηγήσεις, ζήτησε να συμπληρώσω και πάλι ένα μέρος του ερωτηματολογίου με τις “πονηρές” ερωτήσεις. Επανάλεβα μονότονα τις απαντήσεις και τελείωσε εκεί το τεστ εθνικοφροσύνης... φουσκώνοντας το φάκελλο με τα νέα στοιχεία. Δεύτερη δοκιμασία τεστ... ευφυΐας, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, γεωμετρικά σχήματα και άλλα στρατιωτικής έμπνευσης. Οι απαντήσεις ήταν “με δουλεύετε, σας δουλεύω”. Ετσι και αλλιώς και ο χαρακτηρισμός του “αντεθνικού δρώντος” με απέκλειε από την... αξιολόγηση και τα βύσματα έτρωγαν και τους ευφυέστερους των “εθνικά αποδεκτών”. Εδωσα σε όλες τις πιο απίθανες απαντήσεις, αν το έβλεπε ψυχίατρος θα με έστελνε δίπλα στο... Βαλτέτσι για... πραγματογνωμοσύνη. Ο στρατιωτικός τύπος όμως είναι τύπος και έτσι μετά από λίγες ημέρες πήγαμε για το δεύτερο τεστ των υποψηφίων εφέδρων αξιωματικών. Στο οποίο είχες την επιλογή να απαντήσεις ότι “δεν επιθυμώ να γίνω αξιωματικός”. Κάτι που έκανα και έφυγα αμέσως εξασφαλίζοντας ένα δίωρο περίπου χαλάρωσης. Όση ώρα δηλαδή οι επιμέμοντες προσπαθούσαν να βρουν τις κατάλληλες απαντήσεις για να εξασφαλίσουν το εισιτήριο του Κέντρου Εκπαίδευσης Υποψηφίων Εφέδρων Αξιωματικών. Με τούτα και με τ’ άλλα, σε λίγες μέρες γνώρισα

κάμποσους πατριώτες και... συνοδοιπόρους και ο εγκλεισμός έγινε λιγότερο ανυπόφορος.

Σωματικές δοκιμασίες, αγγαρείες και ευτελισμός

Γραπτές δοκιμασίες αλλά και... σωματικές παράλληλα. Εν αρχή ήν το όπλο: Επ’ ώμου, παρουσιάστε, παραπόδα, υπό μάλης και πάει λέγοντας. Ωρες ατελείωτες για εκμάθηση, χρόνους και συντονισμό. Και ο στίβος με τα εμπόδια, τα... μονόζυγα, τα σκοινιά και άλλα συμπράγκαλα για σκληραγώγηση και ως προσομοίωση πραγματικών συνθηκών. Φυσικά γυμναστική και τρέξιμο, ασκήσεις στη μεγάλη αυλή αλλά και στο γύρω χώρο που ήταν της σκληραγώγησης. Η πρώτη νυχτερινή, η υγρασία περόνιαζε τα κόκαλα, έρπην στις πέτρες και τα αγκάθια. Θαλαμοφύλακας, σκοπιές, αγγαρείες, σε δουλειά να βρισκόμαστε. Και δώστου να σκοτώσεις το θηρίο στην “καλλιόπη”, σπρώχναμε με κάτι ξύλα το σωρωμένο σκατό και μετά με τα κράνη ρίχναμε τόννους νερό για να καθαρίσουν. Ως εκ τούτου γέμιζαν οι βόθροι νερό και η περιοχή βρώμαγε κλούβια αυγά από τις εκπομπές μεθανίου, υδροθείου και άλλων αερίων. Και αν δεν είχαμε δουλειά να κάνουμε, ακόμη και στον ελεύθερο χρόνο... γόπινγκ. Μερικές εκατοντάδες μαντράχαλοι ακροβολισμένοι στο στρατόπεδο σε πρακτικά μαθήματα περιβαλλοντικής αγωγής. Δεν έμενε γόπα για γόπα και αν έμενε την άκουγες για τα καλά από όποιο αξιωματικό περνούσε δίπλα σου. Μια μέρα πήγα εθελοντικά στα σκουπίδια για να δω... πως είναι ο έξω κόσμος, πάνω από το REO βεβαίως. Βρώμα αφόρητη και στο φορτηγό και στο σκουπιδότοπο, ακόμη και νοσοκομειακά απόβλητα. Δυο από τους πέντε της αγγαρείας ξερνοβλούσαν από απδία για το θέαμα και από βρώμα.

Κάτι που το είχα πάρει απόφαση ότι έτσι είναι ο στρατός, κάτι που βρέθηκα με φίλους και γνωστούς, η προσαρμογή ήταν γρήγορη. Για ύπνο στις 10.30 το βράδυ, ξύπνημα 4.30-5 το πρωί, τις πρώτες ημέρες στο στρατό ο ύπνος και το κέσιμο είναι δύσκολα μέχρι να συνηθίσεις. Εγερτήριο, ξύρισμα, ντύσιμο, γυάλισμα, μαγειρείο

για πρωινό. Τσάι ή σκονόγαλα, ψωμί με βούτυρο και μαρμελάδα. Και σφήκες, χιλιάδες σφήκες που εφορμούσαν στη μαρμελάδα. Μια ημέρα την πλήρωσα για τα καλά, πήγα να διώξω μια, θύμωσε και μου τράβηξε ένα τσίμπημα στο δεξί χέρι. Κάτι μέρες με δυσκολία έπινα και το όπλο. Ασκήσεις, υπηρεσίες η μια πίσω από την άλλη πλην όμως τα καψόνια είχαν σχεδόν καταργηθεί καθώς από το στρατόπεδο περνούσαν χιλιάδες φοιτητές και τέτοια περιστατικά έπαιρναν δημοσιότητα.

Η μονοτονία έσπασε 15 Οκτωβρίου λόγω... εθνικής ποδοσφαίρου και πανηγυρισμών. Η Ελλάδα αντιμετώπισε την Δανία εκτός έδρας και την κέρδισε με 1-0 καθώς ο Σαργκάνης στην πρώτη του εμφάνιση με τη φανέλα της εθνικής έπιασε τα απίστευτα. Αρχικά έγγραφα, μετά άκουσα πανηγυρισμούς και τα παράτησα τρέχοντας για τα μαγειρεία που είχε τοποθετηθεί οι τηλεόραση και συνωστίζονταν οι φαντάροι...

Για τη «Μακεδονία» στα... μαγειρεία

Το πρόγραμμα είχε και παρέλαση, πλησίαζε η 28η Οκτωβρίου. Οπότε με τις ώρες πέρα δώθε για να επιδειξουμε το “ακμαιότατον νηϊκόν” και την “υψηλή εκπαίδευση” στους δρόμους της Τρίπολης. Μουσική μπορεί να μην είχαμε

στις πρόβες, είχαμε όμως άσματα εθνικοφροσύνης. Πήγαινε σύννεφο το “Μακεδονία ξακουστή του Αλεξάνδρου η χώρα”, το “Έχω μια αδερφή κουκλίτσα αληθινή, τη λένε Βόρεια Ηπειρο την αγαπώ πολύ” και κάποια άλλα που δεν θυμάμαι γιατί δεν τα έμαθα ποτέ αφού... δεν τραγουδούσα. Περίμενα να μου την πέσουν αφού με έβλεπαν οι ανθυπολοχαγοί αλλά αντί γιαυτό... κόρτασα αγγαρεία στα μαγειρεία. Κάποια στιγμή με την άκρη του ματιού κατάλαβα πως με παρακολουθούσε ο αξιωματικός που είχε χρωθεί το τμήμα. Δόκιμος ή μόνιμος δεν θυμάμαι. Από την επόμενη ημέρα την ώρα της πρόβας, μόνιμος στα μαγειρεία. Καθάρισα βουνά πατάτες γιατί καθώς φαίνεται ο συγκεκριμένος αξιωματικός δεν ήθελε “τσαμπουκάδες”. Είτε για να με προστατεύσει, είτε ως επιλογή τακτικής από τη διοίκηση για να μην... μολυνθεί το τάγμα, βρέθηκα ανάμεσα σε κατσαρόλες ως... βοηθητικό προσωπικό. Δεν γνώριζα ότι η υπόθεση είχε προϊστορία. Λίγες μέρες νωρίτερα όταν η Τρίπολη γιόρταζε την άλωση (23 Σεπτεμβρίου), τα τμήματα της προηγούμενης σειράς που παρέλασαν τραγουδούσαν τα ίδια ακριβώς. Αλλά το γεγονός καταγγέλθηκε από το “ΡΙζοσπάστη” (19 Οκτωβρίου) και έγινε ερώτηση στη Βουλή. Και μάλλον ήθελαν να αποφύγουν μια δεύτερη καταγγελία,

Νεοσύλλεκτοι
σε πορεία
στην Τρίπολη

επιμένοντας βεβαίως στην... “εθνική” διαπαιδαγώγησι. Ετσι στην παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου δεν δόθηκε σύνθημα για τραγούδι και εγώ προσπαθούσα να μην χάσω το κλείστρο του Μ1 καθότι το όπλο χάρβαλο και διακοσμητικό, αλλά άντε να σου πέσει το εξάρτημα στην παρέλαση και να σκύψεις να το μαζέψεις. Πιάστηκαν τα δάχτυλα καθώς το μάγκωσα, μέχρι να περάσουμε από επισήμους και συγκεντρωμένους, για να το βάλω στην τσέπη. Πάντως με το τραγούδι... δεν την γλίτωσα. Κατά πως δεν μάθαινα τα υπόλοιπα, δεν είχα μάθει και την “Κρήτη”. Ο μόνιμος ανθυπολοχαγός που μας είχε χρεωθεί ήταν Κρητικός και προφανώς μου τη φύλαγε. Νυχτερινή με ψιχάλα και συννεφιά, να μην βλέπεις που πατάς στο έδαφος της... ανωμαλίας και δώσου η “Κρήτη”. Όταν περνούσε δίπλα έλεγα άλλοτε “ε” άλλοτε “α” για να φαίνεται ότι τραγουδάω. Πλιν όμως κάποια στιγμή που με προσπερνούσε η κατάληξη ήταν “α” και εγώ τραγουδάγα “ε”. Οπότε με σουτάρει στην αναφορά το πρωί για 10 ημέρες φυλακή. Οι οποίες στα χαρτιά έγιναν 10 ημέρες στέρψη εξόδου και την έβγαζα μέσα όταν οι άλλοι... έτρωγαν παιδάκια. Το “καψόνι” χωρίς να φαίνεται είχε και συνέχεια. Μου τράβηξε και ένα ξεγερεμένο νούμερο την ημέρα του δεύτερου επισκεπτηρίου με αποτέλεσμα να έρθει η Βούλα από την Αθήνα και να μην συναντηθούμε. Βεβαίως οι γνωστοί με έψηναν να παρατήσω την υπηρεσία και να πάω στο επισκεπτήριο, αλλά... δεν ψυχνόμουν. Αν υποψιάζεσαι πως στην έχουν στήσει δεν είσαι κορόιδο να τρέχεις μετά με βαριές καμπάνες για εγκατάλειψη θέσης.

Επισκεπτήριο, έξοδος και άδειες

Επισκεπτήριο, έξοδος, άδεια. Διαλείμματα στο μονότονη ζωή του στρατοπέδου. Το πρώτο επισκεπτήριο στις 19 Οκτωβρίου, δέκα ημέρες μετά την κατάταξη, πρώτη επαφή με τον έξω κόσμο. Κάτι σαν... ομαδικό πικ νικ στην είσοδο του στρατοπέδου. Εκατοντάδες φαντάροι με τις οικογένειές τους, είχαν έρθει οι γονείς μου και η Βούλα. Κεφτεδάκια, φέτα, ντομάτες, φρούτα, γλυκά και ψιλοκουβέντα όσο μασου-

λάγαμε. Ροκ καταστάσεις που τις έχουν ζήσει αμέτρητοι φαντάροι, με τη μεγαλύτερη ένταση πολλές φορές καθώς το στρες είναι κάτι παραπάνω από εμφανές όταν ξαφνικά βρίσκεται σε ένα περιβάλλον με άλλους κανόνες και ρυθμούς στην καθημερινή ζωή.

Τώρα θα μου πείτε, με όλα αυτά που περιγράφεις εσύ δεν είχες άγχος; Μετά από χρόνια συνειδητοποιήσα έναν παράγοντα που βοήθησε στην αρχική... αφασία. Πολύ καιρό πριν παρουσιαστώ με ταλαιπωρούσε ένα πρόβλημα με φουσκώματα, δυσπεψία και άλλα συναφή. Αλλά παρά τα προβλήματα δεν πήγαινα στο γιατρό. Λίγες μέρες πριν την κατάταξη τη φοβήθηκα τη δουλειά και αποφάσισα να το ψάξω. Πήγα το μακαρίτη Γρηγόρη Τσόλκα με τον οποίο είχαμε πολύ φιλική οικογενειακή σχέση. Γιατρός που άφησε όνομα για την αγωνιστική του στάση, έχασε ένα πόδι στην εξορία της δικτατορίας, εξαιρετικός επιστήμονας και άνθρωπος που περιέθαλπε δωρεάν πολλούς φτωχούς. Ανοιξε ένα τεραστίων διαστάσεων κιάπι και βρήκε ότι την τελευταία φορά που πήγα στο ιατρείο του ήταν σε ηλικία 3-4 χρονών (μετά πήγα σε παιδίατρο), είχε σημειωμένα τα πάντα, κάτι σαν...κομπιούτερ χειροκίνητο. Μου λέει με τη σοφία τη ζωή και της επιστήμης: “Έχεις ακούσει αυτό που λέμε μου γύρισαν τα άντερα ανάποδα, οι γιατροί το λέμε σπαστική κολίτιδα”. Μου έδωσε πρεμιστικά εντέρου και σε δυο μέρες ήμουν περδίκι. Αλλά δεν τα σταμάτησα, τα πήρα και μαζί μου, τα δήλωσα στην κατάταξη και έτσι από το φόβο της υποτροπής συνέχισα να τα χρησιμοποιώ αγνοώντας την αγχολυτική δράση. Ετσι με τη συνέργεια του... χαρακτήρα είχα μειώσει στο ελάχιστο το άγχος. Το μόνο που με ανησυχούσε ήταν να μην βρεθώ εκτεθειμένος σε υπηρεσίες γιατί εκεί δεν υπήρχε δικαιολογία, ούτε μπορούσες να αντιμετωπίσεις την κατάσταση. Στο δεύτερο επισκεπτήριο στις 26 Οκτωβρίου που ήρθε η Βούλα και με είχαν μπαστακώσει υπηρεσία όπως ήδη έχω γράψει, δεν το κούνησα από τη θέση μου παρά το γεγονός ότι αυτό το έκαναν οι περισσότεροι. Στο τελευταίο στις 23 Νοεμβρίου ήρθε ο μακαρίτης ο πατέρας μου φορτωμένος

με καλούδια από κεφτεδάκια μέχρι... σέικερ για το φραπέ καθώς ήταν η πιο εύκολη λύση για καφέ. Από τα ευτράπελα των επισκεπτηρίων η... ποικιλία δοκιμών μετά το πρώτο: Με το τέλος του είχα υπηρεσία ως θαλαμοφύλακας από τη 1 μέχρι τις 8 το βράδυ. Όλο αυτό το διάστημα ένας-ένας τακτοποιούσε τα πράγματα που του είχαν φέρει και πρόσφερε κάτι στον... ακοίμητο φρουρό που φρόντιζε να μην γίνουν κλοπές στο θάλαμο καθώς τα είχαν αποθέσει πάνω στα κρεβάτια και έρχονταν με το... πάσο τους (λόγω Κυριακής) για να τα βάλουν στους σάκους-λουκάνικα και να τους κλειδώσουν. Εχω καταγράψει πως έφαγα κουλούρια διαφόρων ειδών, τσουρέκι, μελομακάρονα, πρροσκι, τουλούμπες, σοκολάτες και ό, τι άλλο μπορεί να φαντασθεί κανένας ως... πεσκέσι στο νεοσύλλεκτο.

Εξοδος, το άλλο διάλειμμα στο μονοτονία, όσο περνούσε ο καιρός γινόταν όλο και συχνότερη, είχαμε τρεις φορές την εβδομάδα, Με εξαίρεση το δεκαήμερο... στέρσης εξόδου που είχα φάει για την "Κρήτη" που δεν τραγουδούσα από... κεκτημένη ταχύτητα. Καφές, τάβλι και μετά ταβέρνα με κοψίδια, κατρώτσα και μπύρες. Η καλύτερη φυσικά ήταν τότε που ήρθε η Βούλα από την Αθήνα και η πλέον εύθυμη προς το τέλος Νοέμβρη όταν η έξοδος ήταν ομαδική. Είκοσι άτομα, γυρίσαμε μέσα στην καλή χαρά οι έχοντες συνείδηση του πράγματος και οι μισοί σουρωμένοι. Ευτυχώς χωρίς... δυσάρεστα απρόοπτα, στην πύλη έκαναν πως... δεν έβλεπαν εκείνους που έγραφαν στχάρια στο δρόμο.

Αλλά και άδεια. Η πρώτη τριήμερη για όλους με πρόγραμμα, λίγες ημέρες μετά την ορκωμοσία στις 24 Οκτωβρίου. Αλλά δεν μπορούσες να πας όπου θέλεις, έγραφε προορισμό και είχα δώσει Μεσσήνη. Τρεις μέρες με κακοκαιρία, δεν είχες τι να κάνεις, ευτυχώς πέρασαν από το σπίτι όλοι οι φίλοι και γνωστοί. Η δεύτερη... αιμοδοσίας: Οποιοσ προσερχόταν και έδινε εξασφάλιζε μια ελεύθερη τετραήμερη. Κατέφθασε ενωρίς ο "Καρπάθουλας των Δρακαθίων" για να.. πιεί αίμα και σχηματίστηκε ουρά με δέλεαρ την άδεια. Στήθηκα και περίμενα, είχα δώσει αίμα και παλαιότερα, αλλά αν έχεις φάει τα

εμβόλια με το... μπιστολάκι από στρατιωτική νοσοκόμο... δεν φοβάσαι τίποτε. Είχαμε τραβήξει πορεία από το πεδίο βολής στο στρατόπεδο φορτωμένοι με τα στρατιωτικά συμπράγκαλα αλλά πίεση και σφυγμός στο απόλυτα φυσιολογικό. Οι μισοί είχαν ταχυκαρδία και υψηλή πίεση, οπότε πήγαιναν στην ουρά να ηρεμήσουν μήπως τα καταφέρουν. Όμως η αιμοδοσία, αιμοδοσία και η αγγαρεία... αγγαρεία. Χτύπησα μια δόση πολυβιταμίνης surbex-t που είχα πάντα μαζί μου για... ενδυνάμωση και μετά αγγαρεία στα μαγειρεία, θαλαμοφύλακας 1-8 και την άλλη μέρα πορεία. Κάπως έτσι με... αίμα κερδήθηκε η τετραήμερη και μια επίσκεψη στην Αθήνα, το καλύτερο διάλειμμα που μπορούσε να τύχει. Και ήμασταν ακόμη στην αρχή.

Πορεία και βολή

Κάπου ανάμεσα σε παρελάσεις, υπηρεσίες και αγγαρείες υπήρχε λίγος χρόνος για στρατιωτική εκπαίδευση. Οπλα, παλάσκες κράνη και μια ξεγερεμένη πορεία, αν δεν με απατά η μνήμη μου ήταν 10 χιλιόμετρα. Άλλοι περπατώντας, άλλοι... σερνάμενοι στο πετρώδες ανάγλυφο της περιοχής με τις κοτρώνες και τα βουναλάκια, ανάμεσα σε πουρνάρια και άλλους θάμνους. Δεν χάσαμε όμως την ευκαιρία να φωτογραφηθούμε στο ξέφωτο όταν βγήκαμε στο δρόμο και περίμεναν οι έχοντες εργολαβικώς το έργο της φωτογράφισης. Ολίγη από εκπαίδευση, ολίγη από πλάκα, τελικά εκείνο που έμεινε από την ιστορία είναι οι φωτογραφίες και μια εγγραφή το πεί μπουκ (το ατομικό βιβλιαράκι που ακολουθούσε τη θητεία, τις μεταβολές, τις ποινές, τις ασκήσεις κλπ.) ότι διανύσαμε τα χιλιόμετρα. Σε κάτι νυχτερινές τραβάγαμε και λίγο δρόμο για να περνάει η ώρα.

Βολές στο πεδίο ασκήσεων που ήταν λίγο πιο μακριά. Οχι βεβαίως με το M1 που ήταν διακοσμητικό αλλά με τα FN που ήταν στημένα απέναντι από τους στόχους. Πέτυχα το δικό μου κοντά στο κέντρο όλες τις φορές στην πρώτη φάση, οπότε μετά έμεινα να παρακολουθώ τους... αποτυχόντες. Και εκεί έπεσε πανικός: Σε κάποιον φάνηκε ότι το όπλο είχε μπλοκάρει και όπως είχε... μπρουμουτήσει και

σημάδευε το στόχο, σηκώθηκε μαζί με αυτό... απασφαλισμένο για να ρωτήσει τι να κάνει. Ο λοχαγός έμπηξε τις φωνές " όλοι κάτω" και βουτήξαμε μαζί του. Αν εκπυρσοκροτούσε το όπλο τα χέρια του ψαρωμένου μπορούσε να γίνει θρήνος. Του έδωσε οδηγίες να στρέψει το όπλο στους στόχους κα μετά να το αποθέσει κάτω. Όταν τελείωσε η κίνηση έπεσε... ανακούφισα καθόσον το μυαλό σου κάποια στιγμή μπορεί να πάει και στο κακό με τους... τρελαμένους νεοσσούς. Και ο... δράστης άκουσε τα μπινελίκια της ζωής του. Θα πρέπει να πήγαμε άλλη μια φορά για βολή με FN και την τρίτη το το πρόγραμμα είχε BAR. Μην σας γελάει η φράση, δεν επρόκειτο για διασκέδαση αλλά για το γνωστό οπλοπολυβόλο Μπράουνινγκ (Browning Automatic Rifle). Από το οποίο εκείνο που μου έμεινε ήταν ο δαιμονισμένος θόρυβος που έκανε. Τράβαγες μια και δεν καταλάβαινες... πότε σταματάς.

Εκτός από πορείες και βολές το πρόγραμμα είχε και άλλες ασκήσεις "μάχης", κάτι λογχομαχίες (όπου έπεφτε το γέλιο σύννεφο) και άλλες υποτίθεται καταστάσεις πολέμου, άντε να θυμηθείς τι ακριβώς μετά από τόσα χρόνια. Όπως και να το κάνεις η προσομοίωση πολέμου... δεν είναι πόλεμος.

Είχαμε και συναγερμό μια δόση. Εγινε σκοτωμός μέχρι να κατεβούμε έτοιμοι με όπλα. Παλάσκες, κράνη, σακίδια. Άλλος έβγαινε τρέχοντας από τους καμπινέδες, άλλος με τις σαπουνάδες μισοξυρισμένος. Είμαστε με μια παρέα αραχτοί όταν ακούσαμε έναν περιέργο ήχο από τα μεγάφωνα, Ρωτάμε ένα νέο δεκανέα τι

γίνεται και μας λέει τίποτα. Οπότε ξαφνικά ανοίγουν τα παράθυρα του λόχου και ακούγεται μια φωνή: "Συναγερμός!". Ο καθένας μπορεί να καταλάβει τι έγινε, άλλοι έμπαιναν να ετοιμαστούν, άλλοι έβγαιναν κουτρουβαλώντας, ο πανικός... αυτοπροσώπως.

Η ώρα της «διαλογής» και των διακρίσεων

Κάπως έτσι περνούσαν οι μέρες το κέντρο εκπαίδευσης στην Τρίπολη, όλα μαζί και ανάκατα. Υπηρεσίες, αγγαρείες, ατελείωτα νούμερα, έξοδοι, μικροάδειες, ψιλοκαψόνια και πλάκες. Συναντήσαμε και κάναμε νέους προσωρινούς φίλους γιατί μετά καθήκαμε στο στρατό και τη ζωή. Κάπου 2.000 άτομα σε... προσαρμογή αλλά αυτή ήταν απλώς η αρχή και είχε τις... ανέσεις του. Η συνέχεια φαινόταν δύσκολη και περισσότερο η διάρκειά της: 20 μήνες αφού είχαμε φάει τους 2 σχεδόν της θητείας, αλλά με προορισμό το άγνωστο. Κατά τις 20 Νοεμβρίου η εκπαίδευση είχε τελειώσει και τα πράγματα λασκάρισαν καθώς άρχισαν να φύγουν λίγοι – λίγοι. Εφυγαν πρώτοι οι "επίλεκτοι" με βεβαίωση... εθnikοφροσύνης. Τεθωρακισμένα και ΛΟΚ, που να πας με υποψίες "εσωτερικού εχθρού". Και ποιός είχε όρεξη βεβαίως για ανδραγαθήματα επαγγελματιών του στρατού. Μετά ανακοινώθηκαν οι της σχολής δοκίμων. Και οι... σκερβελέδες στην αναμονή. Μονάδα σήμαινε τ/φ, τουτέστιν τυφεκιοφόρος και ως εκ τούτου Εβρος, νησιά Αιγαίου ή... Αθήνα εκ βύσματος. Άλλη ειδικότητα, ένα δίμηνο κοντά στην Αθήνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΣ

Και αποφαινεται το... Πεντάγωνο, στη Θήβα “σπριπ”. Μεθερμεννευόμενον, σκοπευτής πυροβολητής ρυμουλκούμενου πυροβόλου. Δεν γνώριζα αλλά δεν άργησα να διαπιστώσω ότι επρόκειτο για ειδικότητα στρατιωτικής ταλαιπωρίας, οι έχοντες οδόντας και πιστοποιητικά “εθνικής καθαρότητας” πήγαιναν τοπογράφοι πυροβολικού. Και ας είχαν τελειώσει με... μέσον το γυμνάσιο νομίζοντας ότι οι συντεταγμένες ήταν κάτι σαν το... μιλφείγ ή το φρικασέ. Φύλλο πορείας, τρένο, μικρή διακοπή στην Αθήνα (μάλλον στο σταθμό είδα τη Βούλα) και μετά πάλι τρένο για τη Θήβα. Αν θυμάμαι καλά υπήρχε λεωφορείο από το σταθμό μέχρι το στρατόπεδο, που να κουβαλάς με τα πόδια το σάκο-λουκάνικο στην πλάτη με τα πόδια, η απόσταση ήταν πολύ μεγάλη. Φρουραρχείο, καταγραφή, κατανομή και στον ισόγειο της 4ης Μοίρας, δεξιά από την είσοδο. Πέτρινο τριώροφο κτήριο με 6 θαλάμους και δεκάδες φαντάρους στον καθένα. Την πρώτη μέρα ήμασταν αραιά-αιραιά γιατί αναμένονταν να καταφθάσουν οι νεοσύλλεκτοι, ήταν κέντρο κατ' ευθείαν κατάταξης. Αλλά ο λοχίας ήθελε να μας... περιποιηθεί. Στις αράδες κάτι λίγοι που είχαμε πάει από Τρίπολη και μετά τα τυπικά... μεταβολή. Δηλαδή μεταβολή τη μεταβολή πήγε να μας κάνει να γυρίζουμε σαν σβούρες. Πρώτη, δεύτερη μεταβολή, στην τρίτη ακίνητος. Με βλέπει και αρχίζει να γνωστά “ψάρι” και πάει λέγοντας. Απάντησα ότι είναι καψόνι και απαγορεύεται, ενώ ζαλίζομαι στο γύρω-γύρω. Γυάλισε το μάτι του αλλά έκανε πάσο, ούτε εγώ ούτε αυτός γνωρίζαμε ποιά μπορεί να είναι το επόμενο βήμα.

Πλησίαζε της Αγιαβαρβάρας προστάτιδας του Πυροβολικού και τα πήξαμε στην αγγαρεία. Μπογιατίσμα τα κτήρια, σκαρφαλωμένοι στις σκάλες για να απλώσουμε τα αλεξιπτώτα για να μην βρέχονται οι επίσημοι και δώστου προ-

πόνηση για παρέλαση. Τα έκανε μούσκεμα και την ημέρα της γιορτής, περονιάσαμε μέχρι το κόκαλο στο νερό, αλλά είχε... λάσκα και γλυκά.

Σκοπιά στο θάλαμο με τους “τρελούς”

Και μετά τις βροχές πλάκωσε το κρύο και ακολούθησε το χιόνι. Εκπαίδευση σε κάτι κιόσκια πανταχόθεν ελεύθερα, μόνον στέγη είχαν. Κάποια στιγμή ο φωστήρες μας έβαλαν να κάνουμε ασκήσεις ακριβείας αλλά γρήγορα αποσυρθήκαμε στους θαλάμους αφού τα χέρια δεν μπορούσαν να κρατήσουν το όπλο. Είχε αναγγελθεί επιθεώρηση από στρατηγό στις 18 Δεκεμβρίου οπότε η πίεση για “τρέξιμο” έφθανε στα άκρα, έξοδοι και άδειες κομμένες. Οι στρατιωτικοί έτσι και αλλιώς για τις... επιθεωρήσεις ζουν. Στις υπηρεσίες απέκτησα την ειδικότητα φρούρησης του αναρρωτηρίου που όλοι γνώριζα ότι καθώς είχε μπει νέα σειρά, επρόκειτο για το “θάλαμο των τρελών” όπως τον έλεγαν. Εκεί ουσιαστικά στρατωνίζονταν όσοι ζητούσαν απολυτήριο για λόγους ψυχικής υγείας. Πρώτη σκοπιά 12-2 τη νύχτα και ένα δύσκολο πρόβλημα στη διαχείριση. Αμαθος όπως όλοι, θα έπρεπε να αντιμετωπίσω καταστάσεις απρόβλεπτες χωρίς ειδικευση ή εκπαίδευση. Η πρώτη μέρα κύλησε ήσυχα, παγωνιά καθόσον ο θάλαμος με μωσαϊκό, έπιασα μια πολυθρόνα στην πόρτα και με το φακό σκάλισα γράμματα στο χαρτί. Την επόμενη ίδιο “νούμερο” 12-2, αλλά τα πράγματα ήταν δύσκολα. Λίγο πριν φτάσω κάποιος αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει κόβοντας τις φλέβες του και πίνοντας ένα κουτί χάπια, δεν ξέρω και εγώ τι είδους. Εμενε στο θάλαμο που βρισκόμουν και εγώ, αλλά τον είχα δει μόνον μια-δυο φορές. Ήταν μουσικός και είχε πάρει τιμητική άδεια λόγω Αγιαβαρβάρας που έπαιξε στην μπάντα. Εφιαλτική νύχτα, καθισμένος στο μωσαϊκό, παγωμένος παρακολουθούσα αδιάλειπτα τα όσα συμβαίνουν

στο θάλαμα, είμαι μόνος μου και έχω την ευθύνη για ό,τι συμβεί. Κάθε τόσο παρά την “ιατρική καταστολή” σειόταν στο κρεβάτι του και φώναζε. Ακολούθησαν μερικές ακόμη νυχτερινές σκοπιές στο αναρρωτήριο, άλλος φώναζε, άλλος απειλούσε, άλλος απλώς ζητούσε Artan. Όταν πέρασαν όλοι από γιατρούς ο θάλαμος άδειασε και οι υπηρεσίες τελείωσαν. Οχι όμως και στο στρατόπεδο, έκανα τόσες που ήξεραν να βρίσκω στο σκοτάδι τις σκοπιές (πάντως χωρίς φακό χειμώνα στη Θήβα δεν την έβγαζες), τεράστιο το στρατόπεδο και έτσι μου έμεινε το ένα από τα... σιχουργήματα του στρατού, η μνήμη δεν συγκράτησε άλλα γιατί απλώς δεν με... συγκινούσαν:

"Της Θήβας το στρατόπεδο
που 'ναι χιλιάδες μέτρα
με βάλαν και το έτρεχα
σα να 'μουνα φλορέτα"

Και εκπαίδευση στον όρχο των ρυμουλκούμενων πυροβόλων, η καλύτερη στιγμή ήταν... το διάλειμμα για καφέ και σταφιδόψωμο (επί πληρωμή εννοείται) στο κιόσκι του ΚΨΜ.

Κλεισμένοι μέσα υποχρεωτικά λόγω επιθεώρησης και η απομόνωση έσπασε στο επισκεπτήριο καθώς ήρθε η Βούλα και τα είπαμε στο... χιόνι καθώς η απαγόρευση εξόδου δεν επέτρεπε να φθάσουμε ούτε μέχρι τη διπλανή

ταβέρνα. Βεβαίως από το σύρμα μπαινόβγαιναν αλλά προτιμούσα να μην ρισκάρω ένα “ατύχημα” που θα μπορούσε να στοιχίσει.

Επιθεώρηση και άδεια

Από το επισκεπτήριο της Κυριακής μέχρι το τέλος της επιθεώρησης από το στρατηγό την Πέμπτη, δεν σταθήκαμε... ούτε για ανάσα. Χοροπηδάγαμε γύρω από το κανόνι, το παίρναμε στην... ανάταση, το κοτσάραμε στο φορτηγό, του κάναμε βόλτες, παίρναμε θέση μάχης, μοίρες, σκόπευση καθ' ύψος, σκόπευση κατά διεύθυνση. Και δώστου από την αρχή για να... εμπεδώσουμε τη σειρά επίδειξης, κάπου 5 άτομα κουβαλάγαμε πέρω-δώθε το 105 (2,26 τόννοι γράφει το διαδίκτυο). Σε μια φάση μας πήρε η κατφόρα και παραλίγο να μας φύγει στη γράνα. Αντε μετά να το ανεβάσουμε στο ίσιωμα, μας βγήκε η γλώσσα σαν γραβάτα. Ευτυχώς και δεν πέσαμε στα 155 που ήταν καινούργια: 6,35 τόννοι αλλά το... τραβάγαμε περισσότεροι. Η ιστορία είχε πίεση, είχε όμως και γέλιο, το κλίμα ήταν καλό.

Ξυρισμένοι, γυαλισμένοι... στην πέννα για την επιθεώρηση του στρατηγού. Και δώστου επίδειξη ετοιμότητας και τρεχάλα, παραγγέλματα, τάξη μάχης, ένα ολόκληρο πρωινό στο πόδι για 10 λεπτά πέρασμα του στρατηγού.

Η Βούλα
σε επισκεπτήριο
στη χιονισμένη
Θήβα

Η αποζημίωση ήρθε το βράδυ με την... πολυπόθητη έξοδο μετά από ημέρες εγκλεισμού. Στην επιστροφή πέσαμε σε ύφαλο: Οι δυο λοχιές του θαλάμου, πολύ καλά παιδιά, δεν είχαν επιστρέψει ακόμη και πλάκωσαν διάφοροι σαρδελοφόροι για να κάνουν καψόνι. “Αεροπορία” κατά πως φώναζαν για να... μπρουμουτήσουμε και πάλι όρθιοι, σε διαρκή επανάληψη. Δεν εκτελέσαμε, τους την πέσαμε, έγινε φασαρία και αναγκάστηκαν να φύγουν.

Την άλλη μέρα είχε ορκωμοσία νεοσυλλέκτων και συντήρηση πυροβόλων. Εβρεχε ασταμάτητα από το πρωί. Πήγαμε στα υπόστεγα να γυαλίσουμε κάτι πυροβόλα αλλά έγινα μουσικίδι προσπαθώντας να καλύψω δύο από αυτά. Το βράδυ πέφτει και μια γενική διακοπή ρεύματος, το απόλυτο χάος, ούτε για φαγητό δεν μπορούσαμε να πάμε. Κόπασε η καταιγίδα και ήρθε ηρεμία, χαβαλές στο θάλαμο, ένας τρόπος να περάσει η ώρα μέχρι το σιωπητήριο. Με τα τρανζιστοράκια στο αυτί για να μην ακούγονται και... συληθούν, διαγωνισμούς για λύσιμo-δέσιμο του M1, μεγάλoφωνα ανάγνωση πορνοπεριοδικών, ανέκδοτα και κάθε είδους καζούρα στο όριο της παρεξήγησης και της προσβολής.

Κάπως έτσι ξέχασα το θυμό μου γιατί ήταν να πάρω άδεια μετά το τέλος της επιθεώρησης, αλλά ο διοικητής δεν τις υπογράψε. Και την άλλη ημέρα ήρθαν τα πάνω κάτω καθόσον τις άδειες καθόριζε το... μήκος της γλώσσας για γλείψιμο. Αλλά χίλιες φορές φαντάρος να τρέχεις γύρω από τα κανόνια, παρά κολλητός των γραφιάδων να τρέχεις γλείφοντας από γραφείο σε γραφείο.

Τελικά η άδεια ήρθε τις ημέρες των Χριστουγέννων, τριήμερη ανάπαυλα στην Αθήνα κοντά σε αγαπημένα πρόσωπα και μετά πάλι μέσα με στάση στην ταβέρνα έξω από το στρατόπεδο για να... στασιάσουμε. Αλλά μας περίμενε ξενύχτι: Από 25 στο θάλαμο φθάσαμε τους 60 καθώς κατέφθασαν νέοι “σπριπ”, όλη τη νύχτα χτυπάγανε οι πόρτες. Χάσαμε την πουχία μας αλλά το καλό της ιστορίας ήταν ότι εξασφαλίσαμε τη... ζέστη καθόσον τόσα χνώτα μέσα στο θάλαμο ζέσταιναν την ατμόσφαιρα. Για να πα-

γώσει πάλι παραμονή πρωτοχρονιάς καθώς με τη νέα σειρά αδειών μείναμε η μισοί. Το κρύο είχε σφίξει, γάντια και... κασκόλ ακόμη και στο κρεβάτι μέχρι να το ζεστάνουμε. Οπότε φαντάζεται κανένας τι γινόταν στις σκοπιές περιμένοντας τον... Αγιοβασιλη και στο πρωινό ξύπνημα με το απέραντο στρώμα πάγου.

Διακοπές στη... γέφυρα της Παπαδιάς

Στο στρατό με εξαίρεση το Πάσχα και τις σουβλές, γιορτές ούτε καταλαβαίνεις, ούτε σου μένει κάτι. Και την επομένη της Πρωτοχρονιάς του 1981, στο τρένο για υπηρεσία στη γέφυρα της Παπαδιάς. Μας έστειλαν για μια εβδομάδα και μείναμε 20 μέρες. Τοπίο ειδυλλιακό, λιακάδα την πρώτη μέρα, η γέφυρα τεράστια: Κάτι παραπάνω από 300 μέτρα μήκος, σχεδόν 100 το ύψος. Περπατούσες στα παραπέτια και σε έπιανε ένα δέος: Για το ύψος, την κατασκευή, τη φύση που απλωνόταν μπροστά σου. Εδώ που τα λέμε, μπροστά στο χάος της Θήβας εδώ ήταν... κατασκήνωση. Από φαγητό τη βγάζαμε καλά γιατί ένας από τους φαντάρους ήταν ναυτικός μαθημένος στην κουζίνα, σε μια παράγκα υπήρχε και σόφα, υπήρχε και τηλεόραση. Για τις προμήθειες ανά δύο ταξιδεύαμε μέχρι το Λιανοκλάδι και από εκεί Λαμία στο στρατόπεδο. Νερό... γάργαρο της πηγής που χρειαζόταν να περάσουμε τη γέφυρα από την άλλη πλευρά για να την βρούμε χωμένη σε ένα μικρό φαράγγι. Και για τα... επιπλέον στο Σκαμνόν, ένα χωριό από την απέναντι πλευρά της γέφυρας στο οποίο φθάναμε μέσα από ένα μονοπάτι. Η σκοπιά 10 μέτρα από το φυλάκιο δίπλα στις γραμμές, ίσα που προλάβαινες να φτάσεις αν άκουγες το τρένο που ερχόμενο από Θεσσαλονίκη έσκαγε μύτη στη στροφή. Ίσως κάποιος “πρόθυμος” θα κάρφωνε πως έλειπε ο σκοπός και ερχόταν η καμπάνα... σιδηροδρομικώς. Τώρα θα μου πείτε τι φυλάγαμε. Τίποτα, κατάλοιπο της εποχής του εμφυλίου καθώς η κρίσιμη γέφυρα (διπλανή στο Γοργοπόταμο) είχε ανατιναχθεί και το 1941 από τους Άγγλους που υποχωρούσαν και το 1944 από τους Γερμανούς όταν ήρθε η σειρά τους. Ένα πολυβολείο απέναντι και πιο χαμηλά με οπτικό πεδίο όλο

το χώρο κάτω από τη γέφυρα, θύμιζε αυτές τις εποχές. Φυλάγαμε την ιστορία κατά έναν τρόπο αλλά... έπρεπε να είμαστε στη σκοπιά όταν πέρανε το τρένο. Με κάθε συρμό κατέφθαναν και... προμήθειες. Οι επιβάτες που γνώριζαν τη θέση, πετούσαν πακέτα τσιγάρα, μπισκότα και... τσόντες. Φαντάροι σου λέει, χρήσιμα θα τους είναι όλα. Μια - δυό μέρες αργότερα από την ημέρα άφιξης, πλάκωσε το χιόνι. Μαλάκωσε το κρύο στην αρχή, σαν... λουκουμόσκονη το χιόνι αλλά πήγε στο ένα μέτρο μέχρι το βράδυ. Το άλλο πρωί δυο- τρεις πήραμε το δρόμο για την πηγή για να μην κορακιάσουμε από νερό. Τα δρομολόγια του τρένου δεν είχαν πλέον ώρα διέλευσης και το χιόνι απορροφά το θόρυβο. Και εκεί που ήμασταν στη μέση της γέφυρας, σκάει μύτη το τρένο σε μερικές εκατοντάδες μέτρα. Αρπαχτήκαμε από τα σίδερα και περιμέναμε να περάσει. Ενα απίστευτο θέαμα με το τρένο να πετάει δεξιά αριστερά το χιόνι σαν... εκχιονιστικό δημιουργώντας μια τεράστια ομπρέλα. Αφού το φάγαμε από το κεφάλι μέχρι τις... αρβύλες, περάσαμε τη γέφυρα και φθάσαμε τσουλώντας στην πηγή. Την άλλη μέρα όμως η γέφυρα ήταν αδιάβατη, το χιόνι είχα παγώσει και δεν αποτολμούσε κανέναν να τη διασχίσει. Το πηγάδι βρώμικο και θέλαμε δεν θέλαμε κουτροβαλήσαμε στο ποτάμι για να εξασφαλίσουμε το νερό της ημέρας. Και μετά αναρρίχηση μέχρι να σκαρφαλώσουμε στο φυλάκιο. Ανήμερα των Φώτων κάναμε... Πάσχα στο χιόνι: 6 κοτόπουλα στη σουβλά υπαιθρίως, τα τρένα να πηγαινοέρχονται και οι επιβάτες να τα έχουν... παίζει. Στο Σκαμνό για τηλεφώνημα, ένα σκύλος του φυλακίου οδηγός που γνώριζε το μονοπάτι, σταφίδες και ανταλλαγή με... καφέ και γλυκά στο καφενείο, τηλεφωνείο, μπακάλικο του χωριού. Τα παγωμένα βράδυ καψάλες στη στόφα, κανένα ξεγερεμένο κοτσούφι που πιάναμε για ψήφισμο, κρασί μπρούσκο εν αφθονία και κάτι κονιάκ μηδέν αστέρων. Ντίρλα το φυλάκιο. Και κάθε Πέμπτη "Μεθυσμένη Πολιτεία" στην τηλεόραση. Καμιά φορά είχαμε και συντροφιά. Το μπάρμπα Γιοβάνη κατά πως τον φωνάζαμε, 58 χρονών ήταν που να σκεφτείς τότε ότι θα γράφεις

στα... 70 για την εποχή αυτή. Κάπου 32 χρόνια φύλακας της γραμμής, πηγαινοερχόταν χιλιόμετρα επί χιλιόμετρων καθημερινά. Και ρόγιαζε για λίγο εκεί όταν δεν περιμέναμε τρένο για να ξεκουραστεί και να πει πέντε κουβέντες με κανέναν άνθρωπο. Με το χιόνι τα τρένα ξεκουρδίστηκαν. Και ένα πρωινό μου έλαξε να πάμε εγώ και ένας άλλος στη Λαμία για να φέρουμε ψωμί και... κότες. Κάπου 200 μέτρα ο σταθμός Ελευθεροχωρίου (Ελευθεροχώρι διαβάζαμε αλλά Ελευθεροχώρι... δεν βλέπαμε, ήταν πάρα πολύ μακριά) άνευ προσωπικού και επιβατών που σταματούσε το τρένο για να μας πάρει και να μας αφήσει. Ενα τρίωρο ελαφρό τροχαδάκι για ζέσταμα με χέρια και πόδια παγωμένα, τόση ήταν η καθυστέρηση αλλά δεν μπορούσαμε να πάμε στο φυλάκιο, θα χάναμε το τρένο. Κόντεψε να ξημερώσει όταν γυρίσαμε, γιατί και πάλι η καθυστέρηση του νυχτερινού που γυρίζαμε ήταν ανάλογη. Οι 20 μέρες παραμονής ήταν μια "παρένθεση" θητείας παρότι εθεωρείτο... τιμωρητική η αποστολή στην Παπαδιά.

Χιόνι, καψόνι και επιφυλακή

Και μετά την "παρένθεση" της Παπαδιάς επιστροφή στη βάση μας. Μετά από τόσες ημέρες στην απομόνωση η Κυριακάτικη έξοδος ήρθε φυσιολογικά και μαζί της η Βούλα στη Θήβα. Δεν έβγαينا πάντα στη Θήβα, δεν είχες και τι νάκανες πέρα από να τριγυρνάς... σαν την άδικη κατάρρα. Ασε αυτή η ιστορία με ξύρισμα, στολή εξόδου, γυάλισμα και άλλα τυπικά για δυο ώρες έξοδο. Οπότε η επιλογή ήταν κουζούρι στο θάλαμο και μπριζόλα... ντελίβερι από εκείνους που αποφάσιζαν να βγουν ή την έκαναν από τα σύρματα για την ταβέρνα. Είχαμε και τις πενιές μας, στο διπλανό θάλαμο δυο φαντάροι με μπουζούκι και κιθάρα... έβγαζαν πρόγραμμα. Από εκπαίδευση κάτι οι ομίχλες - να μην βλέπεις ούτε τη μύτη σου - κάτι οι βροχές, απλώς μουσκεύαμε στον όρχο και τις σκοπιές. Ξάνοιξε μια μέρα και έπεσα σε μια ομάδα που πήγε για "εκπαίδευση" στα πυροβόλα των 25 λιβρών. Τι εκπαίδευση δηλαδή, μουσειακό είδος είχε γίνει ήδη, από την κατοχή χρησιμοποι-

ούνταν. Στην αρχή τα είδα μικρά και νόμιμα πως τα πράγματα θα ήταν εύκολα. Αλλά γελάστηκα γιατί το πυροβόλο είχε έναν περίεργο τρόπο να στερεώνεται και επειδή ήμασταν στις λάσπες μου βγήκε η πίστη στο σπρώξιμο. Το οποίο επίσης ήταν ιδιότροπο καθώς γινόταν με την... όπισθεν. Μετά κάναμε το αυτοκίνητο μεταφέροντας για 200 μέτρα ένα πυροβόλο των 105 χιλιοστών. Μιλάμε για... πολεμική ετοιμότητα. Άλλος το σήκωνε, άλλος το έσπρωχνε, άλλος καβάλαγε στο σωλήνα για νάχει πίσω (και τα... τσοκάνησε σε μια γούβα).

Το τελευταίο δεκαήμερο Ιανουαρίου μας επισκέφθηκαν πάλι τα χρόνια με κρύο τσουχτερό

και αγγαρείες... εκχιονισμού απίστευτες. Εκεί που είχαμε παρκάρει ένα απόγευμα και πιστεύαμε ότι... μας έσωσε το χιόνι, μας έκαναν... αέρα. Ολοι όρθιοι και εντολή διάλυσης του χιονιού από την πλατεία των εστιατορίων με τις πλέον σύγχρονες μεθόδους. Εκατοντάδες άτομα επιτεθήκαμε σε 5 πόντους χιόνι για να το ποδοπατήσουμε αλαλάζοντας σαν... απάτσι. Αυτό το άτιμο όμως δεν φοβήθηκε καθόλου. Ακολούθησε καταιονισμός ύδατος με τα κράνη. Ρίξαμε τόννους νερού αλλά το χιόνι δεν έλεγε να φύγει. Νέα επιχείρηση ποδοπάτημα, ούτε αυτή απέδωσε καρπούς. Και τότε χρησιμοποιήθηκαν τα πανάρχαια φτυάρια με αρκετά γρή-

Θήβα,
μαζεύοντας ήλιο
μετά το μεσημεριανό
φαγητό

γορα αποτελέσματα. Όταν φύγαμε ξυλιασμένοι, η πυροσβεστική αντλία τα καθάρισε χωρίς κόπο σε... ένα τέταρτο. Και δεν έφτανε που είχαμε παγώσει, έτοιμο να βρέξει ήταν αλλά το πρόγραμμα, πρόγραμμα: Νυχτερινή, πλάκωσε η μπόρα, απορώ πως δεν πλευριτώσαμε όπως είχαμε μουσκέψει.

Αλλά τα χειρότερα ήταν πίσω. Την επόμενη ημέρα πρωί-πρωί φύγαμε για εκκιοτισμό. Έπρεπε να ανοίξουμε το δρόμο από την πύλη και πάνω. Εργαλεία μας κάτι λίγα φτυάρια και... άφθονα κράνη. Το χιόνι όμως είχε πάει 30-40 πόντους και πάνω του πέρναγαν αυτοκίνητα και αυτοκινούμενα πυροβόλα. Έτσι είχε πατικωθεί και είχε γίνει συμπαγές. Παλεύαμε δυο ώρες αλλά καταφέραμε ελάχιστα. Μας ξελάσπωσε όμως ένα... γκρέιντερ που ήρθε μετά. Είχαμε γίνει ήδη μούσκεμα από το πυκνό χιόνι που έπεφτε. Δεν προλάβαμε να καθίσουμε 10 λεπτά στο θάλαμο και φύγαμε πάλι να καθαρίσουμε 10 λεπτά στο θάλαμο και φύγαμε πάλι να καθαρίσουμε το χιόνι και να ανοίξουμε δρόμο για τα εστιατόρια. Φάγαμε και πάλι άγριο χιόνι, έπεφτε σαν τούφες μπαμπάκι ή σαν τριμμένο φελιζόλ. Παλεύαμε δυο ώρες, μούσκεψαν μέχρι και τα σώβρακα. Απλώσαμε στο θάλαμο να στεγνώσουν. Με το που πήρε να σκοτεινιάζει κόπηκαν και τα φώτα, φάγαμε με τη μέθοδο του περίπου ψαχουλεύοντας τους δίσκους και φωτίζοντας ο ένας τον άλλον με τους φακούς.

Το βράδυ άρχισαν να έρχονται νέοι φαντάροι από τα άλλα κέντρα, οι σκοπιές άλλαζαν κάθε μια ώρα και η μοίρα ήταν σε επιφυλακή για το ενδεχόμενο να "σπάσει" από τα νερά ο Κηφισός. Ψάχναμε να βρούμε ρούχα και άρβυλα για να κάνουμε τη δουλειά μας. Βαθύ σκοτάδι, περίπου 10-12 τη νύχτα, έψαχνα να βρω στεγνό μέρος να πατήσω αλλά κάθε φορά έμπαινα και βαθύτερα στο νερό που υπήρχε κάτω από το χιόνι στις γράνες. Όταν... έπιασαν κρεβάτι προσγειώθηκα και... ξεράθηκα στον ύπνο.

Την άλλη μέρα γινόταν χαλασμός κόσμου. Το χιόνι έκλεισε τα πάντα, οι κολώνες έπεσαν και μείναμε από φως και μετά βροχή ασταμάτητη. Από το μεσημέρι και πάλι επιφυλακή,

Στις 4 έφυγε η πρώτη ομάδα εκτάκτων αναγκών, μάθαμε ότι πήγαιναν για την Κωπαίδα όπου είχαν πλημμυρίσει τα πάντα. Πήραν σακίδια, κουβέρτες, ξηρά τροφή, φτυάρια, κασμάδες και δρόμο. Οι ειδήσεις ανέφεραν ότι με εντολή ΓΕΣ είχε τεθεί σε επιφυλακή όλος ο στρατός. Κοφτό μακαρονάκι, ομελέτα... υπηρεσίας (πατάτες με δείγμα αυγού) και χαβαλές αποχαιρετισμού στο θάλαμο καθώς είχαν αρχίσει να φθάνουν οι μεταθέσεις. Στρατιωτικές κοντράδες, σκοπιά 10-12 στο γνώριμο πόστο στα ιατρεία. Και εκεί που αποκαμωμένος ροχάλιζα, πετάχτηκα πάνω από τις φωνές και την αντάρα στον προθάλαμο. Ντύθηκα γρήγορα και βγήκα να δω τι συμβαίνει, ήταν απίστευτο. Δεκάδες φαντάροι είχαν φθάσει περπατώντας με τα πόδια σε ένα μέτρο χιόνι ολόκληρα χιλιόμετρα, από το σταθμό μέχρι το στρατόπεδο. Ήταν η επόμενη σειρά που ερχόταν από Τρίπολη, αναγνώρισα ξυλιασμένους πολλούς φίλους καλαματιανούς και γνώρισα περισσότερους Μεσσήνιους στη συνέχεια. Τους κατευθήναμε, τους δώσαμε ό, τι βρισκόταν σε σάκους γιατί ήταν ξελιγωμένοι στην πείνα, κάποιους τους μεταφέραμε στα ιατρεία καθώς φαινόταν πως αντιμετώπιζον προβλήματα με την πεζοπορία στο χιόνι.

Κόντεψαν να παγώσουν στις σκοπιές

Το χιόνι έπεφτε ακατάπαυστα, είχε σκεπάσει τα πάντα. Οι γράνες δεν διακρίνονταν, πυροβόλα και αυτοκίνητα είχε ντυθεί στο... παχύ άσπρο, οι σκοπιές φαινόταν στο περίπου. Παγωνιά και την επόμενη νύχτα η κατάσταση με τους νέους που ήταν υπηρεσία έγινε δραματική. Κάποια στιγμή ξύπνησα και διαπίστωσα ότι οι σκοποί είχαν ντυθεί αλλά... δεν ήξεραν τι να κάνουν αφού δεν γνώριζαν ούτε που βρίσκονται οι σκοπιές. Ενώ η αλλαγή λόγω του κρύου έπρεπε να γίνεται κάθε μια ώρα, είχαν περάσει κάπου τρεις ώρες και οι φαντάροι ξεπάγιαζαν στις σκοπιές. Ξύπνησα ένα δεκανέα ο οποίος πολύ απλά μου είπε ότι αν θέλω να πάω να τους αλλάξω εγώ, αυτός δεν πάει πουθενά. Φοβήθηκα ότι θα πάθουν κρουοπαγήματα, ήταν 15 ίσως και περισσότερες σκοπιές σε μια δια-

δρομή χιλιομέτρων. Αποφάσισα να ρισκάρω, γνώριζα τις θέσεις που βρίσκονταν οι σκοπιές, πήρα το φακό, τους έβαλα στη σειρά, μπήκα μπροστά και τους εξήγησα ότι σε κάθε στάση (είτε σκοπιά, είτε για άλλο λόγο), θα μετράμε μέχρι για να είμαστε σίγουροι ότι δεν χάθηκε κανένας. Η διαδρομή ήταν μαρτυρική, κάποιες φορές περπατώντας στο περίπου πέφταμε στο χιόνι μέχρι το λαιμό στις γράνες, αλλού διπλωνόμασταν σε καμουφλαρισμένα από το χιόνι εμπόδια. Τους έβαζα και μέτραγαν κάθε τόσο, το ρίσκο χωρίς αρμοδιότητα ήταν μεγάλο. Βρίσκαμε τους σκοπούς ξυλιασμένους, έτοιμους να καταρρεύσουν. Επαιρνε θέση ο νέος, ακολουθούσε το κομβίο αυτός που αλλάζαμε, ο αριθμός έπρεπε να είναι πάντα ίδιος. Σε ένα μέτρημα βρήκα έναν λιγότερο και πάγωσα κυριολεκτικά και μεταφορικά. Μεταβολή, πάλι μπροστά εγώ και... όπισθεν. Βρήκαμε αυτόν που έλειπε ο οποίος βρήκε... πατριώτη του και έπιασε ψιλοκουβέντα. Τι να πεις εκείνη την ώρα, εκείνο που έμαθα μετά από χρόνια ήταν πως δυστυχώς αυτό το παιδί αυτοκτόνησε, ήταν πατριώτης μας από κοντινό χωριό. Τρομάξαμε να κάνουμε τη διαδρομή και τις αλλαγές, φθάσαμε τα ξημερώματα στο κτήριο της μοίρας σώοι αλλά σε... κατάψυξη. Ήδη είχε φύγει για

αντικατάσταση η επόμενη σειρά σκοπιάς και η κατάσταση ομαλοποιήθηκε όταν έγινε αντιληπτός ο κίνδυνος από τους υπαξιωματικούς. Από τις πλέον έντονες ώρες της στρατιωτικής θητείας, με λόγια είναι δύσκολο να περιγραφεί η μάχη με τα χιόνια και το χρόνο τη νύχτα. Το απόγευμα στη σκοπιά 4-6, ακόνισα τα δόντια από το χτύπημα, δεν ζεσταινόμουν με τίποτε.

Αμετάθετος και... όργανο

Την άλλη μέρα ήρθαν οι μεταθέσεις, αλλά εγώ... αμετάθετος. Τα επιτελεία δεν είχαν αποφασίσει... τι θα με κάνουν και προς το παρόν έμενα στη Θήβα. Αλλά "προβιβάστηκα" και απέκτησα τον τίτλο του "οργάνου" αφού η εκπαίδευση είχε τελειώσει και δεν γινόταν να αρχίσω πάλι τον κύκλο. Πρώτη υπηρεσία "δεσμοφύλακας". Πήγα τους τιμωρημένους συνοδεία στην επιθεώρηση φρουράς και μετά τους συνόδευσα στο πειθαρχείο, μικρή φυλακή μέσα το στρατόπεδο. Αγγαρεία η πυροβολαρχία και έψαχνα να... συλλάβω προθύμους ή όχι για αγγαρεία στα μαγειρεία και τα εστιατόρια. Στη γραμμή μετά να πάω την τελευταία ημέρα για φαγητό... τη σειρά μου. Επεσε καζούρα και γέλιο, ημιανάς, προσχάου (το εύχον της προσοχής), ένα και ένα δυό, ένα αριστερό και τα

Το ερειπωμένο πλέον φυλάκιο της Παπαδιάς, μπροστά η σκοπιά, πίσω οι θάλαμοι ύπνου και αριστερά μικρό τμήμα του... καθιστικού

τοιαύτα. Ευτυχώς το κρύο υποχώρησε, ο καιρός καλυτέρευσε και τα χιόνια άρχισαν να λιώνουν.

Ο καιρός καλοσύνησε σιγά-σιγά, υπηρεσία ολημερίς. Το πρωί εκπαίδευση και μου χρέωσαν κάτι... αρχαία πυροβόλα σε αχρηστία επειδή βαριούνταν οι αξιωματικοί να διαβάσουν πάλι τα τεχνικά χαρακτηριστικά και τον τρόπο λειτουργίας αφού ήταν άχρηστα. Μου έδωσαν τα σχετικά εγχειρίδια, κράτπσα σημειώσεις και έκανα... ξενάγηση στους φαντάρους. Και εκτός αυτού είχαν καβάτζα φαντάρο για εξηγήσεις στο ενδεχόμενο επιθεώρησης από τους στρατηγούς. Καταλάβαιναν περισσότερα από όσα έλεγαν και ήταν σίγουροι ότι θα τα έφερνα βόλτα. Και μετά την εκπαίδευση αγγαρείες και υπηρεσίες. Κάπως έτσι “χτύπησα” και μια 48ωρη για την Αθήνα στις αρχές Φεβρουαρίου. Στο γυρισμό είδα κόσμο αναστατωμένο στην πλατεία της Θήβας, ρώτησα και έμαθα για το γεγονός που συγκλόνισε τη φίλαθλη και μη Ελλάδα: Ήταν 8 Φεβρουαρίου όταν έχασαν τη ζωή τους 21 άνθρωποι και τραυματίστηκαν δεκάδες όταν ποδοπατήθηκαν στις κερκίδες σε μια στιγμή πανικού στον αγώνα Ολυμπιακός-ΑΕΚ. Απίστευτη τραγωδία, θέμα συζήτησης για μέρες στο στρατόπεδο. Το οποίο διέθετε και γήπεδο με κερκίδα που liaζόμασταν παρακολουθώντας το κλωτσοσκούφι μεταξύ των ομάδων που οργάνωναν οι μοίρες.

Θρίλερ τη νύχτα του σεισμού

Στην βαρετή και κουραστική ρουτίνα πάλι για λίγες ημέρες μέχρι το βράδυ της 24ης Φεβρουαρίου όταν οι σεισμοί άλλαξαν τα πάντα. Το περιγράφω σε ένα γράμμα την επόμενη μέρα: “Ήταν μια νύχτα θρίλερ. Από νωρίς έβρεχε και η νυχτερινή έγινε στις αίθουσες. Κατά τις 11 παρά δέκα είχα ξαπλώσει στο κρεβάτι και είχα βάλει το τρανζίστορ. Ξαφνικά άρχισαν τα πάντα να χορεύουν σάμπα. Αμέσως κατάλαβα ότι γίνεται σεισμός γιατί άνοιξε μόνο του το παράθυρο, αλλά δεν εννοούσα να εγκαταλείψω το κρεβάτι μου. Αλλά η δόννηση δυνάμωνε και ξαφνικά νοιώθω το πάνω κρεβάτι να μούρχεται καπάκι. Ο λόγος ήταν ότι ο συγγάτοικός μου αποφάσισε να εγκαταλείψει τη

γλυκιά θαλωπή και να σαλτάρει κάτω, κουτροβαλώντας μαζί με τις κουβέρτες και τα παρελκόμενά του. Και δεν έφτανε αυτό αλλά κώθηκε κάτω από τις κουβέρτες μου. Εκείνη τη στιγμή άρχισε ο πανικός γύρω. Φωνές που καλούσαν σε εγκατάλειψη του κτηρίου, ποδοβολητό, σπρώξιμο για προσπέραση, στρίμωγμα στις πόρτες, με μια κουβέντα χαλασμός κόσμου.

Αφού όλοι βγήκαν αποφάσισα να βγω και εγώ. Ο καθένας φορούσε ό, τι ποιο απίθανο σκέφτεσαι. Η πλειοψηφία είχε βγει με τις πυτζάμες υπηρεσίας, κρατώντας άρβυλα και ρούχα στα χέρια. Επωφελήθηκα από το γεγονός ότι όλοι είχαν βγει και ντύθηκα αφού τρόμαξα να βρω τα άρβυλα καθώς στον προθάλαμο που τ' αφήναμε δεν ήταν τίποτε στη θέση του. Μόλις άρχισε ο σεισμός έγινε και γενική διακοπή ρεύματος. Βγήκα κατ' αρχήν με παντόφλες και τζάκετ, αλλά γρήγορα μετάνιωσα γιατί έξω ψιλόβρεχε και έκανε τσουχτερό κρύο. Μπήκα μέσα και μπαινοβγαίνοντας φόραγα ένα – ένα ρούχο. Μείναμε έξω κάμποση ώρα. Αφού δόθηκε εντολή μπήκαμε πάλι μέσα. Κάθε φορά που γινόταν μια μικρή σεισμική δόννηση επαναλαμβανόταν το ίδιο. Εγώ μάλλον έχω “γαϊδουροποιηθεί” γιατί καμία φορά δεν σπκώθηκα να τρέξω παρά μόνο όταν ήταν υποχρεωτικό. Και ήρθε η μεγάλη δόννηση στις 4.30'. Και τότε μόνο κατάλαβα τι θα πει πανικός. Κατά πάγια τακτική μου δεν βγήκα και είδα την υπόθεση σαν παρατηρητής. Να δεις κόσμο να ποδοπατιέται, άλλους να σαλτάρουν από το παράθυρο από ύψος 4 μέτρων, σοβάδες να πέφτουν βροχή και να δημιουργούνται ρήγματα στο κτήριο. Φυσικό ήταν να μην ξαναμπούμε μέσα και βουλευτήκαμε προς το πρωί σε μια αίθουσα που αυτή τη στιγμή είναι ο θάλαμός μας. Τώρα που γράφω η ώρα είναι 5 το απόγευμα και έχω ήδη βουλευτεί στο νέο μας σπίτι. Τα μάτια μου κλείνουν από τη νύχτα, δεν έχουμε κοιμηθεί καθόλου”.

Η περιγραφή αυτής της νύχτας έγινε βιαστικά και ανάμεσα σε αγγαρείες και δονήσεις. Οση ώρα βρισκόμασταν την πρώτη φορά – γύρω στις 12.30' - έξω έγινε πολύ μεγάλος σεισμός,

χοροπδάγαν τα κτήρια, χοροπδάγαμε και εμείς. Με δεδομένο και αυτό μετά από τόσα χρόνια όταν θυμάσαι τα περιστατικά σκέφτεσαι την ανευθυνότητα της διοίκησης του στρατοπέδου που αποφάσισε να μας βάλει στους... αρχαίους θαλάμους. Το κτήριο της μοίρας το πρωί με το φως της ημέρας κρεμόταν κυριολεκτικά και κατεδαφίστηκε για να μην σκοτωθεί κανένας. Το κράτησε και δεν μας πλάκωσε μάλλον η τοιμεντένια αυλή που “έδενε” τα θεμέλια. Ολη τη νύχτα μετά τον τρίτο σεισμό στις 4.30 βρισκόμασταν στο ψιλόβροχο, χρειάστηκε να κουβαλήσουμε μερικούς κοπανημένους καθώς σαλτάρησαν από τα παράθυρα. Σπασμένα χέρια, πόδια, τραυματισμοί στο κεφάλι, κακώσεις και εκδορές. Κατά το πρωί μας έβαλαν σε μια μεγάλη αίθουσα, χώρος εκδηλώσεων, κλειστός αθλητικός χώρος, κάτι τέτοιο. Και κάποια στιγμή μεταξύ ύπνου και ξύπνιου ακούστηκε ο ταγματάρχης να δίνει συστάσεις για τον πανικό λέγοντας... να μην γίνει αυτό που έγινε στο Καυτατζόγλειο, εννοώντας το Καραϊσκάκη. Τριγυρνάγαμε όλη μέρα και η γη χοροπδάγα. Μερικά τμήματα πήγαν στο Καπαρέλλι που είχε διαλυθεί για να βοηθήσουν, είχε ανοίξει η γη κατά πως έλεγαν.

Αβεβαιότητα και ανησυχία

Η αβεβαιότητα και η ανησυχία αποτυπώνεται στα επόμενα γράμματα: “Τελειώνει αύριο και ο πέμπτος μήνας στο στρατό. Η μέρα είναι Παρασκευή, μέρα που δίνονται 48ωρες. Οσο και να φανεί παράξενο είχα σήμερα άδεια αλλά για ανεξήγητο μέχρι στιγμής λόγο με εντολή του ταξιαρχου κόπηκαν όλες οι άδειες. Ετσι τη βγάζουμε ξάπλα στο θάλαμο για μια ακόμη βραδιά.

Κατά τα άλλα συνεχίζεται η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Εδώ είμαστε άνω-κάτω. Μερικοί μένουν σε σκηνές, άλλοι σε αποθήκες, ενώ γίνονται συνεχώς μεταφορές από το ένα σημείο στο άλλο. Εμείς ευτυχώς είχαμε την τύχη να βρεθούμε σε ολοκαίνουργο θάλαμο και δεν υπάρχει πρόβλημα στέγασης προς το παρόν. Καθημερινά κοιμόμαστε με τα άρβυλα και έχουν πιαστεί τα πόδια μας. Αυτή τη στιγμή

επικρατεί εκνευρισμός στο θάλαμο, προσωπικά είμαι ήρεμος αλλά πρέπει να ηρεμήσω κι τους άλλους”.

Οι αλλαγές... στέγης συνεχίζονται και την 1η Μαρτίου... πάνω νέα δουλειά (ξεκούραση νόμιζα αρχικά) αγγαρείας ως... αποθηκάριος στον εφοδιασμό. Ξέμπαρκος ήμουν στο στρατόπεδο, κάτι έπρεπε να κάνω και οι αξιωματικοί πλέον είχαν εμπιστοσύνη πως δεν θα τους εκθέσω: “Σήμερα μπήκα ήδη στον 6ο μήνα στο στρατό. Κοιμάμαι πλέον σε νέο θάλαμο. Ο φόβος για νέα έκρηξη του Εγκέλαδου έχει κάνει άνω-κάτω το στρατόπεδο. Η τακτοποίηση σε θαλάμους καθυστερεί και γίνονται συνέχεια αλλαγές. Η νέα μας κατοικία είναι ημιυπόγειο και ανήλιαγο, πρώην αποθήκη υλικών. Κοιμάμαι όπως πάντα στη γωνία, η οποία είναι πάνυγρη. Όταν ακουμπήσεις γεμίζεις νερό και άσπρη σκόνη. Η γωνία δεν φωτίζεται καθόλου, γράφω με τη βοήθεια του φακού.

Μ’ όλη αυτή την ιστορία έχουμε ξεπατωθεί στην τρεχάλα. Από σήμερα όμως ανέλαβα νέα δουλειά που είναι ξεκούραση. Είμαι τώρα αποθηκάριος στον εφοδιασμό. Παράλληλα έχω σχεδόν σίγουρη μια τετραήμερη τις αποκριές – αν δεν φύγω – που μου την υποσχέθηκε ο ανθυπολοχαγός του εφοδιασμού που ήταν πρώτα και ουλαμαγός μας (σ. σ: Ο ουλαμός στο πυροβολικό και τα τεθωρακισμένα αντιστοιχεί στη διμοιρία του πεζικού, μονάδα από 30 άτομα περίπου. Ουλαμαγός είναι ο διοικητής του ουλαμού).

Κατά τα άλλα η ζωή είναι όπως πάντα. Τώρα ήρθαν και άλλοι με αλλαγές ειδικοτήτων και βρήκα αρκετούς με κοινούς γνωστούς. Ετσι κάνουμε και καλή παρέα”.

Και πάλι σεισμοί...

Οι μέρες περνούσαν και άρχισα να τις μετράω για την άδεια, αλλά ο Εγκέλαδος είχε άλλη γνώμη στις 4 Μαρτίου: “Η ώρα είναι 12 το μεσημέρι και την έχω πέσει στην αποθήκη πάνω από τσουβάλι σε κρεμμύδια, περιμένοντας τις αγγαρείες για να μοιράσω τα μήλα. Ετσι τη βρίσκω που λένε ξυπόλητος μιας και είχα να βγάλω τα άρβυλα από χθες το πρωί τις 5. Ο

λόγος βέβαια είναι απλός: Σεισμός. Χθες το βράδυ μόλις είχα πέσει και το κτήριο άρχισε να χορεύει, ενώ ταυτόχρονα ακούγονταν θόρυβοι από παντού. Οπως πάντα έχω πιάσει γωνία και έτσι έχω εξασφαλίσει το ότι και να τρέξω είναι αδύνατον να προλάβω να βγω. Έτσι σηκώθηκα με την πουςία μου, ντύθηκα και βγήκα έξω. Κοιμηθήκαμε καμιά ώρα στο γήπεδο τυλιγμένοι στις κουβέρτες και μετά όσοι διέμεναν σε απολύτως ασφαλή κτήρια πήγαν για ύπνο και οι υπόλοιποι σε άδειες αίθουσες. Την έπεσα... αγκαλιά με έναν άλλο μέχρι τις 3.30' οπότε έκανε νέο μπουμ και οι περισσότεροι πετάχτηκαν έξω. Φυσικά δεν είχα καμιά διάθεση να χαλάσω τον ταλαίπωρο ύπνο μου. Το πρωί που έκανε νέο σεισμό στις 9 ήμουν τα μαγειρεία όπου και γινόταν χαμός κυρίου με τα καζάνια να χορεύουν στις εστίες και κινδυνεύαμε να μας μαδήσουν σαν κοτόπουλα αν κυνόταν το βραστό νερό.

Τα αποτελέσματα του σεισμού γνωστά: Μισό κτήριο οφ και 2-3 άλλα έτοιμα να πέσουν. Το τολ που βρίσκομαι τώρα είναι σε άθλια κατάσταση. Ελπίζω μέχρι να δώσω τα μήλα να μην έχει γίνει σεισμός γιατί τη βάψαμε. Από άδεια καταλαβαίνεις ότι είναι σχεδόν αδύνατη μιας και θα είμαστε επιφυλακή. Ήδη έχουν γίνει σοβαρότατες ζημιές στη Βοιωτία”.

Ευτυχώς όμως έκανα... λάθος εκτίμηση. Και οι σεισμοί... αδυνάτισαν και την τετραήμερη πήρα και κατέβηκα στο Νησί καθόσον το καρναβάλι πάντα φέρνει εκεί φίλους και γνωστούς. Είχε πιάσει να ανοιξιάζει, ίσα που πρόλαβα το νυχτερινό τρένο για να γυρίσω στη βάση μου στη Θήβα: Ωρα 12 τη νύχτα, ψυχρή στην πόλη τη μετασεισμική περίοδο, ούτε ταξί στην πιάτσα. Την κόψαμε με τα πόδια και κάποια στιγμή τα βρήκαμε στο δρόμο... αγκομαχώντας να φτάσουμε.

Αποθηκάριος ωνίων, προμηθευτής... μαγειρείων

Κάπως έτσι περνούσαν οι ανοιξιάτικες μέρες, διώχνοντας τη θύμηση ενός πολύ σκληρού χειμώνα, Με ήλιο και κάποιες μέρες βροχή, τι άνοιξη θα ήταν άλλωστε. Η καθημερινότητα

ανάμεσα σε κρεμμύδια, μήλα, πατάτες, μαγειρεία και εστιατόρια. Με φόντο τις ανασφάλειες των αξιωματικών και τις εμμονές των ανωτέρων τους. Οργάνωσα την αποθήκη, κάπου είχα ανακαλύψει ένα κομπιουτεράκι και έκανα λογαριασμούς για τις ποσότητες που έπρεπε να μοιράσω στα δύο τεράστια μαγειρεία που διέθετε το στρατόπεδο. Κάπου 2.000 άτομα, στον καθένα αναλογούσε μια ποσότητα από είδη της αποθήκης ανάλογα με το φαγητό και τις ρητές προβλέψεις του στρατιωτικού σιτηρέσιου. Υπήρχαν ημέρες που έπρεπε να μοιράσεις για πρωί απόγευμα κάπου δύο τόννους πατάτες και ένα τόνο μήλα. Μια ζυγαριά που δεν ζύγιζε στην πράξη, τις πατάτες τις λογαριάζαμε πάνω κάτω με το τσουβάλι και τα άτομα που εξυπηρετούσε κάθε μαγειρείο.

Ψαρωμένος με την υπηρεσία ο ταγματάρχης που είχε την ευθύνη των μαγειρείων εκείνη την εποχή, με εμπιστεύτηκε από την αρχή και με φώναζε κάθε φορά στα δύσκολα. Από το απογευματινό που προέβλεπε ογκραντέν αλλά οι μάγειροι σήκωναν τα χέρια ψηλά καθώς ήταν αδύνατον να ψηθούν 2.000 μερίδες σε αμφιβόλου αποτελεσματικότητας φούρνους, μέχρι τις προμήθειες όταν έλειπε ο σιτιστής. Για το ογκραντέν του είπα ότι δεν θα μας χάλαγε και μια μακαρονάδα διαφορετικά θα μέναμε νηστικοί και τότε θα υπήρχε πρόβλημα. Ποιός ήξερε τι έλεγε το σιτηρέσιο και ποιός έδινε σημασία τότε. Φάνηκε βολική η λύση στον ταγματάρχη, έδωσε εντολή στους μαγείρους και το καταχάρηκαν.

Τον καταλάβαινα απολύτως βεβαίως γιατί ο υποδιοικητής έκανε εφόδους στα μαγειρεία. Βαθμολογούσε τα φαγητά και... μοίραζε καμπάνες. Απίστευτη ιστορία, ένα βράδυ έκανε έφοδο στα μαγειρεία και βρέθηκε με το ένα πόδι στο φρεάτιο. Φωνή, κακό, τρέξαμε να τον βοηθήσουμε και... έριχνε φυλακές, την έκανα με ελαφρά πηδηματάκια να μην την πληρώσω επειδή με βρήκε μπροστά του. Αλλά ο μεγάλος χαμός έγινε παραμονή του Ευαγγελισμού με το κοτόπουλο σιφάδο. Κατά την προσφιλή του συνήθεια δοκίμασε και από τα δύο μαγειρεία, στο ένα του φάνηκε ότι το φαγητό δεν ήταν

καλό και άρχισε ανακρίσεις. Οι μάγειροι ορκίζονταν ότι είχαν βάλει όλα τα χρειαζούμενα, ο ταγματάρχης πως όλα είχαν γίνει καλά, ο υποδιοικητής έγραφε φυλακές. Με φωνάζουν και μένα με ρωτάει αν έδωσα κανονικά κρεμμύδια και πατάτες. Αναφέρομαι και δηλώνω τις ποσότητες οπότε μου ρίχνει 20 μέρες φυλακή στο μιλητό ευτυχώς όπως αποδείχθηκε στο τέλος. Ο λόγος ήταν πως του είπα για παράδειγμα ότι στο ένα έδωσα 600 κιλά κρεμμύδια και στο άλλο 400 κιλά κρεμμύδια. Ακουσε τις ποσότητες, αποφάνθηκε ότι “έριξα” το ένα μαγειρείο, αθώωσε τους άλλους και βρήκε μένα ως θύμα. “Σ’ έπιασα” φωνάζει. “Που με πιάσατε;” απαντώ. “Στο ένα έδωσες λιγότερα από το άλλο” μου λέει. Δεν έκανα πίσω, του εξήγησα ότι το ένα έχει 1.200 φαντάρους και το άλλο 800, άρα με το σιτηρέσιο τόσο επί τόσο κάνει 600 και τόσο επί τόσο κάνει 400. Τους αριθμούς τους αναφέρω χοντρικά γιατί δεν είχα κρατήσει σημειώσεις. Ομως είχα κάνει τους λογαριασμούς με το κομπιουτεράκι, τους είχα γραμμένους με ακρίβεια γραμμαρίου. Το κατάλαβαν και οι αξιωματικοί που τον συνόδευαν, τον πήραν με τρόπο και έφυγαν, η ποινή αποσιωπήθηκε και ο ταγματάρχης με ευχαρίστησε 50 φορές γιατί... τον έσωσα.

Η άλλη σύγκρουση ήταν με τις πατάτες όταν έλειπε ο σιτιστής. Με πήρε μαζί του ο ταγματάρχης και πήγαμε στο γραφείο του διοικητή. Σε δυο σωρούς οι πατάτες, ο ένας με παλαιάς εσοδείας και ο άλλος με νέας εσοδείας γεμάτος νερά και λάσπες. Μας εξήγησε ότι είναι δύο προσφορές και πρέπει να επιλέξουμε, ανέφερε τις τιμές – μικροδιαφορές – και ρώτησε ποιές να πάρουμε. Είπα λοιπόν της παλαιάς εσοδείας που ήταν λίγο ακριβότερες και... αγρίεψε το μάτι του. Με ρωτάει “γιατί” και του απαντώ ότι οι φρέσκες είναι γεμάτες χώματα και έτσι έρχονται ακριβότερες στην πραγματικότητα ενώ... φυραίνουν στο τηγάνι γιατί είναι γεμάτες νερό ακόμη. “Και που ξέρεις ρε εσύ από πατάτες;” μου λέει επιτιμητικά. Του απαντώ ότι στην πόλη που μένω καλλιεργούν μόνον πατάτες, γυρίζει στον ταγματάρχη και του λέει να τσακιστούμε να φύγουμε και... να μην με ξαναπάει

για γνώμη επί των... αγορών. Φύγαμε και ο ταγματάρχης άλλη μια φορά αισθάνθηκε ανακουφισμένος.

Στα μήλα είχα... σουξέ: Τα μισά από αυτά που αγόραζαν σάπιζαν πολύ γρήγορα καθώς ήταν από ψυγεία και κακής ποιότητας. Η πρώτη εισήγηση ήταν να κόβουμε να σαπισμένα τμήματα και ό, τι έμενε να το κάνουν οι μάγειροι νεροκομπόστα για να μην τα πετάμε. Κάτι που εφαρμόστηκε με επιτυχία. Επρεπε όμως να γίνεται διαλογή των σαπισμένων και επέλεξα την αγγαρεία με αποζημίωση για να τα καταφέρω. Οσοι έρχονταν να τα χωρίσουμε, έτρωγαν όσα μήλα ήθελαν και γλύτωναν τις πιο βρώμικες αγγαρείες. Μια ημέρα δουλεύαμε από τις 12.15 το μεσημέρι μέχρι τις 7.45 το βράδυ με... βάρδιες. Το πρωί με ρώτησε ως συνήθως στην αναφορά ο ταγματάρχης αν έχουμε μήλα και του απάντησα ότι έχουμε 16.836... τεμάχια. Νόμισε ότι τον δουλεύω και πως του κάνω πλάκα, έβαλε τις φωνές αλλά τον κάλεσα να πάμε στην αποθήκη να μετρήσουμε. Είχα βάλει την αγγαρεία και τοποθετούσε 50 μήλα σε κάθε τελάρο, είχα ντανιάσει τα τελάρα σε παραλληλόγραμμα για να μπορούν να μετρηθούν και να γίνουν πολλαπλασιασμοί, είχε και ένα μοναχικό με... 36 μήλα. Περιττό να γράψω ότι τα έπαιξε αλλά... ενθουσιάστηκε

Κουβαλώντας τις πέτρες ως... υποζύγια

Αποθηκάριος, αποθηκάριος αλλά η αγγαρεία, αγγαρεία. Δύσκολη και κουραστική καθώς για το στρατό οι φαντάροι εθεωρούντο κάτι σαν υποζύγια. Ετσι ένα ωραίο πρωί μας έβαλαν στη γραμμή και αρχίσαμε να κουβαλάμε με τα χέρια τις πέτρες από τα κατεδαφισμένα κτήρια σε απόσταση εκατοντάδων μέτρων σε ένα πολύ μεγάλο χώρο που θα “στεγαζόταν” σε μεγάλες στρατιωτικές σκηνές ολόκληρο το στρατόπεδο. Δεν γλύτωσα ούτε από αυτό το μαζικό καψόνι καθώς έφυγε και η 149 σειρά, ήρθε η 150 από άλλα κέντρα νεοσυλλέκτων και παρουσιάστηκε η 151 στη Θήβα, αλλά εγώ (148ης) παρέμενα... αμετακίνητος. Τα επιτελεία δεν είχαν αποφασίσει τι θα κάνουν με έναν... εθνικώς επικίνδυνο “σκοπευτή πυροβολητή ρυμουλκούμενου πυ-

ροβόλου”. Ειδικότητα χαμάλη αλλά... δεν έλεγαν να αποφασίσουν ποία ήταν η αρμόζουσα ειδικότητα.

Μια οργισμένη μαρτυρία για το ομαδικό καψόνι έγραψα στις αρχές Απριλίου. Λογοτεχνίζουσα καθώς είχα αρχίσει πάλι να διαβάζω περί τέχνης και λογοτεχνίας, ενώ δεν έλειπαν οι φαντάροι με τους οποίους στήναμε ολόκληρες κουβέντες... φιλοσοφικού χαρακτήρα: “Εκατοντάδες οι φαντάροι. Δεκάδες χιλιάδες οι πέτρες. Η κούραση περίσσεια. Ο ιδρώτας ποτάμι. Το έργο χτίζεται πέτρα την πέτρα. Η ξερολιθιά φαντάζει σαν μάντρα νεκροταφείου. Κάποιος τόπε αναπαυτήριο. Εννοούσε βεβαίως ότι θα είναι... τόπος αναψυχής. Σημαίνει όμως και το νεκροταφείο. Ουρές οι πέτρες. Πυραμίδες, Μυκίνες, τα εφτά θαύματα του κόσμου και πολλά άλλα έσπηναν χορό στο ύπαιθρο του νου μας. Στα χέρια μου φάνταζε το μαστίγιο που έλειπε. Το πέταξα και άρπαξα την πέτρα. Μετά την άλλη και την άλλη και άλλες πολλές ώσου νύχτωσε. Κάποιοι κοίταζαν απορημένοι με διαφορετικά συναισθήματα. Η πέτρα μ' αλάφρωσε την καρδιά, ξεθόλωσε το νου. Η σκόνη μας έπνιγε. Πήγαμε νύχτα για φαγητό. Εφαγα μόνον ένα κόκκινο μήλο. Μόνον αυτό. Το φαγητό δεν πήγαινε κάτω. Ούτε τρωγόταν.

Ήταν Τρίτη και πήγαμε για νυχτερινή. Η βραδιά γλυκιά, ανοιξιότικη, χωρίς φεγγάρι αλλά φωτεινή. Τελειώσαμε στις 11. Ο ύπνος μας ήρθε γοργά και βαριά. Το πρωί άλλωστε ξυπνήσαμε μια ώρα νωρίτερα. Για το έργο. Και πάλι οι πέτρες, το χώμα, τα μπάζα.

Στο νου μου γυρίζει μόνιμα το ποίημα του Μπρεχτ:

Ποιός έχτισε τη Θήβα την επτάπτυλη
Τ' όνομα του Βασιλιά της έχει μείνει...

Το εργοτάξιο φαντάζει από μακριά. Ο χώρος απέραντος. Και λείπει μόνον η φρίκη. Για να το εγκαινιάσει”.

Κάτι μέρες αργότερα με “έχρισαν” σιτιστή γιατί έλειπε με άδεια ο έχων την ειδικότητα, αλλά το κουβάλημα της πέτρας δεν έλεγε να τελειώσει κατά πως μαρτυρεί ένα ακόμη σμείωμα:

“Η μοίρα χτίζει τη νέα της κατοικία. Σκηνές σε ένα περιβάλλον κατασκηνωτικό. Ξερολιθιά, παρτέρια, σπαρτά, πεύκα γύρω-γύρω. Κουβαλιτάδες και χτίστες οι φαντάροι. Πέτρα την πέτρα χτίζουμε. Θ' ακολουθήσουν οι σκηνές, όταν τα φορτηγά σταματήσουν να πηγαίνονται, όταν το γκρέιντερ στρώσει το χώμα. Δουλειά από πρωίως μέχρις ότου πέσει ο ήλιος στην αγκαλιά των απέραντων βουνών. Ιδρώτας,

Χρωμένοι
με το 105
στη Θήβα

σκόνη και κάψα ανοιξιτιάτικη. Θ' ακολουθήσει η προετοιμασία για το Πάσχα, μετά το γκρέμισμα χτίσιμο των κηρίων και πάει λέγοντας. Το στρατόπεδο ένα απέραντο εργοτάξιο. Θόρυβοι από κομπρεσέρ και σφυριά, λάμψεις από ηλεκτροσυγκολλήσεις.

Φαντάροι που ράβουν μονωτικό υαλοβάμβακα, κουβαλάνε πέτρες και χώμα. Εικόνα καθημερινή για την Πρώτη Μοίρα”.

Ανθρώπινα δράματα

Και μέσα στο γενικό χάος του στρατοπέδου ξυπνάω ένα πρωί λίγο αργότερα από τους άλλους καθόσον “παλιός” και “όργανο” για όλες τις δουλειές και ανακαλύπτω ότι τα άρβυλα είχαν κάνει φτερά. Ο απαγωγεύς είχε αφήσει αμανάτι τις κάλτσες μου σε ένα παραπεταμένο ταχυδρομικό κουτί. Φόρεσα τα ημιάρβυλα, γύρισα έναν-έναν τους ενοίκους του θαλάμου προειδοποιώντας για νυχτερινό άδειασμα σάκων καθόσον τα άρβυλα χρεώνονταν ένα χιλιάρικο (σε ισοδύναμο δέκα έξοδοι μετά καφέ, ποτού και μπριζόλας). Κάτι ο ένας από εδώ, κάτι ο άλλος από εκεί βρέθηκε ο δράστης, παρουσιάστηκε, ομολόγησε, έφερε τα άρβυλα και... ποδέθηκα κανονικά.

Για να πιάσω πάλι δουλειά μεταξύ αποθήκης τροφίμων, κουβαλήματος οικοδομικών υλικών για τις μάντρες και υπηρεσίας στο αναρρωτήριο. Από το οποίο έκαναν “παρέλαση” τα ανθρώπινα δράματα των στρατιωτών. Κάποια περιστατικά διασώθηκαν γραπτά τις ώρες της αναμονής στο αναρρωτήριο για το επόμενο: “Άδεια, προβλήματα, πτώχευση. Αυτοτραυματισμός, λιποταξία, απόπειρα αυτοκτονίας. Δίχρονο προσωρινό απολυτήριο. Ομοφυλοφιλία. Λέξεις, εικόνες και παραστάσεις κινηματογραφικές. Και αναπνέεις. Μυρωδιά υδρόθειου. Ατμόσφαιρα πνιγηρή. Τι να πρωτοπρωλάβεις. Η μπουκάλα με το οξυγόνο αργεί.

Η σημερινή μέρα ήταν ψυχολογικά η πιο δύσκολη. Ηρθα κατάμουτρα με την σκληρή πραγματικότητα του στρατού. Ο Αλέξης είχε πάρει μηχανήματα με δόσεις για το μικρό του επιπλοποιείο. Ο στρατός του στραπατσάρισε τ' όνειρο. Ένα μαγαζάκι μικρό για το μεροκάματο.

Ίσα που να βγαίνει. Αδιέξοδο. Βρέθηκε πριν λίγες μέρες σκαρφαλωμένος σ' ένα εικονικό μηχανήμα αντιαεροπορικής βολής. Δίπλα από το ξυλουργείο του στρατοπέδου. Είχε δει τα μηχανήματα. Θόλωσε το μυαλό του. Βρέθηκε για μια στιγμή στο κενό. Ευτυχώς με ελαφρά θλάση μαλακών μορίων. Χθες πήρε ελπίδας μήνυμα. Για συμβιβασμό. Σήμερα περίμενε την άδεια με λαχτάρα από το πρωί. Τ' απόγευμα κόπηκαν οι άδειες. Για να τελειώσει το έργο. Ενοιωσε την ελπίδα να συντρίβεται κάτω από τις ψυχρές ερπύστριες της στρατιωτικής λογικής. Προσπαθήσαμε να γίνει κάτι. Ούτε άκουγε, ούτε έβλεπε. Νομίζω ότι θάταν η τελευταία του αν δεν έπαιρνε άδεια. Εύχομαι να την πήρε.

Ο αρσιβαρίστας έκλαιγε. Θα έχανε τους αγώνες. Ζει μόνο γι' αυτούς. Και δουλεύει σαν σκυλί για την άδεια. Η βαριά τρέμει στα χέρια του. Σπάζει πέτρες αδιάκοπα για ώρες και ώρες. Με αντάλλαγμα μια αδειούλα μικρής διάρκειας. Για να πραγματοποιήσει τ' όνειρο της ζωής του. Τον ρώτησα το επάγγελμά του. Μου απάντησε αθλητής. Και όμως ζούσε από την οικοδομή.

Η άρρωστη μπέρα, προβλήματα, προβλήματα. Άδειες όχι. Και η προτίμηση όταν δίνονται, στους ημέτερους. Αδικαιολογήτως απών, λιποτάκτης. Η ξιφολόγη και ο σουγιός. Χάπια ηρεμιστικά και ενέσεις. Προσωρινό απολυτήριο. Και οι πέτρες στοιβάζονται η μια πάνω στην άλλη σαν τα προβλήματα που βασανίζουν 20χρονα παιδιά, κολλάνε ζυμωμένες με ιδρώτα υπομονής και δάκρυα. Και απογοήτευση. Αύριο θα παραβιαστεί και πάλι το ωράριο. Η θεωρία του βύσματος και του βάρους των όρχεων.

401 ΓΣΝΑ. Αναρρωτική, απολυτήριο. Στο τηλέφωνο ο γιατρός. Ο Μ. νάρθει με συνοδεία. Τι νάναι άραγε τούτος δω. Πόσο επικίνδυνος για να τον συνοδεύσεις. Τον βρήκα. Τον ρώτησα. Μούπε “ιστορία αμαρτωλή”. Τον ξαναρώτησα. Μου απάντησε χωρίς περιστροφές: “Τον παίρνω”. Και... μαζί μ' αυτόν προσωρινό απολυτήριο με τη σφραγίδα “ομοφυλόφιλος”. Μου διηγήθηκε ιστορίες τρελές μέχρι να τον συνοδεύσω στο γιατρό”.

Η κατάσταση στο στρατόπεδο είχε δυσκολέψει στις συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί. Φαινόμενα λιποταξίας, ο αρσιβαρίστας... παρέδωσε, ο Αϊντάν με έκοψε για... λοχία και ήθελε να μου δώσει... δοκιμαστικά την κουινιάδα του. Εναλλαγή εικόνων και συναισθημάτων σε μια μικροκοινωνία της διαφορετικότητας και χωρίς συνοχή: “Η βραδινή αναφορά. Και πάλι τα ίδια. Αδικαιολογήτως απόντες εκ του εσπερινού προσκλητηρίου. Ελεγχος το πρωί. Και μετά 48 ώρες διαγράφεται του δυναμολογίου κηρυσόμενος λιποτάκτης. Σήματα σε γραφεία, αστυνομίες, σπίτια, ενημέρωση γονέων. Αν βρεθεί τον περιμένει στρατοδικείο και πρόσθετη θητεία. Διαδικασία απλή, γραφειοκρατική. Τα αίτια γνωστά, η ποινή προδικασμένη. Ετσι τιμωρεί η πατρίδα εκείνους που πνιγμένοι πολλές φορές στα προβλήματα, κλεισμένοι μήνες στα σύρματα, παρακαλάνε για 48ωρες να βρεθούν στο σπίτι τους. Και όταν βλέπουν ότι δεν γίνεται τίποτα, περιμένουν να νυχτώσει και βγαίνουν κρυφά να πάρουν αέρα. Για πολύ λίγο όμως. Ολοι σχεδόν γυρίζουν βιαίως ή αυθορμήτως. Κυκλοφορούν χωρίς ταυτότητα, με ρούχα αγκαρείας, σαν τη μύγα μες το γάλα. Χωρίς χρήματα πολλές φορές, προσπαθούν κάνοντας εκατοντάδες χιλιόμετρα με κάθε μέσον, να φθάσουν στη γη των Φαιάκων. Και ποιός να γνωρίζει αν τους περιμένει η Πηνελόπη ή ο γέρος πατέρας τους. Νόστος και επιθυμία για την Ιθάκη. Μόνο που έτσι φθάνουν πολύ αργότερα απ’ ότι πρέπει, μήνες μετά την κανονική απόλυσή τους. Αύριο θάχουμε κι’ άλλους. Και θα τραβήξουμε μια κόκκινη γραμμή: “εις λιποταξίαν”.

Ο μικρός γίγαντας, ο αρσιβαρίστας, χθες έπεσε λιπόθυμος. Εκεί που σταμάταγε η μπουλντόζα άρχιζε αυτός. Ζούσε με την ελπίδα για την άδεια. Για να μάθει πότε θα γίνουν οι αγώνες. Και δεν έτρωγε. Μέχρι που ξάπλωσε ακίνητος στο χορτάρι. Αργότερα τον βρήκαν. Μου τον έφερε ο επόπτης. Εφαγε τουλάχιστον 6 μερίδες κοτόπουλο. Για να συνέλθει. Και μετά με σημείωμα να βγει για προπόνηση. Αν ήταν ποδοσφαιριστής θα ‘παιρνε άδεια. Και μετά πάλι ξανά.

Ο Αϊντάν έχει μια μικρή κουινιάδα. Μόλις 17 χρονών: “Αϊντάν κουινιάνα καλό. Δώσει λοχία. Αϊντάν ταβαντζή. Κουινιάνα καλό γκαμήσι. Εγκώ όχι γκαμήσει. Αμα κάνει καλό γκαμήσει κουινιάνα κρατήσει ντύο χρόνιο. Αμα ντεν κάνει κουινιάνα διώξει βδομάντα. Καλό πράμα. Αϊντάν την πάτησε. Πήρε αντερφή της. Ντεν της φαινόταν. Τώρα μαστάρια να στρουμπουλά. Γερό πράγμα κουινιάνα. Αμα μπορέσει γκαμήσει”.

Φυσικά και δεν συμερίζονταν την αντίληψη του οι μουσουλμάνοι νεοσύλλεκτοι, ήταν φανερό όμως ότι επρόκειτο για μια κοινωνία με εντελώς διαφορετικές αντιλήψεις για τη ζωή και τεράστια προβλήματα κατά πως διαπίστωσα από τις λίγες συζητήσεις που είχα: “Σήμερα το πρωί στα μύλα ήρθαν να πάρουν για την 5η Μοίρα, τέσσερα άτομα από την Κομοτηνή. Μου προξένησε κατάπληξη το γεγονός ότι όλοι τους ήταν παντρεμένοι και ρώταγα έναν-έναν χωριστά γιατί παντρεύτηκαν όλοι πριν τα 20. Η έκπληξή μου μεγάλωσε από τις απαντήσεις. Ήταν ταυτόσημες και κατηγορηματικές: Είχαν ανάγκη οι γονείς, δεν μπορούσαν να δουλεύουν, κτήματα δεν είχαμε και παντρευτήκαμε. Από τη συζήτηση κατάλαβα ότι αυτό είναι σχεδόν κάτι σαν έθιμο. Κατάσταση μεσαιώνα”.

“Επί πτωμάτων” για το αστέρι

Οι μέρες κυλούσαν βασανιστικά, περισσότερο για τους νεοσύλλεκτους, αρκετοί έφευγαν από το σύρμα καθώς η έξοδος και η άδεια είναι προνόμιο εκείνων που έχουν βύσμα. Συνήθως έφευγα με 48ωρες τα σαββατοκύριακα καθώς έκανα την αγγαρεία όλη τη βδομάδα: Αποθήκη τροφίμων, αναρρωτήριο, κοτρώνες με τα χέρια για τις μάντρες. Για το... αστέρι του ταξιαρχου. Και συ να σκέφτεσαι "τι κάνεις" όταν το βράδυ στο προσκλητήριο, κάποιοι λείπουν και δεν γνωρίζεις αν θα γυρίσουν με καθυστέρηση ή την κοπάνησαν:

“Οι μέρες από την Κυριακή πέρασαν γρήγορα αλλά με πολλή κούραση, κυρίως ψυχολογική. Συνάντησα σ’ όλο του το μεγαλείο το πραγματικό πρόσωπο του στρατού. Σκληρή και αδίσταχτη η επιδίωξη του ταξιαρχου για τ’ αστέρι. Ισοπε-

δώνει τα πάντα. Πατά επί πτωμάτων γιαυτό. Του κάπνισε να μείνουμε στις σκηνές. Ηθελε όμως κομψοτεχνήματα. Με την πλάτη των φαντάρων. Δούλευουν σαν σκλάβοι από τα χαράματα μέχρι που πέφτει ο ήλιος. Ο ταξίαρχος προσωπικά επέβλεπε το έργο. Το μόνο που του έλειπε ήταν το μαστίγιο. Εικόνες που θύμιζαν Μακρονήσι. Όλοι οι φαντάροι της Μοίρας στο πόδι και περίπολα για να συλλάβουν κοπανατζήδες. Νταχάου πραγματικό. Έτσι το αποκαλούν τώρα το έργο.

Και μετά απορούν όλοι οι αξιωματικοί, γιατί τα σύρματα έχουν καταλήξει να είναι προσφιλής μέθοδος. Δεκάδες άτομα την έχουν κοπανήσει για ώρες ή και για μέρες. Ήδη έχουμε 3-4 λιποταξίες, ενώ τη Δευτέρα θα έχουμε σίγουρα 2-3 άτομα. Και όλες σε μια εβδομάδα. Δέκα μέρες μόλις από τη στιγμή που ήρθαν στη Μοίρα. Χθες βράδυ έλειπαν 21 άτομα. Σήμερα δε είναι που θα γίνει μακελειό.

Πολλοί είναι απελπισμένοι. Και να δεις που θα συνεχιστεί αυτή η κατάσταση καθώς και η φευγάλα από τα σύρματα. Σου ρχεται να κλάψεις κυριολεκτικά σε ορισμένες περιπτώσεις. Ανθρώπινα προβλήματα που συντρίβουν παλληκάρια 20 χρονών. Και από πάνω έχεις και κάτι τσόχλανους, που παίρνουν για δεύτερη εβδομάδα άδεια. Τηλέφωνο από το ΓΕΣ μέχρι

τον τελευταίο λοχαγό και ανθυπολοχαγό.

Όλα αυτά είναι δυσάρεστα, αλλά δυστυχώς έτσι πέρασε η εβδομάδα”.

Μετακόμιση στις σκηνές

Στις 13 Απριλίου δουλεύοντας και στο σκοτάδι, μετακομίσαμε στις σκηνές. Σαρδέλες παστές. Σε κάθε σκηνή σε δύο στοίχους και δύο ορόφους, στριμωγμένα 40 κρεβάτια. Μεταξύ των στοίχων ένα κενό κάτι λιγότερο από μισό μέτρο. Το ποδοπάτημα τη νύχτα πήγε σύννεφο, καθώς οι μέσα έπρεπε να βγουν άλλοτε για υπηρεσία και άλλοτε για... κατούρημα. Πολύ συχνά καθώς όλη τη νύχτα κόβαμε πέταλο στο κρύο, χαμηλή θερμοκρασία και ξαστεριά. Εγώ όπως πάντα είχα πιάσει... γωνία, στην άκρη της σκηνής θαλάμου. Το πλεονέκτημα ότι μπορούσαν να τραβήξω το παραπέτι και να δω το έναστρον του πράγματος. Όπως τότε που... φυλάγαμε τις απλωμένες σταφίδες στα αλώνια. Προληπτικά κοιμήθηκα με τα ρούχα κα γλύτωσα τα χειρότερα. Κατά τις 4 το πρωί βάρεσε ένα κρύο που φόρεσα και το τζάκετ και κουκουλώθηκα. Που να γλυτώσεις όμως την υγρασία, το κρύο ήταν διαπεραστικό. Και εκτός των άλλων είχα το πρόβλημα, καθώς κοιμόμουν στην άκρη, να μην γυρίσω από τον πάνω όροφο και προσγειωθώ ανώμαλα εκτός σκηνής, στο χώμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΦΥΛΛΟ ΠΟΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΣΟΥΦΛΙ

Στις σκηνές έμεινα δυό νύχτες. Στις 16 Απρίλη πρωί-πρωί φύλλο πορείας για το 641 Τ. Π. στο Σουφλί, τυφεκιοφόρος γιατί δεν ήμουν εθνικός αποδεκτός ως... «σπριπ». Τα μάζεψα γρήγορα γιατί θα έπρεπε να παρουσιαστώ την επόμενη μέρα στη μονάδα. Χαιρέτησα κάποιους από τους αξιωματικούς ακούγοντας τα καλύτερα για τους μήνες που συνεργαστήκαμε και γραμμή για την Αθήνα. Η μετάθεση ήταν αιφνιδιαστική αλλά αναμενόμενη κάποια στιγμή, η Βούλα έλειπε από την Αθήνα, κατ' ευθείαν στο σταθμό Λαρίσης. Κάπου 18,5 ώρες διαδρομή με... καλή επίδοση του τρένου, αργότερα έκανα μέχρι και 21 ώρες. Για να περάσει η ώρα αποτύπωσα σε μικρά χαρτάκια στιγμιότυπα της διαδρομής, τραβώντας για το άγνωστο. Σε άλλες περιπτώσεις θα κυριαρχούσε το χιούμορ, εδώ υποβόσκει κάτω από την ένταση του άγνωστου σε ένα ακόμη σταθμό της θητείας:

“Σταθμός Λαρίσης. Αίθουσα αναμονής. Για καπνιστές. Αλλωστε αυτές τις ώρες το τσιγάρο είναι απαραίτητο.

Ωρα 12.25 μ. μ. Μόλις έβγαλα εισιτήριο. Το τρένο φεύγει στις 2.10 το μεσημέρι. Θα φτάσει αύριο στο Σουφλί. Διαδρομή ατελείωτη. Διασχίζει σχεδόν ολόκληρη την ηπειρωτική Ελλάδα. Θα μείνω εκεί για ολόκληρους 16 ή 14 μήνες. Ολάκερη ζωή.

Ωρα 1 μ.μ. Ο ναύτης παραδίπλα μασουλάει νευρικά τσιπς. Απέναντι στη ΝΟ SMOKING αίθουσα ο ξανθογένης τουρίστας ταχτοποιεί τα πράγματά του κοιτάζοντας με περίεργα. Ίσως και να είναι η έκφραση του προσώπου. Σαφώς λυπημένη. Δίπλα μου και πιο πέρα γερρόνια και νέοι κοιμούνται στις πολυθρόνες. Κάποιος αγοράζει από έναν γέρο έμπορο ρολόι ηλεκτρονικό. Η συζήτηση ανάβει. Είναι ενοχλητικοί τσακώνονται για το αν είναι καλό ή όχι. Τ' αγόρασε, όπως λέει, μόνο 1.000 δρχ. Στο κάτω-κάτω μέχρι να φτάσει σπίτι του θα

τόχει πουλήσει. Επιχειρηματικό και... εφευρετικό πνεύμα. Ο “Μικρός Καουμπό” δεν κατάφερε να μεγαλώσει ακόμα. Τον διαβάζει άπληστα ένας 30ρης. Παραπέρα κάποιος κουρεμένος διαβάζει “Αστερίξ”. Η ώρα πήγε 1.10'. Μένει ακόμη μια ώρα.

Ωρα 1.30 μ. μ. Το πολύχρωμο πλήθος μεγαλώνει. Τουρίστες, γύφτοι, κύριοι με τσάντες και γιαγιάδες με σακούλες, κοπέλες με αφρολουκ και ανάμεσά τους μια κρατώντας το “Αναζητώντας ιδανικά”.

Στη γωνία απέναντί μου κάποιος ζωγραφίζει κρατώντας τσιγκινη πινακίδα. Οι εφημερίδες γράφουν για το νέφος. Μέτρα, ημίμετρα.

Η ώρα περνάει, σε λίγο στο σταθμό θα μπει η αμαξοστοιχία. Μένει μόλις μισή ώρα για να φύγω. Στη θέση του ανέμελου ναύτη ένας φαντάρος ξεκούμπωτος. Μάλλον παίρνει προσωρινό απολυτήριο.

Ωρα 2.15 μ.μ. Το τρένο ξεκινά και αφήνει πίσω του αργά την Αθήνα. Ταξιδεύω με φαντάρους που υπηρετούν στον Εβρο. Με βοήθησαν να ταχτοποιήσω τα πράγματά μου. Αμαξοστοιχία 602, ώρα 14.12', θέση 93, βαγόνι 115.

Ωρα 3 μ.μ. Μόλις τελείωσα το φαγητό. Ήταν μωσχάρι ψητό, σαλάτα, κασέρι. Μου στοιχίσε 206 δρχ. Ήτοι με γδάρανε. Είχα φάει και στο σπίτι. Το τσιγάρο όμως με είχε κόψει στο στομάχι. Η διαδρομή είναι θαυμάσια. Πράσινο και βουνό. Την κόβουν μονάχα περιοχές που έδρασαν οικοπεδοφάγοι. Σε λίγο φθάνουμε Οινόη. Με καθυστέρηση φύγαμε από Οινόη. Το τρένο με μικρή ταχύτητα φθάνει στην Τιθορέα. Και μετά μας περιμένει η Θήβα. 4,5 μήνες γεμάτοι τρεχάλα και θεομηνίες. Ο Βοιωτικός κάμπος ξεδιπλώνει αδιάκοπα τη χάρη του.

Ωρα 3.45 μ.μ. Φθάσαμε στη Θήβα. Το τρένο σταμάτησε για λίγο και φεύγει. Την αντικρίζω απόμακρη μέσα σε σκηνές και απλωμένες μπουγάδες, για τελευταία ημέρα πριν φύγω

οριστικά, μια μέρα πριν με διαγράψουν από τα μπιτρώα του Πυροβολικού. Στο μεταξύ κοιμήθηκα καμιά μισή ώρα. Το εξπρές είναι σίγουρα πιο αναπαυτικό από τα βαγόνια της Πελοποννήσου. Το τρένο όμως κουνάει αφάνταστα τώρα, δεν μπορώ ούτε να γράψω.

Ωρα 4.55 μ.μ. Σε λίγο φθάνουμε στην Παπαδιά. Η διαδρομή είναι πολύ ωραία. Δεν λείπουν και οι παραδοσιακές σκηνές. Εξω από τη Λειβαδιά συνάντησα το σβάρνισμα από παλιά. Δύο άλογα σέρνουν μια πεσμένη πόρτα με πρόκες και... δώστου για την ΕΟΚ. Πιο πέρα ένας γέρος τσοπάνος βόσκει τα πρόβατα φορώντας ανάρριχτα με το ένα μανίκι το πανωφόρι, με ζωνάρι και δέμπλα. Δεν λείπει όμως και ο συνάδελφός του που διαβάζει εφημερίδα. Μια αλεπού κώνεται βιαστικά στις ολάνθιστες κουτσουπιές.

Ωρα 5.10' μ.μ. Μόλις περάσαμε την Παπαδιά. Τα φαντάρια όπως και γω άλλοτε, χαιρέταγαν το τρένο καθισμένα στον ίσκιο. Ο δόκιμος με τη φανέλα θάχε να ξυριστεί από την Κυριακή πούφυγε. Φώναξα τ' όνομά του και πετάχτηκε περίεργος. Με μεγαλύτερη περιέργεια και έκπληξη με είδε φευγαλέα μέσα από τα δέντρα. Εδώ πέρασα και τις πιο όμορφες μέχρι τώρα, στρατιωτικές ημέρες. Τώρα σου γράφω μέσα από το κυλικείο πίνοντας κόκα κόλα σε τσίγκινο κουτάκι. Η διάθεσή μου είναι περίεργη. Ανυπομονώ να φθάσω, αλλά απολαμβάνω και το ταξίδι. Από διαφορετικούς στρατιώτες ακούω τα πιο διαφορετικά πράγματα για τις μονάδες τους.

Ωρα 5.20 μ.μ. Συναντιόμαστε με το "Ακρόπολις" λίγο πριν το Γοργοπόταμο. Απέναντί μου μια νεαρότατη κυρία πίνει μέτριο καπνίζοντας με μεγάλη άνεση. Πολύ θα ήθελα να συζητήσω μαζί της αλλά είναι πολύ πιθανόν να με παρεξηγήσει. Το τρένο κάνει όπισθεν και ξαναπαίρνει στο σταθμό Ασωπού. Απέναντί μου ένας γέρος μπεκρόφατσα συνδυάζει ανατολή με δύση. Πίνει ταυτοχρόνως καφέ βαρύ γλυκό και κόκα κόλα σε κουτί. Το αφεντικό του μαγαζιού είναι ένας κοντόχοντρος με γύφτικη φάτσα. Λιγδιασμένα μαλλιά που πετάνε φρου-φρου, μαύρη γραβάτα και μπλε γιλέκο.

Αυτός ο άνθρωπος μου τη δίνει. Παραδίπλα μια παρέα σιδηροδρομικών χασκογελάει συζητώντας κουτσομπολιά της δουλειάς. Μαζί τους είναι μια κοπέλα όχι ιδιαίτερα όμορφη, αλλά με όμορφο μαλλί, κεντητό χωριάτικο φουστάνι και καστόρινες μπότες. Ο γέρος απέναντί μου καπνίζει "Εθνος", ρέβεται και βήχει.

Ωρα 5.45 μ.μ. Λαμία, φρέσκο γιαούρτι, ρυζόγαλο. Οι πουλητάδες διαλαλούν την πρμαμία τους. Ολο το τρένο σπκώνεται, οι περισσότεροι από περιέργεια. Το θέαμα τόχω αντικρύσει κάμποσες φορές. Διασταύρωση με το τρένο Βόλος-Πειραιάς. Τόχω κάνει μέχρι Παπαδιά 2-3 φορές. Ο παλιός που απολύεται με κοροϊδεύει. Στην αρχή έγγραφα και εγώ λέει, μετά ούτε γράμμα. Ας έχει. Κάθομαι στο κουπέ. Μια κοπέλα που ήταν απέναντί μου πήρε το ταγάρι της και μάλλον κατέβηκε. Άλλον έναν άφησε πίσω το τρένο. Φαινόταν αρκετά μορφωμένος. Αν συνεχίζαμε θα 'χαμε ενδιαφέρουσα κουβέντα. Δίπλα μου κάποιος βάνδαλος έχει γράψει "μια κυρία γαμιέται".

Ωρα 6.55 μ.μ. Το πρώτο αντίκρουσμα του απέναντου Θεσσαλικού κάμπου. Τελικά η κοπέλα δεν είχε φύγει. Βρίσκομαι παρέα με δύο μεσόκοπους Καρδισιώτες. Ο ένας έχει κάνει στη Σουηδία. Η κουβέντα το 'φερε ότι πούλαγε συμπληρωματικά τσακμάκια με φιτίλι και παλιά χαλκώματα made in Greece. Αρχαίο (εμπορικό) πνεύμα αθάνατο!

Ωρα 7.30 μ.μ. Φθάσαμε Παλαιοφάρσαλα. Κατέβηκαν οι Καρδισιώτες. Συνάντησα ένα μηχανολόγο 26 χρονών. Πήγαινε (150ρης) σε Μ. Τ. Π. Έξω από την Ορεσιάδα. Εκκλαιγε τη μοίρα του και φοβόταν το "πήδημα". Παντρεμένος, ήθελε να πάει Κοζάνη για να είναι κοντά στη γυναίκα του, αλλά και το βουλκανιζατέρ του πεθερού του. Τώρα συζητώ μ' έναν πιτσιρικά 50ρη του Μηχανικού. Πηγαίνει στην Αλεξάνδρεια. Η κοπέλα κατέβηκε και κάθησε μέσα στις παπαρούνες και την πρασινάδα του ατελείωτου Θεσσαλικού.

Ωρα 7.50 μ. μ. Ο ήλιος κατακόκκινος και πυρωμένος βυθίζεται αργά-αργά στα λιγοστά συννεφάκια της δύσης. Το πράσινο οργιάζει και είναι χάρμα οφθαλμών.

Ωρα 8 μ.μ. Είμαστε στον τεράστιο σταθμό της Λάρισας. Μικρή η κίνηση, χαλβάς Φαρσάλων και λουκούμα. Νέα συνάντηση, με μηχανή αυτή τη φορά και αναχώρηση σε πέντε λεπτά.

Η νύχτα έπεσε για τα καλά. Η ώρα 8.40 έφαγα για βράδυ. Πάλι τα ίδια συν μια μπύρα. Σύνολο 241 δρχ. Προτιμάω όμως να αναπληρώσω την έλλειψη ύπνου με φαγητό. Ας πάει και το παλιάμπελο!

Ωρα 9 μ.μ. Κάπου στον Πλαταμώνα, 9.30 φθάσαμε Κατερίνη και 10.10 στο Πλατύ. Σ' όλο αυτό το διάστημα προσπαθώ να κοιμηθώ αλλά δεν μου κολλάει ύπνος. Σε λίγο φθάνουμε Θεσσαλονίκη. Ανάβω τσιγάρο. Το σηκώνει η στιγμή των... διαλογισμών. Πριν τον Πλαταμώνα δίπλα μου δυο φοιτητές των ΚΑΤΕΕ συζητούσαν τα δικά τους. Μπύκα και 'γω αργότερα στη μέση. Κόπικε σύντομα, μιας και η σιωπή ακολούθησε μερικά ερωτήματα για το επαγγελματικό μέλλον.

Ο παλιός τριγυρνάει μια πατσαβούρα, αυτή του κάνει γλυκά μάτια, αλλά έχει ένα συνοδό σκέτο γομάρι. Τώρα θα μου πεις... κολώνει το Πυροβολικό; (τέτοιος είναι ο φίλος ο "παλιός").

Είχαμε κορακιάσει για νερό.. Πριν λίγο ήπιαμε από τη βρύση μιας και ο άλλος είχε μπαουλιώσει και τα ποτήρια του ακόμα. Φθάνουμε σε λίγο Θεσσαλονίκη.

Ωρα 10.35 μ.μ. Σίνδος. Βιομηχανική περιοχή Θεσσαλονίκης. Από το φυραδιαστό παράθυρο μπαίνουν οι πρώτες μυρωδιές της περιοχής που ρυπαίνουν η ΕΘΥΛ, η ΤΕΚΟΣΑ. Εδώ είναι οι πηγές αργού θανάτου του Θερμαϊκού. Παραδίπλα τα ΚΑΤΕΕ και τα στρατόπεδα. Οι καπνοί έχουν γίνει πυκνοί και βγαίνουν από τις ψηλές τσιμινιέρες. Κατεβαίνουν οι αεροπόροι.

Ωρα 10.55 μ.μ. Θεσσαλονίκη. Ο σταθμός πήχτρα από κόσμο. Τα βαγόνια γεμίζουν. Τους στέλνουμε δίπλα που κοιμάται η γκόμενα με το συνοδό της. Καμιά 20σαρια βάζουν το κεφάλι μέσα και ξαναβγαίνουν. Στο σταθμό δεν λείπουν οι τύποι. Είναι δύο απερίγραπτοι. Ομοιόμορφα ντυμένοι με μπεζ μπότες και σπιρούνια. Ενας άλλος με παντελόνι-σακκάκι τζην, μαλλί-γυαλί, adidas και ένα αστέρι ρέιντζερ. Κάου μπού.

Δεν περνάει λίγη ώρα και διαπιστώνουμε ότι συνοδεύει ένα τεκνό που μας την έπεσε. Αχ καλέ, λέει, πηγαίνετε για Καβύλη; Εγώ πηγαίνω για Αθήνα. Ποιός τον γαμεί τώρα. Ωρα 11.20 αφήνουμε τη Θεσσαλονίκη.

Αμέσως την έπεσα για ύπνο. Δεν άργησα να κοιμηθώ χωρίς όμως ο ύπνος να είναι ήσυχος. Μια τα εισιτήρια, μια οι σταθμοί κάθε τόσο ξυπνάγαμε. Ξύπνησα οριστικά στις 5.30 το πρωί κάπου ανάμεσα σε Ξάνθη-Κομοτηνή. Στις 5.55' φθάσαμε Κομοτηνή. Δύο νεαρές χαριεντίζονται με δύο νεαρούς. Ανταλλάσσουν ευχές: Καλόν ύπνο!

Ωρα 6.30 π. μ. Πλησιάζουμε Αλεξανδρούπολη. Είναι πολύ όμορφη περιοχή. Ο κάμπος είναι γεμάτος σπαρτά και δέντρα. Ιδιαίτερη εντύπωση μου κάνουν οι λεύκες. Στο κυλικείο πίνω καφέ και τρώω ένα γλυκό ακαθορίστου ονομασίας και συνθέσεως. Στο σχήμα είναι σαν τυρόπιτα και στη γεύση σαν σάμαλι ή κάτι τέτοιο. Μια παρέα συζητάει για την εξαφάνιση των θηραμάτων. Αυτή τη φορά το αφεντικό είναι συμπαθητικό. Το τρένο μόλις πέρασε μια μικρή χαράδρα. Το νερό είχε μεγάλα κρύσταλλα πάγου.

Ωρα 7.00 π.μ. Και ο ήλιος δεν μας καταδέχεται ακόμα.

Ωρα 7.05 π. μ. Αλεξανδρούπολη. Κάτω από το σταθμό ο μύλος. Ενας παπάς με ομπρέλα, είναι έτοιμο να βρέξει.

Ωρα 7.30 π. μ. Αναχώρηση από Αλεξανδρούπολη. Φουλ για Σουφλί, τελικό σταθμό για μένα.

Ωρα 8.40 π. μ. Σουφλί. Προσπαθούσα να πάρω τηλέφωνο επί 20 λεπτά. Τώρα πίνω καφέ στο καφενείο "Λέσχη".

Πρώτες εικόνες από την πόλη

Πίνοντας καφέ στη "Λέσχη" κατέγραψα τις πρώτες εικόνες που αποκόμισα από τον τόπο ο οποίος θα με φιλοξενούσε άγνωστο για πόσο καιρό. Εντόπισα αυτά που έκαναν εντύπωση και τη συνύπαρξη του παλιού με το νέο : "Το Σουφλί είναι μια τυπική επαρχιακή πόλη. Δεν έφτασα μέχρι το κέντρο αλλά κάθησα δίπλα στο ταχυδρομείο-τηλεφωνείο. Πλησιάζοντας

στην πόλη είδα κάτι που είχα χρόνια να αντικρύσω. Αφθονες βοϊδάμαξες. Είχα από 5 χρονών να δω. Και παραδίπλα τρακτέρ να οργώνουν. Μπαίνοντας στην πόλη υπάρχουν ακόμη υπολείμματα της εποχής του μεταξίου. Μαγαζάκια, μικροβιοτεχνίες που ασχολούνται με το πανάρχαιο για την περιοχή προϊόν. Από το δρόμο περνάει ένα κάρο μεταφέροντας δοχεία. Και αμέσως μετά μια διπλή νταλικά. Συνάντηση και δύο γραφικά (για μένα βέβαια) ζευγάρια πομάκων. Οι άντρες με το σκούφο, ο ένας μάλιστα φόραγε σκούφο καμωμένο με βελονάκι και λευκή κλωστή. Οι γυναίκες με τα πολύχρωμα τσεμπέρια και τα μαύρα ράσα σαν καλόγριες. Παρατηρώ ακόμη το κάρο. Μάλλον κάνει πετρελαιοδιανομή γιατί γεμίζει από τη Shell τα βαρέλια. Κάνει τσουκτερό κρύο εδώ και έχει αρχίσει να βρέχει από την Αλεξανδρούπολη. Οι εκτιμήσεις των γερόντων του καφενείου είναι ότι θα βρέξει πολύ σήμερα. Μέχρι χθες λέει είχε λιακάδα και οι γεωργοί αντιμετωπίζουν πρόβλημα ξηρασίας. Ητοι πέσαμε για μια ακόμη φορά στο λούκι. Αλλά δεν βαριέσαι. Το 'χω πια συνθίσει. Στο δρόμο συνάντησα κάμποσους φαντάρους και δόκιμους που έχουν υπηρεσία προφανώς εκτός στρατοπέδου. Δεν μιλήσαμε κανέναν γιατί ήμουν φορτωμένος και με τα πράγματά μου. Και είναι γεγονός πως το φορτίο πέφτει βαρύ. Απ' ό, τι έμαθα μέχρι τώρα το Τάγμα είναι σχεδόν μέσα στην πόλη".

... Κολέγιο μπροστά στη... Θήβα

Το στρατόπεδο πράγματι ήταν μέσα στο Σουφλί. Η πρώτη εντύπωση: Μπροστά στην Τρίπολη και πολύ περισσότερο τη Θήβα... κολέγιο. Εδώ δεν υπήρχε η αίσθηση του χάους, έπεσα αμέσως πάνω σε γνωστούς, τον Κώστα αδελφό φίλης που βγήκαμε για καφέ, τον Παναγιώτη Ν. συμμαθητή για δύο χρόνια στο γυμνάσιο που ήταν και δόκιμος, το Γιώργο Α. πιτσιρικά από το Νησί που ήταν στα μαγειρεία και... είχε τα μέσα και άλλους. Βάλε και το γεγονός πως δεν ήμουν νέος ούτε σε ηλικία, ούτε φαντάρος και τη... συνοδό φήμη του "επικίνδυνου" προς δημοσιοποίηση περιστατικών, μου ήρθε μια χαρά. Το ΚΨΜ "πλούσιο" με τηλεφώνω, τηλεόραση,

οκάκι, τάβλι, πινγκ πονγκ και... ποδοσφαιράκι. Είχε και ψησταριά. Παρουσιάστηκα και ξαναβγήκα αργότερα για καφέ καθώς η υποχρέωση ήταν να είμαι παρών στο πρωινό (της άλλης μέρας αν θυμάμαι καλά) προσκλητήριο.

Παρών το πρωί αλλά η μέρα ήταν γορταστική: Απολύονταν οι πρώτοι της 140 σειράς (είχαν παρουσιαστεί Ιούνιο 1979) και το πρόγραμμα είχε εκτός των άλλων και θεατρικά σκετς. Το ένα σατιρικό για το στρατό, την εκπαίδευση κλπ. και το άλλο για την κληρονομιά. Στο δεύτερο ένας τύπος έκανε το Σταυρίδη με απίστευτο τρόπο. Υπηρεσία δεν είχα πρώτη μέρα, από τις 2.30 το μεσημέρι πάλι έξοδος, μπιλιάρδο για να σκοτώσουμε τις ώρες, φαγητό σε μια συμπαθητική ταβέρνα με φόντο την αφίσα της Μπο Ντέρεκ (sex symbol των 80s, η αφίσα έκανε εκατομμύρια πωλήσεις στην Αμερική) καθόσον φαντάροι οι πελάτες. Επαρχιακό περιβάλλον με τη φύση παρούσα, το πρωί κοκόρια, το βράδυ βατράκια και γκιώνηδες, μέχρι πελαργό είδα την πρώτη ημέρα εντός του στρατοπέδου. Εξοδο θα βλέπαμε πάλι μετά από 10-15 ημέρες καθόσον την επομένη ξημέρωσε Κυριακή των Βαΐων και πολλοί έφευγαν με άδειες ενώ είχαν έρθει λίγοι από την 150 σειρά. Και οι ελπίδες είχαν εναποτεθεί στην... 151 που θα ερχόταν μετά από καιρό. Όμως πρωί-πρωί είχε έξοδο καθόσον πήγαμε εκκλησία ένεκα των Βαΐων και η... προπόνηση για τη Μεγαλοβδομάδα ειδικών καθηκόντων. Ετσι είχα την ευκαιρία να δω ένα μέρος της πόλης, να ολοκληρώσω μια πρώτη εικόνα που σχημάτισα στην έξοδο και να την περιγράψω στο χαρτί: "Είναι μια παλιά πολιτεία που διατηρεί μεγάλο μέρος του παραδοσιακού χρώματος. Οι δρόμοι είναι λιθόστρωτοι με επιφανειακά επίπεδες πλάκες. Το κακό είναι βέβαια ότι εκεί που καταστρέφεται ο δρόμος ρίχνουν τσιμέντα και αργά ή γρήγορα θα αλλοιωθεί. Τα μικρά σπίτια έχουν μια απόλυτα χαρακτηριστική αρχιτεκτονική. Έχουν βεράντα ή αν θες μπαλκόνι που καλύπτει σχεδόν το μισό μέρος της φάτσας του σπιτιού. Η γωνία που βρίσκεται στη βεράντα έχει μεγάλα παράθυρα και από τις δύο πλευρές πολύ κοντά σε αυτήν. Είναι όλα με κεραμίδι και έχουν σοβα-

τιστεί πρόσφατα. Τα χρώματά τους είναι από γλυκά έως υποφερτά. Σε καμία περίπτωση δεν έχουν το χάλι των σπιτιών της δικής μας επαρχίας. Αυτά βέβαια συνάντησα στη διαδρομή προς την εκκλησία. Και εκεί υπήρχε κάτι ιδιαίτερο. Κατ' αρχήν θα πρέπει να είναι πολύ παλιά. Έχει έναν προθάλαμο σαν χωλ. Ο γυναικωνίτης είναι πολύ ψηλός και έχει σ' ένα μέρος κάγκελα ξύλινα στο άνοιγμα ενός παραθύρου επιμήκους. Το τέμπλο είναι παλιό και όλο ξυλόγλυπτο. Στο δρόμο συναντήσαμε και ένα πανύψηλο θεόρατο κτήριο πολύ παλαιό". Το παλαιό κτήριο πρέπει να ήταν ή το μεταξουργείο των αδελφών Τζιβρέ ή το Αρχοντικό Μπρίκα. Γυρίζοντας κάποια στιγμή έκανα ένα σκίτσο των σπιτιών το οποίο διασώθηκε στα χαρτιά μου.

Εβδομάδα παθών και... προσαρμογής

Εβδομάδα των παθών και εκπαίδευση έπεφτε κάπως βαρύ αλλά κάτι το γιορταστικό, κάτι οι αναγκαστικές έξοδοι στις εκκλησίες... διασκέδαζαν το πράγμα. Νύχτα Μεγαλοδευτέρας πρώτο "νούμερο" στον Εβρο, σκοπιά 2-4 στο Πειθαρχείο (το 'χα πάρει εργολαβικά για κάτι μέρες στη συνέχεια). Κατά τον επόπτη που μου έκανε έφοδο υπό βροχή στις 2.40 τη νύχτα, "βασιλείο του Καραγκόγκου" ή "Ανάκτορα του Μπάκιχαμ". Νυχτερινή παρέα... αγουροξυπνημένα κοκόρια, γκιόνηδες αλλά και ωδικά που κελαηδούσαν, σκοπιά... μετά μουσικής.

Με έβαλαν εκπαιδευόμενο για ένα μήνα στον 3ο λόχο μαζί με νέους στο τάγμα από τις 148, 149 και 150 σειρές. Κοντά στο Τάγμα η εκπαίδευση, τίποτε το ιδιαίτερο, αυτά που κάναμε στο κέντρο νεοσυλλέκτων σε... επανάληψη. Μόνο που η ιδέα του εκπαιδευτή ήταν να βάλει στο πρόγραμμα έρπειν (σούριμο στο έδαφος μαζί με τον εξοπλισμό) και βαρελάκια (μετακίνηση... κυλιτή με το όπλο αγκαλιά) με αποτέλεσμα να μαζέψουμε στα ρούχα τα υπόλοιπα της βροχής. Αλλά το πρόγραμμα είχε και ΕΗΔ (Εθνική Ηθική Διαπαιδαγώγηση) για μια ώρα. Εκείνη την εποχή είχαν κοπέι επισήμως τα εμφανή αντικομμουνιστικά κηρύγματα αλλά ορισμένοι φανατικοί επέμεναν να τα επαναλαμ-

βάνουν. Εν προκειμένω το θέμα ήταν "αθώ": Αθηνναϊκή Δημοκρατία και Χρυσούς Αιών του Περικλέους. Εβγαλε το λογίδριο από τις γραπτές οδηγίες ο ανθυπολοχαγός και ακολούθησε κόντρα. Του την έπεσα για τη δουλειά την εποχή της Αθηνναϊκής Δημοκρατίας και τους δεκάδες χιλιάδες δούλους που "σάπιζαν" στα μεταλλεία του Λαυρίου και τα λατομεία, πέρα από εκείνους που αγόραζαν οι Αθηναίοι για να τους κάνουν τις δουλειές. Αιφνιδιάστηκε, δεν του είχε τύχει να ακούσει για την άλλη πλευρά της ιστορίας, έβαλε τις φωνές, πήγε να αμφισβητήσει, επέμεινα με επίκληση διαφόρων πηγών και στο τέλος... κάναμε ανακωχή: Ο καθένας έχει τη δική του άποψη για την εποχή.

Μεγάλη Τρίτη παρουσιάστηκα επισήμως στην αναφορά κατά τους κανονισμούς για να πω ότι... ήρθα. Επεσα στην κοψιά και είμαστε λόχος αγγαρείας οπότε αγγαρεία στα μαγειρεία, σκουπίδια και μετά στο Σουφλί για κάτι μαδέρια και σιδηροκατασκευές. Είχε αρχίσει η προετοιμασία για την Κυριακή του Πάσχα στο στρατόπεδο, ολόκληρη επιχείρηση. Κοιμήθηκα για πρώτη φορά μεσημέρι και μετά... "Η εν πολλαίς αμαρτίες περιπεσούσα γυνή". Ομαδικός εκκλησιασμός και παρέστην μάρτυς σφαγής του εξαιρετικού τροπάριου (εξαποστειλάριου κατά την εκκλησιαστική ορολογία) "Τον νυμφώνα σου βλέπω Σωτήρ μου κεκοσμημένον και ένδυμα ουκ έχω ίνα εισέλθω εν αυτώ". Δεν πιστεύω εκ πεποιθήσεως αλλά έχοντας μεγαλώσει στα πόδια του (χριστιανοκομμουνιστή κατά δήλωσή του) παππού Θανάση που ήταν ψάλτης στο χωριό, τρέφω ιδιαίτερη αγάπη για τη βυζαντινή μουσική και "τα παίρνω" όταν την κακοποιούν. Οι ψάλτες έκαναν... σαν κατσούλια που τους πατάς την ουρά. Χρόνια είχα να δω να παίρνει ο ψάλτης το μέτρο με το σφυριχτράκι και να προσπαθεί να το κρατήσει με κάτι μακρόσυρτα "ο" και "ε" που σου έσπαγαν τα νεύρα.

Μεγάλη Τετάρτη η αγγαρεία είχε εκστρατεία για πουνάρια, φορτωμένοι στο Στάγιερ, μια ώρα από το Σουφλί μετά τη Δαδιά. Είχε πλακώσει η ζέστη, πέσαμε σε κάτι λόγγια και... ξεχερσώναμε νομίμως για να στολίσουμε τις... γιρλάντες των κατασκευών που θα υποδέχονταν

τους επίσημους και θα ψήνονταν αρνιά και κοκορέτσια. Μουσκέψαμε στον ιδρώτα και γδαρθήκαμε νηστικοί από το πρωί μέχρι το απόγευμα αλλά... ξεδώσαμε στην εξοχή και στη μάχη με τη βλάστηση.

Μεγάλη Πέμπτη της Σταύρωσης και ανάγνωση Ημερήσιας Διαταγής με περιεχόμενο το χαιρετισμό του αντιστράτηγου Κούρκαφα μέχρι τότε διοικητή της XII Μεραρχίας που έφευγε για τη ΣΔΑ (Στρατιωτική Διοίκηση Αθηνών, το 1984 έγινε αρχηγός ΓΕΣ, είχε αποταχθεί από τη κούντα). Και μετά πάλι αγγαρεία για τα πουρνάρια. Με είδε ο ανθυπολοχαγός, μου είπε να μην πάω αφού είχα πάει και την προηγούμενη αλλά του απάντησα πως δεν πειράζει. Και την πάτησα γιατί αυτή τη φορά μαζέψαμε την ίδια ποσότητα πλην όμως οι μισοί, αφού από τους 12 δούλευαν οι μισοί. Κάτι ΛΥΤ (Λόχος Υποστήριξης Τάγματος, ολμιστές, πολυβολητές, ΠΑ-Οτζήδες, η παράφραση Λόχος Υπερβολικής Τεμπελιάς... τα λέει όλα) και κάτι άλλοι καραπούτσηδες είχαν παρκάρει στη σκιά και σκότωναν την ώρα τους. Με... συμπαραστάτη έναν έφεδρο ανθυπολοχαγό από ανακατάταξη που φώναζε σε όσους τραβιόντουσαν, για να κάνουν... πιο γρήγορα. Κατάκοποι στην επιθεώρηση, φαγητό νηστίσιμο: Πατάτες μπλουμι. Πλην όμως είχα πονηρέψει και έσουρνα μαζί μου πάντα μια κονσέρβα “Φλόκο” για... συμπλήρωμα στα δύσκολα. Και άντε με τη μπουκιά στο στόμα να ντύσουμε ξύλα και σίδερα με πουρνάρια για διακόσμηση.

Μεγάλη Παρασκευή, Επιτάφιος Θρήνος. Από τις 8 το πρωί στη σκάλα σκαρφαλώναμε στα 3 μέτρα για να δέσουμε τα πουρνάρια στους στύλους και τα οριζόντια δοκάρια στο κιόσκι-ψησταριά που κάλυπτε δεκάδες λάκκους για ψήσιμο, τον έναν κολλητά στον άλλον.

Και από τις 3 το μεσημέρι, 8 άτομα φύγαμε για φρουροί στον Επιτάφιο μέχρι τις 9 το βράδυ. Κάθε μια ώρα 4 άτομα φρουρά με το όπλο υπό μάλης και ακούντο. Μιλάμε για ξεμασκάλισμα κανονικό, καθώς αμέσως μετά τις 9 έπρεπε να ενωθούμε τους υπόλοιπους στο τιμπτικό άγημα συνοδείας της περιφοράς σχεδόν μέχρι τις 12 τη νύχτα. Πάντως για

“επιταφιοφρουρά” είχε συνωστισμό παρά την κούραση καθώς ήταν μια ευκαιρία εξόδου. Θα βλέπαμε το μισό Σουφλί, το άλλο μισό... πήγαινε στην άλλη εκκλησία. Όπως πάντα το πρόβλημα ήταν στην προετοιμασία για τη... δημόσια εμφάνιση που είχε ακόμη και κάλυμμα παραλλαγής στο κράνος, οπότε προσέφυγα στις υπηρεσίες των... παλιών για το σινιάρισμα.

Σινιαριστήκαμε και γραμμή με τα πόδια για την εκκλησία: “Ευτυχώς όταν φθάσαμε στην ήμουνα φρουρά στη δεύτερη τετράδα, γιατί οι πρώτοι έπεσαν πάνω στην κηδεία ενός 81χρονου. Αλλάζαμε κάθε μισή ώρα. Περιμένοντας την αλλαγή συνειδητοποιήσα πόσο κοντά ήμασταν στην Τουρκία. Η εκκλησία ήταν ψηλά και μπορούσα άνετα να δω σε πολύ μικρή απόσταση τον Εβρο και λίγο πιο πέρα τα πρώτα τούρκικα χωριά πολύ ευδιάκριτα, Εντυπωσιακή εμφάνιση είχαν οι περισσότερες γυναίκες μεγάλης ηλικίας. Φορούσαν μαύρα μακριά ρούχα και μέσα ένα λευκό σαν πουκάμισο που φαινόταν μέχρι τη μέση. Και ήταν ζωσμένες με μια πολύ όμορφη ζώνη που μπροστά είχε μια επίχρυση πόρπη με σχέδια. Ρώτησα και μου είπαν ότι το λένε κλειδωτή.

Ο κόσμος πηγαινοερχόταν στην εκκλησία όπως και στα δικά μας μέρη. Και είχε τούτο το πήγαινε – έλα τα ίδια χαρακτηριστικά. Από λίαν θρήσκους ντόπιους μέχρι εξαλοφουρφουροντυμένες κυρίες και νεαρές και νεαρούς με μουσική. Εμείς στέκαμε ακίνητοι κρατώντας το όπλο υπό μάλης. Και μετά το πρώτο τέταρτο άρχιζε ο ιδρώτας κάθε φορά. Για να περάσει η ώρα έψελνα (τι άλλο;) θρησκευτικούς ύμνους. Δεν παρέλειψα βέβαια να ψάλω το “ώ γλυκύ μου έαρ” όταν πέρναγε καμία ομορφούλα ή το “μνήσθητί μου Κύριε όταν έλθεις εν τη βασιλεία σου” όταν πέρναγε καμία περιέργη. Ετσι για να σπάσει η μονοτονία. Παρατηρούσα όλη την εκκλησία. Εκτός από το πολύ όμορφο τέμπλο, και όλα τα άλλα πράγματα, δεσποτικό, άμβωνας κλπ. ήταν σκαλιστά με το χέρι. Και αυτό που με εντυπωσίασε περισσότερο ήταν ο διώροφος γυναικωνίτης. Ρώτησα έναν επίτροπο και μου είπε ότι η εκκλησία χρονολογείται από το 1800 περίπου. Το πρόβλημα δε που έχουν είναι πως

δεν μπορούν να βγάλουν τη σκόνη από τα σκαλίσματα. Ο ίδιος επίτροπος μας αγόρασε τσιγάρα και έφτιαξε καφέ στο πρώτο διάλειμμα. Οι γριές μας έβλεπαν με πολλή συμπάθεια και η κάθε μια μας έδινε την ευχή της (συνήθιζαν πάντως το “καλοί πολίτες”). Οσο για τις νέες μας έβλεπαν απλώς σαν... φαντάρους.

Όταν άρχισε ο Επιτάφιος Θρήνος μας περίμενε μια έκπληξη. Κάπου αόρατα άρχισε να ψέλνεται το “Αι γέννεται αι πάσαι” από μια θαυμάσια χορωδία, με ένα ήχο σαν να έβγαине από αρμόνιο. Ήταν μια χορωδία από παιδιά. Στο προχώλ της εκκλησίας υπήρχε ολόκληρη συλλογή από θρησκευτικά βιβλία, της ΧΕΝ μάλλον, καθώς και διάφορες (θρησκευτικές) αφίσες.

Κατά τις 9 η ώρα άρχισε η περιφορά του Επιταφίου, δίπλα το άγημα με το όπλο υπό μάλης αλλά άμα περπατάς σου έρχεται... πιο ελαφρύ. Εδώ όμως είναι πονηροί και δεν κουβαλάνε όλον τον Επιτάφιο αλλά μόνο το καπάκι του. Σε μια πλατεία έγινε η συνάντηση των Επιταφίων. Ο άλλος ερχόταν με τη συνοδεία μιας μπάντας που έπαιζε ένα γνωστό πένθιμο κομμάτι που νομίζω ότι ήταν του Σοστακόβιτς. Ο κόσμος ήταν μαζεμένος γύρω-γύρω στην πλατεία και κρατούσαν όλοι λαμπάδες όπως την Ανάσταση και είχαν βάλει κάπου στη μέση ένα χαρτονάκι για να μην πέφτει το λιωμένο κερί πάνω τους. Είχαν αρχίσει να πονάνε όλα τα κόκαλα αλλά ευτυχώς εδώ δεν συνηθίζουν να γυρνάνε στις γειτονιές και έτσι συνοδεύοντας τον άλλον Επιτάφιο γυρίσαμε πίσω. Βέβαια στην αλλαγή έγιναν κάμποσα μπερδέματα, έπεσε ο κόσμος πάνω μας λες και ήταν στο... γήπεδο Καραϊσκάκη. Μερικοί από το άλλο άγημα αποκόπηκαν και έμειναν στο δικό μας. Γυρίσαμε νηστικοί και προσγειωθήκαμε στα κρεβάτια. Ευτυχώς δεν φύλαγα και κοιμήθηκα ξερός μέχρι το πρωινό εγεγνήριο στις 8”.

Ανάσταση στη σκοπιά και Πάσχα στη... σουβλα

Και αμέσως αγγαρεία, στην αρχή σκουπίδια και μετά δέματα με κληματαόβεργες στο κιόσκι για ψήσιμο. Όλες τις μέρες έκανε λαύρα και έτσι το (αναγκαστικά)... κρύο μπάνιο ήταν σχε-

τικά υποφερτό. Το αναγκαστικά κρύο είχε να κάνει με την ιδιομορφία του μπάνιου. Οι θερμοσίφωνες ήταν με ξύλα. Εμπαιναν από κάτω όπως τη σόμπα και ζεσταίνονταν. Κάπου στη μέση από πάνω είχαν μια τρύπα, έβαζες το δάχτυλο και... δοκίμαζες τη θερμοκρασία. Όταν πήγα είχε σπάσει το τσεκούρι και δεν μπορούσα πια να κόβω λεπτές φλούδες για να κάψει καλά η φωτιά και έπρεπε να περιμένω ώρες.

Το βράδυ ήμουν πάλι άγημα για την Ανάσταση αλλά με παρακάλεσε ένας φαντάρος να κάνουμε τράμπα με τη σκοπιά του που ήταν 11-1 τη νύχτα. Κατάλαβα πως τότε ανάγκη να βγει λίγο έξω να δει κόσμο και να ζήσει το κλίμα, οπότε δέχτηκα χωρίς δεύτερη σκέψη. Ετυχε όμως μια άλλη στραβή και φύλαξα το Πειθαρχείο (είπαμε... ειδικότητα) από τις 10 μέχρι τη 1.30 τη νύχτα που βρέθηκε σκοπός να με αλλάξει. Ανάσταση στη σκοπιά συντροφιά με τα πλάσματα της φύσης και το τσιγάρο ανά χείρας. Το λουφάραμε πίσω από... οπτικά εμπόδια για να μην το δει από μακριά αυτός που έκανε έφοδο γιατί απαγορευόταν. Μόλις χτύπησε η καμπάνα λίγο πριν τις 11 έπεσαν κάτι πυροβολισμοί με αβολίδωτα φυσίγγια στις εκκλησιές για 5 λεπτά και μετά... σιωπή, αυτό ήταν όλο. Που ο δικός μας σαματάς εκείνα τα χρόνια με τα τρομπόνια και τα βαρελότα. Κατά τις 2 παρά κάτι πήγα για τη μαγειρίτσα. Πλην των όσων εμείς ρίχνουμε περιείχε και άφθονο ρύζι, αλίευσα ένα μικρό τεμάχιο από πνευμόνι και... χορτασμένος έπεσα για ύπνο.

Κυριακή του Πάσχα, αχάραγο στο πόδι: “Στις 5 το πρωί χτύπησε εγεγνήριο για τα αρνιά και τα κοκορέτσια. Στην προετοιμασία είχαμε ένα ατύχημα. Καθώς παίρναμε το ρόφημα δίπλα στο κιόσκι ξαφνικά φούντωσε η πουρναρογιρλάντα και πήρε φωτιά όλο το σύστημα. Αρχίσαμε να τρέχουμε προς όλες τις κατευθύνσεις σα λαγοί, χωρίς να ξέρει ο καθένας γιατί. Τελικά έσβησαν τη φωτιά με κάποιο πυροσβεστικό που λειτουργούσε, αυτό που βρήκα ήταν... διακοσμητικό. Μου έτυχε να ψήσω το κοκορέτσι (ένα από τα δέκα συνολικά). Ψηνόμασταν από τις 8 μέχρι τις 12. Γυρίζαμε αδιάκοπα το κοκορέτσι. Μερικές φορές και δύο μαζί για να φτου-

ρήσει η δουλειά μέχρι να φέρει ο άλλος κάρβουνα. Παρέλασαν πολλοί από το κιόσκι-ψησταριά. Εδωσαν τις ευχές τους. Και εμείς ψηνόμασταν, χωρίς να αγγίζουμε τα ψητά. Το μαρτύριο της πυράς με τον ήλιο κατακούτελα κράτησε σχεδόν 4 ώρες. Και μετά κορδωθήκαμε για την επιθεώρηση και την τιμητική άδεια, αφήνοντάς τα ανέγγιχτα. Τελικά η τιμητική (10ήμερη άδεια) βγήκα με κλήρο. Ούτε αυτή τη φορά η τύχη δεν ήταν μαζί μου. Όταν τελεί-

ωσε όμως η επιθεώρηση έγινε καταδρομική επιδρομή. Εριξα κάτι μπούκους πλεμονάκια που πήγε σύννεφο. Καταταλαιπωρημένοι ντυθήκαμε με τα καλά μας για το γλέντι. Είχε πολύ κέφι, κάτι σαν πανηγύρι ήταν. Εικόνα... ειδυλλιακή. Τέντες και λίγο κρασί. Είχαμε όμως βρει τον τρόπο αν όχι να ρέει άφθονο, τουλάχιστον να υπάρχει σε ποσότητα που να συντηρεί το κέφι. Ρίξαμε από τσάμικο μέχρι τσιφτετέλια, με την ορχήστρα του Τάγματος. Κλαρίνο αγρι-

641 ΤΠ Σουφλί,
στη σούβλα
με τα κοκορέτσια

νιώτικο και δεν συμμαζεύεται. Το πρόγραμμα διανθίστηκε και με φλογέρα από τον επονομαζόμενο “Μπόμπα”. Ένα μονιμά παλιό που έχει συνήθειο να λέει μπόμπα όταν τελειώνει κάτι. Είναι πολύ ωραίος τύπος. Οι φαντάροι που συνεργάζονται μαζί του τον φωνάζουν πατέρα. Κοντεύει σχεδόν να μην ακούει στο όνομά του.

Το γλέντι κράτησε μέχρι αργά το απόγευμα με τον κόσμο να έχει αραιώσει και να έχουν ξεμείνει οι φαντάροι. Και όταν τελείωσε, χτύπησε συγκέντρωση τάγματος. Ο λόγος ποιός άλλος; Καθαριότητα. Το πόδι με ενοχλούσε φοβερά και πήγα στο γιατρό. Τάχασε με την κατάστασή μου και με έβγαλε ελεύθερο αρβυλών. Ήταν πολύ ευγενικό παιδί. Τρομακτική μπορώ να πω η διαφορά από τη Θήβα. Γυρίζοντας ήμουν υπηρεσία 4.30' τη νύχτα με 7.30 το πρωί. Μάλλον όμως θα αλλάξω γιατί είναι αδύνατον να φυλάω χωρίς άρβυλα. Στις 8 το βράδυ πάλι αγγαρεία. Πήραν και τον φίλο μου τον Τάσο. Γόρταζε σήμερα. Ποιός τον σκέφτεται όμως; Είναι και αυτός ένας από τα τεμάχια. Μόλις τώρα μπήκε μέσα. Εφυγε. Είναι να το χτυπάς τρελό όπως λέει και ο ίδιος. Η πρωινή αυταπάτη έσβησε με μιας. Απότομο γύρισμα στη στρατιωτική παραγματικότητα”. Σκληρή χωρίς να παίρνει υπόψη της το φίλο μου από την Αρτα, πούλεγε το μεσημέρι στο τραπέζι: Τώρα η μάνα μου θάχει βάλει στο τραπέζι ένα άδειο πιάτο. Το δικό μου. Και θα περιμένει να γυρίσω. Και δώστου κρασί και χορό ώσπου έγινε πίδα”.

Βεβαίως και... γελάστηκα για τη σκοπιά: Ελεύθερος αρβυλών αλλά φύλαξα 4.30 νύχτα 7.30 πρωί με κάλτσα και παντόφλα και μ' έφαγε το κρύο. Κάτι ψιλοαγγαρείες στη συνέχεια καθόσον αργία και άραγμα, στρατιωτικός καφενές, τάβλι, σκάκι και το μεσημέρι... φρικασέ. Στο πιο χαλαρό καθόσον ο γιατρός με έβγαλε επί τριήμερον ελεύθερο αρβυλών μέχρι να γιάνει το πόδι. Οχι και τόσο εύκολα βέβαια αφού οι αρβύλες είχαν διαλυθεί και με τρύπαγαν, από την πρώτη στιγμή είχε ζητήσει νέο ζευγάρι αλλά με έγραφαν κανονικά. Το απόγευμα είχα και μια ευχάριστη έκπληξη: Με ζήτησαν στην πύλη δυο παλιοί φίλοι μαθηματικοί και σύ-

ντροφοι στην ΚΝΕ από την εποχή της Αθήνας, ο Σταμάτης και ο Τάκης που υπηρετούσαν σε μονάδα της περιοχής. Τα είπαμε στα γρήγορα γιατί έπρεπε να παρουσιαστούν στη μονάδα τους.

Γιορταστικό διάλειμμα τέλος και πριν αρχίσει πάλι η στρατιωτική καθημερινότητα, περί “Μπόμπα”. Ήταν ένας απίστευτος μονιμάς που είχε τις καλύτερες σχέσεις με τους φαντάρους. Νοικοκύρης και εγκατεστημένος στο Σουφλί, στον ελεύθερο χρόνο του ασχολιόταν με την οικιακή οικονομία. Μεταξύ άλλων έτρεφε γουρούνια και τα τάζε με τα αποφάγια των φαντάρων γεμίζοντας ένα καροτσάκι της οικοδομής που το πηγαινόφερνε. Δεν φορτώθηκε ποτέ φαντάρο εξ όσων θυμάμαι, να κουβαλήσει το καροτσάκι που ήταν και βαρύ. Καθώς τον έβλεπα να παιδεύεται, κάποιες φορές του έπαιρνα το καροτσάκι και το μετέφερα. Κάπως έτσι γνωριστήκαμε, έμαθε πως είμαι χημικός και πριν τις εξετάσεις του Ιουνίου σκέφθηκε ότι θα ήταν καλό να κάνω μάθημα στο Βασιλάκη του (αν θυμάμαι καλά το όνομα, στη Β' Λυκείου) που δεν έπαιρνε τη Χημεία. Του είπα πολύ ευχαρίστως αλλά να πάρει άδεια από το Α2 για να μην έχουμε μπλεξίματα. Θα πρέπει να τον έδιωξαν κακήν κακώς όπως κατάλαβα στη συνέχεια και μάθημα δεν έκανα ποτέ. Δεν είχε καταλάβει ότι για το Α2 ήμουν κόκκινο πανί λόγω... προϊστορίας, είχε καταλάβει όμως ότι... κάτι παραπάνω κατέχω από την πολιτική και μετά το Πάσχα άρχισε εναγωνίως να με ρωτά ποιός θα πάρει τις εκλογές στη Γαλλία. Με βασικούς αντιπάλους τον Φρανσουά Μιτεράν και τον Ζισκαρ Ντ' Εστέν, οι εκλογές έγιναν στις 3 και τις 10 Μαΐου καθώς χρειάστηκε δεύτερος γύρος. Στην ερώτηση που έκανε του απαντούσα σταθερά “ο Μιτεράν” και ακολουθούσε βροχή ερωτήσεων καθώς... δεν ήθελε να το πιστέψει. Κάτι για να τον πειράξω, κάτι που εκτιμούσα από τις πληροφορίες που ακούγαμε, συζητούσαμε ή διαβάζαμε, και στο δεύτερο γύρο έδινα την ίδια απάντηση. Μπορεί να υπάρχει απόσταση από τη κοιροτροφία μέχρι τις... Γαλλικές εκλογές, στην πραγματικότητα όμως ο “Μπόμπας” με την αγαθότητα που τον διέκρινε, αποτύπωνε

την ανησυχία του συντηρητικού στρώματος των αξιωματικών για τις εξελίξεις, αργά ή γρήγορα θα γίνονταν και στην Ελλάδα εκλογές. Με ρώτησε όταν τελείωσαν οι γαλλικές, τι βλέπω για την Ελλάδα. Του είπα ότι θα τις πάρει ο Παπανδρέου, με κοίταξε περίεργα, μου είπε κάτι σαν “αυτά δεν γίνονται” και εκεί τελείωσαν οι πολιτικές μας συζητήσεις.

Πορείες και άσκηση

Μετά το Πάσχα επιστροφή στη στρατιωτική καθημερινότητα, αφού προηγουμένως φάγαμε δυό μέρες να φέρουμε στα ίσια το στρατόπεδο. Δουλειά νάχουμε που λέει, με τον κασμά να γεμίζω πάλι με χώμα τους λάκκους που είχαμε ανοίξει για τις... σουβλες. Ο καιρός... οργιάζε και η φύση ακολουθούσε. Ηλιος και βροχή σε εναλλαγή, βλάστηση και καρποί, πετούμενα και ήχοι συντροφιά τις μέρες και τις νύχτες. Και αγγαρεία... ανθοκηπουρικής, στρατιωτικώς... αποψίλωση με τα πτυσοκάπανα. Μαγειρεία, σκοπιές, περίπολα, θαλαμοφύλακας, άγημα τ' Αγιωργιού του προστάτη που γιορτάσαμε εντός στρατοπέδου την Πρωτομαγιά. Ελευθέρος αρβυλών για μέρες καθόσον το πόδι είχε “θυμώσει” και αργούσε να επουλωθεί. Αλλά υπηρεσία και σκοπιά αδιαλείπτως, είχαν κόψει “φάτσα” από χέρι. Και βαριόμουν να λουφάρω στα βουνά που την κοπάναγαν οι περισσότεροι όταν είχε σκόλη.

Αλλά ως νέος και... εκπαίδευση. Βολές με σπλοπολυβόλο FN Fallow, δεινός σκοπευτής: Την πρώτη φορά 10/48 και τη δεύτερη 10/46 (στις 10 βολές οι 8 κέντρο και 2 εντός στόχου) με άριστα το 10/50 (και οι 10 κέντρο). Αλλά στο πεδίο βολής περισσότερο κυνηγάγαμε φίδια ή γαϊδουρογουστέρες και λιγότερο ασχολιόμασταν με τις... επιδόσεις. Είχε κάθε είδους ερπετά, από ακίνδυνους τυφλίτες μέχρι οχιές καθώς το έδαφος ήταν πετρώδες. Στο τέλος είχαμε εξοικειωθεί και... δεν το βάζαμε στα πόδια αλλά τα κυνηγούσαμε, ορισμένες φορές παράτολμα.

Οι πορείες... απαραίτητες, μετά από ένα 4-6.30 το πρωί, όπλα, παλάσκες και δρόμο: “Ξεκινήσαμε με συννεφιά και πριν κάνουμε 500 μέτρα σκάει ένας ήλιος που μας αλάλιασε. Η

διαδρομή ήταν πάνω από 7 χιλιόμετρα, ανήφορος, κατήφορος, χωματόδρομος, ασφαλτος. Και μεις φορτωμένοι με όλα τα αξεσουάρ. Διπλό κράνος (πλαστικό το μέσα, μεταλλικό το έξω), όπλο, σακίδιο, σκηνή, αδιάβροχο, ατομικό πτυσοκάπανο. Ανάψαμε και καήκαμε. Τα πλεμόνια δούλευαν στο φουλ. Στο μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής η θέα ήταν μαγευτική. Μια σκηνή θα μείνει αξέχαστη. Μπρος μου ένα μεγάλο χωράφι με τα στάχυα σχηματισμένα για τα καλά. Στη γωνία είχαν στρίψει οι πρώτοι φαντάροι. Και πρόβαλαν τα κεφάλια πίσω από τα στάχυα ανάμεσα στην πυκνή ομίχλη και φάνονταν τα στάχυα τεράστια γεμάτα καρπούς και οι φαντάροι σάματι δουλευτάδες με τις τσουγκράνες αντί για όπλα στον ώμο. Κάτι κερασιές που βρέθηκαν στο δρόμο μας δεινοπάθησαν από τις επιθέσεις. Και μετά από 2.30 ώρες φτάσαμε στον προορισμό. Παρακολουθούσαμε ρίψεις ρουκετών μπαζούκας, LOW και βομβιδοβόλου. Πήγαινε το μπαμ-μπουμ σύννεφο. Ρίξαμε και χειροβομβίδες. Όπως πάντα την έριξα μέσα στο στόχο. Καθόμασταν στα βράχια μες το λιοπύρι και βλέπαμε. Ωσου λίγο πιο πέρα από μένα, ένας φίλος ένοιωσε κάτι παράξενο να περπατάει στο μπούτι του. Ήταν ένα φίδι που πέρασε ανάμεσα στα πόδια του καθώς τα είχε ανοικτά και άρχισε να σκαρφαλώνει. Ταχέως συνελήφθη εκ της ουράς συρόμενο και εκτοξεύθηκε μακριά. Κατά τη 1.30 γυρίσαμε από άλλο δρόμο κοντύτερο. Ο ήλιος μεσουρανούσε και στερέωμα και μας έλιωνε κυριολεκτικά. Φθάσαμε κατά τις 3, στις 3.45 για μια ώρα και βάλε γυμναστική και ασκήσεις στίβου μάχης, το βράδυ σκοπός.

Εχω αποκτήσει 3-4 σκισίματα στο πόδι, μερικούς κάλους και πονάνε καλάμια, γόνατο και κεφάλι. Ο καιρός μας πάει κόντρα, από τη στιγμή που γυρίσαμε άρχισε να ψιχαλίζει. Ολα αυτά βέβαια δεν σημαίνει ότι είμαστε του θανατά. Απλώς φάγαμε το πρώτο λούκι στο πεζικό”.

Εδώ υπάρχει μια λεπτομέρεια από εκείνες που δεν γράφονταν γιατί δεν ήξερε και την τύχη των γραμμάτων. Υπεύθυνος για το λόχο ήταν ένας ανθυπολοχαγός που μόλις είχε τε-

λειώσει τη σχολή. Από την πρώτη ημέρα που πήγα μου την ψιλοέπεσε για ψάρεμα. Με φώναξε στο γραφείο του και με ρώτησε γιατί με πήγαν από το πυροβολικό στο πεζικό. Του είπα να ρωτήσει το Α2 για να πάρει απάντηση και του έκοψα κάθε απόπειρα στη συνέχεια για να ανοίξει εκ του πονηρού πολιτική συζήτηση. Καθώς τα άρβυλα είχαν ξεκολλήσει και δεν μου έδιναν καινούργια (είχε αναφερθεί στον ίδιο), πήγαινα με το πάσο μου. Με πλησίασε και μου λέει “μα δεν βλέπεις το λοχαγό σου πως πηγαίνει;”. Και επειδή μου τη βάραγαν οι πονηριές του απάντησα ότι είναι της σχολής, εκπαιδευμένος στις πορείες, κάτι χρόνια μικρότερος, δεν καπνίζει, ενώ περπατάει με το πλαστικό κράνος και την... πιστολοθήκη. Την ώρα που εγώ με σκισμένα άρβυλα και φορτωμένος σαν γαϊδούρι προσπαθώ να κάνω πορεία. Το... κολλητήρι συνεχίστηκε μέχρι τέλους γιατί πλέον τον κρατούσα μακριά από τους άλλους (έπρεπε να συνοδεύει τον τελευταίο) και μαζί μου είχαν ξεθαρρέψει μερικοί ακόμη και πήγαιναν με το πάσο τους. Εγώ αμετακίνητος στην απόφαση να... διεκδικήσω άρβυλα δια της βραδυπορίας. Γύρισα με τα σημάδια που κατέγραφα στο γράμμα, αλλά κέρδισα καινούργιο ζευγάρι αρβύλες μετά και από την υπόδειξη του γιατρού στον οποίο πήγα για... περιποίηση.

Σε 2-3 ημέρες και πάλι πορεία, αυτή τη φορά μεγάλη, στα 20 χιλιόμετρα πήγαινε-έλα. Με καινούργια άρβυλα, κατάλληλο καιρό και μέτρα, την έβγαλα ακμαιότατος. Αγόρασα καινούργιες κάλτσες, έβαλα ποδόσκηνη, τεραμικίνη και όλα τα ποδοξκουραστικά: “Ο καιρός ήταν υγρός και ο ήλιος όταν φαινόταν, θαμπός. Ετσι τα άρβυλα ήταν πάντοτε με την κανονική τους υγρασία και δεν χτύπαγαν πολύ τα πόδια. Κάναμε 1.30 να πάμε και 1.20 να γυρίσουμε. Αρκετά γρήγορα δηλαδή. Φορτωμένος με τα συμπράγκαλα πήγαινα ως... νεανίας μικροτάτης ηλικίας. Βέβαια πονηρός ο βλάχος είχε πάρει τα μέτρα του. Αλα Ποπάυ είχα πάρει όμι το σπανάκι, αλλά τις βιταμίνες που τυχαία θυμήθηκα. Ετσι έφθασα ανέτως στο τέλος της πορείας. Η διαδρομή ήταν πολύ ωραία. Σε μια στιγμή, εκεί

που ετοιμαζόμασταν για έφοδο σε μια μεγάλη κερασιά, ξεπρόβαλε ο αγροφύλακας, χαιρέτισε και μεις τον προσπεράσαμε ευγενικά παριστάνοντας τους αδιάφορους, περιμένοντας για αέρα στο γυρισμό. Την πατήσαμε όμως γιατί τότε ήταν παρών ο ιδιοκτήτης, μάλλον είχε πονηρέψει και είχε πάρει τα μέτρα του όταν κατάλαβε ότι θα περάσουν φαντάροι, κάτι σαν... ακρίδα δηλαδή. Ενδιάμεσα κάναμε δύο δεκάλεπτες στάσεις (μια προς τα πάνω και μια προς τα κάτω) και μια 45λεπτη στο σημείο επιστροφής. Εκεί ξαπλάραμε κανονικώς και με το νόμο, υπό την σκιάν του πεύκου γιατί στο μεταξύ είχε βγει δυνατά ο ήλιος. Πήραμε και έναν ημίωρο ύπνο. Γυρίζοντας είδα ένα γαϊδουρογούστερο νάχει δαγκώσει ένα φίδι. Τους έκανα ντου, παράτησε η γαϊδουρογούστερα το δάγκωμα και εξαφανίστηκαν. Πιο κάτω τυχαία έκοψα ένα φύλλο καρυδιάς και το μύρισα. Είχα 10 χρόνια να απολαύσω τη μυρουδιά του”.

Και ανάμεσα στις δυο πορείες, αποστολή στο μέτωπο. Σημείο άγνωστο, θέση πολέμου πάνω στους λόφους. Από το πρωί μέχρι τις 9 το βράδυ, μεταφορά με τα Στάγιερ, φαγητό η Καναδέζα, αναγνώριση χώρου, εξοικείωση με την ιδέα του πολέμου. Χωμένος στο λαγούμι με το κράνος στο κεφάλι παραλλαγμένο με αμπελόφυλλα, ξαπλωμένος στο αδιάβροχο να μην λασπώσω, γράφω στα πόδια αντιπολεμικά σκέψεις πολεμικές: “Όρα 10 το πρωί. Θέσεις μάχης. Επάνδρωση πίσω από ανάχωμα, στη θέση που μου αντιστοιχεί. Στα 300 μέτρα μπροστά μου το ποτάμι που χωρίζει δυο χωριά, δυο κράτη. Ο καιρός είναι βροχερός. Ο ήλιος έχει κρυφτεί πίσω από τα γκρίζα σύννεφα και φυσάει ελαφρά ο αέρας. Είναι ο καιρός που χρειαζόμασταν χθες, ενώ σήμερα χρειαζόμαστε το χθεσινό. Μας πάει συνέχεια κόντρα. Και να σκεφτείς ότι μίσιασε ο Μάνης. “Μάν, Μάν χρυσομάν τι μας άργησες, Μάν μ' να μας φέρεις τα λουλούδια και την άνοιξη, Μαν μ' σήκω κι άλλαξε”. Κατά πως λέει το δημοτικό τραγούδι.

Παίρνω θέση. Πρηνηδόν. Ελέγχω τον τομέα ευθύνης. Σ' αυτή τη γωνία δεν θ' αφήσω κανέναν να περάσει σε περίπτωση πολέμου. Ούτε

το συνάδελφό μου το Γιαλμάς, που γράφει στον πίνακα μόρια, τροχιακά, αντιδράσεις. Για να μορφώσει τη νεολαία της πατρίδας του. Να της δώσει τα φώτα της επιστήμης. Για το καλύτερο αύριο. Όπως και γω. Θα σε σκοτώσω αρκαντάς. Με μια σφαίρα του (FN) Herstatt 7.62. Σαν αυτές που έχεις και συ. Είναι το ίδιο επίσημο όπλο της “συμμαχίας”. Παρεκτός και με προλάβει η δική σου σφαίρα. Το ίδιο κάνει. Κάποιο στόμα θα σταματήσει να λέει: “Αγαπητοί μου μαθητές και μαθήτριες. Σκοπός μου είναι να σας ξεναγήσω στο φανταστικό κόσμο των θαυμάτων της χημείας. Εκεί που το μάτι είναι αδύνατον να δει γιατί οι κάτοικοί της είναι τόσο μικροί, οι κινήσεις και οι δεσμοί τους μαθηματικοί. Και όμως από την καλύτερη γνώση αυτού του μικρόκοσμου εξαρτάται η αυξημένη παραγωγή στο στάρι του αύριο, η καταπολέμηση κάθε ασθένειας. Δώστε μου το χέρι σας να σας γυρίσω σ’ αυτό τον κόσμο, να σας μιλήσω σ’ αυτόν. Για το καλό όλου του κόσμου. Για νέες εφευρέσεις φιλειρηνικές”. Κάποια μάνα θα καταριέται τον πόλεμο και τα όπλα. Κάποια γλυκιά θα περιμένει την επιστροφή μας. Τουρκάλα ή Ελληνίδα Πηνελόπη, δεν θα ‘χει και τόσο σημασία. Σημασία θάχει που κάποιο κρεβάτι θα μείνει μονό. Ετσι είναι αρκαντάς που και συ κάνεις που και που ανάλογες προετοιμασίες. Ο μεγάλος δικός μας Γιώργος Σεφέρης λέει “χαϊδεύω τα σκουριασμένα κανόνια”. Και ο δικός σας Αζιζ Νεζίν “στην πατρίδα μου δύο πράγματα δεν ευδοκιμούν, ο καφές και η δημοκρατία”. Μακάρι να μην χρησιμοποιήσουμε ποτέ τα όπλα μας Γιαλμάς, Να συναντηθούμε στο παγκόσμιο πανεπιστήμιο χημείας. Να δουλέψουμε μαζί για νέες ανακαλύψεις. Για το ψωμί των λαών μας

Γιασασάν αρκαντάς”.

«Εσωτερική» ταβέρνα και έξοδος στο Σουφλί

Είχε αγγαρεία και εκπαίδευση, είχε όμως και τα ανθρώπινα διαλείμματα. Καλή παρέα, ο Κώστας με την κιθάρα του έπαιζε τις ελεύθερες ώρες στο θάλαμο. Οι συζητήσεις έδιναν και έπαιρναν, λογοτεχνία και διάβασμα με μουσική

συντροφιά από τα τρανζιστοράκια που είχαν γίνει ακώριστοι φίλοι των φαντάρων. Τυπικά απαγορευόταν αλλά μέχρι και τις σκοπιές τα παίρναμε με την ήχο χαμηλά γιατί στη σιγαλιά ακούγονταν πολύ μακριά.

Είχε και... αθλοπαιδιές, κατ' αρχήν παρακολουθήσαμε. Αγώνας μπάσκετ με αντίπαλο την τοπική ομάδα και μετά βόλεϋ, μπάσκετ και ποδόσφαιρο με τις ομάδες των μονάδων της Αλεξανδρούπολης. Εξέδρα, φωνές, χαβαλές και ομαδικό ξέδωμα. Αλλά μετά παίζαμε και μόνοι μας, ξελυσάγαμε στο μπάσκετ συνήθως όπου παίζαμε για την πλάκα με με τις ώρες. Είχε άλλωστε μεγαλώσει αρκετά η ημέρα και ο απογευματινός χρόνος αν δεν έπεφτες σε αγγαρεία ήταν ελεύθερος. Το πρόγραμμα περιλάμβανε εκτός από την (υποχρεωτική) θέαση των στρατιωτικών ομάδων και... τηλεθέαση: Ήταν σε εξέλιξη το πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα μπάσκετ και τη στήναμε να δούμε την εθνική με την οποία εμφανιζόταν ο Γκάλης.

Και το βράδυ... εσωτερική ταβέρνα. Μέσα στο στρατόπεδο και επί πληρωμή φυσικά. Στέκι εκείνων που έβλεπαν την έξοδο με το... καλαμποκάνι και διέθεταν κάποια χρήματα για διασκέδαση και συμπλήρωση του φαγητού. Και την πέφταμε για Σουφλιώτικα λουκάνικα (μικρά στο μήκος και αρωματικά), σουβλάκια, τoστ και μπύρες ανάλογα με τη διάθεση και το... χρήμα. Δεν ήταν ακριβή η ταβέρνα, αλλά δεν είχαν και όλοι οι φαντάροι χρήματα για τέτοιου τύπου “πολυτέλειες”. Κάποια στιγμή την περιέγραψα στο χαρτί: “Έχει τραπέζια ψηλά, αλλά και χαμηλά με καναπέδες. Μπουφές και γύρω-γύρω επένδυση με ξύλο. Μπαίνοντας η φάτσα είναι καταπληκτική. Έχει στη μέση ένα τζάκι που δεν χρησιμοποιείται και είναι ντυμένο με τουβλοταπετσαρία. Στη μέση της καπνοδόχου είναι εντοιχισμένη μια τηλεόραση με κεραμιδάκι από πάνω. Δεξιά δυό γκραβούρες για το 1821 και αριστερά ένα διακοσμητικό στενό παράθυρο σε μπλε χρώμα από το οποίο ξεπροβάλλει ένας ήλιος (πραγματικός σ' αυτή την πλευρά δεν υπάρχει). Δεξιά, αριστερά του παραθύρου είναι δύο παρτέρια με βαμμένα πηλίνα, ενώ σ' ένα από αυτά είναι φυτεμένος ένας πόθος που

κρέμεται. Ακόμη υπάρχουν πανέρια. Στους τοίχους δεξιά, αριστερά υπάρχουν τοιχογραφίες με σουρωμένους. Νομίζω τελικά ότι είναι πολύ όμορφη γωνία στο στρατόπεδο”. Αργότερα όταν ο καιρός το επέτρεπε η ταβέρνα γινόταν υπαίθρια, τραπεζάκια έξω, κιθάρα, τραγούδια και μπίρα αρκεί να μην ήσουν δύσκολη υπηρεσία τη νύχτα.

Και μετά από 20 μέρες κλεισούρα ήρθε η έξοδος στο Σουφλί. Τριγυρίζαμε περίεργα, η διοφθάλμιος μεζούρα σε ετοιμότητα, πείραζε κανέναν και καμία κοπέλα αλλά ουδείς καταλάβαινε τη διάλεκτο και την εκφορά της όταν έπαιρνε απάντηση. “Ριζοσπάστη” από το πρακτορείο, δίπλωμα προσεκτικό μέσα από το σακάκι τη στολής εξόδου και γρήγορα ανάγνωση σε κανένα μοναχικό πρακτορείο. Η στρατονομία έκοβε βόλτες και έριχνε καμπάνες αν έπαιρνε χαμπάρι ότι διάβαζες εφημερίδα. Και μέσα δεν την έβαζες γιατί το μάθαινε το Α2 μέχρι να πεις κίμινο. Στο πρακτορείο ψιλοχανόσουν ανάμεσα σε άλλους φαντάρους που αγόραζαν τσόντες με το κιλό, 2-3 κατοστάρικα λογαριασμό έκαναν ορισμένοι. Και ο κινηματογράφος κάθε Δευτέρα είχε... οφθαλμολούτρο ειδικά για φαντάρους.

Επιστροφή στις βόλτες και επιχείριση... λουκουμάδες. Εξαιρετικοί και περιποιημένοι. Αναγνώριση χώρου και τελικά ανακαλύψαμε το στέκι που προτιμούσαμε πλέον στις εξόδους: “Είναι ένα συμπαθητικό καφεεντάκι που έχει στήσει ένας γεράκος. Γλάστρες κατασκευασμένες με κουφωμένους κορμούς δέντρων και μέσα μια ποικιλία λουλουδιών, κυριαρχούν. Φωτογραφίες παιδικές του καφετζή και ποδοσφαιρικών ομάδων του Σουφλιού από το 1933. Και απ’ έξω κλόη, περισσότερώνες και τριανταφυλλίες”. Το καφεεντάκι είχε και φαγητό, ντελικώσαμε μια ξεγερεμένη μπριζόλα, σαλάτα και φέτα έκαστος, το... μαλλί 115 δραχμές για τον καθένα.

Και επιστροφή μέσα γιατί η καθυστέρηση σήμαινε 10ήμερη παραμονή στα... ανάκτορα του Μπάκιγχαμ όπου στο κρεβάτι τους... έστρωνες καμπούρα, σκέτη σανίδα. Την πάτησαν δύο καλοί φίλοι από το θάλαμο την πρωτομαγιά

που τους βγήκε ξινό το μαγιόζυλο. Γιατί οι μονιμάδες είχαν ψιλιαστεί τη δουλειά, βάρεσε δύο φορές έκτακτο προσκλητήριο της φρουράς και οι απόντες στο δεύτερο πήραν την άγουσα για το πειθαρχείο.

Με αεροπλάνο Ελευσίνα, με τρένο Σουφλί

Και κάπου στα μέσα Μάη ήρθε η πολυπόθητη άδεια, μια βδομάδα, χαρές και πανηγύρια. Υπέβαλα και αίτημα για δωρεάν μετακίνηση με αεροπλάνο, στην αρχή μου είπαν όχι αφήνοντας ένα περιθώριο “αν”. Αν δηλαδή κάποιος από τους κολλητούς των αξιωματικών που ταξίδευαν το... μετάνιωνε και άδειαζε θέση. Κάπως έτσι γινόταν, προτεραιότητα είχαν οι πάσης φύσεως βυσματούχοι. Και μου κάθισε: Με στρατιωτικό αεροπλάνο για Ελευσίνα. Απίστευτο ταξίδι, στο όρθιο όπως στο... αστικό, κρατημένοι ορισμένοι εκ των τελευταίων από τα χερούλια, αγκαλιά με τις βαλίτσες που ήταν “δεμένες” στην πίσω πλευρά του σκάφους. Αυθημερόν και εντός ολίγων ωρών Σουφλί-Αθήνα, ένας άθλος που... δεν επαναλήφθηκε στο τσάμπα. Σε μια άλλη άδεια μικρής διάρκειας πλήρωσα την “Ολυμπιακή”.

Στην επιστροφή δεν είχε πολυτέλειες, τρένο και 21 ώρες ταξίδι από το σταθμό Λαρίσης μέχρι το Σουφλί. Τα στιγμιότυπα “στο χαρτί” καθώς τα περιέγραφα με την επιστροφή: “Μέχρι τη Θήβα όλα κύλησαν ομαλά. Βρήκαμε θέσεις στο διπλανό κουπέ με το φίλο του Πυροβολικού. Τα είπαμε, θυμηθήκαμε τα παλιά – και τόσο πρόσφατα – ανταλλάξαμε απόψεις και τελικά χαιρετηθήκαμε στο σταθμό.

Πηγαίνοντας στο κουπέ μου βρήκα δύο κυρίες που λές και είχαν φάει γλιστρίδες. Προσπάθησα ματαίως να κοιμηθώ. Προσωρινά έκανα υπομονή. Για λίγη ώρα που βγήκα έξω να κάνω τσιγάρο, η μια από τις δύο ξάπλωσε φαρδιά-πλατιά και άρχισε να ροχαλίζει. Ισα που έπαιρνε τον πισινό μου να κάθεται. Αντε λέω να δούμε τι θα γίνει πιο πάνω. Και άρχισα να ψιλοκουνιέμαι και να σπρώχνω. Ουδόλως ενοχλήθηκε η εν λόγω κυρία. Υπομονή και στις 1.45’ (νύχτα) φθάνουμε Ελευθεροχώρι.

Ξεκούραζα το μυαλό μου με τη θύμιση των 18 ημερών που πέρασα στην Παπαδιά, λίγα μέτρα από το σταθμό. Δεν πρόλαβα να το χαρώ όμως και φθάνουν στο κουπέ μου ήχοι άναρθροι και κραυγές νεαρών, κατά το ήμισυ αρρένων και κατά το ήμισυ θηλέων, αδόντων εν μέσω νυκτός, πιθηκίζοντων προς ανάλογα ξένα παρωχημένης εποχής άσματα. Ετσι μέχρι τη Λάρισα μπόρεσα να κοιμηθώ μόλις 20 λεπτά. Και η ώρα είχε πάει 4.25'. Φασαρία έγινε, οι κυρίες ξύπνησαν, φόρεσαν βιαστικά τα παπούτσια τους και βγήκαν έξω, οι φωνές σταμάτησαν. Ανακουφίστηκα. Εί! λέω, τώρα θα κοιμηθώ. Και την πέφτω. Πριν όμως ο ύπνος προλάβει να μου κλείσει τα βλέφαρα, νάσου και πάλι οι κυρίες – προφανώς είχαν πάει για κατούρημα – να 'σου και οι γαϊδουροφωνάρες. Με τα πολλά κοιμήθηκα κανά δυό ώρες μέχρι τη Θεσσαλονίκη που φθάσαμε στις 7.30' το πρωί. Οποία απογοήτευσις όμως με ανέμενε όταν άνοιξα τα μάτια μου. Οι κυρίες εκεί. Και δυστυχώς ξύπνιες. Ευτυχώς όμως η τρελοπαρέα κατέβηκε και ο ύπνος μου λίαν βαρύς. Ξανάνοιξα τα μάτια και βρέθηκα στις 9 πάλι... στη Θεσσαλονίκη. Προς έκπληξή μου έμεινε μέχρι τις 9.30', δηλαδή δύο ώρες περίμεναν, μακάρι να 'ξερα και γω τι.

Τώρα οι πολίτες του κουπέ έγιναν τέσσερις. Προστέθηκε ένας γέρος και μια μεσόκοπη, βαμμένη σαν περίπτερο, γαλλογερμανοαγγλομαθής κυρία. Μούφυγε το καφάσι. Και τι δεν έμαθα για τις οικογένειες και τι συνήθειές τους. Πόσα παιδιά έχουν, αν είναι παντρεμένα και ό, τι μπορεί να φανταστεί κανένας. Ευτυχώς όμως είχε πλέον ξημερώσει και μπορούσα να θαυμάσω τον Μακεδονικό κάμπο ολόσπαρτο με σιτηρά. Τη μεγάλη λίμνη της Δοϊράνης κοντά στα γιουγκοσλαβικά σύνορα. Φύση με βλάστηση έντονη, καταπράσινη, μαγευτική. Αρχισαν ν' ανοίγουν τα μάτια μου. Ηπια και έναν καφέ βοηθητικά. Χαζεύαμε και σχολιάζαμε μαζί μ' έναν μεσόκοπο κύριο τα συμβαίνοντα στο εξωτερικό σύστημα αναφοράς. Το δικό μας κλειστό και απομονωμένο δεν παρουσίαζε προς το παρόν κανένα ενδιαφέρον. Ξαναγύρισα στο κουπέ μου. Τώρα η γαλλομαθής κυρία ενδια-

φερόταν να κάνει ξένη γλώσσα στα παιδιά του χωριού των τριών άλλων. Έμαθα έτσι ότι πήγαιναν στη Βυρώνεια. Μίλαγαν και οι τέσσερις μαζί και μου χαλούσαν το κέφι. Κατά καιρούς σ' όλο αυτό το διάστημα διάβαζα Φυσική και Αϊνστάιν. Επιτέλους η ώρα πήγε 11.30 και το τρένο έφθασε στη Βυρώνεια. Υψιστη ανακούφιση. Φθάσαμε σε λίγο στις Σέρρες. Το τρένο σταμάτησε στο Στρυμόνα. Για να ξεχωρίσει το βαγόνι για Βουλγαρία μέσω Προμακώνα. Ολο το βαγόνι σπκώθηκε να καζέψει τρεις ανώτατους Βούλγαρους κληρικούς. Φασαρία για το αν η ματιά που έριξε ο ένας ήταν για την ωραία γκόμενα του παραθύρου ή για τους περίεργους. Βρίσκει καμιά φορά και ο Έλληνας θέμα για κουτσομπολιό! Το βαγόνι ήταν μοιρασμένο. Η μαυροφόρα νεαρά όμως εξακολουθούσε να 'χει βγάλει χέρια – στήθια έξω από το παράθυρο. Το καλαμπούρισα λιγάκι.

Δεν είχα προλάβει να πρεμήσω και να 'σου η ΟΑΣ (ασφάλεια στρατού). Ελεγχος σε άδεια και ταυτότητα, συστάσεις μόνον γιατί δεν ήταν θεωρημένη η δεύτερη. Εγραψαν 7-8 άτομα για διάφορες αιτίες. Θα σφυρίζουν κάμποσες καμπάνες. Ήταν η ώρα να ανοίξω το δισάκι μου. Και εξαφάνισα τα πάντα, μόνον το αλουμινόχαρτο έμεινε.

Μετά Δράμα, Νέστος, Παρανέστι και η διαδρομή μέσα από κάθετους βράχους, ίσα που να περνάει το τρένο. Και μετά Ξάνθη, Κομοτηνή και κάργα μωαμεθανοί και Πομάκοι. Και μινι-ρέδες και καπνά και φερετζέδες.

Στην Αλεξανδρούπολη πάλι η ΟΑΣ μπροστά αλλά δεν έκανε έλεγχο. Ευτυχώς γιατί ήμουν ήδη αξύριστος.

Στις 8 παρά τέταρτο ήμουν στο Σουφλί. Ανέπνευσα βαθιά γιατί το κουραστικό ταξίδι πήρε τέλος. Και πήρα το δρόμο για το 641, προσπαθώντας ματαίως να σβήσω τις αναμνήσεις της άδειας".

Ασκήσεις και... αναψυχή

Είχε μπει πλέον το τελευταίο δεκαήμερο του Μαΐου και την ημέρα έκανε λαύρα, αλλά τη νύχτα η θερμοκρασία έπεφτε απότομα. Με το καλημέρα... αθλητική αγγαρεία. Ντύσιμο και

κατ' ευθείαν στο γήπεδο θεατές στο ποδόσφαιρο, με τα χειμερινά ρούχα στο λιοπύρι (άλλαξαν μετά λίγες ημέρες μαζί με τα ωράρια). Δεν αντέξαμε δεύτερο ημίχρονο και την κοπανήσαμε, άσε που χάσαμε τελικά από τις Φέρες. Γυρνώντας στο στρατόπεδο πέσαμε πάνω στον αγώνα μπάσκετ με την Αλεξανδρούπολη. Χαρές μεγάλες όχι γιατί κερδίσαμε και... πήραμε πρωτάθλημα Μεραρχίας. Αλλά η ομάδα της Αλεξανδρούπολης είχε ως βάση το Πυροβολικό και βρήκα πολλούς από τους φίλους που είχα γνωρίσει στη Θήβα, μου εκδήλωσαν τη χαρά για τη συνάντησή μας και το καταχάρηκα. Το βράδυ διαπίστωσα ότι τη βδομάδα που έλειπα κουνούπια είχαν μπει σε πολεμική ετοιμότητα και εφορμούσαν ως... μαχητικά αεροπλάνα. Πάταγαν και κάτι τοιμπήματα που σου έφευγε... η πέτσα.

“Πάλιωσα” και στο Τάγμα, με έβαλαν και στο λόχο των παλιών και δώστου σκοπιά, αγγαρεία και...ασκήσεις κατά καιρούς. Κατά το στρατιωτικό αρκτικόλεξο ΤΑΜΣ, δηλαδή Τακτική Ασκήση Μετά Στρατευμάτων. Την πρώτη φορά πρωί-πρωί με τη δροσιά βόλτα μέχρι το Αυγό, κάπου 6 χιλιόμετρα μακριά. Τρόπος του λέγειν δηλαδή γιατί στο δρόμο έκανε λαύρα και ψηθήκαμε.

Αυτή τη φορά αμυνόμασταν, ρίξαμε κάτι αβολίδωτα στον αέρα για να αποκρούσουμε τον εχθρό και... αυτό ήταν όλο. Ελα όμως που ένας φίλος ξέχασε στο τέλος ένα και το θυμήθηκε στην επιθεώρηση φρουράς. Χέστηκε πάνω του μέχρι να τελειώσει η επιθεώρηση αλλά δεν συνέβη τίποτε το ανάποδο. Και το βράδυ πάλι το ίδιο δρομολόγιο για νυχτερνή άσκηση. Αυτή τη... λουφάρισα με... 3,5 ώρες σκοπιά, με έφαγε η ορθοστασία από τις 8 μέχρι τις 11.30 το βράδυ.

Μετά από λίγες ημέρες άλλη ΤΑΜΣ, αυτή τη φορά... επίθεση. Πήγαινε-έλα 10 χιλιόμετρα δρόμος και... δυο φορές επίθεση στους λόγους με πλήρη εξάρτηση. Κάπου εκεί στην τακτοποίηση είχα την ατυχία να βρεθώ σε μια θέση εφόδου όπου η κλίση προς την κορυφή ήταν η μέγιστη, πάνω από 45 μοίρες. Φορτωμένος καθώς ήμουν μου βγήκε η γλώσσα σαν γραβάτα. Στη δεύτερη... σταμάτησα να πιλαλάω και να κρύβομαι στα πουρνάρια για να μην με πάρει η σφαίρα του εχθρού. Εβαλε τις φωνές ο ανθυπολοχαγός ότι θα... σκοτωθώ όρθιος, αλλά απότομος συνέχισα προς την κορυφή περπατώντας μην πάθω και καμιά ζημιά. Με τόσο τοιγάρο που να πιλαλάς, δεν ήμουν και ο

Με τον Κώστα
στο ΚΨΜ
του 641
στο Σουφλί

μόνος. Λυσάσαμε στη δίψα και γυρνώντας ανακαλύψαμε ένα υδραγωγείο και πίναμε... σαν τα πρόβατα για να ξεδιψάσουμε.

Και οι αγγαρείες μέρος της εκπαίδευσης. Η ανθοκηπουρική με το πτυσοκάπανο σε δράση αλλά το χειρότερο τα χνούδια από τις λεύκες που σχημάτιζαν στρώμα και παλεύαμε να τα μαζέψουμε με τις σκούπες. Και φόρτωμα των “Στάγιερ” με τούβλα για τις ανάγκες κατασκευής νέου φυλακίου, ένα πετάγαμε πέντε έσπαζαν. Και ντάνιασμα ξύλων που έφταναν με τα φορτηγά, ολόκληροι τόννοι. Και τα κούτσουρα στο ξυλουργείο για τεμάχισμα και επιστροφή για ντάνιασμα. Και ολόκληρες μέρες στο καθάρισμα των πολυβολείων σε κάτι φαλακρούς λόφους μέσα στο λιοπύρι. Και λαμαρίνες με το λίπος ένα δάχτυλο, λόφοι οι πατάτες. Και γόπινγκ έτσι για να... αλλάξουμε σπορ.

Τη γυμναστική που τη βάζεις; Οι περισσότεροι προσπαθούσαν να την κοπανήσουν, αλλά ο “γέρος” του λόχου στη θέση του “παράδειγμα προς μίμηση” αφού θεωρούσα πως ήταν ευκαιρία να... ξεσκουριάσουμε λίγο και να παίζουμε πιο άνετα μπάσκετ το απόγευμα.

Από νυχτερινές ήμουν... πασάς; Κάθε Τρίτη με έβαζαν στο νούμερο 8-11.30 και έτσι γλύτωνα τα νυχτερινά “έρπειν”, τις ανοπίες που ακούγονταν στην ΕΗΔ (εθνική ηθική διαπαιδαγώγηση) και μια φορά γλύτωση τη νυχτερινή πορεία. Μια μέρα κατέφθασε ο... Δράκουλας και καβατζάρησα μια “τιμητική” ένεκα η αιμοδοσία, κάπου 10 μέρες μαζί με τα οδοιπορικά. Τρεις μέρες ελεύθεροι υπηρεσίας οι αιμοδοτές, βαρέθηκα να κάθομαι παρκαρισμένος στο θάλαμο. Κατά τα άλλα αθλοπαιδιές, μπουγελώματα κα-

θώς έσφιγγε το καλοκαίρι και... καζούρες θαλάμου για να περνάει η ώρα και να ξεχνιόμαστε. Είχαμε και... πανηγύρια: Κάθε Παρασκευή πλέον και για όλη την καλοκαιρινή περίοδο, έπαιζε μουσική η ορχήστρα του Τάγματος. Δημοτικά, λαϊκά και... δώστου παγωμένη μπύρα, συνεπακόλουθα τα σφυρίγματα και οι χοροί μέχρι να βαρέσει σιωπητήριο.

Βγαίναμε και στο Σουφλί αλλά δεν... τρελαινόμαστε κιόλας. Με στολή εξόδου για καφέ και μπριζόλα, μια, δύο, τρεις το βαριόσουν να ξεροσταλιάζεις δεξιά, αριστερά με τις ώρες. Ενώ ο λογαριασμός ανέβαινε επικινδύνως ανάλογα με τις ώρες που χάζευες στους δρόμους και τα καταστήματα. Πιο φτηνά ερχόταν στην ταβέρνα του στρατοπέδου, έπαιζε και καμιά κιθάρα τα “δικά μας”, φιλοσοφούσαμε επί παντός του επιστητού και ειδικά για την ποίηση καθώς ο Κώστας έγραφε και διαβάζαμε.

Κάπως έτσι είχαν τα πράγματα όταν ο ανθυπολοχαγός με ρώτησε αν θέλω να πάω σε φυλάκιο με τους... δικούς μου. Εκανα ότι δεν κατάλαβα τι εννοούσε, γνώριζα ότι στους Καπατσάδες το περιβάλλον ήταν... κομμουνιστικό. Απάντησα ότι είναι ζήτημα της διοίκησης για το που θα πάω και περίμενα την εξέλιξη έχοντας προκαταρκτικά κάνει τις ανιχνεύσεις: “Στο φυλάκιο έχει πολύ καλό κόσμο και δόκιμο. Τώρα αν πάω στο 58 τα πράγματα δεν είναι και τόσο ωραία, πάντως και εκεί καλά θα είναι. Οπου και αν πάω θα μείνω για τουλάχιστον 2 μήνες, οπότε τελειώνουν και οι καλοκαιρινές ασκήσεις”. Καλοκαιρινά σκοινάκια στο Δέλτα δεν έλεγε, όσοι πήγαιναν υπέφεραν από τα κουνούπια και τη ζέστη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: **ΚΑΠΑΤΣΑΔΕΣ, ΤΟ** **«ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ» ΦΥΛΑΚΙΟ**

Στις 12 Ιουνίου ήμουν στους Καπατσάδες και ενθουσιάστηκα από το περιβάλλον. Ο Θύμιος, ο Παντελής, ο Λευτέρης και άλλοι φαντάροι πολύ καλά παιδιά και όπως με είχε “προειδοποιήσει” ο ανθυπολοχαγός “δικό μου” δηλαδή ΚΚΕδες. Πολύ καλό παιδί και ο δόκιμος, ο Δημήτρης. Η ζωή στο φυλάκιο εντελώς διαφορετική και ας έπεφτε περισσότερη η υπηρεσία: Χτύπησα 11-1, 3-5, και 7-9 την πρώτη ημέρα.

Τη δεύτερη ημέρα είχα έξοδο και ανέλαβε ο Θύμιος να με... ξεναγήσει, να γνωριστούμε καλύτερα και να συζητήσουμε. Αποδείχθηκε πολύτιμος φίλος τους μήνες που έμεινα εκεί αλλά και αργότερα. Εγραφα στο πρώτο γράμμα: “Βγήκα στο Λαγυνά. Στο πήγαινε είναι κάπου 10 λεπτά, αλλά στο έλα ο χρόνος διπλασιάζεται λόγω ανηφόρας. Είναι ένα χωριό με καμιά 500σαριά κατοίκους. Συμπαθητικό. Κατ' αρχήν ήπιαμε καφέ στο καφενείο “ Η ρέμβη” (εξ ου και το ρεμβάζω). Λίγο πιο πέρα ξεφύλλιζαν μουριές για τα κουκούλια. Ήταν μια αποθήκη με τελάρα αλλά δεν μπήκα μέσα γιατί έτυχε πλέον αξιοπερίεργο συμβάν. Είχαν πιάσει ένα ποταμίσιο ψάρι γύρω στα 100 κιλά! Δεν υπερβάλω καθόλου. Σαν μοσχάρι κυριολεκτικά. Δύο μέτρα μήκος και παχύ-παχύ. Να φανταστείς ότι ο ψαράς το πήγε στο κασάπη για τεμάχισμα. Για πρώτη μέρα προτιμήσαμε με έναν καινούργιο φίλο μου το Θύμιο – συνομίληκός μου – να πάμε ταβέρνα όπου και τα τούξαμε αγρίως συζητώντας. Οι άλλοι προτίμησαν την καφετέρια. Η οποία είναι ένα καφενείο που εφοδιάζεται με μπουρδελέ φώτα έκαστον σαββατοκύριακο. Εκεί μαζεύονται φαντάροι και κοπέλες με συνοδούς ολίγους και ακούνε μουσική ντίσκο στη διαπασών”.

Ψάρια αναλόγου μεγέθους είδα αμέτρητα στη συνέχεια αλλά η πρώτη εντύπωση ήταν “απίστευτο”. Στο κρεπωλειό το έκοβαν με τη

μηχανή (“κορδέλα”) που χρησιμοποιούσαν για τα κατεψυγμένα κρέατα και τον κιμά. Επρόκειτο για γουλιανούς που κυκλοφορούσαν σε διάφορα μεγέθη στον Εβρο, τους παραποτάμους, ακόμη και στα αρδευτικά κανάλια.

Την άλλη μέρα περίπολο στο πρόχωμα του Εβρου, περπάτημα πέρα-δώθε στη ζώνη ευθύνης του φυλακίου με τις ώρες, ζέστη αφόρητη. Ξελιγώθηκα και χτύπησα καλοκαιριάτικα δυο πιάτα... φακές. Εδώ έτρωγες ανθρώπινα, δεν σε κυνηγούσε κανένας να... τελειώσεις και ρύθμιζες το λαδόξιδο κατά βούληση. Πολλές οι ώρες της υπηρεσίας αλλά εδώ ήταν ένας... άλλος στρατός. Διάβασμα – κυκλοφορούσε άφθονη λογοτεχνία – μουσική, ποδόσφαιρο για να ντώσουν τα κόκαλα και... αγροτική ζωή. Επιασα και τσίζα μεγάλα το κατοικάκι, η φήμη έλεγε πως θα... θυσιαστεί στο πανηγύρι του χωριού της Αγίας Παρασκευής, αλλά τελικά επιζούσε ακόμη όταν έφυγα αργότερα. Ανέλαβα και τη φροντίδα του κήπου, τόχα από παλιά με τις αξίνες. Ενα μακρυνάρι ήταν με τριανταφυλλίες και άλλα λουλούδια. Πότισα και σκάλισα, καθάρισα τα χορτάρια και έγινε... κούκλος. Βλέπετε περιμέναμε και επίσκεψη γνωριμίας του Διοικητή του Δ' Σώματος Στρατού και υπήρχε γενική περιποίηση. Στον καταμερισμό μου έλαχε το βάψιμο στα σκουπιδοκούτια και τα ξύλα του βόλεϋ.

Η δεύτερη έξοδος του Αγίου Πνεύματος, με τον κόσμο να έχει βγει στους δρόμους. Είχαμε μείνει άπαντες ταπί και ψύχραιμοι και έτσι στην ταβέρνα του κυρ Κώστα τη βγάλαμε με καυτερή πιπεριά, σκόρδο και... μπίρα

Στην ταβέρνα είχα την πρώτη εμπειρία από... καυτερή πιπεριά. Για μας τότε ήταν άγνωστο είδος, καμιά... σπέτσα τρώγαμε την Καθαροδευτέρα, δηλαδή καυτερή πιπεριά τουρσί. Αλλά τα καυτερά της Βόρειας Ελλάδας είναι... και πολύ καυτερά. Ο Θύμιος με προφύλαξε. “Μέχρι

να συνηθίσεις” μου είπε, “πάρε μόνον μια μπουτούλα”. Αυτό έκανα αλλά... άναψα και κόρωσα ψάχνοντας για νερό. Και εκεί έμαθα πως η φωτιά σβήνει με... ψωμί.

Πρώτες ανιχνεύσεις, πρώτες γνωριμίες...

Πρώτες ανιχνεύσεις του χώρου και πρώτες γνωριμίες με τους ανθρώπους του τόπου και πράγματα που έκαναν εντύπωση, όσο υπερβολική και αν ήταν η εστίαση εκ των πραγμάτων. Η σκοπιά του φυλακίου ήταν αρκετά μακρύτερα από τις εγκαταστάσεις του, άνθρωποι πηγαίνονόρχονταν και παρατηρούσα: “Δυό αντίθετα πράγματα μου έκαναν εντύπωση. Ένας γέρος 70 χρονών με τα τρία γελάδια του και ένας πιτσιρικάς 3,5-4 χρονών με τα πρόβατα του πατέρα του. Ολοζώντανη η διαφορά ηλικιών και οι αλλαγές στην κοινωνία.

Και αρχίζω από το γέρο. Περνώντας μπροστά μου τον χαιρέτησα και πιάσαμε την κουβέντα. Η άγνοια σε όλο τη το μεγαλείο. Με παιδική σχεδόν αφέλεια κάναμε την παρακάτω κουβέντα:

Και από που 'σαι αν επιτρέπεται φαντάρε;

Από την Καλαμάτα, από την άλλη άκρη της Ελλάδας

Α! Από την Καλαμάτα. Και είναι νησί η Καλαμάτα;

Χρειάστηκε να του εξηγήσω.

Και τι καρπό βγάζετε αν επιτρέπεται;

Λάδι, σταφίδα, σύκα, πατάτες, καλαμπόκι, μπουστάνικα.

Οι! Εσείς έχετε απ' ούλα.

Ναι γιατί έχουμε ένα ποτάμι και παίρνουμε νερό για πότισμα.

Αν δεν είχαμε και μεις νταβαντούρια με τους Τούρκους, με τον Εβρο ο τόπος θα ήταν χαρά θεού.

Τα γελάδια του έφυγαν και έμπαιναν στο γειτονικό ατροφικό ξερικό καλαμπόκι. Και δώστου κυνηγητό ο γέρος. Μισή ώρα να προχωρήσει 200 μέτρα. Φορτωμένος το ταγάρι του, φορώντας γιλέκο και κούκο.

Μετά από λίγο πέρασε ένα κοπάδι με γίδια. Ασε που μου έκοψαν το καλώδιο του τηλεφώνου

και πάλευα με τις ώρες να το επισκευάσω μέσα σε κάτι ξερούς θάμνους. Και από πίσω με τους γονείς του ο πιτσιρικάς. Του φώναξα:

Ε! Μικρούλη πως σε λένε;

Χρήστο... (μούπε και το επώνυμο αλλά δεν το συγκράτησα).

Πηγαίνεις σχολείο;

Ναι στο μικρό νήπιο.

Ξέρεις να μετράς;

Μου μέτρησε μέχρι το 10.

Ξέρεις την αλφαβήτα;

Μου την είπε φαροσί.

Και πλησίασε το όπλο μου. Περιεργάστηκε το “μαχαίρι” (την ξιφολόγη δηλαδή) και με ρώτησε:

Για τον εχθρό είναι;

Του απάντησα καταφατικά.

Εχεις δει πάλι όπλο;

Στην τηλεόραση ναι. Πραγματικό όμως πρώτη φορά βλέπω.

Σου αρέσουν τα όπλα;

Ναι αλλά δεν θέλω όμως να σκοτωθώ.

Κόκκαλο από την απάντηση.

Πόσο αλλάζουν οι καιροί. Ένας γέρος που δεν έχει δει παρά μόνο το χωριό του, που νομίζει ότι η Καλαμάτα είναι νησί. Ζήτημα να ξέρει να διαβάζει. Και ένας σπόρος, που ξέρει να μετράει, να λέει την αλφαβήτα και φοβάται τον πόλεμο. Ένα κόντραστ χρόνου και αντιλήψεων. Εκεί δίπλα στο νεόχτιστο ξηραντήριο αραβοσίτου.

Το πρωί όταν γύριζα από το ποτάμι η ματιά μου έπεσε δίπλα στο σταθμό. Ένα παλιό εγκαταλειμμένο σπίτι. Μισογκρεμισμένο. Μπορούσες να διακρίνεις ότι κάποτε είχε και μια μικρή βεράντα. Εμεναν άνθρωποι που αγαπούσαν τον ήλιο. Ποιός ξέρει που να βρίσκονται τώρα. Και στο σπίτι φύτρωσε η μουριά που θέριψε τόσα χρόνια και χόρτα που ψήλωσαν ίσαμε το μπόι του σπιτιού. Εικόνα ασήμαντη που κρύβει στην καρδιά της την Ελλάδα. Πλάι στις γραμμές του τρένου”.

Υπήρχε βέβαια και η άλλη όψη που ανακάλυπτα μέρα με την ημέρα: “Χθες πριν το σταθμό συνάντησα μια εντυπωσιακή σκηνή. Πάνω σ' ένα τηλεγραφικό στύλο ήταν στημένη μια με-

γάλη φωλιά πελαργού. Και μέσα τρία πελαργάκια που τα τάζει η πελαργίνα. Ήταν σκηνή για φωτογραφικό διαγωνισμό αλλά δυστυχώς δεν υπήρχε μηχανή.

Πιο κάτω θέαμα για γέλιο. Αγώνας ταχύτητας ανάμεσα σε γάιδαρο και ποδήλατο. Οδηγός του γαϊδάρου ένας γέρος ξυπόλτος με καπέλλο και φανέλλα μάλλινη. Και έτρεχε και πήδαγε ο γάιδαρος και δώσου ο γέρος. Συναγωνιζόταν με επιτυχία το ποδήλατο αλλά τον έφαγε... στη στροφή. Θέαμα που απόλαυσαν πολίτες και στρατιώτες ξεκαρδισμένοι στα γέλια”.

Η απέναντι πλευρά

Δεν παρατηρούσα όμως από εδώ, παρατηρούσα και κατέγραφα τα όσα συνέβαιναν και στην απέναντι πλευρά: “Χθες έκανε ζέστη στο περίπολο πάνω στο πρόχωμα του Εβρου και το μόνο που διέθετε το τρανζίστορ μου ήταν Τόλης. Επαιζε στη διαπασών όταν ακούσαμε απέναντι φωνές. Ήταν δύο τουρκάκια που είχαν ακούσει τον ήχο και χοροπήδαγαν φωνάζοντας και κουνώντας τα χέρια. Ανταποδώσαμε το χαιρετισμό αλλά μπήκε στη μέση ο πατέρας τους και τα έκραξε. Πιο κάτω κάτι μικρότερα είχαν κάνει κούνια στις ιτιές και το

διασκέδαζαν. Ολοι μαζί βοσκούσαν τις γελάδες τους σε μια μικρή νησίδα που σχηματίζεται στο ποτάμι.

Σήμερα το πρωί πάλι κάτω. Είχα όμως μαζί μου και κιάλια. Ετσι μπορούσαν να δω με μεγαλύτερη ευκρίνεια και άνεση απέναντι. Και πρώτα απ' όλα μια παρέα από τέσσερα μικρά τουρκάκια. Με ταγάρια και γκλίτσες τραγουδούσαν και χόρευαν όπως οι νομάδες της Ασίας κουνώντας τα χέρια και φωνάζοντας γκελ (έλα) μόλις μας είδαν. Μετά αλαλιασμένα από τον ήλιο, έσκυψαν και έπιναν νερό από μια γούρνα. Είχε σχηματιστεί μόλις κατέβηκαν τα νερά του Εβρου το πρωί (αυτό γίνεται γιατί αρχίζουν να δουλεύουν τα μοτέρια και τραβούν νερό για το πότισμα). Σκηνή καθυστέρησης. Όταν η τούρκικη τηλεόραση (βλέπουμε καμιά φορά) διαφημίζει φίλτρα καθαρισμού για το νερό, οι λιλιπούτειοι βοσκοί της μεθορίου σκύβουν και πίνουν κυριολεκτικά σαν ζώα, τα βρώμικα νερά του Εβρου.

Πιο πάνω κάτι μεγαλύτερα τουρκάκια γδύθηκαν, έμειναν μόνο με το σώβρακο και έπεσαν για μπάνιο. Μόλις μας είδαν τρομοκρατήθηκαν και βγήκαν, αλλά γρήγορα ξεθάρρεψαν και συνέχισαν στην άκρη το μπάνιο.

Καπατσάδες,
περίπολο
στον Εβρο

Τελευταία σκηνή ολόγεια με το “Κοπάδι”. Στη νησίδα κάτω ρυπαρά και ξυπόλητα παιδάκια έβρισκαν γελάδια. Και πάνω στο ανάχωμα πέρναγε αργά και μεγαλόπρεπα ένα μπλε Φορντ τρακτέρ. Θάταν του μπέν της περιοχής κατά πως μας είπαν οι χωρικοί. Απέναντι σχεδόν όλα είναι τσιφλίκια”.

Λοχαγός και Λευτέρης, βιβλιοθήκη και σκάκι

Όσο κύλαγαν οι μέρες τόσο μάθαινα πράγματα, ορισμένες φορές πίσω από εκείνα που φαίνονταν με την πρώτη ματιά. Είχαμε βιβλιοθήκη, της οποίας ο εμπλουτισμός είχε μια... πρωτοτυπία: “Την κοσμούν σχολικά βιβλία (Χημεία, Φυσική, Ιστορία), λογοτεχνικά (Θεοτόκης, Καρκαβίτσας, Ραγκαβής), κάμποσα στρατιωτικά (ιστορικά, θρησκευτικά) και ένα βιβλίο για σκάκι. Όταν τα πρωτοξεφύλλισα είδα μερικά γυναικεία ονόματα αλλά δεν έδωσα σημασία. Βέβαια κάποιοι τίτλοι όπως “Συμβολαιογράφος” και “Γιούκερμαν” ήταν γνωστοί από τηλεοπτικές σειρές. Παρ’ ότι μου κίνησε την περιέργεια αυτό το γεγονός, ούτε γι’ αυτό ρώτησα. Ωσπου προχθές στο ποτάμι έμαθα την προέλευση της βιβλιοθήκης. Τα δίνουν τα κορίτσια του χωριού. Και μάλιστα λέει φανερά. Μόνο που όσα τους δίνουν οι φαντάροι, τα δίνουν “κρυφά”. Η διαδικασία είναι η εξής: Η κοπέλα λέει στο φαντάρο ότι της αρέσει το τάδε ΒΙΠΕΡ ή ΝΟΡΑ. Τότε αυτός το παραγγέλνει και αφού το διαβάζει της το δίνει (όχι να πάνε και τα... λεφτά μας χαμένα). Να λοιπόν μια επιμέρους σχέση του φαντάρου με τις γυναίκες του χωριού. Μέσα σ’ ένα σύνολο σχέσεων με κοινή συνισταμένη το χαβαλέ. Από τον κανόνα όμως δεν λείπει και η εξαίρεση. Το “σοβαρό”. Του συλ... κοίτα με να σε κοιτώ και για να σε ερωτευτώ. Εχουμε μια περίπτωση”.

Η βιβλιοθήκη σταδιακά εμπλουτίστηκε και με εκείνα που αφήναμε εμείς, προσέχοντας πάντα να μην πέσουμε σε... απαγορευμένα. Και πολλές φορές τα βιβλία ήταν δώρα ανάμεσα στους φαντάρους. Εχω ακόμη στη βιβλιοθήκη μου “Τα άνθη του κακού” του Μποντλέρ που μου είχε χαρίσει ο Αντρέας.

Το βιβλίο για το σκάκι μάλλον δεν βρισκόταν τυχαία εκεί. Όπως διαπίστωσα στη συνέχεια, σε αυτό το χώρο δίνονταν οι “μάχες” ανάμεσα στο λοχαγό και το Λευτέρη. Δεινός σκακιστής ο Λευτέρης... ασκούμενος ο λοχαγός, τον έπαιρνε κατά κράτος. Πλην όμως δεν έπαιζαν χωρίς τη... δική μου παρουσία καθόσον χρειαζόταν ένας διαιτητής για τη γκρίνια. Γνώριζα τα βασικά και παρακολουθούσα για ενδεχόμενες... ζαβολιές, κάποια στιγμή ενθουσιάστηκα και αποφάσισα να μελετήσω το βιβλίο. Πλην όμως τα... θαύματα δεν διαρκούν πολύ και το σκάκι μαθαίνεται στα μικρά χρόνια. Οπότε περιορίστηκα σε... βελτιώσεις αναγκαίες για το ρόλο του διαιτητή.

Λευτέρης εναντίον λοχαγού λοιπόν και αντι-στρόφως, με τις ώρες και τις ημέρες στη βιβλιοθήκη.

Ο Λευτέρης ήταν στα 28, φυσικός, πολύ καλό παιδί, από τις περιπτώσεις που δεν ξεχνάς παρά το γεγονός ότι η παρέα κράτησε λίγους μήνες.

Συμβουλές για χειρισμούς και περίπολα

Ο λοχαγός ήταν στα 32, από τις καλές περιπτώσεις αξιωματικών που μπορείς να συναντήσεις στο στρατό. Πολύ φιλικός, γρήγορα αναπτύξαμε μια σχέση εμπιστοσύνης και συζητούσαμε σε παρέα ή μόνοι για τη ζωή και το μέλλον. Και κάποια στιγμή μου έβγαλε “καϊμύ” καθώς στη συζήτηση για τη δουλειά που θα κάνω απάντησα “δημοσιογράφος”, το είχα... αποφασίσει. Και μου είπε ότι η δική μου θητεία θα τελειώσει κάποια στιγμή και θα εργαστώ σαν δημοσιογράφος, θα κάνω οικογένεια σε σταθερή βάση και άλλα τέτοια. Η δική του όμως θα ήταν διαρκής, ανήσυχη και με διαρκείς μετακινήσεις.

Πολλές φορές στις συζητήσεις μας, φρόντιζε να δίνει προσεκτικά οδηγίες χειρισμού ορισμένων λεπτών πραγμάτων. Και ειδικά σε σχέση με τον τρόπο διαχείρισης νεότερων συναδέλφων ιδιαίτερα στις ενέδρες, όπου κάθε “στραβή” έχει συνέπειες καθώς η γεμιστήρα ήταν στη θέση της και η κίνηση τη νύχτα στο ποτάμι δεν ήταν μια τόσο απλή υπόθεση,

έκρυβε πολλούς κινδύνους και περίεργα.

Πρώτος εχθρός βεβαίως τα σμήνη κουνουπιών που έκαναν... κάθετες εφορμήσεις σε όποιο σημείο δεν υπήρχε ή δεν... έπαινε το εντομοαπωθητικό. Από το στρατό έδιναν μικρές και... αναποτελεσματικές ποσότητες. Είχαμε... χρεωκοπήσει αγοράζοντας ΑΥΤΑΝ που είναι αλήθεια πως έκανε δουλειά. Το ζευγάρι της ενέδρας έπιανε καθορισμένα σημεία “κρυφά” από την απέναντι πλευρά. Στα σημεία αυτά υπήρχε η καλωδιακή υποδοχή για το τηλεφώνο, το οποίο ήταν ένα... μπαουλάκι ικανού βάρους και το κουβαλάγαμε από το φυλάκιο. Από τα σημεία αυτά ειδοποιούσαμε και την ημέρα αν υπήρχε κάποιο πρόβλημα, γνωρίζαμε ποιο είναι κοντά στη διαδρομή μας. Πολλές φορές ... λουφάραμε το μπαουλάκι στους θάμνους για να μην το κουβαλάμε, ελπίζοντας πως δεν θα γίνει καμία ζημιά και θα μας τρέχουν με ξεγερεμένες καμπάνες. Η περιγραφή μιάς νύχτας στο γράμμα είναι προσεκτική και χωρίς λεπτομέρειες που ακόμη και σήμερα δεν δημοσιοποιεί κανένας, ακόμη και αν μπορείς να τις αφηγηθείς προφορικά χωρίς πρόβλημα: “Οι εμπειρίες από μια τέτοια βραδιά είναι πάμπολες. Όσο και οι κίνδυνοι. Λάθους περισσότερο. Αλλά και σκοπιμότητας. Κάθε κίνηση και θόρυβος θεωρούνται αξιωματικά ύποπτα. Και δεν είναι λίγοι οι θόρυβοι. Το πλατς του νερού που μπορεί να είναι ένα βατράχι ή και κουπί βάρκας, το κρατς στα χόρτα που μπορεί να είναι νυφίτσα ή και περπατησιά ανθρώπου. Και πολλά άλλα που δεν γράφονται ούτε λέγονται. Ψύχρα είχε κάμποση αλλά γενικά ήταν υποφερτή με τα μανίκια κατεβασμένα. Το αγγούρι όμως ήταν ο γυρισμός. Φεγγάρι δεν είχε και ίσα που έφεγγε από τ' αστέρια και κανένα ξεχασμένο φως. Και φυσικά η κίνησή μας γίνεται χωρίς φακό, φως κλπ. Γιατί και το τούρκικο παρατηρητήριο δουλεύει τη νύχτα. Έτσι ένα δρομολόγιο μισής ώρας κράτησε πάνω από μια ώρα. Μέσα από χωράφια, ορύγματα, δίπλα σε σύρματα ναρκοπεδίου. Μόνο το γεγονός ότι γνωρίζουμε το δρόμο μας βοήθησε να φθάσουμε. Ήδη κάνουμε το δρόμο με κλειστά μάτια που λένε. Αν δεν κάνει μερικές τέτοιες βραδιές, δεν μπορεί να γνωρίσει

τι είναι αυτό που λένε “είμαι στα σύνορα”. Ευτυχώς που έχουμε συντροφιά απδόνια, καρδερίνες, κούκους και άλλα πετούμενα που λαλάνε όλη τη νύχτα”.

Μια ουρολοίμωξη, οι μέρες στο ιατρείο

Δεν είχε περάσει μια εβδομάδα από την ημέρα που πήγα στους Καπατσάδες και “χόρταινα” πληροφορίες για τη ζωή στην περιοχή του Εβρου, και... την έπαθα: Τσούξιμο και δυσσταγόνες αίμα στα ούρα. Θυμήθηκα πως είχα περάσει έναν κολικό τα φοιτητικά χρόνια που με δίπλωσε στα δύο, σύρθηκα μέχρι την πόρτα του υπογείου διαμερίσματος, έβαλα τη φωνή και κατέφθασε ο γιατρός της γειτονιάς. Ειδοποιημένος από την κυρά Μαρία, διαχειρίστρια της πολυκατοικίας στη Φαιδριάδων στην Κυψέλη με τη σπασμολυτική ένεση στο χέρι και... σώθηκα. Το μυαλό μου πήγε σε κανένα κόκκο “άμμου” που κατέβηκε μέχρι την ουρήθρα, άρχισα να πίνω άφθονο νερό και μίλησα στο τηλεφώνο με τον οπλίτη γιατρό του τάγματος που ήταν φίλος μου. Επικοινωνήσε με τον υπίατρο και μου έδωσε οδηγίες, ενώ μου είπε ότι θα κατέβω στο ΚΙΝΧΕ (Κινητό Νοσοκομειακό Χειρουργείο Εκστρατείας) Αλεξανδρούπολης καλού-κακού για εξετάσεις. Νερό και κόντρα νερό αλλά η έξοδος, έξοδος. Βγήκα με το Θύμιο και το Δημήτρη, ήπιαμε καφέ στη “Ρέμβη” και συνεχίσαμε στου κυρ Κώστα πιστεύοντας ότι με το... τσούξιμο (με κρασί) θα φύγει το τσούξιμο της ουρολοίμωξης. Την άλλη μέρα το βράδυ... βγήκε όλο το νερό μαζεμένο, παρέσυρε τον κόκκο και έπεσε ανακούφιση ανάλογη με το τέλος του κολικού.

Νόμισα πως τελείωσα αλλά πάνω που το... ευχαριστιόμουν νάσου το... αμπουλانس που έλεγαν οι νοσηλεύτες με το φίλο μου το γιατρό και έναν δόκιμο ως συνοδό. Ηθελα δεν ήθελα, βρέθηκα στο ΣΤΕΠ του 641. Σταθμός Επανακτησίμων δηλαδή όπως έλεγαν τα μικρά ιατρεία των μονάδων, όνομα ενδεικτικό του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζει ο στρατός τους οπλίτες. Μου χτύπησε σπασμολυτική ένεση, μου έδωσε χάπια και σταγόνες και λύθηκε σε πρώτη φάση το “ψυχολογικό” καθώς αισθάν-

θηκα μια σιγουριά από το ενδιαφέρον. Τα συμπτώματα αραιώσαν και μετά εξαφανίστηκαν, το πρωί έξω καλοκαίρι και εγώ μέσα να περιμένω τη Δευτέρα να φύγω καθόσον σαββατοκύριακο. Μαζί με δύο άλλους οι οποίοι φυσικά δεν είχαν... κρυολογήσει καθόσον καλοκαίρι, αλλά... είχαν τα νεύρα τους. Ο ένας... γερμανός (μετανάστης) - παλαιστής "λύσσαγε" στη γυμναστική με τις ώρες, έδειχνε και χάζευε τα μπράτσα και τα στήθη του. Ο άλλος, μόνιμος υπαξιωματικός του ναυτικού που είχε παραιτηθεί, μιλούσε για τα... σεξουαλικά του κατορθώματα.

Όταν έπιασε μεσημέρι και μπορούσα να την κοπανήσω γιατί δεν γινόταν να κυκλοφορώ στο στρατόπεδο με... πυτζάμες και με παρόντες αξιωματικούς, φόρεσα το μπλε σωβρακάκι της... γυμναστικής και πήγα στο θάλαμο του λόχου που έμενα όταν ήμουν στο τάγμα. Πανζουρλισμός όταν με είδαν. Με είχαν αγαπήσει για τις πλάκες που κάναμε και για τον τρόπο που αντιμετώπιζα τα προβλήματα του θαλάμου, στεναχωρήθηκαν που έφυγα και δεν άφηναν κανέναν να πιάσει το κρεβάτι μου, περιμένοντας να γυρίσω.

Τα είπαμε, καλαμπουρίσαμε και όταν άρχιζε η κίνηση πάλι πίσω στο ΣΤΕΠ. Ο γερμανός - παλαιστής είχε ανακαλύψει μια βερικοκιά, σάλταρε πάνω και μάζεψε όσα βερικοκα μπορούσε. Τους δώσαμε και κατάλαβαν ακόμη και τα άγουρα. "Πάρκαρα" στο ιατρείο που το προτιμούσα από το θάλαμο ασθενών παρά το γεγονός ότι μύριζε ιώδιο και φάρμακα. Πιάσαμε την κουβέντα με το νοσοκόμο και σε λίγο πλάκωσαν όλοι οι γνωστοί στο στρατόπεδο. Άλλος κάτι άκουσε πως έγινε στους Καπατσάδες, άλλο το 'μαθε από τον οδηγό, άλλος από τον γιατρό και πάει λέγοντας. Μείναμε μέχρι τα μεσάνυχτα συζητώντας.

Φάγαμε τη μέρα και μας έπεσε βροχερή η Κυριακή, δεν μπορούσες να αποφύγεις την παραμονή στο θάλαμο. "Σκότωση" όσο μπορούσα την ώρα, έπεσα για ύπνο και μετά ο διπλανός που ήταν ήδη ανήσυχος μου ζήτησε να συζητήσουμε. Εκτιμώντας την κατάσταση δεν αρνήθηκα και στο χαρτί αποτύπωσα τα όσα μου είπε: "Βρέθηκε στο ΣΤΕΠ με υστερική κρίση. Προχθές έκανε στις 12 τη νύχτα βόλτες πάνω κάτω σε όλο το στρατόπεδο. Τον βρήκε ο επόπτης και πάνω στη συζήτηση έχασε τις αισθήσεις

Καπατσάδες,
στο φυλάκιο
με φόντο
τον κάμπο
του Εβρου

του και ξύπνησε την άλλη μέρα στο ΣΤΕΠ. Αρχισε να μου λέει τα προβλήματά του. Είναι ήδη 25χρονών. Ήταν μόνιμος υπαξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού για 7 χρόνια. Εφυγε πιστεύοντας ότι δεν θα είχε προβλήματα θητείας. Ήταν μουσικός και έπιασε δουλειά σε ένα κέντρο. Εκεί γνώρισε μια κοπέλα και σε 6 μήνες παντρεύτηκαν. Ύστερα ήρθε το χαρτί για να παρουσιαστεί. Του αναστάτωσε τη ζωή. Δεν ήταν όμως και το τέλος. Εξήσαν μαζί περίπου ένα χρόνο. Ήρθε στη ζωή ένα παιδί που πέθανε γιατί ήρθε χωρίς υγρά. Ήταν και το τέλος. Την έπιασε με έναν πισορικά. Πήρε με σχετική άνεση το διαζύγιο. Τούρθε το χαρτί με το χρεωστικό του Ναυτικού. Εφυγε νωρίτερα και θα έπρεπε να πληρώσει 240 χιλιάδες δραχμές. Πόνταρε στον πατέρα του που μένει χρόνια στη Γερμανία, παντρεμένος με μια Γερμανίδα. Πάνω σ' όλα αυτά γνώρισε μια 18ρα από το Σουφλί. Είναι και οι δύο ερωτευμένοι σφόδρα. Τον παίρνει τηλέφωνο τρεις φορές την ημέρα στο ΣΤΕΠ. Θα μιλήσει σοβαρά με τον αδερφό της που 'ναι χωροφύλακας στη Λήμνο και θα έρθει με άδεια αυτές τις ημέρες. Μου τα είπε έτσι απλά για να ξεσκάσει. Όταν τελείωσε χτύπησε πάλι το τηλέφωνο γι' αυτόν. Και η κουβέντα κόπηκε. Δεν νομίζω ότι ζητάγε τη γνώμη μου. Και δεν την έδωσα. Θα ήταν άνευ σημασίας".

Κουρέας αντί για γραφέας

Ήρθε ο λοχαγός των φυλακίων να δει πως πάω, είπαμε τα καθέκαστα και καθόσον αποθεραπευθείς περίμενα την "κίνηση" με την Καναδέζα για την επιστροφή στο φυλάκιο. Η Καναδέζα έκανε καθημερινά δρομολόγιο στα φυλάκια (και ως εκ τούτου... κίνηση) για ψωμί και άλλα χρειώδη, φόρτωνε και κανέναν που έπρεπε να μετακινηθεί από ή προς τα φυλάκια. Περιμένοντας είδα το φίλο και συμπατριώτη μου Κώστα που ήταν έφεδρος και στη συζήτηση μου είπε ότι μάλλον θα με καλέσουν για γραφέα του ταμείου. Λίγο αργότερα ο επιλοχίας του λόχου που ανήκα μου είπε ότι θα γυρίσω στο στρατόπεδο την Τετάρτη, επιβεβαιώνοντας εμπέσωσ την πληροφορία.

Πλιν όμως αυτό δεν έγινε ποτέ γιατί μπορεί οι άνθρωποι να είχαν την καλύτερη γνώμη ή και την καλύτερη διάθεση, πλιν όμως άλλαι αι βουλαί του Α2 φαίνεται. Χωρίς την έγκριση του οποίου δεν γινόταν τοποθέτηση ούτε... γραφέα. Και έτσι όχι μόνον επέστρεψα στο φυλάκιο, αλλά ανέλαβα καινούργια καθήκοντα ως... κουρέας. Ήδη πριν αρρωστήσω, αχάραγα ένα πρωί το έπαιξα... ο κουρέας της Σεβίλης. Κάποιος δύστυχος είχε φάει την προειδοποίηση από το λοχαγό με το κουτάλι και φοβόταν πως την επόμενη θα έπεφτε καμπίνα. Οπότε αποφάσισε να... θυσιάσει την κόμπη του.

Όμως το ψαλίδι δεν έκοβε και έφαγε κάτι ψαλιδιές που υπό φυσιολογικές συνθήκες... θα το έκλαιγε. Του πήρα από εδώ, του πήρα από εκεί τελικά τον... σινιάρια. Ως εκ τούτου με την επιστροφή κρεώθηκα το κουτί με τα... κουρευτικά που επιγραφόταν "το βαλιτσάκι του χάρου". Κούρεψα το μισό φυλάκιο και χωρίς ψαλιδιές, καθόσον αναμενόταν την Παρασκευή επιθεώρηση από ταξίαρχο και εκόντες ακόντες θα έπρεπε να υποστούν τη δοκιμασία "στου κασίδι το κεφάλι".

Λαγυνά και Κιοπλού

Και μετά το κούρεμα, το πινέλο και συνέχεια στο βάψιμο ενόψει της επίσκεψης, το απόγευμα περίπολο. Παρατήρηση απέναντι και... συμπέρασμα: "Οι Τούρκοι δεν δουλεύουν τα απογεύματα. Μόνο οι Τουρκάλες. Κοιτάζοντας με τα κιάλια σε μεγάλο βάθος μπορούσα να διακρίνω πολύχρωμες φιγούρες, γαλάζιες, κίτρινες, πορτοκαλιές, σκυμμένες να βοτανίζουν τα χωράφια. Και κάτι ακόμα σημαντικό: οι Τούρκοι λυσοάνε για ΑΥΤΑΝ, τα πισοίρικια φωνάζουν και όταν έχουμε μαζί μας λίγο ξεμεινεμένο το πετάμε στο ποτάμι και πάει η βουτιά σύννεφο για να το πιάσουν. Και δεν διστάζουν να φθάνουν μέχρι απέναντι αν το φέρνει πάλι σε μας το ρεύμα".

Η ζέστη είχε κάνει άλματα, ανεβοκατεβαίναμε συνέχεια, γυρίζοντας δροσιζόμεσταν με το λάστιχο στο σιδηροδρομικό σταθμό. Μια μέρα το θερμόμετρο του αγροφύλακα έδειχνε 39 βαθμούς υπό σκιά και πηγαινοερχόμαστε κάθιδροι στο

πρόχωμα. Η ώρα κύλαγε βασιανιστικά και νάσου πάλι τα Τουρκάκια με τα γελάδια. Αυτή τη φορά άρχισαν να φωνάζουν αλλά ζητούσαν τσιγάρα και μάλιστα... “Αστορ”. Φίλτρο Καρέλια είχα και δεν είπαν όχι, έφθασαν κολυμπώντας, πήραν το πακέτο, το κράτησαν με τα δόντια τους για να μην το βρέξουν και πάλι απέναντι. Και μετά φάνηκαν οι Τουρκάλες στο τρακτέρ κουνώντας τα χέρια και στέλλοντας φιλιά. Ενώ ακολουθούσε μια άλλη με τη μαντίλα σέρνοντας τα βόδια με τη βοϊδάμαξα.

Από την από δω πλευρά είχαμε... ευρωπαϊκές επισκέψεις. Καλοκαίρι και έφθαναν οικογενειακά μετανάστες με... ευρωπαϊκό αέρα. Στο ποτάμι με ποδήλατα και ενδυμασία... άνεσης, στη βόλτα του χωριού με καυτά σόρτς και ανάλογα... συνοδευτικά. Η παρέα όμως που τα έπινε ξεροσφύρι στον κυρ Κώστα, μαζεύομασταν ενωρίς γιατί κινδυνεύαμε να πάμε στο μαντρί αντί για το φυλάκιο. Το ένα από δω, το άλλο από κεί, ένα φως είχαν και τα δύο, άντε να τα ξεχωρίσεις να έχεις πεί και μάλιστα σε περίοδο αφραγκίας. Την είχαν πατήσει το χειμώνα μεσάνυχτα, κάποιος έφτασε στο... μαντρί καθώς με τα χιόνια μέχρι την κοιλιά δεν φαινόταν τίποτε, έκοψε αζιμούθιο και έπεσε στα χωράφια. Όταν έφθανε στο φως που να δει το φιλέ του βόλει, διπλώθηκε, τυλίχτηκε και έτσι όπως ήταν σουρωμένος άρχισε να φωνάζει “αγγάγλου”. Και τον άκουσαν στο φυλάκιο που ξενυχτούσαν από αγωνία, τον ξέμπλεξαν και τον έβαλαν μέσα να τον ζεστάνουν.

Στα ημερήσια περίπολα μαθαίναμε την περιοχή. Και ένα πρωινό συζητούσαμε με τις ώρες με τον αγροφύλακα και τον πρώην πρόεδρο του χωριού. Για το ταξίδι στην Τουρκία και τους γέρους που κατάγονται από το Κιοπλού, το απέναντι χωριό πέρα από τον Εβρο. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών, οι Έλληνες εκδιώχθηκαν από το γενέθλιο τόπο και εγκαταστάθηκαν στο Λαγυνά και στην πλαγιά ενός λόφου για να μπορούν να αντικρύζουν τη γη τους. Δεκαετίες ολόκληρες δεν είχαν περάσει το ποτάμι για να επισκεφθούν τον τόπο του. Αυτό έγινε λίγο καιρό πριν πάω στο φυλάκιο, οι αναμνήσεις ήταν νωπές και εντυπωσιακές.

Καθώς ηλικιωμένοι (και άλλοι άνθρωποι) από το Λαγυνά πήγαν στο Κιοπλού, βρήκαν κάποιους φίλους και κάποια από τα σπίτια τους. Τα διηγούνταν με μεγάλη συγκίνηση, μας μιλούσαν για ήθη και έθιμα τα οποία έρχονταν από παλιά και ήταν κοινά. Ορισμένες φορές τα βλέπαμε στην τουρκική τηλεόραση. Λαγυνά και Κιοπλού παραπέμπουν στην λαγίνα και το κιούπι, ως μια ενότητα στο χρόνο.

Ξεγερεμένο μεθύσι

Πιάναμε τέλος Ιουνίου, φωτιά και λαύρα, το θερμόμετρο είχε περάσει τους 40 βαθμούς και ήμουνα σκοπός μεσημεριάτικα. Μακρύτερα από το φυλάκιο η σκοπιά και πέρασμα, δεν σε έπαιρνε να την κοπανήσεις. Απλώς φυλάγαμε ημίγυμνοι και έτοιμοι με τον πρώτο θόρυβο να εμφανιστούμε... ευπρεπώς. Αλαλιασμένος με το τέλος της υπηρεσίας γύρισα στο φυλάκιο, άφησα την εξάρτυση και πήγα να πάρω φαγητό. Επεσα πάνω στο Θύμιο, τον Ηλία και το Στέφανο και τραβήξαμε ένα μεθύσι ξεγερεμένο: “Μέσα σε μια ώρα είχα τραβήξει γύρω στη μισή μπουκάλα Ballantine's. Σ' ένα περιβάλλον που δεν ευνοούσε καθόλου το... ποτό. Μεσημέρι ώρα 12 στο μαγειρείο των 2,5 X 2,5 μέτρων με τη σόμπα αναμμένη για το μαγείρεμα. Το πρώτο ποτήρι το ήπια χωρίς να το καταλάβω. Το πέρασα για μπύρα, το ήπια μονοκοπανιά και μου φάνηκε απλά και μόνον... ζινή. Ωσπου άνοιξα το ψυγείο και ταχέως ανακάλυψα, για την ακρίβεια θυμήθηκα ότι αυτό που είναι κίτρινο, μυρίζει πετρέλαιο ή και... κοριό, είναι ουϊσκι. Ε! Και δώσου μεζέ – από τη μερίδα μας βέβαια – και δώσου εβίβα, δεν έμεινε τίποτε από το ουϊσκι στη μπουκάλα, ούτε μερίδα φαγητό, ούτε “παράνομως” κατεχόμενα αγριοβερούκοκα (είχαν υπέροχη γεύση). Τελών εν ευθυμία ήτοι κοινώς... ταβλιασμένος, προσγειώθηκα στο κρεβάτι μου. Μα έλα που το μαναστηριακό δεν έλεγε να σταθεί στη θέση του και όλο γύριζε! Συνήθως το κούνημα στις κούνιες-βάρκες των πανηγυριών μου έφερνε ναυτία. Ενιωθα σαν να είμαι σε μια τέτοια βάρκα. Και αποφάσισα... να κατέβω. Δεν πρόλαβα να βγω λίγα μέτρα και εκτόξευσα τις πρώτες ρουκέτες. Ακολου-

θησαν και άλλες ώσπου δεν έμεινε τίποτε στο στομάχι. Μετά μεγίστης προσοχής φρόντισα για την αποκομιδή των απορριμμάτων που δημιουργήσα. Πήρα το φτυάρι και τα έριξα στο σκουπιδότοπο. Επλυνα το φτυάρι στη βρύση και την έπεσα κυριολεκτικά υπό τις λευκές και τις ακακίες πάνω στα χόρτα. Τώρα τι σαύρες πέρναγαν, τι με γαργάλαγε ο Τσίκο το κατοικάκι μας, δεν καταλάβαινα τίποτα. Ξύπνησα μετά 4 ώρες, Ξεσούρωτος αλλά μισοζαλισμένος ακόμη. Αναψυκτικά τίποτε, κρύο νερό το ίδιο και το έριξα στα παγωτά. Εφαγα 3-4 από τα λίγα που μας απέμειναν στο ψυγείο”.

Ξενοποικομάρα και αμέσως μετά στο δρόμο για την ενέδρα. Με το κεφάλι καζάνι, ξενύχτι μέχρι μια ώρα στο ποτάμι με τα κουνούπια σε κάθετες εφορμήσεις και πρωινό ξύπνημα για να πλύνω τα σκεύη γιατί ήταν η σειρά μου αλλά με τη σούρα τα ξέχασα.

Είχαμε και την πρώτη επίσκεψη πολιτών στο φυλάκιο. Η γιαγιά και ένας νεαρός θεϊός του Δημήτρη, μαζί με έναν σπόρο ξαδερφό του, κάτι λιγότερο από 2 χρονών. Και ανέλαβα να τον ξεναγήσω στο... ζωολογικό μας κήπο. Τσίκο το κατοικάκι. Μαρίνα η γατούλα. Λίζα η

σκύλα. Φρόντιζα και έπαιζα με τον Τσίκο, στην αρχή τον τάζα με ένα μπιμπερόν, μετά του έβαζα το γάλα στο κράνος και όταν έβλεπε κανέναν να κρατάει το δικό του... ορμούσε να πει. Πλην όμως προοριζόταν για... ψπτός από την εποχή που τον έφεραν στο φυλάκιο. Η Λίζα ήταν γκαστρωμένη αλλά ο λοχαγός απαγόρευε δια ροπάλου κουτάβια στο φυλάκιο. Και η Μαρίνα ήταν η μασκότη του φυλακίου, ήθελε να... τρώει μαζί μας και... το δικό μας φαγητό. Αυτή κυκλοφορούσε άνευ περιορισμών.

Από έφοδο σε έφοδο

Περίπολο στο πρόχωμα του Εβρου, νότιος τομέας και έφοδος από το λοχαγό. Ισα που προλάβαμε να φορέσουμε τα κράνη και ερχόταν... αγριεμένος. Είχε περάσει από το βόρειο τομέα και δεν βρήκε κανέναν στο πρόχωμα. Κάπου θα λουφάριζαν ύπνο στους θάμνους και ούτε πήραν χαμπάρι την καμπάνα 20 ημερών που κρεμόταν πάνω από το κεφάλι τους σύμφωνα με τον κανόνα σε αυτές τις περιπτώσεις. Κόβοντας βόλτες ακούσαμε ένα σφύριγμα. Ήταν το τουρκικό περίπολο και σφύριζε ο λοχίας του.

Καπατσάδες,
με το Δημήτρη και
το Λευτέρη

Πολεμούσαμε να συνεννοηθούμε, αλλά δεν ήξεραν γρι από αγγλικά. Τελικά καταφέραμε να καταλάβουμε τι ζητούσαν. Ηθελαν... σαπούνι αλλά που να προνοήσεις να κουβαλάς μαζί σου. Κατά τις 7.30' ετοιμαζόμασταν να γυρίσουμε στο φυλάκιο και "ανακαλύψαμε σ' ένα αρδευτικό κανάλι έναν ψάρακλα. Νομίσαμε ότι ήταν ψόφιος, αλλά σε μια στιγμή κουνήθηκε. Του ξηγήθηκα αέρα με το σουγιά πηδώντας στο κανάλι, αλλά ο διάβολος ήταν σκληρόπετσος και ευκίνητος, με γέμισε λάσπες στα μούτρα. Του κάναμε συνδυασμένη επίθεση και το στριμώξαμε, οπότε υπέκυψε προ της ανωτερότητός μας. Το βγάλαμε και το πλύναμε στο ποτάμι οπότε διαπιστώσαμε ότι ήταν γύρω στο ένα κιλό. Το οδηγήσαμε στο μαγειρείο όπου μας περίμενε μέχρι αργά το βράδυ όταν επιστρέφοντας από την έξοδο το τηγανίσαμε. Εφτιαξα ένα λαδολέμονο, να γλύφεις τα δάχτυλά σου. Και δώσου οινοποίηση. Νόμιζα ότι θα κοιμηθώ άνετα, αλλά τα κουνούπια είχαν αντίθετη γνώμη. Μου άλλαξαν τα φώτα".

Η καμπάνα δεν έπεσε αλλά... μας την έπεσε την άλλη μέρα ο λοχαγός με προειδοποιητικές εφόδους. Μια κατά τις 11.30' το βράδυ και άλλη μια κατά τις 4.30' τη νύχτα: "Δεν μπορείς να φανταστείς τι έγινε στην πρώτη. Η... αεροπορία πήγε σύννεφο μέχρι να εξαφανιστούν τα μπουκάλια, να φθάσουμε στο θάλαμο και να κωθούμε στα ρούχα. Είχα προνοήσει βέβαια μετά τη σκοπιά (ήμουν 9-11) και είχα μείνει μόνο με το σώβρακο, αφού όμως προηγουμένως πασαλείφτηκα με το "θαυματουργό" ΑΥΤΑΝ γιατί είχαμε νέα αεροπορική επιδρομή κουνουπιών. Ετσι ταχέως βρέθηκα στα ρούχα χωρίς κόπο. Γινόταν ως συνήθως χαμός. Άλλος έμενε με ένα άρβυλο, άλλος με χιτώνιο και ό, τι συνδυασμούς ρούχων μπορείς να φανταστείς. Μετά την εφόδο κάναμε... αέρα στα οινοπνευματώδη της καβάζας. Και δώστου γέλιο με το Σώτο και δώστου αστεία -μερικές φορές χοντρά - μεταξύ μας και η ώρα πήγε 2 συνοδεία τζαζ και ρεμπέτικου. Οπότε και αποφάσισα να κοιμηθώ. Ήμουν άλλωστε και πρωινό 5-7 και μεσημεριανό 1-3. Μισοκοιμόμουν γιατί με τριγύριζαν κουνούπια και βρόνταγε η πόρτα, όταν

νάσου θόρυβος τζιπ. Νέα εφόδος στις 4.30'. Που να κοιμηθώ, σε μισή ώρα έπρεπε να φυλάξω. Σηκώθηκα, νίφηκα και άρχισα να περιποιούμαι το τσίρκο μας. Γάλα στον Τσίκο, τη Μαρίνα και τα σκυλάκια. Κλαρί ακακίας στον Τσίκο. Είναι η αδυναμία του βλέπεις. Αλλά δεν φαινόταν πουθενά η Λίζα η σκύλα μας. Τελικά φάνηκε γύρω στο μεσημεριανό φαγητό. Είχε γεννήσει. Συγκινητικότητα η προσφορά του φυλακίου προς την πεινασμένη λεχώ. Επειδή τυχαίνει και η κότα... υπηρεσίας μυρίζει τώρα το καλοκαίρι, οι μισοί δεν την τρώνε. Ετσι η Λίζα χόρτασε ψαχνό και κόκαλο. Μόνο που τώρα δεν ξέρω πόσα και που τα έχει κάνει. Και εκτός αυτού, έτσι και τα πάρει χαμπάρι ο λοχαγός... πήγανε λάχανο. Γιατί φοβούμενος ασθενειες έχει απαγορεύσει να κρατήσουμε κουτάβια στο φυλάκιο παρά τον κανονισμό που λέει "αγάπα και περιποιήσου τα ζώα του φυλακίου". Πάντως αν επιζήσουν θα τα πάμε στον κτηνίατρο όταν περάσει από το χωριό, για εμβόλια".

Και μετά τις εφόδους και τις υπηρεσίες, η καλή παρέα συνέχιζε ακάθεκτα και... φτωχικά με φαντασία. Ετσι συνήθισα να πίνω το κρασί που έρεε άφθονο άλλοτε με συνοδεία αγγουράκι και άλλοτε με τηγανητά υλικά υπηρεσίας, ζαμπόν στο κουτί και κίτρινο τυρί. Άλλοτε βραδάκια, άλλοτε πρωινά Κυριακής, με το Θύμιο - αρχηγός στην κρασοκατάλυση - και τους άλλους φίλους στο φυλάκιο, με το τρανζίστορ, κουβεντούλα και... λάιβ πρόγραμμα όταν μερακλώναμε για τα καλά.

Όταν τα καλώδια γίνονται... σκοινιά

Κουραστικά τα περίπολα αλλά εδώ που τα λέμε, όλο και κάτι κάναμε για να περάσει η ώρα. Υποδόρια αντιπολεμικές ιστορίες, μερικές φορές κουραστικές στην αφήγηση αλλά και χαρακτηριστικές ενός κλίματος: "Χθες ήμουν περίπολο στο ποτάμι. Συναντηθήκαμε με το τούρκικο. Μας έκαναν νοήματα και φώναζαν προσπαθώντας να συνεννοηθούμε. Ο ένας μάλιστα ήταν σειρά μας. Απολύεται σε 11 μήνες. Ασε που με χειρονομίες έδειχνε πως θαύμαζε τη... μουστάκα μου. Και έβγαλε το κράνος για να δείξει ότι είναι κουρεμένος με την ψιλή μπ-

χανή. Περιπατώντας ανακαλύψαμε μέσα σε βάτα, μαι αγριοκορομπλιά με κατακόκκινα φρούτα να ορθώνεται περήφανη και ανέγγιχτη. Ήταν μετά το ανάχωμα προς το ποτάμι. Μια – δυο απόπειρες να την προσεγγίσουμε που απέτυχαν γιατί τα βάτα έφθαναν μέχρι το λαιμό. Πιο κάτω ανακαλύψαμε άλλη μια. Σε πιο προσιτό μέρος. Εγινε πραγματική επιδρομή. Γεμίσαμε ένα κράνος ο καθένας. Το οποίο βέβαια και καταβροχθίσαμε. Προς το τέλος όμως διαπιστώσαμε πως κάθε κορόμπλο είχε και από ένα σκουληκάκι, λευκό ή ροζ. Ήταν φυσικό άλλωστε αφού ποτέ δεν ραντίστηκε το δέντρο από τότε που φύτρωσε. Φαίνεται όμως ότι τα λευκά ή ροζ σκουληκάκια είναι... θρεφτικά και αβλαβή, αφού όχι μόνον δεν πάθαμε τίποτε αλλά φάγαμε και μετά λαιμαργίας. Πάντως καλού-κακού είχα και τα Siosteran στην τσέπη. Σήμερα το πρωί πάλι στο ποτάμι. Σε μια περιπολία πολύ κουραστική αφού σέρναμε μαζί μας και πολλά συμπράγκαλα για να επιδιορθώσουμε σε μήκος τουλάχιστον 3 χιλιομέτρων την τηλεφωνική γραμμή που ήταν κατακρουρημένη. Οι ντόπιοι δεν έχουν το θεό τους σε κάτι τέτοια ζητήματα. Βρήκαμε μπάλες χορτάρι δεμένες με καλώδιο. Το πλέον χαρακτηριστικό δε ήταν το εξής: Κάποιος ήθελε να δέσει δύο φουρκάδες για να στηρίξει πάνω τους σωλήνες όταν ποτίζει. Και είχε χρησιμοποιήσει ένα κομμάτι καλώδιο, καμιά 40ριά μέτρα. Για έναν κόμπο. Τελικά αφού παιδευθήκαμε 4-5 ώρες αποκαταστήσαμε την επικοινωνία”.

Την άλλη μέρα... μας πλάκωσε η βροχή αλλά μάλλον δε... με χάλασε: “Χθες το απόγευμα ήμουν περίπολο. Δεν προλάβαμε να φθάσουμε στο ποτάμι και πλάκωσε η βροχή. Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα όπως λένε. Γιατί να κωθεί να γλυτώσεις τη βροχή, δεν υπάρχει τίποτα. Κάτω από τις λεύκες με τα αστραπομπουμπουντά είναι φοβερά επικίνδυνο. Ευτυχώς και λίγο πιο πέρα πριν μουςκέψουμε, ανακαλύψαμε μια συστάδα από θάμνους ιτιάς και κωθήκαμε από κάτω. Υπό βροχήν έκανα ένα... ρομαντικό διάβασμα. Ένα πολύ ωραίο βιβλίο. Για μια στιγμή όταν σταμάτησε η βροχή κόντευα να τελειώσω. Δεν ήθελα όμως να χάσω και το

τέλος του, οπότε διάβαζα περιπατώντας. Όταν με έκοψε ο άλλος βρέθηκα σε μια στάση που σίγουρα θα κέρδιζε βραβείο σε φωτογραφικό διαγωνισμό. Περιπατούσα και ψιχάλιζε, ανάμεσα σε δύο συστοιχίες λεύκες που γύρω τους είχαν πλεχτεί λογής-λογής θάμνοι. Το βάθος πεδίου ήταν απέραντο γιατί ήδη ήμουν σε ευθεία. Και διάβαζα περιπατώντας και ακουμπώντας το βιβλίο πάνω στην κάνει του όπλου που είχα κρεμάσει στον αριστερό ώμο. Αχ και να υπήρχε εκείνη τη στιγμή φωτογραφική μηχανή!”.

“Παρτίδες” με τους απέναντι

Η παρατήρηση απέναντι διαρκής, υπήρχε μια προσπάθεια επικοινωνίας υπό... επιτήρηση από ορισμένους: “Μια ομάδα τουρκάλες πάνω στη βοϊδάμαξα. Κάναμε σήματα, σφυρίζαμε, τίποτα. Μόνο μια μικρή με πρασινωπό τσαντόρ κούνησε λίγο τα χέρια της. Ήταν βλέπεις μαζί και ο πάτερ φαμίλιας. Κάνω σήμα στο Λευτέρη να πάμε πιο πάνω, εκεί που συνήθως κάνουν στέκι σ' ένα μικρό σπιτάκι. Επεσα διάνα. Μόνο που λόγω μικρής ορατότητας έκανα τον... Ταρζάν για να σπάσω κάτι κλαριά που μας έκοβαν τη θέα. Άλλο να το φαντάζεσαι και άλλο να με βλέπεις. Και νάσου μια τουρκάλα μεταξύ 20-25 με ευρωπαϊκό ντύσιμο και όχι παραδοσιακό που είναι ο κανόνας για τις απέναντι. Μ' ένα πολύ όμορφο κίτρινο φορεματάκι να πλένει τα πόδια της στον Εβρο μαζί με κάτι πιτσιρίκια. Για μια στιγμή ακούω τα μικρά να φωνάζουν: “How are you;” Χωρίς να πολυπιστεύω ότι άκουσα σωστά, απάντησα “fine”. Και αμέσως τα μικρά έδειξαν να κατάλαβαν. Και αρχίζουμε μια συνομιλία αγγλιστί με τον εξής πρωτότυπο τρόπο: Η τουρκάλα έλεγε στο Μουσταφά – που ήξερε λίγα – και αυτός μας απαντούσε. Ρώτησε ο Λευτέρης ποιός ξέρει αγγλικά και αυτή έδειξε να έκανε σήμα. Το' πιασα και το διαβίβασα στο Λευτέρη και αμέσως ρώτησε ποιό είναι το όνομα της κυρίας (lady) με το κίτρινο φόρεμα (yellow dress). Την έλεγαν Σειλά. Ήταν από το Κιοπλού και μάλλον ζούσε σε πόλη και ήρθε για τουρισμό (όπως μας είπαν) μαζί με τον άντρα της το Χαλίλ.

Μετά από λίγο πιο πάνω συναντήσαμε τον

αγροφύλακα. Μέγας... τουρκοφάγος. “Δεν έχουμε παρτίδες μ' αυτούς” είπε όταν είδε το τούρκικο περίπολο. Σ' ένα επόμενο διάλειμα μας βρήκε ο Γιώργος. Γεννήθηκε στη Γερμανία από Έλληνες γονείς. Θέλει να γίνει ηλεκτρολόγος, του αρέσει η Γερμανία. Δεν θέλει τον πόλεμο, του αρέσουν όμως τα όπλα. Ποτέ δεν θα ήθελε να ζήσει στο χωριό”.

Συναντήσεις στο περίπολο

Πάνω-κάτω από φυλάκιο στο ποτάμι, πέρα-δώθε στο ανάχωμα και πίσω κατά την ανηφόρα, βγάζανε τα πόδια μας φουσκάλες από τον ιδρώτα. Αποζημίωση η επαφή με τους καθημερινούς ανθρώπους, ψιλοχάζεμα για να περνάει η ώρα και κατά τα άλλα... φάτε μάτια ψάρια: “Πρωί-πρωί νεσκαφέ με γάλα και δρόμο. Στη διαδρομή ξεραίλα. Κίνηση όμως στο ποτάμι. Η ζέστη των τελευταίων ημερών δίψασε τα χωράφια και την έπεσαν για πότισμα-βοτάνισμα στα παντζάρια. Συζήτηση με το Μάνο. Περί αγάπης, έρωτα, σχέσεων. Η συζήτηση κόπηκε όταν φάνηκε στο βάθος δίπλα στο δρόμο όμορφη ποδηλάτισσα, μετά κυανής φόρμας φέρουσας λευκίν γραμμίν κατά μήκος των

μηρών και κόκκινο μπλουζάκι (λίαν αποκαλυπτικά αμφότερα), ξεβοτανίζουσα μετά μπτρός, αδελφής και... μανιά. Γλωσσοδέτης ο Μάνος, πονηρός ο βλάχος. Την πέφτω στο γείτονα και αρχίζουμε την κουβέντα περί παντζαριών, αγροτικής ζωής και τα τοιαύτα. Ο Μάνος μιαμίλαγε, μια κοίταγε. Εγώ την είχα βρει: ο άλλος ντε και καλά άμα πάει στην Αθήνα ή τη Γερμανία θα τη βρει. Που να πάρει χαμπάρι. Ηταν στην Ελβετία. Δούλευε μαζί με τη γυναίκα του σε νοσοκομείο. Ηρθε και η κυρά. Μου εξήγησε τη δουλειά της στη χώρα των ρολογιών και των τραπεζών. Κουβάλαγε από το χειρουργείο στους φούρνους ο, τι απέμενε από τις εγχειρήσεις. Ούνα γάμπα της λέει μια μέρα ο Ιταλός χειρουργός. Και η περιέργεια την έσπρωξε να ανοίξει κάποτε τη νάυλον σακούλα. Είδε ένα παιδικό πτώμα σε αποσύνθεση. Λιποθύμισε. Η θύμισή του την αναστάτωνα. Ερχόταν στο νου της ο μικρός – και μαντράχαλος τώρα – Γιαννάκης της που ήταν στην Ελλάδα. Τώρα θέλει να ξαναφύγει για να σπουδάσει το παιδί. Που παρ' όλα αυτά θέλει να γίνει στρατιωτικός.

Συνεχίσαμε το δρόμο. Και να το τούρκικο περίπολο. Χαρές. Ακουγαν το τρανζιστοράκι

Καπατσάδες με Θύμιο, Παντελή (με τη γάτα), Λευτέρη, Δημήτρη και έναν ακόμη που δεν βοηθάει η μνήμη να ταυτοποιήσω

μας και για ανταπόδοση έβαζε ο λοχίας τον στρατιώτη να τραγουδάει. Αποθέωση. Ανταλλαγή ασκήσεων ακριβείας. Ενα γειά σου και ο καθένας το δρομολόγιό του”.

Μπορεί εμείς να είχαμε τον αέρα των... συναντήσεων με τα τούρκικα περίπολα, όχι όμως και οι... τουρίστες: “Χθες το απόγευμα είμασταν περίπολο με το Λευτέρη. Η ώρα δεν περνούσε με τίποτα. Ούτε με το TRT τζουτζού πρόγραμμα. Πηγαίναμε βόλτες πάνω-κάτω, συναντήσαμε και δυό ζευγάρια που ψάρευαν, ο ένας άντρας μάλιστα ήταν από το Κοπανάκι. Το τούρκικο περίπολο είχε κατέβει στη νησίδα δήθεν για να πλυθεί με λίγο νερό. Είμαι σίγουρος ότι είχε κατέβει μόνο και μόνο για να δει από κοντά τις δύο γυναίκες. Περνώντας χαιρετηθήκαμε και οι “τουρίστες ψαράδες” τα έχασαν. Είχαν ελαφρά φοβηθεί από την παρουσία του τούρκικου περιπόλου”.

Καλή παρέα ο Σωτήρης, δεν σταματούσε να κάνεις πλάκες: “Μεσημεράκι με ζέστη φοβερή, φορτωμένοι ως ημίονοι πήραμε το δρόμο προς τον ποταμόν. Ευτυχώς που είχα και το Σωτήρη και έδωσε σώου. Ωπου όταν χώθηκε σε μια πατουλιά έβαλε τις φωνές: “Έλα να δεις κάτι ξανθά χανουμάκια”. Ακουγα βέβαια παιδικά τοιρίγματα αλλά δεν έβλεπα τίποτε γιατί ήταν μπροστά μου δέντρα. Μόλις φάνηκα στο ξέφωτο δεκάδες σπόροι που ήταν πάνω στην τουρκική νησίδα, το έβαλαν στα πόδια. Πέρασε κάμποση ώρα μέχρι να ξεθαρρέψουν. Στην αρχή νόμισα ότι ήταν σχολείο. Αλλά μόλις κατέβηκαν και οι γυναίκες με τους άντρες, φάνηκε ότι θα πρέπει να είχαν κάποια γιορτή (ίσως να μην τελείωσε ακόμη το ραμαζάνι τους). “Που είναι ρε Σωτήρη η ξανθιά; - Να εκεί μου λέει” και μου έδειχνε ένα μελανούρι. Του τραβάω μια σφαλίαρα για να συνέλθει από τη... ζέστη”

Κάπου εκεί του Σωτήρος... κοψοχολιαστήκαμε “παρκρισμένοι” στην όχθη του ποταμού: “Και εκεί που την είχαμε πέσει για διάλειμμα, για μια στιγμή νομίσαμε ότι οι νεράιδες ξέχασαν και νόμισαν ότι σήμερα έχει 6 ο μήνας: Ενα λευκό πράγμα ανεδύθη αίφνης από το ποτάμι και μας κοψοχόλιασε. Ήταν ένας γέρος με άσπρο σώβρακο και φανέλα που ήρθε και στά-

θηκε δίπλα μας. Ο γέρο-ψαράς μάζευε δολώματα για σαζάνια. Ήταν κάτι μικρά σκουλίκια σαν караβιδάκια – υδρόβια και μη – τα οποία την άνοιξη γίνονται πεταλούδες και πετάνε. Έχουν το ιδίωμα να φωσφορίζουν και έτσι τα ψάρια τοιμπάνε το βράδυ και το άλλο βράδυ τα τρώμε τηγανητά του Παρασκευά”.

Βαρβαρότητα σε “σπόρους”

Υπήρχαν όμως και πράγματα συγκλονιστικά, εικόνες βίας στην απέναντι όχθη εκεί που δεν το περιμέναμε καθώς οι περισσότεροι και εκεί ήταν ανεπιθύμητοι, φοιτητές και Κούρδοι: “Θα ήταν ένα σπαστικό πρωινό αν δεν συνέβαινε ένα συγκλονιστικό γεγονός. Βρισκόμασταν καθισμένοι απέναντι από μια τούρκικη νησίδα πίσω από κάτι δέντρα. Προηγουμένως είχαμε αντιληφθεί 3 σπόρους 6-7 χρονών να βόσκουν γελάδια. Για μια στιγμή ακούσαμε άγριες φωνές. Βγήκα σ’ ένα ξάγναντο και τ’α’χασα. Οι φαντάροι είχαν στήσει σε θέση προσοχής τους μικρούς και τουςμίλαγαν άγρια. Ξαφνικά ο λοχίας τους τράβηξε μια ανάποδη στο μεσαίο και τον πέταξε ανάποδα. Έκανε να σκωθεί και τον πέταξε με κλωτσιά πάλι κάτω. Απείχε γύρω στα 15 μέτρα από το ποτάμι. Τον ανάγκασαν να προχωράει έρπιν με τους αγκώνες προς το ποτάμι. Μετά η διαταγή άλλαξε και συνέχισε με τα χέρια στην πλάτη. Μερικά μέτρα πριν το νερό, ήταν πολύ πρόσφατο το κατέβασμα της λάσπης. Τον υποχρέωσαν να συνεχίσει και εκεί. Το μισό σώμα χανόταν στη λάσπη και ο μικρός πολέμαγε να προχωρήσει μόνο με το στήθος. Δεν τον σταμάτησαν ούτε στο νερό. Μέχρι που άρχισε να τον σκεπάζει επικίνδυνα. Τον διέταξαν να βγει. Σε όλη αυτή τη διάρκεια στέκονταν ακίνητοι και έδιναν διαταγές. Όταν στάθηκε μπροστά τους προσοχή του τράβηξαν άλλη μια ανάποδη, Μας ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι, βάλαμε τις φωνές αλλά ο αέρας φύσαγε ανάποδα και δεν ακούστηκε τίποτα. Την ίδια στιγμή οι δύο άλλοι μικροί λίγο πιο κάτω, ξέπλεναν τις λάσπες. Μάλλον είχε υποχρεωθεί στο ίδιο καψόνι προηγούμενα. Στη συνέχεια έστειλαν τον έναν απέναντι από τον άλλον. Και διέταξαν μια να χτυπάει χαστούκια ο ένας, μια ο άλλος.

Αυτός που δεχόταν το χτύπημα, έπρεπε να υπομείνει ακίνητος. Αφού τα ταλαιπώρησαν άλλα 10 λεπτά τα υποχρέωσαν με κλωτσιές και προτεταμένα τα όπλα να τρέχουν σαν τρελά μέχρι τα πράγματά τους που απείχαν 150 με 200 μέτρα. Μετά μας είδαν οι στρατιώτες και καιρέτησαν. Τους γυρίσαμε την πλάτη, γυρίζοντας ταυτόχρονα την πλάτη στη βία που εκφράσανε. Αποτέλεσμα μιας ανάλογης μεταχείρισής τους. Αυτές οι σκηνές θα μείνουν χαραγμένες στη μνήμη μου, σαν τις γραμμές που χάραξαν τα παιδικά σωματάκια πάνω στη λάσπη. Τρεις γραμμές βίας χαραγμένες από παιδιά που τους λείπουν το γάλα, η μόρφωση, καμιά φορά και το ψωμί. Υπακούοντας από ένστικτο στη βία των στρατιωτών.

Μερικά λεπτά αργότερα έφθασαν με ένα ποδηλατάκι δυό δικοί μας σπόροι. Συζητήσαμε για το σχολείο και το χωριό τους. Τους δώσαμε από ένα κουλούρι. Προθυμοποιήθηκαν και μας έφεραν από το χωράφι τους ένα ωραίο μαύρο καρπούζι. Ήταν το πρώτο στο μπουστάνι και πεντανόστιμο. Ο ένας ήταν ο γιός του προέδρου που ήταν και στο χωράφι. Μας έφεραν μέχρι και μαχαίρι να το κόψουμε”.

Φρέσκο μέλι στο ποτάμι

Τα περίπολα είχαν και τα τυχερά τους και μάλιστα... εκεί που δεν το περίμενες. Φρέσκο... μέλι στο ποτάμι: “Ήπια ένα βιαστικό καφέ, παρέλαβα τα πολεμικά μου αξεσουάρ και δρόμο παίρνουμε, δρόμο αφήνουμε μέχρι το ποτάμι. Πολλές καλημέρες και ζέστη από το πρωί. Κόψαμε δρόμο με το Νίκο και φθάσαμε μέχρι το τέλος του τομέα ευθύνης του φυλακίου. Ανευ ύδατος γιατί είχε κοπεί στο χωριό. Και εκεί που πάμε να πάρουμε τη στροφή για να γυρίσουμε, το μάτι μας κόβει ένα τσαντήρι κάτω από το ανάχωμα. Κάνουμε προς τα κει και νάσου ο μάστορης που τρύγαγε το μέλι. Και βγαίνει η κυρά του από τη σκηνή όπου επεξεργαζόταν τις κερήθρες και μας φέρνει ένα γεμάτο πιάτο μέλι με τις κερήθρες του. Την πέσαμε με τα μούτρα ως βλάκες. Γιατί ναι μεν ήταν υπέροχο, αλλά δεν υπολογίσαμε ότι ήταν καλοκαίρι. Με τη δίψα τη βολέψαμε γιατί μας

φίλεψαν με νερό. Ελα όμως που ήταν και η λιγούρα που δεν έφευγε με τίποτα! Και οι καύσεις της τεράστιας ποσότητας σακχάρου που είχαμε φάει αφού κοντέψαμε να φάμε και το... κερί (ήταν τόσο μυρωδάτο το μέλι!). Βγάλαμε τον ιδρώτα της ζωής μας μέχρι να φτάσουμε στο φυλάκιο, αφού πρώτα ρημάξαμε τις κορομπιές για να κόψουμε τη λιγούρα”.

“Επισκέψεις” στα μπουστάνια

Και κατά πως γίνονταν τα καλοκαιρινά φρούτα, αρχίσαμε να συνδυάζουμε το περίπολο με τον... τρύγο: “Τη Δευτέρα ήμουν περίπολο. Κάτι τέτοιες ώρες γινόμαστε φοβεροί φρουτοφάγοι. Κατ' αρχήν την πλήρωσαν κάτι ξινόμπλα που βρήκαμε σ' έναν κήπο. Μετά ένα καρπούζι και στο γυρισμό ένα εγκαταλελειμμένο αμπελάκι με μοσχάτα και κέρινο. Το κακό είναι ότι χωρίς να μπαίνουμε σε μπουστάνια και αμπέλια μας κυνηγάει ο αγροφύλακας. Πάντως αν υπάρχει κανένας πονηρός και δεν τον έχουμε πάρει χαμπάρι, θα μας έρθει κανά βράδυ με σκάγια στον κώλο”.

Βαλθήκαμε να αποδείξουμε ότι είχε δίκιο ο αγροφύλακας, ψάχνοντας για μπουστάνια και πέφτοντας σε... ό, τι τρωγόταν στο δρόμο: “Πρωί-πρωί περίπολο. Ψάχνουμε να ξεμοναχιάσουμε κανά μπουστάνι, πουθενά. Ετσι το παίξαμε κοκκίνοσκουφίτσες αφού φάγαμε ένα κράνος βατόμουρα που φυτρώνουν άφθονα. Ειδικά εγώ είχα “απόλυτη” ανάγκη γλυκού μιας και επιδρούσε ακόμα το “σκόρδο το ελληνικό, σκόρδο το φλογοβόλον (ή πορδοβόλον)”. Το μεσημέρι ανεβαίνοντας είπαμε να αλλάξουμε δρομολόγιο και να πάμε από “πονηρό”. Τελικά μας βγήκε σε καλό γιατί πέσαμε σε μια αυγοσυκιά, με κάτι σύκα σαν τρομπόνια. Και καθώς τα κόβαμε ωσει η αλεπού τα σταφύλια, βγαίνει η κυρία που τα είχε και μας λέει, όποτε θέλετε κόψτε όσα σύκα μπορείτε. Δεινοπάθησε η συκιά. Όταν έμαθε πως είμαι από την Καλαμάτα με ρώταγε πως θα τα κάνει τσαπέλες. Μπορεί να μην είμαι... συκάς και ιδιοκτήτης, πάντως ξέρω ότι αυτά δεν ξηραίνονται, πράγμα που της το είπα”. Ο Σωτήρης στα μπουστάνια, εγώ στην τσίλια, αλλά μας φίλευαν και στο δρόμο:

“Κατεβαίνοντας στο ποτάμι χτύπησα 6-7 σύκα αι κάμποσα κορόμπλα. Τα μπιστόνια στο ποτάμι όμως είναι πρόκληση για το στομάχι. Και ο Σώτος κατσούλα. Ετσι άρχισε τις επιδρομές. Μπαίνει σαν τη γάτα στο πρώτο μπιστόνι πατώντας στα νύχια λες και θα ξύπναγε αυτόν που κοιμόταν στο κρεβάτι του δωματίου, και φέρνει ένα δεκάκιλο, πλην όμως αγουρωπό, καρπουζάκι. Του αλλάξαμε τα φώτα και μόλις που προλάβουμε να πετάξουμε τις φλούδες, όταν εμφανίστηκε ο αφίλιαστος ιδιοκτήτης. Τώρα πως μπορείς να φας ένα καρπούζι χωρίς μαχαίρι ή κάτι άλλο, μόνο τα μουστάκια μου το ξέρουν που έχουν κολλήσει. Το σκίσιμο επιτεύχθηκε με μια σφαίρα και το φαγητό με τα μούτρα. Πάμε πιο πάνω, νέα επιδρομή, γινομένο φουλ το καρπούζι αλλά πετάξαμε το 1/3 γιατί ερχόταν για ψάρεμα ο αγροφύλακας. Δεν μπορούσαμε όμως να φύγουμε χωρίς ένα πεπονάκι. Εκτελεστής η Σώτος, τσιλιαδόρος εγώ. Η καταδρομή πέτυχε αλλά μόλις το σκίσαμε, ακούω πίσω κάτι φραπ-φραπ και βλέπω τον ιδιοκτήτη μέσα στο χωράφι να δουλεύει. Είχαμε δει το ποδήλατο, αλλά μετά από αναμονή σεβαστού χρόνου νομίσαμε ότι έλειπε. Όμως μάλλον κοιμόταν και ξύπνησε, μόλις πρόλαβε να φύγει ο Σώτος. Όταν τελείωσε η βάρδια και τα μαζεύαμε να φύγουμε ηρωσμένοι σχεδόν από τη φρουτοφαγία, νάσου ο πρόεδρος του χωριού μου φωνάζει από το ημιφορτηγάκι του. Αρχικά μου πέρασε η σκέψη μήπως μας θέλει για παρατήρηση, αλλά γρήγορα διαπιστώσαμε ότι πίσω ήταν τα πιτσιρίκια του που με συμπαθούν ιδιαίτερω. Μας δίνει λοιπόν ο άνθρωπος τρία καρπούζια μαύρα 10-12 κιλά το καθένα και μου λέει να περάσω από το σπίτι του, Περνάω φεύγοντας και με φορτώνει με καμιά 15ριά κιλά ντομάτες, ένα και ένα για τη σαλάτα. Υπάρχουν και φιλότιμοι άνθρωποι, Αλλά μας βγήκε η ψυχή μέχρι να πάμε 2,5 χιλιόμετρα μέχρι το φυλάκιο, φορτωμένοι και με όπλα, παλάσκες, κράνη. Τώρα 2 ώρες μετά η φόρμα μου είναι ακόμη μούσκεμα”.

Πλην όμως ο κόπος μας πήγε χαμένος. Αναψε γλέντι τρελό, πήγε η σούρα σύννεφο και την πλήρωσαν τα καρπούζια που σέρναμε

χιλιόμετρα, οι μερακλωμένοι τα έσπασαν και άρχισε να πετάνε τα κομμάτια ο ένας εναντίον του άλλου. Και το πρωί πάλι δρομολόγιο: “Ξύπνησα πρωί και ραχατιλίδικα ετοιμάστηκα για το ποτάμι. Δρομολόγιο άλλο, νέο αμπέλι με μοσχάτα και πρωινή καταδρομή, την οποία και πλήρωσα αργότερα με δύο... τηλεγραφήματα. Στο δρόμο γεροντοκόρη και ζωντοχήρα καθάριζαν φασολάκια, ανταλλάξαμε καλημέρες και συνεχίσαμε το δρομολόγιο. Το ποτάμι όμως είχε κόσμο και δύο αγροφύλακες – οι οποίοι με γνώριζαν καλά – οπότε μπιστόνια γιοκ. Ετσι γυρίσαμε άπρακτοι, τρώγοντας μόνο καμιά δεκαριά σύκα και άλλα τόσα κορόμπλα στο δρόμο”.

“Μπούκα” στο μπιστόνι και νάσου ο ιδιοκτήτης: “Το απόγευμα περίπολο. Μόνο ένα πεπονάκι γλύκισμα και ένα καρπούζι. Το οποίο και κρύψαμε για αύριο το πρωί. Τα πρωινά υπάρχει κόσμος και δεν γίνεται να μπει σε μπιστόνι. Εγινε φάση βέβαια καθώς ο Κοσμάς έμεινε 45' μέσα στα καλαμπόκια για να μην τον δει ο ιδιοκτήτης που εν τω μεταξύ είχε φτάσει για να αλλάξει θέση στις γελάδες”.

Εν μέσω καλοκαιριού μερικές φορές το ποτάμι ακόμη και το πρωί ήταν... ψυγείο, καρπούζι, κυνήγι αλεπούς και επιδρομή στις συκιές: “Πρωί-πρωί ήρθε η κίνηση με τρόφιμα. Ημουν και περίπολο οπότε αναγκάστηκα να ξυπνήσω. Έκανε μια ψύχρα και είχε μια συννεφιά, βράσε όρουζα. Στο ανάχωμα δεν μπορούσες να σταθείς. Κουμπώσαμε χιτώνια, κατεβάσαμε μανίκια αλλά δεν γινόταν τίποτα. Το μόνο που μας ζέσταινε ήταν το περπάτημα. Φθάνοντας στο σημείο που είχαμε αφήσει το καρπούζι, κάναμε στάση και το περιποιηθήκαμε δεόντως. Φάγαμε 3-4 κιλά ο καθένας και ας μην μου είχε περάσει οριστικά η τάση για... τηλεγραφήματα, παρά τα σφιζοκώλ που παίρνω. Όταν φθάσαμε στο τέρμα του τομέα ευθύνης νάσου δυό αλεπούδουλα στο ανάχωμα. Ανοιχτό καφέ χρώμα και άσπρη φουντίτσα στην ουρά. Κάνει ο άλλος να ρίξει αλλά τον πρόλαβα γιατί ήταν επικίνδυνο από πολλές πλευρές. Θα κοιτάξουμε να βρούμε τη φωλιά και θα βάλουμε σουρτοθηπιές. Γυρίζοντας ανοίξαμε κουβέντα με έναν ντόπιο για

τα καλαμπόκια. Μου έλεγε τα έξοδα και του έκανα υπολογισμούς. Εβγαине χαμένος και γκρίνιαζε τη μοίρα του. Τον άφησα ευγενικά να παραπονιέται και πήραμε το δρόμο για την επιστροφή. Επισκεφθήκαμε και τις συκιές. Μάλιστα μια κυρία μας φώναξε “καλέ σεις ελάτε να κόψετε και από τη δική μας συκιά. Προσέχτε μόνο μην πέσετε στο πηγάδι. Οπως έχω ξαναπει, υπάρχουν και φιλότιμοι άνθρωποι”.

Και ο αγροφύλακας... δεν το κούναγε: “Κυριακάτικα πρωί-πρωί στο ποτάμι. Και τι άλλο να κάνεις; Δεν έμειναν παρά μόνο τα μπισσάνια. Ο Σωτήρης έκανε τι σχετική επιδρομή που μας απέφερε 5 πεπόνια και 2 καρπούζια. Φάγαμε το ένα και θέλαμε να πάρουμε τα υπόλοιπα πάνω. Τελικά στη διασταύρωση στεκόταν ο αγροφύλακας και κάτι χωριάτες και συζητούσαν. Περιμέναμε να φύγουν για να περάσουμε, τίποτα. Αφού είδαμε και αποείδαμε τα παρατήσαμε με τη σακούλα μέσα στα βάτα και φύγαμε με άδεια χέρια”.

Τελευταίο περίπολο με το Λευτέρη που έφευγε για το πεδινό φυλάκιο της Λυκόφης ως... μάγειρας: “Το απόγευμα στο περίπολο ουδέν αξιόλογον. Ενα καρπουζάκι δώρο ηλικιωμένου ζεύγους πάνω στη βοϊδάμαξα. και το κακό ήταν

πως όχι μόνο μας έπεφτε μικρό αλλά δεν ήταν και γινομένο. Κατά τα άλλα η ώρα πέρασε με την αφήγηση του Λευτέρη – ο οποίος και φεύγει σήμερα για μάγειρας στο “58” - για το πως πέρασε στην άδειά του. Ο καιρός ήταν σχετικά καλός και δεν μας πολυέσφιξε η ζέστη”.

Και η ώρα της συγκομιδής, αλώνισμα στα ψιλοφάσουλα, μάζεμα στα ζαχαρότευτλα που τα έλεγα λόγω μορφής και σχήματος... παντζάρια: “Απογευματινό περίπολο. Στο δρόμο είδα να αλωνίζουν ξερά φασόλια. Δεν ξέρω πως γίνεται κάτω, πάντως εδώ τα αλωνίζουν με τις παλιές δικές μας μεθόδους με τα λουριά. Από προχθές άρχισαν να βγάζουν παντζάρια. Δεν είχα ξαναδει αλλά διαπίστωσα πως έχουν μέγεθος τεράστιας πατάτας. Τα βάζουν σε πλατφόρμες-κλούβες και τα πηγαίνουν στο Τυχερό. Από εκεί στο εργοστάσιο ζάχαρης στην Ορεστιάδα. Το σκορ στα καρπούζια μόνον 1-0. Αλλά έγινε 2-0 από ένα που μας δώρισαν στο δρόμο ανεβαίνοντας”.

Σέρνοντας τους... γουλιανούς

Κάποιες στιγμές η παρατήρηση γινόταν με... λογοτεχνίζουσα διάθεση: “Στο πρωινό περίπολο

Καπατσάδες,
με το Δημήτρη
στις όχθες
του Εβρου

παρακολουθούσα το κοπιαστικό μάζεμα του υπόλοιπου του μπαλιάσματος του τριφυλλιού. Τα πλιτροπία που γέρνουν καμένα από τις λαμπερές ακτίνες ενός θανατερού ήλιου. Τα μηχανάκια που αγκομαχούν να σκώσουν 5-6 μπεκ για πότισμα. Τα νταούλια που μέσα τους σπαρταρούν τα ψάρια. Τον Εβρο να σούρνει στα σπλάχνα του τον ήλιο και τα απόβλητα του εργοστασίου ζάχαρης. Τους πελαργούς που βγήκαν για τροφή μετά το θέρισμα. Τα γλαροπούλια που πετούν πάνω από το ποτάμι. Τις ιτιές που γέρνουν θλιμμένες. Τις λεύκες που τινάζονται στον ορίζοντα περήφανες, ατίθασες”.

Πέρα από τα μποστανία και τη φύση, στο περίπολο υπήρχαν και αγγαρείες με... ψάρια. Η οδηγία του λοχαγού χαμπλόφωνη και με νόημα: Αν σας ζητήσουν να τραβήξετε τα ψάρια να το κάνετε χωρίς αντίρρηση. Ετσι κάθε τόσο έσκαγαν μύτη από το ποτάμι κάποιοι που ψάρευαν μονίμως και ζητούσαν να τραβήξουμε την ψαριά μέχρι το αγροτικό. Και μιλάμε για τεράστιους γουλιανούς δεκάδων κιλών που ήταν... ασήκωτοι και δεν μπορούσες να τους πιάσεις χωρίς να γλιστράνε. Καμιά φορά τους σκώναμε μαζί με το νταούλι (μακρόστενος κλωβός-δίχτυ) που ήταν πιασμένοι και τότε ήταν πιο εύκολο. Όταν το ζητούσαν ηλικιωμένοι και συμπαθητικοί άνθρωποι το κάναμε με χαρά. Όταν το ζητούσαν ορισμένοι που γνωρίζαμε ότι παρακολουθούσαν και έδιναν αναφορά χαρτί και καλαμάρι για το περίπολο και την ενέδρα... ποιούσαμε την ανάγκη φιλοτιμία.

Ενέδρα και πρόσφυγες

Με την ενέδρα τις νύχτες τα πράγματα ήταν δύσκολα αν και όλοι εκείνοι που πηγαينوέρχονταν ανάμεσα στις δύο όχθες για πολλούς και διαφορετικούς λόγους, γνώριζαν τα κατόπια και απέφευγαν τα σημεία ενέδρας που ήταν άλλωστε γνωστά και αμετακίνητα. Αντε να ξεχωρίσεις μέσα στη νύχτα τον λαθρέμπορο ή τον πληροφοριοδότη, κάποιους είχαμε μάθει ότι πέρναγαν απέναντι χωρίς να γνωρίζουμε ακριβώς τι έκαναν. Και κάποιους βλέπαμε να έχουν περάσει από απέναντι για τις... μπύρες

τους (... ας πούμε). Ελάχιστη η απόσταση που χώριζε τις όχθες του ποταμιού και οι βάρκες... σε πρώτη ζήτηση καθώς ο Εβρος είναι πλωτός.

Όμως μέσα στο καλοκαίρι σήμανε κινητοποίηση καθώς άρχισαν να καταφθάνουν από απέναντι τις νύχτες “Πακιστανοί” κατά πως μας είπαν. Δεν μάθαμε ποτέ ποιού ακριβώς περνούσαν, το βέβαιο είναι πως επρόκειτο για μια πολύ δύσκολη ιστορία με σοβαρούς κινδύνους. Αν υπήρχαν διακινητές είναι βέβαιο πως περνούσαν μακριά από τις ενέδρες, ελληνικές ή τούρκικες. Αν όμως κάποιοι ρισκάριζαν να περάσουν μόνοι τους ομαδικά μπορούσες να τους βρεις μπροστά σου τη νύχτα. Κάποιοι εκ των πιτσιρικάδων φώναζαν “φέρτε μας Πακιστανούς” αλλά ο λοχαγός έδινε οδηγίες σύνεσης και ψυχραιμίας μέσω των μεγαλύτερων. Με φώναξε μια μέρα και μου είπε ότι δεν πρέπει να κάνουμε καμιά κίνηση αν δούμε να περνούν. Μόνον να ειδοποιήσουμε τον ίδιο για να μην τον... φωνάξουν το πρωί από την... αστυνομία και δεν γνωρίζει τίποτε. Εκεί πήγαιναν κατ’ ευθείαν όσοι ζητούσαν πολιτικό άσυλο. Και βέβαια κανένας δεν ήθελε να σκεφτεί το ενδεχόμενο να πέσουν σε κανένα ναρκοπέδιο μέσα στη νύχτα. Ευτυχώς δεν συνέβη τίποτε όλο αυτό το διάστημα στον τομέα ευθύνης μας. Υπήρχαν όμως “περάσματα” από άλλα σημεία και είχαμε πληροφορίες για περιστατικά.

Στα τούρκικα περίπολα πέρα από τις χαιρετούρες και τα αιτήματα για διάφορα πράγματα μεταξύ των οποίων και “Καρέλια τσίγκαρετς”, υπήρχαν ανεπιθύμητοι από τα βάθη της χώρας και από περιοχές Κούρδων καθώς οι πολιτικές διώξεις ήταν στην ημερήσια διάταξη. Ίσως έτσι εξηγούνται και κάποια περιστατικά διέλευσης ατόμων που ζητούσαν πολιτικό άσυλο: “Στο τούρκικο περίπολο ήταν δύο κατάμαυροι εικοσάρηδες. Μας είπαν ότι ο ένας ήταν από μια περιοχή στα σύνορα Τουρκίας-Συρίας. Αφορμή για σκέψεις. Η μέθοδος σου δεν έχει εφαρμογή μόνο στο “καφενεϊόν η Ελλάς”. Αλλά και στους γείτονές μας. Πολλοί προέρχονται από τα ανατολικά τους σύνορα. Κατά κανόνα Κούρδοι. Συνήθως είναι μικροί σε ηλικία και σπάνια

βρίσκεις μορφωμένους. Μια περίπτωση που έμαθα ήταν ένας ηλεκτρολόγος μηχανολόγος. Ολοι τους ανεπιθύμητοι. Από αυτούς που γλύτωσαν από τους Γκρίζους Λύκους και τις αγχόνες του Εβρέν. Ανάμεσα στους φυγάδες πολιτικούς πρόσφυγες που πέρασαν λίγο πιο κάτω από μας ήταν και δύο κοπέλες. Η μια είχε φυλακιστεί για 2 χρόνια επειδή έπαιρνε μέρος σε εκδηλώσεις κατά της εισβολής των συμπατριωτών τους στην Κύπρο. Δεν έμαθα ποτέ αν της χορηγήθηκε πολιτικό άσυλο ή αν έχει απελαθεί”.

Βόλτες, έρωτες και... στιχάκια

Και μετά από σκοπιές, περίπολα και ενέδρες έξοδος στο χωριό. Η αρχή σχεδόν πάντα με σουλατσάρισμα για να... κόψουμε κίνηση, πειράγματα στις κοπέλες που έκαναν... ίδια δρομολόγια, γενικώς... στρατιωτική κατάσταση. Ενίοτε η συνέχεια γραφόταν στη ντίσκο υπό τους ήχους του... ταμ-ταμ εναλλασσόμενους με Πάριο. Φωτορυθμικά και πονοκέφαλος, καμπάρι με πορτοκαλάδα. Για την ακρίβεια ένα καμπάρι και μια πορτοκαλάδα καθώς διαφορετικά έπινες πορτοκαλάδα με ολίγον καμπάρι. Οι μεγαλύτεροι κάναμε καλαμπούρι γνωρίζοντας ότι υπάρχουν όρια ακόμη και στο "καμάκι", ορισμένοι μικρότεροι όμως το έπαιρναν σοβαρά. Και τους είχα... υπό την προστασία μου σε μια προσπάθεια να τους προφυλάξω από στραβοπατήματα ή το δάγκωμα της λαμαρίνας. Ενώ έπαιζαν και ρόλο... εξομολόγου όταν ερχόταν η απογοήτευση. Ασε που τους έγραφα και... αγαπιοσιάρικα γράμματα.

Ο Σώτος με φώναζε “πατέρα” και ήταν ξετρελαμένος με νεαρά από το χωριό, είδα και έπαθα να μην μάθει ότι είχε την... αποκλειστικότητα στα αισθήματά της με το χακί. Πολλές ώρες μαζί στο περίπολο, αμέτρητες ώρες συζήτηση για τον έρωτα, την αγάπη και τη ζωή. Ευτυχώς ήταν κοντά στο απολυτήριο, έφυγε με άδεια κατά τα τέλη Αυγούστου και θα απολυόταν μόλις γύριζε.

Ο Μάνος ήταν πιο... αγαπιοσιάρης. Είχε έρθει από άλλο φυλάκιο σε χωριό που βρισκόταν μακρύτερα, όπου είχε γνωρίσει μια κοπέλα.

Κατέβηκε μια μέρα με έξοδο και πληροφορήθηκε ότι εκείνη που περίμενε, είχε αρραβωνιαστεί στο Λαγυνά. Μια ολόκληρη νύχτα τη βγάλαμε στο παρατηρητήριο βλέποντας απέναντι φωτισμένα τα τούρκικα χωριά. Στη σειρά από βορρά: Σούμπασι, Κιοπλού, Αντας Σαρχανλί, Μπαλαματζίκ. Πάνω στο ύψωμ Σιβρί Τεπεσί. “Μενού” της συζήτησης το ίδιο με το Σώτο, στο τέλος τον ηρέμπα.

Μετά από λίγες ημέρες πάλι τα ίδια: Νέος έρωτας και... βρήκα το μπελά μου: “Για να την εντυπωσιάσει της είπε ότι της είχε γράψει ένα ποίημα, κολοκύθια εις το πάτερον δηλαδή. Τώρα είχε εκτεθεί και ζητούσε συνδρομή πνευματική. Ρε συ γιατί της είπε ότι έγραψες ποίημα; Ετσι μούρθε. Ρε συ τι είναι τα ποιήματα, ζάχαρη να την πουλάς με το κιλό; Βόθηα γιατί τώρα την πατήσαμε. Ας το πάρει το ποτάμι λέω. Μέχρι τώρα έγραφα σε κανέναν που και που κανένα γράμμα. Που να φανταστώ ότι θα γινόντουσαν κατά παραγγελία “ποιητής εκ του προχείρου και συνάδελφος του χοίρου”. Σκάρωσα το παρακάτω παιδαριώδες ομοιοκατάληκτο. Ίσως η μικρή να είναι της κατηγορίας της Βουγιουκλάκη, η οποία στο έργο που είδαμε χθες στην τηλεόραση (“Το δόλωμα”) απήγγειλε ομοιοκατάληκτους μπερδεμένους στίχους και όταν την ρώτησαν αν της αρέσει ο Σολωμός, είπε πάρα πολύ ειδικά όταν είναι φτιαγμένος με ψιλοκομμένο κρεμμυδάκι. Ιδού λοιπόν “περίτεχνος” δημιουργία:

Στο μικρό στρατιωτικό θάλαμο σιγή.

Που και που κάποιο ροχαλιτό
έσπαζε την απέραντη σιωπή,
πάντα μονότονα, στον ίδιο το σκοπό.

Από μακριά ερχόταν θλιμμένος
της γκάνιτας ο γνώριμος ήχος,
και άκουγα στο σκαλί σκυμμένος,
σπάζοντας της μοναξιάς το τείχος.

Είχε πανηγύρι το μικρό χωριό,
γιορτάζαν οι ανθρωποι

του ξένου τους τον ερχομό
και έτρεχα στο κατόπι

Μιάς οπτασίας μακρινής και μαγικής
π' αντάμωσα μια μέρα στο ποτάμι,
δουλεύοντας τη διψασμένη γης,

τα νιάτα στη σοδιά χαράμι.
 Την είδα να ῥχεται ποδηλάτισσα,
 η καρδιά χτύπησε γοργά
 αλλά δεν την σταμάτησα,
 είπα θα την δω ταχιά.
 Εκαναν βόλτες οι φαντάροι
 και οι κοπέλες δυό-δυό,
 ήταν γεμάτο το φεγγάρι
 όταν και γω μπήκα στο χορό.
 Αντίκρουσα από κοντά
 τα μάτια τα δικά σου,
 τα μαύρα σου κοντά μαλλιά
 και την περπατησιά σου.
 Και ήταν η άνοιξη μπροστά μου,
 τα ηλιοτρόπια και οι ροδιές,
 έγινε γοργός ο χτύπος της καρδιάς μου
 στις πρώτες σου γλυκές ματιές.
 Δος μου το χέρι σου καρδιά μου
 και άσε με να σε κρατώ,
 έλα κοντά στα όνειρά μου
 και της ζωής το δρόμο τον κοινό.
 Είναι σίγουρο ότι οι παραστάσεις είναι δικές
 μου. Οχι βέβαια και τα συναισθήματα. Αυτά
 είναι σάλτσα προσφορά στο Μανώλη".

Ποδηλάτισσα μεταξύ των άλλων η νεαρά,
 ενθουσιάστηκε μέχρι δακρύων και ο Μανώλης
 ακόμη περισσότερο.

Η υπόθεση όμως είχε και συνέχεια: "Κατε-
 βαίνοντας πάλι στο ποτάμι νάσου πάλι ο Μα-
 νώλης με αίτημα για... νέο ποίημα. Αρνήθηκα
 αρχικά αλλά τελικά υπέκυψα στις πιέσεις του
 και εντός τετάρτου νέο... ποιητικό ανοσιούρημα.
 Ο Νίκος σκαρώνει και αυτός ποιήματα, παρά
 το γεγονός ότι δεν ξέρει πολλά γράμματα. Μου
 έκανε εντύπωση το γεγονός ότι μέσα τους
 υπάρχουν παραστάσεις και νοήματα πολύ αξιό-
 λογα. Κατά τα άλλα γράφει τυχαία. Ερέθισμά
 του η μικρή τουρκάλα με το κόκκινο μακρύ
 φουστάνι που τον χαιρέτησε όταν περνούσε
 βόσκοντας γελάδια".

Στροφή στην... ποίηση

Αλλά εδώ που τα λέμε το βρήκα ευχάριστη
 ενασχόληση να λογοτεχνίζω κυρίως τις νύχτες
 στη σκοπιά που προσπαθούσα να σκοτώσω
 την ώρα. Σκοπός στην πύλη του φυλακίου 1-3

τη νύχτα μετά πολύωρη συζήτηση με το Μάνο
 για τα... αυτά στο έναστρο παρατηρητήριο. Και
 "Προσανατολισμοί":

Η Μεγάλη Αρκτος κάπου στο στερέωμα
 οι φαντάροι παρέα στη μικρή σκοπιά
 ψάχνουν τον ουράνιο προσανατολισμό,
 την επίγεια διαδρομή των ονείρων

Ο βορράς είναι δεξιά μας εκεί
 και αριστερά μας είν' ο νότος
 ο κήπος με τα λουλούδια και τη ροδιά
 η μικρή με τα καστανά μάτια

Οι δρόμοι του χωριού που μεγαλώσαμε
 η πλατεία που βγαίνουν τα κορίτσια
 Κυριακές, σκόλες και σαββατόβραδα,
 στην κήπο με τα τριαντάφυλλα
 και τους χουρμάδες

Οι άνθρωποι που αγαπήσαμε
 όταν ζύμωναν με ιδρώτα τα χωράφια,
 όταν πάσκιζαν να ψηλώσουν την οικοδομή,
 όταν έσφιγγαν ζεστά τα χέρια

Δίπλα στη σκοπιά υπήρχε ένα μικρό αμπέλι
 που είχε εγκαταλειφθεί, ίσως θύμα της μετα-
 νάστευσης. Κάναμε κανονικές επιδρομές αλλά
 ο λοχαγός ήταν ιδιαίτερα αυστηρός και κατσά-
 διαζε όποιον έπιανε να... κλέπτει οπώρας. Νέα
 νυχτερινή βάρδια και επί δίωρο σκάλιζα χαρτιά
 μέσα στο σκοτάδι. Είχα ένα μικρό ημερολογιάκι
 που έγραφα με μολύβι και... μετέγραφα στη
 συνέχεια. Και το αποτέλεσμα:

Τούτες τις ώρες δεν του πάει
 του νου ο ύπνος
 όταν γράφεις τον επίλογο μιας ακόμη μέρας
 κρατώντας συντροφιά στα λιγοστά αστέρια,
 σκοπός 1-3 στην πύλη του μικρού φυλακίου

Ψάχνοντας να βρεις μες στο σκοτάδι
 το λιγνό αμπέλι με τα μαύρα σταφύλια
 ψηλαφώντας στα τυφλά,
 ανάλαφρα τις ρώγες
 με τους πικρόστυφους χυμούς.

Κουρσεμένο με μάτια ακόρταγα
από τους λιγοστούς φαντάρους
που λαίμαργα γυρόφερναν τ' αμπέλι
να βρουν μια ευκαιρία.

Ν' αδράξουνε τη σκονισμένη ρώγα
από τους τροχούς της μονοτονίας,
που μέσα της έκρυβε αδιόρατα
τους γλυκούς χυμούς της νιότης.

Εμοιαζε τούτη η αναζήτηση
σάμπως το ψηλάφισμα
στον κόρφο της αγαπημένης
που πρόσμενε ανυπόμονα τον τρυγητή

Τούτες τις μέρες στον τόπο μου
τρυγούν χαρούμενα τ' αμπέλια
στρώνοντας τα μικρά σταφύλια
στα υπαίθρια ξηραντήρια των πόθων

Πούσβηναν τις δροσερές νυκτιές
στο φως του κλωμού φεγγαριού
στη μυρουδιά της γης που κάρπισε
στη χαρά του κόπου που σόδεψε.

Κι' ήταν πικρόστυφη η γεύση του τσαμπιού
που θέριεψε απεριποίητο
ρουφώντας άπληστα τους λιγοστούς χυμούς
της γης που μάρανε η ξενιτιά.

Κι' ήταν τα χείλια σου
πούσμιγαν σιμά με τα δικά μου
κι' ήταν ο κόρφος του
που κράταγα στα χέρια μου.

Ενοιωσα τη γλυκιά ανατριχίλα
να διαπερνά τα κουρασμένα μέλη
στην ανάσα πούβγαζε το σταφύλι
καθώς τόφερνα στα χείλια.

Όταν ο νους μου φύλαγε σκοπός
στη χαμηλή σου κάμαρη σιμά
φύλακας του ονείρου
που θέριεψε του τρυγητή μια νύχτα.

Αναζητώντας στα τυφλά

τα χρώματα του έρωτα
ψηπλαφώντας με το νου
τις αποχρώσεις της πδονής.

Κάπως έτσι άρχισα να σκαρώνω “στίχους”
και τα εξωτερικά ερεθίσματα σε αυτό είχαν το
δικό τους ρόλο. Το σπίτι στο σταθμό πήρε θέση
ανάμεσα στα στικουργήματα:

Το ερειπωμένο σπίτι χορτάριασε
προσμένοντας τους ανθρώπους
π' αγαπούσαν το φως και τον ήλιο
το μυρωμένο αγέρα της γης τους
Προσμένοντας τους ανθρώπους
που γεύονταν το πικρό ψωμί
των ανήλιαγων ανθρακωρυχείων
ανήμποροι και χαλικωμένοι

Εκεί δίπλα στο σταθμό
που μοσχομύριζε ασβέστη
το χορταριασμένο σπίτι
προσμένει το δικό του τρένο
Και βέβαια η στρατιωτική μελαγχολία στρι-
φογύριζε στα γραφτά και... ομοιοκατάληκτα.
Γραμμένο στην επιστροφή από την ενέδρα:

Ήταν εκείνη τη νυκτιά
που γύριζα σκυφτός,
μακρύς ο δρόμος μας
κι' ο γυρισμός πικρός

Όταν σε έψαχνα
στις νύχτας τα σκοτάδια
μου λείπανε αφόρητα
του έρωτα τα χάρδια

Μπήκα αργά-αργά
μες το στενό δρομάκι
και της αποθυμιάς
το γνώριμο σοκάκι

Είδα μπροστά μου ξαφνικά
τα δυό μικρά σου στήθια
που τόννεψε η πεθυμιά
στις ερημιάς τα ξερολίθια

Είδα το στόμα σου

γλυκό σαν το κεράσι
πικρό για το φιλί
που θάχει πια ξεχάσει

Είδα τα μάτια σου
που ήταν κλαμένα
απέραντα σαν δειλινό
που είχαμε χαμένα

Είδα και πάλι το κορμί
καρτερικά να περιμένει
του έρωτά σου την ορμή
πλατιά, ξεχειλισμένη

Την άνοιξη δεν άνθισε
του έρωτα λουλούδι
κι' έγινε ο πόνος μου μεριάς
πικρόστρυφο τραγούδι

Τα πόδια μου περπάταγαν
δίπλα στο ναρκοπέδιο
καθώς σχημάτιζα στο νου
τη πεθυμιάς το σχέδιο
Κι ήταν το συρματοπλεγμά
στα πόδια τυλιγμένο

και ήταν το τραγούδι μου
θλίψη πλημμυρισμένο

Τα δέντρα στο ποτάμι υπέφεραν από τα απο-
τυπώματα τα οποία άφηναν οι φαντάροι, μο-
νογράμματα, καρδούλες, σειρά ακόμη και πα-
ρακινδυνευμένα τον αριθμό στρατιωτικού μη-
τρώου:

Καρφώναμε τις λόγχες
σε μαλακά κορμιά
φτιάχνοντας μονογράμματα
το ΑΣΜ και τη σειρά

Ξεχάσαμε το σχήμα
που έχει η καρδιά
ξεχάσαμε του έρωτα
τα λόγια τα γλυκά

Παντού υπήρχανε βαθειά
στις λεύκες χαραγμένα
τα χρόνια τούτα τα μικρά
που πήγανε χαμένα

Δεν φώλιαζαν εδώ

Καλλιτεχνική
φωτογραφία
στους Καπατσάδες,
στην αγκαλιά
του Λευτέρη
και δίπλα ο Θύμιος

αγάπης περιστέρια
μόνο ενέδρα στήναμε
τη νύχτα με τ' αστέρια

Ενέδρες στα αισθήματα
και της καρδιάς το χτύπο
της ασχημούλας το φιλί
τον ανθισμένο κήπο

Που τόσκαγαν και πήγαιναν
σιμά στα βήματά μας
φαντάσματα που γύρναγαν
στα ξύπνια όνειρά μας

Φαντάσματα που έκαιγαν
τις άκρες των χεριών μας
διαμάντια που τρεμόσβηναν
στην άκρη των ματιών μας

‘Όταν λες... “τώρα μπλέξαμε”

Εγγραψα και άλλα μετά για άλλα πράγματα. Όσα δεν μεταγράφηκαν από το ημερολόγιο κάθηκαν καθώς το μολύβι έσβησε μόνο του ή ξεθώριασε απελπιστικά. Κάποια σώθηκαν αλλά αφορούν σε άλλα πράγματα που μπορεί να δούμε στην πορεία. Γυρίζοντας στην αιτία της αρχικά ακούσιας ενασχόλησης, πέρα από τις πλάκες και το σουλατσάρισμα στο δρόμο και τη ντίσκο, πέρα από τους τσιμπημένους μικρούς στην ηλικία φαντάρους που αναστέναζαν, ήταν και στιγμές που έλεγες... τώρα μπλέξαμε.

Καταστάσεις παρακμιακές, εικόνες από σινεμά και περιγραφές ακατάλληλες για τους οπαδούς του... “πολιτικά ορθού”:

Με τον Παντελή πήραμε το δρόμο για την ταβέρνα. Μπυρίτσα, γουλιανός και τα περελκόμενα. Απέναντί μας μια περέα μ' έναν φλούφλη και ένα τρίο ημιπατασβουρέ θήλυ. Όλες γύρω στα 25. Η μια που είχαμε θέα πλαγίως, αρκετά νόστιμη. Χαμογέλασε αινιγματικά δυό-τρεις φορές και μετά μας έφυγαν τα καπάκια, κάπκαν τα λαμπάκια και έπεσαν ασφάλειες. Φορούσε λευκή σκιιστή φούστα μπροστά, με κουμπιά πάνω από το σκίσιμο. Βάζει το αριστερό πόδι πάνω στ' άλλο και... Από εκεί και ύστερα

ιστορία. Η φύση αποκάλυπτε το ένα πόδι μέχρι του σημείου που ενώνονταν με το άλλο. Αρχισε να περνάει το χέρι ανάμεσα και να καϊδεύεται ενώ με το άλλο κούμπωνε και ξεκούμπωνε τα κουμπιά. Μετά από εκεί βάραθρο. Πλάγια χαμόγελα, κλείσιμο ματιού και... γυρίσαμε με πολλή καθυστέρηση για ν' ακούσουμε τα εξ αμάξης από το δόκιμο που είχε... έλλειμμα στην αναφορά. Ασε που ξηλωθήκαμε με 120 δραχμές έκαστος καθώς μπύρες και μεζέδες πήγαιναν και έρχονταν”.

Αμα τα έχεις κοπανήσει μπορούν να συμβούν και τα χειρότερα, αν και καμιά φορά αν δεν έχεις θολώσει τα προλαβαίνεις: “Το απόγευμα έρχεται και ο ξάδερφος του Θύμιου και πάμε να παρακολουθήσουμε έγχρωμο το “Μπρούνο Ζάουλι” στο κυρ Κώστα την ταβέρνα. Πλακωνόμαστε στα ούζα μέχρι τις 8.30 το βράδυ. Τα καραφάκια σχημάτισαν τρενάκι μόλις σπκωθήκαμε. Ασε δε που είτε βλέπαμε είτε όχι, τό ίδιο μας έκανε. Βγαίνοντας στη βόλτα αρχίσαμε το πειραχτήρι πάντα όμορφα. Μόνο που δύσκολα βρίσκω παρέα να πειράξω έξυπνα, χωρίς να θίγει ή τελικά να εκτίθεται. Και ο Θόδωρος ήταν “λαχείο”, όπως τα είχε τσούξει κιόλας. Αλλά το μπεκρούλιασμα είχε συνέχεια σε άλλη ταβέρνα. Ψάρι και μπύρα άφθονη.

Νέα τρενάκια αλλά πάντα ευπρεπώς. Δίπλα μας μια παρέα με παντρεμένες κυρίες και δεσποινίδες που έφτασαν σε σημείο το Θύμιο που είναι φοβερά συγκρατημένος σε κάτι τέτοια, να μου λέει ότι κοίτα να πάρει ο διάβολος που τσιμπάνε. Κάνω να στρίψω και παίρνω μπάλα τα μπουκάλια που ήταν δίπλα στο πόδι μου άδεια.

Πετάγεται μια κυρία και μου λέει “όλα σπάστα”, έτσι κάπως μπριόζικα. Κοιταζόμαστε με το Θύμιο, με δυό κουβέντες που αλλάξαμε, μείναμε σύμφωνοι πως κάτι δεν θα πάει καλά. Και δεν περνάνε 2-3 λεπτά και ανάβει ένας καυγάς ανάμεσα στον Αντρέα και έναν τύπο από ένα άλλο τραπέζι – του οποίου μέχρι εκείνη την ώρα σχεδόν αγνοούσαμε την ύπαρξη – και γίνεται το σώσε. Ο τύπος είπε ότι του πειράξαμε την αρραβωνιαστικιά και απειλούσε ότι θα πάει στο συνταγματάρχη που είναι θεός του

κλπ. Ευτυχώς πιο ψύχραιμοι, εμείς και κάτι ντόπιοι τους χωρίσαμε πριν προλάβουν να απογειωθούν μπουκάλια. Γυρίσαμε κάποια ώρα τη νύχτα, ανεβαίνοντας με τα πόδια και τραγουδώντας σ' όλη τη διαδρομή”.

Η απειλή ήταν πραγματική αλλά δεν έγινε τίποτε, είχε αλλάξει ο συνταγματάρχης και πράγματι ήταν ντόπιος ο καινούργιος. Ο οποίος όμως είχε ξακαθαρίσει στο φυλάκιο που μας επισκέφθηκε ότι μπορούμε να κινιόμαστε με τον ίδιο τρόπο στο χωριό χωρίς να φοβόμαστε για το γεγονός ότι ήταν ντόπιος. Μάλλον οι πληροφορίες από τους ανθρώπους για τους φαντάρους του φυλακίου ήταν καλές, άλλωστε και καλές γενικά σχέσεις είχαμε και οι καλύτεροι πελάτες των μαγαζιών ήμασταν.

Τον ίδιο καιρό κάναμε και κάτι... νυχτερινές αποδράσεις σε μακρινά σημεία καθώς είχαμε κερδίσει τη συμπάθεια ντόπιου γλεντζέ και καλαμπουριτζή ο Θύμιος, ο Παντελής και εγώ. Ένα βράδυ μας πήγε... σπέσιαλ εκδρομή στο μαγαζί μιας κυρίας που τηγάνιζε κουνέλια. Κλούβα με χωνί να παίζει στη διαπασών στο δρόμο και επιστρέψαμε μεταμεσονυκτιώς ντίρλα, εισβάλλοντας στο φυλάκιο εν χορδαίς και οργάνοις, ευτυχώς χωρίς να πέσουμε σε κανέναν ύφαλο. Ο φιλαράκος μας είχε “χαρτογραφήσει” την περιοχή λόγω επαγγέλματος, ήταν ανοιχτό

βιβλίο και είχαμε ζήσει καταστάσεις ροκ με το “γεροντοκοροζωντοχροκυνηγό” κατά πως τον έλεγα.

Πανηγύρια, χαρές και... καμπάνες

Η έξοδος στο χωριό είχε γλέντια και... δημόσια θεάματα. Με πρώτο βεβαίως το πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής. Μπουζούκια, παραγγελίες και... τσάμικο με τούμπες: “Κατά τις 7 δρόμο. Ο καφενές μας είχε τα μπουζούκια και γι’ αυτό πήγαμε στην ύπαιθρο της καφετέριας και απολαύσαμε δροσερό φραπέ. Το χωριό είχε ζωηρή κίνηση, πρωτοφανή. Πατείς με σε πατώ σε ο κόσμος. Οπότε ξαφνικά ακούγονται κορναρίσματα και αρβάλα. Κατέφθασαν οι κυπελλούχοι.. Δ' Κατηγορίας. Η “Φλόγα” - ομάς κλωτσοσκουφίου του χωριού- πήρε στα πέναλτι το ματς. Και να η σαμπάνια και το κύπελλο. Μιμπτισμός μέχρι εκεί που δεν παίρνει...

Μετά στα μπουζούκια. Η ορχήστρα μια ντραμς και ένας ντράμερ που σειόταν λες και τον είχε βαρέσει ηλεκτρικό. Ένας καράφλας κλαρινιτζής και ένα μπουζούκι. Το περιβάλλον γνωστό. Τουαλέτες, μοντελάκια, πλαστικά άνθη και τα τοιαύτα. Τα ήπιαμε, φάγαμε και μερακλώσαμε. Παραγγελιά καλαματιανό, τσάμικο (εγώ), Σαμαρίνα (ο Θύμιος). Σε δόσεις τρεις. Τώρα το να σου πω τι έγινε με τσάμικο (εποχή μάλιστα

Πανοραμική του φυλακίου Καπατσάδων με Θύμιο και Λεντέρη

που είμαι “γυμνασμένος”) περιττό. Αλματα, τούμπες, τσαλίμια και κρακ! Σπάει το μαντήλι σε μια τούμπα, ευτυχώς όταν την είχε ολοκληρώσει. Τότε πετάχτηκαν 2-3 γέροι και έφεραν τα δικά τους. Σηκώθηκε μετά και ο δόκιμος των ΤΕΑ, αλλά το τσάμικό του ήταν... σοφτ για άντρες. Κάποια ακαθόριστη ώρα γυρίσαμε πίσω από το μονοπάτι γιατί μας “ενοχλούσαν” η κίνηση και τα φώτα”.

Μετά από λίγο καιρό πέσαμε σε διπλό θέαμα. Ενας παραδοσιακός αρραβώνας και πιο πέρα ο ταχυδακτυλουργός: “Ντυθήκαμε και βουρ για το χωριό, όπου κάτι προμήνυε ότι θα’ ξε αρβάλα. Και δεν πέσαμε έξω. Είχε φτάσει ο μάγος, ταχυδακτυλουργός, υπνωτιστής, σαλτιμπάγκος. Και στο καφενείον “Η ρέμβη” που θα αράζαμε είχε αρραβώνα. Πιάσαμε θέση σ’ ένα στρογγυλό τσίγκινο τραπέζι άαα παλαιά και παραγγείλαμε μέτριο βραστό στο χοντρό. Ρουφώντας βαθιές δροσερές ανάσες υπό τη σκιάν των δέντρων. Σε λίγο νάσου κορναρίσματα και άρχισαν να περνάνε τα προικιά της νύφης, εκτεθειμένα σε κοινή θέα. Σειρά είχε το κούρδισμα των κλαρίνων και η νύφη σινάμενη και κουνάμενη. Και φυσικά ακολούθησε ο γαμπρός με ανθοδέσμη γαρυφαλένια. Φιλιά σταυρωτά και τα κλαρίνα άρχισαν να παίζουν το “ωραία που είναι η νύφη μας”. Για λόγους ευγενείας σπκωθήκαμε και αδειάσαμε το τραπέζι.

Σειρά είχε σαλτιμπάγκος. Γέροι, νέοι, άντρες, γυναίκες συγκάρτσουλοι παρακολουθούσαν τις ταχυδακτυλουργίες. Εκανε μερικά ωραία νούμερα, αμίμητες κινήσεις και σπαρταριστής αφέλειας λόγια. Βαρεθήκαμε και πήγαμε για φαγητό και λίγη μπύρα.

Γυρίζοντας πέφτουμε πάνω στο φίλο μας τον καλαμπουριτζή. Και έγινε φάση μεγάλη. Είναι γύρω στα 40 και καθώς τα είχε πιεί έβαζε στοίχημα να τρέξουμε κατοστάρι και όποιος βγει πρώτος. Προηγουμένως είχε πάρει τον Παντελή. Από δω τ’ οουμε, από κει τ’ οουμε και το βάζουμε. Και τον πήρα μέσα σε γέλια μέχρις δακρύων. Οπότε κάνουμε πάλι κατά το χωριό που είχε χωριστεί στα δύο. Το μισό παρακολουθούσε τον ταχυδακτυλουργό και το άλλο μισό τον αρραβώνα. Και δώστω

χορός. Στέργιος και καρσιλαμάς. Στέργιος είναι ένας γκατζόλικος χορός και το περιεχόμεν του τραγουδιού είναι ανάλογο του δικού μας “Χαραλάμπη” (έλα σε Χαραλάμπη να σε παντρέψουμε). Αφού καζέψαμε λίγο και είχαμε υπερβεί και τα όρια του χρόνου, μας τσουβαλιάζει στην κλούβα ο φίλος μας και μας ανεβάζει. Σαν το διάβολο να’ σου πέρναγε εκείνη την ώρα ο λοχαγός. Βλέπει φώτα στο φυλάκιο, μπαίνει μέσα και μας καρδιοκτύπησε. Ευτυχώς άνευ συνεπειών”.

Και μετά ήρθε το πανηγύρι του Τυχερού, του Αγιάνη στις 29 Αυγούστου. Φοβηθήκαμε τη δουλειά και δεν πήγαμε: “Τη νύχτα χάλαγε ο κόσμος. Σηκώθηκα κατά τς 4 και βλέπω έναν τύπο του μηχανικού, άρτι αφιχθέντα ποδαράδα από το πανηγύρι του Τυχερού (σύμφωνα με τα όσα μάθαμε έχει μεγάλη εμποροπανήγυρη και κίνηση, αλλά δεν μας παίρνει να πάμε γιατί έτσι και μας τσιμπήσει κανείς τη βάψαμε) να τον έχει κόψει το κρύο και να προσπαθεί να ζεσταθεί τρώγοντας... τυρί υπηρεσίας”.

Το μηχανικό έκανε σκοινάκια στο φυλάκιο και οι αποδράσεις συχνές. Ομως οι δικόι μας που την κοπάνησαν για το πανηγύρι δεν στάθηκαν τυχεροί και την πάτησαν: “Χθες βράδυ (όπως είχα προβλέψει) στο πανηγύρι του Τυχερού την είχαν κάνει τρεις δικόι μας και τους πέτυχε – χωρίς να τον πάρουν χαμπάρι – ένας ανθυπολοχαγός που είχε κάνει και διοικητής του λόχου μας όσο είχε άδεια ο λοχαγός. Σύρμα επιτόπου και το πληροφορήθηκε ο υποδιοικητής. Που ήρθε σήμερα το απόγευμα για να συζητήσει με τους δικούς μας. Δεν είχε φύγει ακόμη η ενέδρα – για την ακρίβεια τους είδε να τρέχουν – και έγιναν νέες φάσεις. Το όλο πρόβλημα συνίσταται στα εξής: Πρώτα απ’ όλα θα φάνε γερή καμπάνα. Και ύστερα θα σφίξουν άγρια τα πράγματα στο φυλάκιο. Κατά συνέπεια έχουμε όλους τους λόγους για μια... χαρούμενη Κυριακή”.

Την άλλη ημέρα είχε παρέλαση αστεριών και καμπάνες: “Μετά αρχίσαμε. Πρώτα απ’ όλα ο διοικητής ο οποίος ανακοίνωσε 20σαρες ποινές φυλάκισης για τους τρεις (... φτηνά). Υστερα ο λοχαγός με νέες φωνές. Και τώρα σε λίγο ο

συνταγματάρχης. Πάντως έχει αρχίσει να ηρεμεί το ζήτημα. Οχι όμως χωρίς συνέπειες. Περιορίστηκε η έξοδος σε ελάχιστα άτομα και με αυστηρούς όρους”. Ο πειρασμός των πανηγυριών ήταν μεγάλος, αλλά η απαγόρευση ήταν ρητή και δεν υπήρχε κανένας λόγος να ρισκάρουμε. Πανηγύρι είχε δίπλα μας και το Δεκαπενταύγουστο αλλά επιδείχθηκε εγκράτεια ή τουλάχιστον δεν έγινε η στραβή: “Το διπλανό χωριό, η Λυκόφνη, έχει πανηγύρι και ακούγεται μέχρι εδώ. Για μας όμως η απομάκρυνση από το χωριό απαγορεύεται και έτσι σήμερα αρκεστήκαμε σε μια πληκτική βόλτα στα Λαγυνά που είχαν ερημώσει, αφού σχεδόν σύσσωμα είχαν μεταφερθεί δίπλα”.

Και κουρέας και “γιατρός” και σερβιτόρος

Μετά την υπηρεσία στο ποτάμι και την έξοδο στο χωριό με όλα τα ενδιαφέροντα, ευτράπελα ή περιπετειώδη, στριφογύρισμα στο χώρο του φυλακίου. Εδώ ο χρόνος μέτραγε με 24ωρο καθώς η νυχτερινή σκοπιά πηγαινοερχόταν, άλλοτε ήσουν εσύ και άλλοτε σε ζύπναγε ο άλλος με τη φασαρία που έκανε. Όσες υπηρεσίες και αν χτυπήσεις, από τις 24 ώρες όλο και θα πρέπει να... σκοτώσεις κάποιες.

Εκτός από κουρέας εκτάκτου ανάγκης με χρωμένο το βαλιτσάκι για τους... μακρυμάλληδες, έκανα και το... γιατρό. Καθόσον ο περισσότερο... σχετικός και αποτελεσματικός στη διάγνωση και τη θεραπεία. Οχι τυχαία βεβαίως, κάπου για 3 χρόνια πριν πάω φαντάρος, την έβγαζα με τις ώρες στο φαρμακείο του καλού φίλου Γιώργου στο Νησί και πολλές φορές στις εφημερίες βόθηγα όταν έπεφτε δουλειά καθώς ήξερα πως είχαν τοποθετηθεί τα φάρμακα στα ράφια και τα συρτάρια. Ακουγα και τις συζητήσεις και τις συμβουλές, όλο και κάτι έπιανα: “Πλην του ότι είμαι ο κουρέας, χθες έγινα και ο γιατρός του φυλακίου. Ηδη έχουν αρχίσει να έρχονται οι περιπτώσεις αδιαθεσίας σε μένα. Γιάτρεψα του μάγειρα το στομάχι και του Απόστολου τη διάρροια. Να δούμε τι άλλο μέλλει να γίνω εδώ”. Και κάποια στιγμή έπεσε... μαζεμένη η δουλειά: “Μόλις ξέφαγα άρχισα τη δου-

λειά του νοσοκόμου. Η κωλοδιάρροια διευρύνει τα θύματά της. Μανώλης τέζα. Φθαλέν με το ζόρι γιατί πλιν των άλλων έτσι και δεν σπκωθεί αύριο την έχω βάψε από χέρι: Θα πάω περίπολο, θα γυρίσω 2.30, θα φυλάξω 3-5 και θα φύγω στις 6.30 για ενέδρα. Θα μου φύγει η ψυχή έτσι και δεν σπκωθεί. Και καθώς είναι λούφας τον κυνηγάω από πίσω. Ο Θύμιος κρυωμένος. Κάψουλα, τσάι, σφυγμοί και θερμοκρασία. Ο μάγειρας τούμπανο από στομάχι. Αντιόξινα και τσάι. Δεν προλάβαινα να ανοιγοκλείνω το φαρμακείο και να τους ταΐζω χάπια”.

Ως γενικών καθηκόντων άλλοτε έκανα το βοηθό του Θύμιου στο ΚΨΜ (ή τον αντικαθιστούσα αν του χρέωναν σκοπιά) και άλλοτε το σερβιτόρο με ή χωρίς τον Παντελή που ήταν χρωμένος με τα... υψηλά πρόσωπα. Και μια μέρα που ήμουν μόνος με το Θύμιο... ταμπή, έμπλεξα τα αστέρια. Η αλήθεια είναι ότι ποτέ δεν έμαθα τα διακριτικά, ούτε στο στρατό, ούτε και αργότερα: “Χθες ίσα που πρόλαβα να φτιάξω καφέ, όχι όμως και να τον πιώ. Γιατί ήρθαν οι επισκέπτες. Ολοι οι επιτελείς της μεραρχιακής άσκησης. Και έρχινε και μπόρα. Με φωνάζει ο λοχαγός και μου λέει να εκτελέσω χρέη σερβιτόρου μαζί με το Θύμιο. Ο Θύμιος παρασκεύαζε και εγώ σέρβιρα. Μπαίνω στο ΚΨΜ και μπουρδουκλώθηκα με τ' αστέρια. Αντε τώρα να ξεχωρίσεις τι ήταν ο καθένας. Και αν είσαι σερβιτόρος πολίτης μπορείς να μιλήσεις άνετα. Τώρα πήγαινε πέντε μέτριους και έψαχνα να βρω τρόπο να ρωτήσω ποιού είναι ο μέτριος (τις παραγγελίες τις είχε πάρει ο Θύμιος)”.

Στιγμές “στρατιωτικού χαβαλέ”

Οι “άδειες” ώρες γέμιζαν κατά ένα μέρος με παιχνίδι, άλλοτε σοβαρό και άλλοτε του στρατιωτικού χαβαλέ. Συχνά παίζαμε μπάλα και το μοιράζαμε συνήθως “νέοι-γέροι”, μερικές φορές έπαιζε με τους “γέροντες” και ο λοχαγός. Επειδή πήγαινε το τσιγάρο φουγάρο, είχα φάει τα γόνατα και τους αγκώνες παίζοντας τερματοφύλακας. Στις κακές μου διαιτητής αυστηρός αλλά και φανατικός του στίβου: “Τυρίσαμε από το περίπολο για το ματς. Δεν είχα κέφι και έκανα το διαιτητή. Με σφυρίχτρα, αποβολές,

πέναλτι και δεν συμμαζεύεται. Στο τέλος παραλίγο να τις φάω. Επίσης οργανώσαμε με προτροπή μου... Τοικλητρήριους αγώνες ή άλματα με τα ούτα ή άνευ φόρας. Ήμουν ασυναγώνιστος παρ' ότι πηδούσα με άβρυλα και πλήρη φόρμα”.

Μια μέρα μάλιστα τρέξαμε και στοίχημα κατοστάρι αλλά εδώ είχα την τεχνογνωσία ως παλαιός... διπλωματούχος δρομέας: “Από το μεσημεριανό ύπνο με ξύπνησαν οι μύγες και η φασαρία που έκαναν οι άλλοι. Εφτιαξα έναν καφέ και άρχισα να τριγουρίζω με το παντοφλικό αφού το πρόγραμμα περιλάμβανε σωματική αγωγή. Και δώστου-δώστου πέφτει το στοίχημα σε παγωτά: ποιός θα πάρει τον αγώνα στα 100 μέτρα. Διαγωνιζόμενοι τρεις: Εγώ, ο Παντελής και ο μάγειρας. Ηλικίες 27, 24 και 20 αντίστοιχα. Αρχισαν να πέφτουν και τα προγνωστικά. Τάληρο-δεκάρικο οι θεατές, αλα... ιππόδρομος για το ποιός θα κερδίσει. Ο αγώνας οργανώθηκε στην εντέλεια με αφέτη και νήμα τερματισμού. Ο συναγωνισμός υπήρξε σκληρός αλλά επικράτησε η πείρα παρά την αφθονία τοιγάρων που καταναλώνει. Εκοψα πρώτος το νήμα, υπό της επευφημίες των οπαδών μου (οι οποίοι συνδύασαν το τερπνόν μετά του ωφελίμου καθόσον έφαγαν τοάμπα παγωτό) “γέρος, γέρος”.

Ο στρατιωτικός χαβαλές ασφαλώς δεν έλειπε και πήγαινε το μπουγέλωμα σύννεφο και εγώ είχα ανοίξει λογαριασμούς με τον Αντρέα και το Νίκο που μου την έπεφταν γιατί τους έπαιρνε καθώς δεν παρεξηγίμουν: “Γράφοντας προσπαθώ να ξεφουσκώσω από το πάλημα. Στην αρχή μου επιτέθηκε ο Αντρέας με “άγριες” διαθέσεις, του επιτέθηκα με καράτε και του προκάλεσε τόσο γέλιο που με εγκατέλειψε. Ακολούθησε ο Νίκος. Πιο εύκολος αντίπαλος γιατί έχει το ελάττωμα να γαργαλιέται. Οπότε τον αφήνω, με βουτάει και αρχίζω περιήγηση περί τη νεφρική χώρα. Απεκρούσθη. Και πέρασα στην αντεπίθεση. Σε μια στιγμή που δεν κοιτάζε του κατέβασα το σωβρακάκι, σύμβολο της απογευματινής ήττας των νέων στο ποδόσφαιρο. Περιττό να γράψω τι επισυνέβη. Με άρπαξαν και οι δύο και δεινοπάθησαν να ξεφύγω”.

Από κοντα και ο μάγειρας που τον κούρδιζα

αλλά στο τέλος καταλήγαμε με αυτόν και το Θύμιο στο συνήθη τόπο κρασοκατάλυσης, την κουζίνα: “Μόλις έφυγαν τα... αστέρια πέσαμε όλοι στα κρεβάτια προς αναπλήρωση του μεσημβρινού ύπνου. Και αρχίζουν ο Αντρέας με το Νίκο τα πειραχτήρια και μαζί το μακελειό. Καταλήξαμε να δίνουμε μάχη ένας με δύο στην αυλή. Σε πρώτη φάση με ξάπλωσαν στα χόρτα που ευτυχώς δεν είχαν λάσπες. Η αντεπίθεση όμως ήταν θεαλλώδης και κατέληξε σε ξάπλωμα του Νίκου μέσα στις λάσπες. Εδώ που τα λέμε με παίρνει στα χέρια αλλά είμαι νευρόσπαστο. Αφού ηρεμήσαμε, σειρά είχε ο μάγειρας. Νέο άρπαγμα αλλά φραστικό. Καταλήξαμε αγκαλιασμένοι στην κουζίνα μαζί με το Θύμιο, χτυπήσαμε 10 μπουκάλια ρετσίνα”.

Καμιά φορά έμπαινε και όλο το φυλάκιο στο κόλπο και γινόταν το έλα να δεις: “Δεν έφταναν οι μύγες, ήρθε και ο Αντρέας με βουτάει, μου δένει το πόδι με αλυσίδα και νάσου ο Νίκος. Το κράνος γεμάτο νερό και αρχίζει να με περιχύνει σαν να έβαζε τη μπεσαμέλ στα παπουτσάκια. Δεν κινήθηκα για να γλυτώσω το κρεβάτι μου από το μουσικίδι. Και αρχίζει το μεσημεριανό σώου υπό τους ήχους τσιφτετελιού του στυλ “σήκω χόρευσε κουκλί μου”. Αφού ήμουν ολόπατος νερό παίρνω την κουβέρτα, τυλίγομαι και βγαίνω. Που να κάνει ντου. Πλησιάζω και αιφνιδίως του τραβάω ένα καπάκωμα, μαζί με το σώβρακο. Μετά από λίγο και όπως τους πολέμαγα, με βουτάνε εμένα από το δεξί πόδι και αυτόν από το δεξί χέρι και μας δένουν με αλυσίδες. Είδαμε και πάθαμε μέχρι να μας λύσουν. Ευτυχώς δηλαδή που φάνηκε ένα Στάγιερ και φοβήθηκαν. Δεν πρόλαβα να λυθώ, νέο μπουγέλωμα. Βγάζω σώβρακο και σλιπ και κυκλοφορώ ως σύγχρονος Αδάμ. Το κακό ήταν ότι δεν βρήκαμε τη μηχανή να αναθανατίσουμε σκηνές απαράμιλλου γέλωτος, καθώς σου ερχότανε νερό από όπου μπορείς να φανταστείς, ακόμη και από τα κεραμίδια. Και όλα αυτά... μετά μουσικής”.

Οινόπνευμα και... πνεύμα

Οινόπνευμα και... πνεύμα, η κατανάλωση και η εξάσκηση δεν περιορίζονταν στις εξόδους

στο χωριό. Στο καφενείο, στου κυρ Κώστα την ταβέρνα, του Ηλία το ουζερί αφήναμε ώρες και ώρες πίνοντας... ό, τι κυκλοφορούσε με τη συνοδεία μεζέ, συνήθως από γουλιανό ή σαζάνι. Στα ρέστα μας τη βγάζαμε με ψιλοπράγματα. Αλλά καμιά φορά είχαμε και... τυχερά σαν το αυγοτάραχο που μας κέρασε ο Ηλίας στο ουζερί. Αλλά και στο φυλάκιο... είχαμε κάβα. Συνήθως τη βγάζαμε εντός και εκτός του μαγειρείου με το Θύμιο και το μάγερα ή όλοι μαζί στο θάλαμο που γινόταν το έλα να δεις. Μια μέρα μας είχα φιλέψει οι ντόπιοι ντομάτες και αγγούρια. Είχαμε μείνει μέσα, παρκάραμε έξω από το μαγειρείο, αρχίσαμε να τα πίνουμε και ο Θύμιος φτιάχνει μια ξεγερεμένη σαλάτα στη μικρή χύτρα. Της ρίχνει λάδι και ρίγανη και φέρνει το ξύδι για να την κάνουμε πιο δυνατή στη γεύση. Μας την έκατσε όμως ο μάγερας με τις ευρεσιτεχνίες του. Στο πλαστικό μπουκάλι με το ξύδι είχε βάλει... πετρέλαιο για να ψεκάζει τα ξύλα και να παίρνουν φωτιά. Το μυρίσαμε όταν... περιχύθηκε η σαλάτα και μείναμε... με την όρεξη.

Την παραμονή της Αγίας Παρασκευής οργανώσαμε το δικό μας πανηγύρι που κατέληξε

σε φιλοσοφικές αναζητήσεις μέχρι πρωΐας: "Αρχισαν οι προετοιμασίες για το δικό μας πανηγύρι. Κατ' αρχήν κάναμε την τηλεόραση... καλοκαιρινή. Τη βγάλαμε το παράθυρο. Κάναμε μεζέδες με κορνεμπίφ και αγγούρι. Ηρθαν τα ποτά και στρωθήκαμε. Η τηλεόραση είχε τις "θαλασσιές τις χάντρες" και μόλις τελείωσε μπήκε σε ενέργεια το κασετόφωνο. Σε λίγο ήρθαν και οι άλλοι από το πανηγύρι. Ο Αντρέας "φουρκισμένος" γιατί έπαιζαν το "μελαχροινάκι". Και άρχισε μια μάχη για αίτια και θεραπείες που κράτησε ώρες και επεκτάθηκε σε άλλα ζητήματα όπως γάμος, παιδιά. Αντιλήψεις για εσωτερική αναγκαιότητα και ορθολογισμό. Απόψεις αλληλοσυγκρουόμενες. Η έκτρωση και οι απόψεις μας. Βρόνταγα τα χέρια και φώναζα "ε βρε να' χα ένα μπόμπιρα". Βγήκαν ορισμένα συμπεράσματα, αλλά ολίγον πριν ο αλέκτωρ λαλήσει είχα ένα κεφάλι 50 οκάδες. Για να γυρίσω από τη μια μεριά στην άλλη έκανα 10 λεπτά".

Συνύπαρξη με το "μηχανικό"

Κατά πως είχε καλοκαιριάσει για τα καλά, ο στρατός ήταν... στους δρόμους. Μια βδομάδα

Στάση
σιδηροδρομικό
σταθμό
στα Λαγυνά

και κάτι σκοινάκια το τάγμα στο Δέλτα του Εβρου, αισθανόμασταν ευτυχείς όταν τους βλέπαμε να περνούν πηγαίνοντας για... αφαίμαξη από τα κουνούπια. Σκηνάκια και προσκόλληση στο φυλάκιο το μηχανικό. Ταλαίπωροι, οδοιπορούντες και νηστικοί στο φυλάκιο στρατιώτες των τεθωρακισμένων που έκανα άσκηση κάπου εκεί κοντά. Η συγκατοίκηση με το μηχανικό ήταν προβληματική, υπήρχε ένας εκνευρισμός που ένα βράδυ κατέληξε σε σύρραξη: “Κάποια ώρα αποφάσισα να κοιμηθώ. Μπαίνει ο Λευτέρης, μια κλωτσιά στο κρεβάτι, τα πρώτα καντήλια. Χτυπάει το τηλέφωνο για τον Τομ, τον καλούσαν τα κορίτσια από το χωριό. Μπαίνει ο μάγειρας στο κασετόφωνο (στη διαπασών) το “ρε μάγκα το παράκανες στην γκόμενά μου μην ξανακολάς” (κατά τα άλλα συμπαθητικό τραγούδι του Χιώτη). Μέχρι εκεί δεν είχα σπκωθεί. Ελα όμως που σε λίγο έγινε το “κλου” της βραδιάς. Μπαίνει ένας του μηχανικού, κάτι λέει, αρπάζεται ο Παναγιώτης, σπκώνομαι να πρεμήσω τα πνεύματα, ο Αντρέας σε έξαλλη κατάσταση, κίνδυνος γενικής σύρραξης, σπκώνεται ο Λευτέρης και καταφέρνουμε να πρεμήσουμε. Σ’ όλο αυτό το χαμό ο Σώτος ατάραχος με το λευκό (εκ γάμου προερχόμενο) γαρύφαλλο που του έστειλε η “αγάπη” του στα χέρια (μάλλον τον δουλεύει κανονικά).

Υπήρχαν όμως και καλά παιδιά στη μονάδα του μηχανικού, γίναμε φίλοι με το Μήτσο που τον παρηγορούσα στις εξόδους καθώς η αρραβωνιαστικιά του είχε εξωμήτρια κύηση και επρόκειτο να κάνει εγχείρηση. Και ένα βράδυ το γλεντίσαμε μαζί με το... μπουζουκτοή της ομάδας, με τις απαραίτητες... παρηγορίες καθώς έπιανε ο καϋμός τους μικρότερους: “Νυχτερινή έφοδος από το λοχαγό και από την ώρα που έφυγε έγινε της επί χρήμασι εκδιδομένης γυναικός το σιδηρούν κιγκλίδωμα (κοινώς της πιπίτσας). Κάποιος από τους προσκολλόμενους είχε μπουζούκι. Πρώτος σκυλάς που ήξερε όμως αρκετά ρεμπέτικα και άλλα τραγούδια. Ημουν και σκοπός 1-3 οπότε δεν είχα και ενδοιασμούς για το αν θα μείνω ή όχι. Κάποια ακαθόριστη ώρα πήγαμε για ύπνο, ντουφέκι όλοι. Ο Μανώλης σ’ ένα ξέφρενο μεθύσι ξέρασε

όλη τη ζωή του και τρόμαξα να τον καλμάρω μέσα στη βροχή. Ήταν ξεκούμπωτος και καταϊδρωμένος, έριχνε για δύο ώρες παπάδες. Αυτός εκεί, έχοντας μπλέξει αγάπη, έρωτα, πατέρα, ιδανικά, προδοσία. Χύνοντας δάκρυα στο μουσκεμένο από τη βροχή πρόσωπο. Τελικά τα κατάφερα με τη βοήθεια του Παντελή”.

Οι σούρες, οι πλάκες και οι άδειες

Οι σούρες είχαν και τις πλάκες τους που κατέληγαν σε... διάλυση της εννόμου τάξεως στο φυλάκιο:

“Χθες βράδυ γύρισαν σουρωμένοι όλοι οι εξοδούχοι. Ήταν όλοι τάβλα. Ο Θύμιος πήρε μπύρες αλλά στη σούρα που είχε δεν είδε ότι στη σακούλα που σήκωσε υπήρχαν άδεια μπουκάλια και έγινε φουρνέλο μόλις τις άνοιξε. Του κόλλησα χωρίς να υπολογίσω τις αντιδράσεις του φωνάζοντας “αυτό δεν ξανάγινε!”. Αγρίεψε και την πλήρωσαν οι... καρέκλες. Ο μάγειρας γκάριζε “Ριτσάκι, Πηνελοπάκι” και όλοι μαζί διέλυσαν τα καρπούζια και εκτόξευαν κομμάτια ο ένας στον άλλον”. Στο μάγερα παρακόλαγα με τα... αισθηματικά του και έκανε αντίποινα. Πήγαινε για ύπνο και έδινε εντολή να μην μου σερβίρουν. Οπότε έκανε καταδρομή για το δίσκο μου και σε αντιπερισπασμό του βούταγα τις πατάτες όταν τηγάνιζε.

Πάντως στις νηστείες τις βγάζαμε με κονσέρβες και του Σωτήρος επηρέθη το έθιμο: “Το μεσημέρι είχε φακές λόγω νηστείας. Ρε σεις λέω δεν πρέπει να παρεκκλίνουμε από το έθιμο. Πρέπει να φάμε ψάρι. Οπότε ο Αντρέας ανέλαβε τα τεχνικά θέματα της διατήρησης του εθίμου. Γυρνώντας πετάχτηκε μέχρι το μπακάλικο και πήρε για τον καθένα από μια μεγάλη Sokra ψάρι και ντολμαδάκια γιαλαντζί”.

Οι άδειες ήταν ένα ευχάριστο διάλειμμα στη στρατιωτική ζωή και οι επιστρέφοντες γύριζαν με τα δώρα τους: Ακανέδες Σερρών ο Θωμάς, χαλβά Τρικάλων ο Θύμιος. Ο οποίος όταν γύρισε στάθηκε και παρατηρούσε με περιέργεια το θάλαμο καθώς προσπαθούσε να με γνωρίσει με... ξυρισμένο το μουστάκι. Οσοι περίμεναν να φύγουν έκαναν σχέδια όπως ο Λευτέρης

που θα πήγαινε σε νησί με τη Σύνθια. Εμένα μούπεφτε μια 48ωρη αλλά την έφαγαν τα... σκοινιάκια του γειτονικού 642 και τη μετέτρεψαν σε πρόσθεση αγγαρεία λόγω έλλειψης φαντάρων στο τάγμα. Και λίγο καιρό πριν φύγω από το Λαγυνά έγιναν ιστορίες καθώς άλλοι έφυγαν με δεκαήμερη αλλά στο δρόμο έγινε... εικοσαήμερη. Και έτσι οι άλλοι έμειναν μπουκάλα: "Είχα ξυπνήσει με κέφι και είχα πιεί και δυό ποτήρια γάλα με κακάο. Παρ' όλα αυτά κάτι δεν πήγαινε καλά. Ενα προαίσθημα που έγινε βεβαιότητα μόλις αντίκρουσα τα μούτρα του Αντρέα, όταν ήρθε να με αλλάξει στο περίπολο. Αύριο θα έφευγε με άδεια. Είχε αγοράσει και ένα μπουκάλι κόκκινο κρασί τούρκικο για τη γιαγιά που είναι μικρασιάτισσα. Του είχε σπάσει τα νεύρα η ιστορία με τις άδειες παρ' ότι προλαβαίνει αυτός να πάρει μια βδομάδα". Τελικά μάθαμε πως ούτε αυτός δεν θα έπαιρνε άδεια, αλλά δεν είμαι βέβαιος για το τι ακριβώς έγινε καθώς τις ημέρες που συνέβαιναν αυτά πήρα μετάθεση.

Θάλαμος... πλουραλιστικός

Πέρα από το χαβαλέ και την παρέα του μεζέ και του οινοπνεύματος. Ο καθένας καταλαβαίνει τι μπορούσε να συμβαίνει σε ένα θάλαμο όπου στρατωνίζονταν 20-30 άτομα με τις πιο διαφορετικές αντιλήψεις και πολιτισμικές καταβολές. Ισάριθμα τρανζίστορ και κάμποσα κασετόφωνα μπορούσαν να παίζουν ταυτόχρονα τα πιο διαφορετικά πράγματα. Τα ρεμπέτικα που είχε ηχογραφήσει ο Αντρέας από το τρίτο πρόγραμμα, έντεχνο από το δεύτερο, σκυλάδικα από πειρατές και κασέτες, μέχρι και... ηχητική τσόντα διέθετε η... αισθητική γκάμα του θαλάμου. Οι συζητήσεις από το τραγούδι και τη λογοτεχνία, μέχρι τον κινηματογράφο και την... ψυχολογία ανάλογα με την παρέα και τα ενδιαφέροντα ή τα γεγονότα που συνέβαιναν.

Μέσα σε όλα αυτά υπήρχε και ο χρόνος περισυλλογής, όταν ηρεμούσε ο θάλαμος ή ξεκλέβαμε πουσάκια παράμερα. Διάβασμα κατά κανόνα λογοτεχνίας αλλά και βιβλία με ειδικά ενδιαφέροντα που έφερναν αδειούχοι και εξοδούχοι. Και κάπου εκεί έπαιρνα το μολύβι για

να γράψω ημερολόγιο, γράμματα, πεζές σκέψεις και πρόχειρα ποιήματα. Ήταν μια διέξοδος η εξάσκηση της σκέψης και δεν είχε να κάνει μόνον με αγάπες και έρωτες, προσφιλή θέματα για τους φαντάρους.

«Μπιφ» ο κομμουνιστοφάγος

Οι συζητήσεις με τους ντόπιους πολλές φορές αποτελούσαν και ερέθισμα για κάποιες σκέψεις πιο πολιτικές. Γραφική φιγούρα ο "Μπιφ": Παντελόνη ντρίλινο στυλ τραπεζομάντηλο, ανασκωμένο λίγο στα μπατζάκια, πουκάμισο με γραμμές, παπούτσια γαλοτσέ καλοκαιρινά, τραγιάσκα θεοβρωμισμένη και καταξεσκισμένη, αζύριστος, μουστάκι. Εμφάνιση μεξικάνου χεσμένου στην τεκίλα, τεμπέλης και τρακαδόρος. Συνήθως τον βλέπαμε ανάσκελα να ροχαλίζει μέσα στα ξένα καλαμπόκια. Μια μέρα του τελείωσε το πετρέλαιο και βαρέθηκα να πάει στο χωριό να αγοράσει, παράτησε στη μέση το πότισμα και την έπεσε πίσω από κάτι βάτα για ύπνο. Όταν τον συναντούσαμε ρωτούσε "υπάρχει κανένα μπιφ;", ενώ συνήθως του είχαν... βραχεί τα τσιγάρα. Κομμουνιστοφάγος, έλεγε ιστορίες από τον εμφύλιο και ότι είχε φθάσει στη Μάνη για να εξοντώσει "εχθρούς" είχε όνειρο να κάνει γαμπρό... λοχία. Οι δικοί μας συνήθως έκρυσαν τα διακριτικά για να αποφύγουν τέτοιες συζητήσεις.

Με δυσκολία και με τη βοήθεια μεγενθυντικού φακού (έγραφα κάτι ψείρες απίστευτες), κατάφερα να ανασυνθέσω ένα μέρος του σχετικού... στικουργήματος:

Τον είχαμε βαφτίσει Μπιφ για τη μεγάλη του αδυναμία στις στρατιωτικές κονσέρβες που έτρωγε με βουλιμία

Τραυματική λαιμαργία που απόκτησε στον πόλεμο όταν θεονήστικος σκαρφάλωνε στα βουνά

Σαράντα χρόνια από τότε συνέχιζε να περπατάει ξυπόλυτος,

γιαυτόν η πατρίδα
έγινε συνώνυμο με την ξυπολοισιά

Όταν κάποτε βρέθηκαν κάποιοι
πούθελαν με το ζόρι
να του φορέσουν παπούτσια,
πήρε τα βουνά και τους κυνήγησε

Ήταν στον καιρό της ανταρσίας
όπως τόλεγε κορδωμένος,
τότε πούφτασε στη Μάνη
κυνηγώντας φαντάσματα

Κι έψαχναν να βρουν κάποιον
σ' ένα χωριό μέσα στα λιόδεντρα,
κάποιον από κείνους πούθελαν
με το ζόρι να τον ποδέσουν

Κεφαλοκυνηγός της “ελευθερίας”
και τώρα ξαπλωμένος στα τριφύλια
απολάμβανε τη σκιά
παρέα με τις αναϊμικές γελάδες

Έκανε τράκα στους φαντάρους
τα λιγοστά τσιγάρα
προφασισμένος ότι τάβρεξε
καθώς πότιζε στον κάμπο

Σκέψεις αντιπολεμικές

Πολλές οι συζητήσεις με τους ανθρώπους του κάμπου για την καλλιέργεια και τη ζωή, διαφορετικός ο τρόπος που αντιμετώπιζαν πολλές φορές τους γείτονες. Μια μέρα ένας ηλικιωμένος που πάλευε με τα καλαμπόκια του, όταν του άνοιξα τη συζήτηση στο περίπολο για τις σχέσεις με την Τουρκία μου είπε αφοπλιστικά: Εσείς εκεί κάτω είσατε μακριά και μπορεί να λέτε ό, τι θέλετε, όμως αν γίνει κάτι εμείς θα την πληρώσουμε.

Και με κάτι τέτοιες συζητήσεις... άνοιγε η όρεξη για αντιμιλιταριστικές σκέψεις:

Τα χειμερινά γυμνάσια άρχισαν στον αυλόγυρο των αισθήσεων που πάγωσαν στο θόρυβο των ερπυστριών των θωρακισμένων αναμνήσεων

Μπροστά πήγαιναν τα τανκς
και πίσω τους τα ξωτικά,
ο μεταλλικός θόρυβος τσάκιζε
τα κουρασμένα νεύρα

Σέρνονταν στη σπαρμένη γη
που δεν πρόλαβε να σκάσει φύτρο
κλώνονταν βαθιά στη μήτρα της
σαν τη βελόνα της παστρικής

Εξαμβλωματική επέμβαση
που σκότωνε και κομματίαζε
τη ζωή που πάσχιζε ν' ανθίσει
στην πλαγιά με το κοκκινόχωμα

Τα γόνατα λυγούσαν στο γνωστό θόρυβο
όπως εκείνο το Νοέμβρη
που οι ερπύστιες ξερίζωναν
το σπόρο της άνοιξης από τη μήτρα της πα-
τρίδας

Ούρλιαξε και έπεσε κατάχαμα
φιλώντας με μανία τα μάτια
που πετάγονταν έξω από τη μαχαιριά,
ύστερα λιποθύμησε

Ξύπνησε στο λευκό δωμάτιο
με τη μυρουδιά του ιωδίου
μούσκεμα στον ιδρώτα
με το πρόσωπο κωμένο στα σεντόνια

Είδε το μονόγραμμα
στην άκρη του λευκού σάβανου
με παχιά μαύρα γράμματα
όπως στα συλλυπητήρια φάκελλα
U. S. ARMY

Αρπαξε με μανία το μαξιλάρι
και άρχισε νατο ξεσκίζει
ψάχνοντας την αλήθεια
για το μονόγραμμα του θανάτου

Γούρλωσε τα μάτια σαν τόδε
έπεσε ανάσκελα στο κρεβάτι
μουρμουρίζοντας λόγια ακατάληπτα
βγάζοντας κραυγές άναρθρες

Κολόψαρα, ένα-δύο, τρελλό
U. S. ARMY

Το χέρι του νοσοκόμου άνοιξε
βίαια το στόμα και του έχωσε
μια κούφτα από μικρά χάπια
του εργασθηριακού μορφέα

Ναρκώθηκε με τα μάτια ορθάνοιχτα
καρφωμένα στο φως που κρεμόταν,
χειρουργείο, έγχειριση εγκεφάλου,
δύο χέρια τούκλεισαν τα μάτια

Τινάχτηκε αρπάζοντας το νυστέρι
ουρλιάζοντας no passaran,
ήταν ο Αντρέας, παραλίγο να τον καρφώσει
με την ξιφολόγχη που κράταγε στα χέρια

Η απεργία πείνας των ιρλανδών

Αλλά και τα μεγάλα γεγονότα είχαν τη θέση τους στο ημερολόγιο. Μήνες ολόκληρους συγκινούσε και συγκλόνιζε η ιστορία της μεγάλης απεργίας πείνας των μελών του IRA στις φυλακές. Στις 5 Μαΐου ξεψύχησε ο 27χρονος βουλευτής Μπόμπι Σαντς μετά από 66 ημέρες απεργία στις φυλακές Μείζ κοντά στο Μπέλφαστ. Συνολικά 10 άτομα πέθαναν στη διάρκεια της

απεργίας ζητώντας να αναγνωριστούν ως πολιτικοί κρατούμενοι και διεκδικώντας ορισμένα αιτήματα. Όπως το δικαίωμα να φορούν τα δικά τους ρούχα η απαλλαγή τους από καταναγκαστικές εργασίες, η απρόσκοπτη επικοινωνία ανάμεσα στους φυλακισμένους, το δικαίωμα να δέχονται επισκέψεις, δέματα και γράμματα από μια φορά την εβδομάδα. Ορισμένα από τα οποία έκανε δεκτά η αγγλική κυβέρνηση κάτω από τη διεθνή κατακραυγή τον Οκτώβριο του 1981. Το καλοκαίρι και την ίδια εποχή με τους πριγκιπικούς γάμους, πέθανε ο απεργός πείνας Κέβιν Λιντς.

Το πρώτο σχεδιάσμα στο ημερολόγιο:

“Το πριγκιπικό ζεύγος στάθηκε για λίγο στο κατάστρωμα του Μπριτάνια. Ο Κάρολος με το δεξί του χέρι χαιρετούσε το συγκεντρωμένο πλήθος, ενώ με το αριστερό έπιανε τη μέση της συζύγου του. Η Νταϊάνα πανευτυχής έσφιγγε τη μέση του Κάρολου”

“Πέθανε χθες ο αντάρτης του IRA Κέβιν Λίντς μετά από 45μέρες απεργίας πείνας στις φυλακές του Μπέλφαστ. Τιμητικό απόσπασμα από άντρες του IRA συνόδευε το φέρετρο του 27χρονου βορειοϊρλανδού. Ανακοινώθηκε ότι ο 25χρονος [...] που έχει καταδικαστεί σε πολυετή φυλάκιση για επίθεση εναντίον βρε-

Με το
Στέφανο και
το Λευτέρη στους
Καπατοάδες

τανών στρατιωτών, άρχισε απεργία πείνας στη θέση του Κέβιν Ληντς"

Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση – Ακούσατε σύντομο δελτίο ειδήσεων.

Και ένα άλλο σχεδίασμα:

Το αίμα πάγωσε στις φλέβες. Οι άντρες της στρατιωτικής περιπόλου βουβάθηκαν και στάθηκαν ακίνητοι.

Σύντομο δελτίο ειδήσεων

"Το πριγκηπικό ζεύγος..."

"Πέθανε χθες..."

"Το πριγκηπικό ζεύγος..."

"Πέθανε χθες..."

"Το πριγκηπικό ζεύγος..."

"Πέθανε χθες..."

Ο αντίλαλος των ειδήσεων ξεμάκραινε συνεχώς στα αυτιά τους. Κοιτάχτηκαν και είπαν πολλά με τα μάτια. Πήραν τα όπλα υπό μάλης. Το βήμα έγινε αργό και πένθιμο. Εκαναν λίγα μέτρα. Γύρισαν αντικρυστά. Σήκωσαν τα όπλα. Γέμισαν. Τράβηξαν το κλείστρο. Τιμητική ομοβροντία.

Συνέχισαν τραγουδώντας...

Ήταν 18 Νοέμβρη

πέρα στο Μακρουνό μπροστά

φτάσαν τακτικοί χακένιοι

με τα μεταγωγικά.

Τα παιδιά τούς καρτερούσαν

του στρατού λαϊκού

και με τις χειροβομβίδες

τούς εκάναν τ' αλατιού.

Από την ποίηση στη... χημεία

Κάποτε εγκατέλειπα την ποίηση για τη... χημεία. Μπορεί να είχα αποφασίσει ότι το μέλλον μου είναι... δημοσιογράφος αλλά η χημεία με συγκινούσε ακόμη: "Εμείς οι χημικοί ξέρουμε ότι η επιστήμη μας έχει ομορφιά, γιατί θέλει φαντασία και έμπνευση, σαν την ποίηση. Και ασφαλώς δεν βλέπουμε τον Παρθενώνα σαν ανθρακικό αοβέστιο". Κάπως έτσι τα έλεγε ο

Καθηγητής Χίλντεμπραντ το 1965. Και δεν έχω κανένα λόγο να διαφωνήσω μαζί του. Έτσι λοιπόν αποφάσισα να παρατήσω την ποίηση των αμπελιών κι των αστέρων και να ασχοληθώ με τη μορφή ποίησης που λέγεται χημεία. Για να επιδοθεί κανείς όμως ποιητικά σε κάτι, υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις. Και πρώτα απ' όλα η γνώση. Η καλή γνώση του αντικειμένου.

Ακολουθεί η νόση που είναι η ανώτερη λειτουργική μορφή της γνώσης. Η κατάκτηση αλλά και η αφομοίωση. Ωστε να είναι δυνατή η ανάπλαση των παραστάσεων και των συμβόλων. Με τρόπο που να δημιουργεί ή και να μεγαλώνει την αγάπη για τη χημεία. Στη θέση του τυφλοσούρτη των αντιδράσεων θα πρέπει να μπει η μεγαλειώδης εσωτερική δομή της ύλης. Στη θέση της απομνημόνευσης να αρχίσει το χτίσιμο της γνώσης και της κατανόησης όλων εκείνων που στον κόσμο φαίνονται κινέζικα και προκαλούν αλλεργία. Σαν καθηγητής θα ήθελα να μπορώ να φιλοξενήσω τους μαθητές και τις μαθήτριάς μου στον φανταστικό κόσμο της πιθανότητας του Σρέτινγκερ. Που είναι και η νεότερη αντίληψη για τη δομή του ατόμου και την κίνηση του ηλεκτρονίου. Και πάνω σ' αυτήν χτίζεται ο μαγικός κόσμος των φανταστικών ενώσεων που ο επιστήμονας επινοεί και προβλέπει χωρίς απαραίτητα να έχει διαπιστώσει την ύπαρξή τους. Εκεί βρίσκεται και η ποίηση που περικλείνει την έμπνευση και τη φαντασία. Όλα αυτά βέβαια εξωτερικά ανήκουν στη σφαίρα της "καθαρής" (αν είναι δόκιμος ο όρος) χημεία του χαρτιού και του μολυβιού. Τίποτε όμως δεν γίνεται για να μείνει στα χαρτιά. Και πραγματοποιείται αγώνας δρόμου μέχρις ότου οι κατάκτηση της "καθαρής" χημείας να βρει εφαρμογή στο πεδίο της "εφαρμοσμένης". Εκεί που το φανταστικό γίνεται νοητό, αλλά και αντιληπτό από εκείνους που είναι δέκτες των εφαρμογών της".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: **«ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ» ΚΑΙ ΛΥΚΟΦΗ**

Σε όλη αυτή τη διαδρομή το πολιτικό ζήτημα υπόβασκε και ερχόταν στην επιφάνεια περιστασιακά. Κάποιοι αξιωματικοί “την έπεφταν” προσπαθώντας να προκαλέσουν αλλά... έβρισκαν τοίχο. Πήγαινα τη συζήτηση μέχρι εκεί που θεωρούσα πως με έπαιρνε και ήμουν προσεκτικός στις απαντήσεις.

Κάπου στα τέλη Ιουλίου με φώναξαν στο 1ο Γραφείο για... υπόθεσή μου. Πήρα το λεωφορείο της γραμμής και πήγα στο Σουφλί, όπου μου επιδόθηκε ένα κλητήριο για δίκη στις 4 Νοεμβρίου. Μάλλον ήταν και η ιστορία που με “κυνηγούσε” στο στρατό, καθώς η ειδοποίηση να παρουσιαστώ στον ανακριτή μου είχε έρθει στη Θήβα αλλά ήταν η εποχή των σεισμών και άδεια... δεν υπήρχε. Η κατηγορία ήταν “συκοφαντική δυσφήμιση δια του Τύπου”. Μια περίεργη ιστορία καθώς ναι μεν έστελνα ανταποκρίσεις στο “ΡΙζοσπάστη” αλλά με “κομματική χρέωση” και χωρίς να υπογράφω. Με είχαν πληροφορήσει ότι στον Πήδασο κάποιος τραμπούκιζε σε βάρος κομμουνιστών, το έστειλα, το διάβασε ο επονομαζόμενος ως δράστης και υπέβαλε μήνυση. Πως έφτασαν σε μένα δεν κατάλαβα, ούτε και έδωσα σημασία ως... άμαθος στα δικαστικά κόλπα. Εφθασε όμως σε μένα το κλητήριο για τη δίκη, το δίπλωσα και το πήρα μαζί μου... φυλαχτό για να μην το ξεχάσω. Μετά από δυό μέρες κατέφθασε ο αντικαταστάτης του λοχαγού που έφευγε με άδεια και όπως το περίμενα μου κόλλησε για την ιστορία με τη δίκη. Ήταν στο 1ο Γραφείο όταν πήγα να πάρω το κλητήριο. Απάντηση δεόντως αλλά για 15 ημέρες κάθε τρεις και λίγο είχα... κρούσεις.

Τελειώνει ο Αύγουστος όταν ένα πρωί ήρθε ο λοχαγός και με φώναξε. Όπως μου είχε, αν έφευγε από το λόχο και ερχόταν άλλος θα με έστελνε στα πυρομαχικά. Ο λόγος ήταν απλός, το χειμώνα οι υπηρεσίες στο φυλάκιο ήταν

δύσκολες. Βροχή, χιόνι και πήγαινε-έλα στο ποτάμι ημέρα, νύχτα και με όποιον καιρό. Όπως μου είχε χαρακτηριστικά “θα λείει η γυναίκα σου ότι σε ταλαιπώρησα εδώ στον Εβρο”. Εχω γράψει και ενωρίτερα ότι ήταν μια ιδιαίτερη περίπτωση, έδειχνε συμπάθεια και εμπιστευόταν τους μεγαλύτερους σε ηλικία γνωρίζοντας ότι κατά κανόνα ήταν πολιτικά με το ΚΚΕ. Ο Θύμιος ήταν ΚΨΜιτζής, το Λευτέρη τον έστειλε μάγειρα στο “58” που δεν είχε ακόμη παραδοθεί κτηριακά, ο Παντελής ήταν στις αγγαρείες, μέχρι το μοναστήρι της Δαδιάς είχε πάει να βάψει. Δεν το είχαμε συζητήσει τότε, μετά από χρόνια όμως ανασυνθέτοντας τις κινήσεις καταλήγω στο συμπέρασμα πως κάποιους ήθελε να μας προστατέψει όσο περνούσε από το χέρι του. Το φυλάκιο των πυρομαχικών ήταν μισή ώρα από τη γειτονική Λυκόφη, 3 το πολύ 4 φαντάρτοι και εφοδιασμός από το 642 Τάγμα Πεζικού (Λόχος Υποψηφίων Βαθμοφόρων).

Η περιγραφή στις 7 Σεπτεμβρίου: “Σήμερα είχα μια ακόμη αλλαγή. Νέος τόπος, όχι μακριά από τον προηγούμενο, ο έκτος στην εντεκάμηνη μέχρι τώρα θητεία μου. Τρίπολη, Θήβα, Παπαδιά, Σουφλί. Λαγυνά και τώρα Λυκόφη. Καινούργιες εμπειρίες και φίλοι. Σε κάθε αλλαγή υπολογίζουμε στο καλύτερο ή τουλάχιστον σε νέα πλεονεκτήματα. Το σημερινό καινούργιο παρουσιάζει το σαφέστατο πλεονέκτημα του χρόνου. Που συνοδεύεται όμως από τις δυσκολίες της μοναξιάς. Και είναι η μοναξιά διάφορη από τις προηγούμενες. Κάτι σαν να αποσύρεσαι στην ερημιά. Τόπος για περισυλλογή, ανακατάταξη των σκέψεων, ίσως και δημιουργία. Αν δεν αποφασίσεις να κατέβεις στο χωριό, δεν βλέπεις άλλους ανθρώπους. Δεν έχει ανθρώπινο διάβα και λαλιά, παρά μονάχα τη δική του, των άλλων συναδέλφων και των πουλιών. Που και που το τηλέφωνο θα χτυπήσει για να ακουστεί κάποια “χάλκινη” φωνή στην άλλη άκρη της γραμμής. Το φυλάκιο είναι

μέσα σ' ένα γήινο γεωλογικό σχηματισμό που μοιάζει με ομαλή χαράδρα. Γύρω-γύρω υπάρχουν πεύκα. Και καθώς σήμερα φυσάει, μουρμουρίζουν μ' εκείνο το γνωστό σφυριχτό ήχο, σαν τρένο που μακραίνει από το σταθμό και δεν μπορείς να το φτάσεις. Όλη και όλη η εγκατάσταση είναι ένας μικρός θάλαμος, όχι μεγαλύτερος από το υπνοδωμάτιο που είχα στο σπίτι. Φως μόνον φυσικό. Οσο έχει μέρα μπορείς να διαβάσεις ή να γράψεις. Όταν όμως το σκοτάδι τυλίγει στο σκούρο πέπλο του τη γη, παρακαλās τα λίγα αστέρι να σου φέξουν. Ακόμη και το νερό δεν φτάνει ίσαμε τα δω. Η υδροφόρα και η... βροχή είναι πηγές του”.

Ζωή στο... πουθενά

Αφού δεν είχαμε φως και νερό, που να έχουμε φαγητό; Ποδαρόδρομο μεσημέρι – βράδυ και εκ περιτροπής στο 642 από όπου και προμηθευόμασταν φαγητό, οι μάγειρες έβαζαν και καμιά μερίδα παραπάνω γιατί αν σε έκοβε η πείνα δεν υπήρχε τίποτα φαγώσιμο στην ερημιά. Ηρθε λοιπόν και η σειρά μου οπότε βρήκα την ευκαιρία να περιγράψω τον τρόπο μετακίνησης του φαγητού: “Στο φυλάκιο είχαμε μείνει ο σκοπός και γω. Ρίξαμε ένα ματς-τάβλι υπαίθριο

και μάζεψα τα τενεκαδάκια για να πάω να φέρω φαγητό από το 642. Είχε τας κεμπάπ, πατάτες τσιγαριτές, αχλάδι και σαλάτα. Το τενεκαδάκι που φέρνουμε το φαγητό αξίζει την περιγραφή. Είναι ακριβώς το ίδιο με αυτό που η μητέρα μου βάζει τα... σκουπιδάκια της κουζίνας. Μόνο που είναι ροζ χρώματος αντί γαλάζιο. Για να μπορεί αν μεταφέρεται το έχουμε τρυπήσει στις άκρες και του έχουμε περάσει ένα καλώδιο. Μόλις πάω να το σηκώσω, κάνει μπραφ και σπάζει το καλώδιο! Αναγκάστηκα να κουβαλήσω χωρίς σταματημό, μια σακούλα με τρεις φραντζόλες, σαλάτα και πέντε αχλάδια κρεμασμένα σε δύο δάχτυλα, ενώ κράταγα με τις παλάμες το τενεκαδάκι γεμάτο πέντε μερίδες, το οποίο μάδαγε ενώ ταυτόχρονα έτρεχε. Κυριολεκτικά πιάστηκα και αναγκαστικά πλέον έφαγα... δύο μερίδες γιατί οι δύο έλειπαν.. Και όταν γράφω αναγκαστικά εννοώ ότι με έκοψε η πείνα από την κουραστική διαδρομή και δεν άφησα τίποτε μπροστά μου”.

Τώρα θα μου πείτε... τάβλι στη σκοπιά; Η υπηρεσία στο φυλάκιο ήταν μια πολύωρη σκοπιά την ημέρα και ένα δίωρο τη νύχτα, άντε και καμιά αγγαρεία στο φυλάκιο ή το 642. Και τι σκοπιά δηλαδή, ένα τοιμεντένιο κουτί κάπου

«Πυρομαχικά»,
ανάμεσα στο κοπάδι
που έκοβε βόλτες
στο φυλάκιο,
με φόντο
τη... μπουγάδα

15 μέτρα από τη στρατιωτική ξελότζα που έπρεπε τυπικά κάποιος να βρίσκεται εκεί. Την ημέρα με καλοκαιρία... όλοι έξω ήμασταν και σκοτώναμε την ώρα μας γύρω από το... σκοπό. Το είχαμε και λίγο τσίτα το αυτί μήπως ακουστεί κανένα τζιπ, αν και έπεφταν σύρματα με τη μια όταν από κάπου έφευγε όχημα με αξιωματικό. Με τα πόδια δεν ήταν και τόσο εύκολο να φτάσει κανένας και ούτε υπήρχε λόγος. Σε όλη τη διαδρομή κυκλοφορούσαν τσοπανόσκυλα και μια αγέλη αδέσποτων στον σκουπιδότοπο που ήταν στο ενδιάμεσο. Μετά από τόσα χρόνια, μόνον η άγνοια κινδύνου και το νεαρόν της ηλικίας εξηγούν το... ατρόμητο των βραδινών εξόδων αλλά της μεταφοράς φαγητού.

Πρώτη έξοδος

Λίγες ημέρες αργότερα ήρθε και η πρώτη ανιχνευτική έξοδος, όπου συνάντησα και το Λευτέρη: “Το βράδυ βγήκα στο χωριό για πρώτη φορά. Η διαδρομή είναι απελπιστική. Ο δρόμος κατασβραχοειδής, που και που δε ακούγονται τα τσοπανόσκυλα που ενεδρεύουν. Απ’ ό, τι μου είπαν, αν κάνει και στην πέσουν την έβαψες γιατί είναι 6-7 και ζόρικα. Το χωριό είναι μεγαλύτερο από τα Λαγυνά και διασκορπισμένο. Εδώ πλέον δεν είναι όλα μαζεμένα σ’ ένα δρόμο αλλά σκόρπια σε πολλούς. Η βόλτα είναι πάνω στον εθνικό δρόμο. Εχει τρία ταβερνεϊά, δύο αμιγή καφενεϊά και μια ντισκοτέκ-καφετέρια. Κατ’ αρχήν πήγαμε σ’ ένα καφενέ όπου επιχείρησα και ένα τηλεφώνω αλλά χωρίς επιτυχία. Μετά πήγαμε στο ταβερνεϊό του κυρ Θανάση. Ομελέτες με πατάτες και λουκάνικο και μπύρες. Συνάντησα και το Λευτέρη που είναι μάγειρας στο 58, που και αυτό βγαίνει στη Λυκόφνη.

Ο γυρισμός ήταν το απίθανο. Πλήρης ηρεμία, μισή ώρα ανηφόρα μέσα σε μονοπάτια που άφηναν τα πεύκα, μ’ ένα φεγγάρι ολόγιομο, φανταστικό”.

Σε... οίστρο φυσιολατρικό

Γενικώς βεβαίως το κλίμα ήταν... φυσιολατρικό: “Σε μένα την καλημέρα τη λένε μικρά κοτσούφια που ζύπνισαν και αυτά καθυστερημένα από

τη χθεσινή βροχή. Και η βροχή εδώ είναι άλλο πράγμα. Αρχισε σιγά-σιγά από χθες το μεσημέρι για να συνεχιστεί σχεδόν χωρίς διακοπή μέχρι αργά τη νύχτα. Και όμως είχε μια γαλήνη απόλυτα συνδυασμένη με το περιβάλλον. Μια ηρεμία εξοικείωσης με τη φύση ακόμη και όταν αυτή έχει τα μπουρίνια της. Την απολάμβανα ξαπλωμένος στο κρεβάτι καθώς το Σάββατο είναι ελεύθερο από άλλη απασχόληση πλην σκοπιάς. Και σκοπός ήμουν μέχρι το μεσημέρι. Η γη ανάδινε εκείνη την υπέροχη μυρωδιά, όπως πάντα στα πρωτοβρόχια, ανακατεμένη με τη μυρωδιά του πεύκου και του ρετσινιού που αφθονούν. Και όταν μέσα από κάποια τρύπα του ορίζοντα που ήταν συννεφιασμένος, πρόβαλε φευγαλέα ο ήλιος, τα πεύκα λαμπύριζαν καθώς στις βελόνες τους κρέμονταν μικρά διαμαντάκια που τρεμόπαιζαν και χάνονταν έτσι όπως είχαν ασήμαντα έρθει”.

Επιστροφή στους φίλους

Κανονικά η έξοδος ήταν στη Λυκόφνη, όμως με άδεια του λοχαγού μπορούσαν να βγαίνω και στα Λαγυνά για να συναντήσω τους φίλους που είχα αφήσει πίσω. Είχε μάλιστα δώσει το ελεύθερο να του τηλεφωνώ ακόμη και στο σπίτι αν ήθελα κάτι, ενώ μια ημέρα που ήμουν σκοπός ήρθε με το τζιπ βόλτα για να ρωτήσει πως τα περνάω. Η πρώτη έξοδος στο Λαγυνά από τα πυρομαχικά ήταν του... στρατιωτικού χαβαλέ: “Καθυστερήσαν να φέρουν το φαγητό και έτρεχαν να προλάβω το λεωφορείο για τα Λαγυνά. Εφτασα γύρω στις 4 και τους βρήκα οφ και τάβλα. Αν έβλεπες το Θύμιο και ήξερες πόσο σοβαρός είναι όταν βρίσκεται νορμάλ, θα ξεκαρδιζόσουν στα γέλια. Ασε που είχε κοπεί το νερό για 3-4 ημέρες και ήταν όλοι σαν παπάδες. Κατεβαίνοντας από το χωριό άρχισαν με τον Παντελή να πειράζουν κάτι γελάδες. Οι οποίες και άρχισαν να τρέχουν. Φωνές ο γέρος πάρα πίσω που δεν τις προλάβαινε. Οπότε ο Θύμιος το έπαιξε... τορέρο. Με στάση και στυλ φωνάζει αλτ και το φανταστικό είναι ότι οι γελάδες σταμάτησαν και γύρισαν και τον κοίταζαν. Πιο κάτω αρχίζει να γαυγίζει στα σκυλιά της στροφής και έγινε το σώσε. Σηκώθηκε το χωριό

στο πόδια από τα γαυγίσματα. Καφέ στο καφε-νείο “Ρέμβη” και μετά για φαγητό και πιωτό στο ουζερί-φαγάδικο. Εκεί ήταν και η αποθέωση. Κάθισε μαζί μας και ο ανθυπολοχαγός του μηχανικού, ο οποίος διαθέτει και το Σιρόκο της Φολκσβάγκεν. Με ηχεία στερεοφωνικά και όλα τα αξεσουάρ. Δώστου, δώστου ο Θύμιος τον έπεισε να τα βάλει τέρμα. Και φυσικά είχαμε το αμάξι μπροστά. Και να οι μικρές και μεγάλες να γυροφέρνουν το όχημα. Και ο Θύμιος να έχει μια ρέντα άλλο πράγμα. Φώναζε, πείραζε, μαζί πάντα με τον Παντελή. Θα πρέπει να πήρε χαμπάρι όλο το χωριό ότι ήταν σουρωμένοι. Για μια στιγμή ο ανθυπολοχαγός παραπονέθηκε ότι μυρίζει κοπριά. Και του λέω προτιμότερα κοπριά παρά νέφος, έτσι πειραχτικά. Α! μου λέει, μυρίζει αμμωνία. Και ο πάντα θυμόσοφος Θύμιος απάντησε, εδώ πάσχουμε και από αμμωνία και από... αμουνία. Παρά λίγο να αρχίσουν να χορεύουν και τα τραπέζια. Στο τέλος σπκωθήκαμε για την καφετέρια, για το συνηθισμένο καπάκι: μπίρα με μπακλαβά. Ο τρόπος με τον οποίο μας κοίταζαν (ήμασταν 7 άτομα) έδειχνε ότι πίστεψαν πως πρόκειται για καινούργια μόδα. Γύρισα και ευτυχώς γιατί από τη Λυκόφη μέχρι το 642 βρήκα δύο της έδρας του λόχου και από κει και πάνω τρεις δικούς μου που έβλεπαν τηλεόραση στο Τάγμα και έτσι δεν είχα προβλήματα με τους σκύλους. Γύρισα και φορτωμένος. Ένα τετράκιλο κουτί μαρμελάδα “δύο” των Καπατσάδων, ένα γκαζάκι (φιάλη), την κούπα μου και καμιά δεκαριά ατομικά σακχαρούχα που αγόρασα. Βήματα δηλαδή οργάνωσης της ζωής στο φυλάκιο μετά τις πρώτες διαπιστώσεις για τις ελλείψεις”.

Άσκηση ανορθόδοξου πολέμου

Μια βδομάδα ήμουν στο φυλάκιο και πάνω... έβρισκα το ρυθμό πέφτουμε σε άσκηση. Η οποία για μας κατέληξε πανηγύρι ενώ για τους συμμετέχοντες από το Τάγμα σε φθινοπωρινή ταλαιπωρία. Μπορεί να ήμασταν στη μέση του πουθενά αλλά είχαμε το πλεονέκτημα να διαθέτουμε... τηλεφωνική γραμμή. Εννοείται στρατιωτική, τηλέφωνο με μανιβέλα και ακου-

στικό με πεταλούδα. Αλλά σημασία είχε το καλώδιο. Ήρθαν λοιπόν τα παιδιά των επικοινωνιών και πήραν γραμμή από το φυλάκιο μέχρι το κέντρο της άσκησης για να μειώσουν την απόσταση. Όταν καλούσαν από και προς την άσκηση το τηλέφωνο έκανε μικρότερο θόρυβο από το συνήθη οπότε και καταλαβαίναμε πως δεν ήταν για μας. Ελα όμως που πήραμε χαμπάρι πως αν ανοίγαμε την πεταλούδα κάναμε... συνακρόαση. Κλείναμε με το χέρι το μικρόφωνο μην ακουστεί τίποτε, ανοίγαμε την πεταλούδα και μαθαίναμε από την πορεία της άσκησης μέχρι το φαγητό που θα έτρωγαν το μεσημέρι στο σπίτι τους οι αξιωματικοί. Η περιγραφή της άσκησης: “Σήμερα αρχίζει πιο πάνω μια άσκηση ανορθόδοξου πολέμου, του Τάγματος. Πενθήμερο. Ένα ακόμη λούκι που γλυτώσαμε ως εκ της ζωής μας της ερηνικής στην προκάλυψη. Έχουν ξεκινήσει από το Τάγμα το πρωί και θα περάσουν από δω γύρω στις 12 το μεσημέρι. Στήσιμο σκηνάκια και αύριο είναι το κόλπο: 75 ολόκληρα χιλιόμετρα πορεία από το πρωί μέχρι το βράδυ. Και τις υπόλοιπες ημέρες οι ασκήσεις είναι ολονύχτιες. Παρά το γεγονός ότι είναι από τις πιο ενδιαφέρουσες ασκήσεις όπως λένε, είναι πολύ κουραστική”.

Εμείς με κάτι σημαϊάκια το χέρι παριστάναμε τον εχθρό και τις θέσεις του με βάση ένα σχέδιο κίνησης για την εξέλιξη της άσκησης. Και βεβαίως στο δρόμο συναντιόμασταν με ένα πλήθος γνωστών φαντάρων και αξιωματικών που βρίσκονταν σε αποστολές της άσκησης: “Μόλις γύρισα από μια ειδική αποστολή (“εχθρική απεικόνιση” κατά την ορολογία) στο πλαίσιο της ταγματικής άσκησης. Εγώ και ο Κώστας παριστάναμε τον οχτρό – όπως μας είπε χαριτολογώντας ο διοικητής του Τάγματος που μας συνάντησε στο δρόμο – με πλήρη εξάρτηση και κάτι σημαίες στ χέρια. Στην άσκηση παίρνουμε μέρος και εμείς με μια-δυο αποστολές την ημέρα (παριστάνοντας τους πράκτορες), ευχάριστες βέβαια, στα γύρω βουνά. Έχει ενδιαφέρον και καλαμπουράκι. Συναντάμε γνωστούς και φίλους από το Τάγμα, άλλους μεν ξεκούραστους και άλλους... ξελαγαριασμένους μετά από 15-20 χιλιόμετρα δρόμο σε μο-

νοπάτια. Χθες μετά το μεσημεριανό φαγητό, φορέσαμε την πολεμική στολή για την επιχείρηση πράκτωρ (μια ώρα πήγαινε και μια ώρα έλα η απόσταση). Στο δρόμο συνάντησα με μια αποστολή το Θόδωρο το δάσκαλο που είχαμε τον Αύγουστο δόκιμο στους Καπατσάδες. Ήταν ο φουκαράς άμαθος και καταταλαιπωρημένος, αφού είχε κάνει μια μεγάλη διαδρομή ψάχνοντας με το χάρτη για τα σημεία του. Επίσης συνάντησα πολλά παιδιά από το Τάγμα που είχα 3 μήνες να τα δω”.

Κάναμε την “απεκόνιση” του εχθρού, πήραμε όμως μέρος στην επιχείρηση κλοπής από τον άλλο λόχο. Ο κάθε ένας προσπαθούσε να κλέψει κάτι από τον άλλον: “Πριν λίγο γύρισα από τη σημερινή “απεικόνιση”. Εχθρός και πάλι αλλά σήμερα δυστυχώς ο “εχθρός” προχώρησε πολύ δρόμο και τραβήξαμε ποδαράδα από τις 8 μέχρι τις 11. Αφού είχε προηγηθεί πρωινή αποστολή. Πράκτωρ κινήσεων του εχθρού. Πλάκα έχει που στα Λαγυνά “πράκτορας” είναι ο Θύμιος. Και είχε να κάνει 6 μήνες τέτοιο πο-

δαρόδρομο. Σε όλη αυτή την ώρα κάναμε και ένα διάλειμμα. Είχε βολή το 642 και μπανίσαμε το υπαίθριο ΚΨΜ του. Δυό πιροσκή, μια πορτοκαλάδα και πάλι δρόμο.

Η χθεσινή μέρα ήταν “ξεχωριστή”. Από κάθε άποψη. Κατ' αρχήν έριχνε καρεκλοπόδαρα. Φχαριστήθηκαν βροχή και σκεφτόμαστε βέβαια τα παιδιά στο ασκούμενο που ήταν τα σκονιάκια. Μερικοί σίγουρα μουσκεψαν. Εμείς μόλις προλάβαμε και γυρίσαμε από τις δύο απογευματινές αποστολές. Πλην όμως χθες ήταν ημέρα απεριορίστου “κλοπής” από λόχο σε λόχο και ο δικός μας είχε κρούση. Το τι έγινε ούτε γράφεται, ούτε περιγράφεται. Πάντως η κρούση σημείωσε πλήρη επιτυχία και υπό βροχή, ήτοι μουσκεψαμε. Ασε που παραλίγο να συλλάβουμε λαγό. Αλλά ό, τι μέσο και αν χρησιμοποιούσαμε θα γινόταν αντιληπτή η παρουσία μας. Περίπολα πηγαινοερχόντουσαν, “ανατιναχτές”, ανικνευτές και άλλα τινά. Ετσι προτιμήσαμε να αφήσουμε το λαγό για να μην πιάσουν οι άλλοι “λαυράκια”. Είχε φοβερή πλάκα, αλλά νύχτα και βροχή”.

«Πυρομαχικά»,
απολαμβάνοντας
τη φύση

Τώρα μπορώ να αποκαλύψω ότι το σχέδιο κλοπής που πήραμε ήταν να κλέψουμε τη σειρήνα που ήταν στην είσοδο της σκηνής που έμενε ο διοικητής του άλλου λόχου. Από δω το είχαμε, από κει το είχαμε, σουρθήκαμε ίσα με εκείνο το σημείο, την αρπάξαμε και... μην τον είδατε τον Παναή. Νύχτα με βροχή και ακολουθώντας μονοπάτια που είχαμε ανιχνεύσει στην παραμονή μας σε αυτή την περιοχή για να μην πέσουμε σε... αντίπαλους, φθάσαμε στο φυλάκιο και κρύψαμε την σειρήνα μέσα στο δάσος. Πάνε το πρωί να βαρέσουν συναγερμό, πουθενά η σειρήνα. Επιχείρηση ανακάλυψης, έφθασαν μέχρι το φυλάκιο, έψαξαν τα πάντα στο φυλάκιο αλλά δεν βρήκαν τίποτε καθώς θα έπρεπε να χτενίσουν την περιοχή. Το λάφυρο παραδόθηκε στο λοχαγό, ο οποίος και το επέστρεψε σύμφωνα με τους κανόνες της άσκησης.

Μοιάζει με παιχνίδι αλλά δεν ήταν για όλους τέτοιο, οι περισσότεροι ξελιγώθηκαν πέντε μέρες στα σκοινάκια στο βουνό με συνεχείς μακρινές αποστολές και εγρήγορση.

Ολοκλήρωση και εγκαίνια του “58”

Δεν είχε τελειώσει ακόμη η άσκηση όταν χρεωθήκαμε με άλλα καθήκοντα, με την προετοιμασία των εγκαίνιων του νεόδμητου κτηρίου το οποίο στέγαζε το “58” που ήταν το πεδινό φυλάκιο της Λυκόφης: “Ξυπνήσαμε με το θόρυβο του τζιπ. Επί γης μακελειό και η ψυχή στην κούλουρη. Δεν είχε τελειώσει ακόμη η άσκηση, κάποιος είπε ότι η ώρα είναι 8, πάει λέμε μας τσίμπησε ο διοικητής με τα σώβρακα. Για το πότε βρεθήκαμε με τις φόρμες, ο θεός και η ψυχή μας το ξέρει. Τελικά άδικα η λαχτάρα. Είχε έρθει το τζιπ μόνο με τον οδηγό για να πάρει εμένα και άλλους δύο στο φυλάκιο “58”. Αρχισαν οι εικασίες. Άλλοι έλεγαν είναι για αγγαρεία, εγώ όμως επέμενα για το άγημα της Κυριακής. Αλειψα ταχέως σ’ ένα φρατζολόπατο βούτυρο και μαρμελάς και μπούκαρο στο τζιπ. Αισθανόμουν σαν... στρατηγός καθώς κορδωνόμουν δίπλα στον οδηγό απολαμβάνοντας εποχούμενος το πρωινό. Μέσα όμως στην απόλαυση ξέχασα ότι χρειάζεται να είναι ελεύ-

θερο το δεξί χέρι και μ’ αυτό κράταγα τη φέτα. Είδα κι έπαθα να αλλάξω χέρι μόλις σε μια στροφή πέσαμε πάνω στο τζιπ του συνταγματάρχη που ανέβαινε το δρόμο. Και φυσικά χαιρέτησα με το δεξί χέρι στο εθνόσημο του τζόκεϊ καθώς προβλέπει ο κανονισμός. Έτσι τη συνέχεια και στο γυρισμό, ανέτως χαιρέτησα το διοικητή του 642 που έφευγε με το πολιτικό αμάξι. Πάνω στη φούρια μου όμως, χαιρέτησα και το συνοδηγό-φαντάρο καναδέζας, γιατί κάποιος από πίσω φώναξε ότι είναι ο... υποδιοικητής. Με τη φόρα που είχα πάρει θα χαιρέταγα και τον αγροφύλακα αν έβγαινε στο δρόμο μας.

Τελικά αποδείχτηκε πως είχα δίκιο. Θα συμπληρώσουμε τους φαντάρους του 58 την Κυριακή επειδή είναι τα εγκαίνια του. Και πηγαίναμε για προβάρισμα φόρμας (περιττό να γράψω ότι όλα τα νούμερα ήταν ίδια και τέτοια που χωράει άλλος ένας μέσα) και κούρεμα. Εφαγα...οικειοθελώς μια χειροβομβίς και μια παντόφλα με λαδορίγανη, προσφορά του Λευτέρη που τυγχάνει μάγειρας του φυλακίου. Ως εδώ καλά. Από εκεί και ύστερα όμως άρχισαν τα κόλπα. Μας τσιμπάει ο δόκιμος του φυλακίου για αγγαρείες. Και δεν είναι ο κόπος αλλά να φωνάζει από πάνω “δουλεύετε!”. Αλλά τι δουλειά να κάνεις αφού είσαι πλήρως ασυντόνιστος. Ούτε που είναι οι σακούλες ξέρες, ούτε καν που ρίχνουν τα σκουπίδια. Μου έλαχε να κοπανάω κάτι ξεραμένα τσιμέντα πάνω στο (τσιμεντένιο) δάπεδο που προαυλίου για να καθαρίσει. Και το κακό ήταν ότι φορούσα και επένδυση αφού το πρωί έκανε κρύο και είχε αρχίσει να ζεσταίνει το μοτέρ. Ωσπου γυρίζοντας ο λοχαγός από το Σουφλί με είδε να παιδεύομαι. Και με έστειλε στο Λευτέρη στα μαγειρεία να φτιάξουμε κανένα τσάι γιατί στην ηλικία μας τέτοιο χρειάζεται και όχι αγγαρείες. Φυσικά ήπιαμε καφέ με ψωμί και τυρί για να ξεγελάσουμε την πείνα. Τελικά το “58” έγινε πολύ όμορφο φυλάκιο. Θαυμάσιο κτήριο, μπαρ, γκαζόν, γλάστρες με γεράνια, μπιγκόνιες, γαρφαλιές, χρυσάνθεμα και άλλα. Την Κυριακή γίνονται τα εγκαίνια και παραδίνονται προς χρήση”.

Τώρα πλέον δεν αιφνιδιαζόμασταν, άλλη μια μέρα αγγαρεία στο πλαίσιο των εγκαινίων, λουφάραμε ως... καλές νοικοκυρές και διακοσμητές: “Από το βράδυ ειδοποίησαν να είμαστε έτοιμοι στις 7 για να πάμε στο “58”. Αρχισαν πάλι οι πιθανολογήσεις. Συμφωνήσαμε ότι θα ήταν για αγγαρεία και όχι για ασκήσεις ακριβείας, αφού δεν θα παίρναμε όπλα. Πρωί-πρωί λοιπόν γάλα με κακάο, δύο φέτες βούτυρο μαρμελάδα και μπικ-μπικ ο Βύρωνας με το τζιπ. Στο “58” δεν είχαν ακόμη ξυπνήσει. Μόλις νιβόταν ο Λευτέρης. Φτιάξαμε ένα νες με γάλα και το απήλαυσα στο ύπαιθρο. Όπως είχαμε προβλέψει ήταν για αγγαρείες. Μας βλέπει ο λοχαγός και λέει στο Λευτέρη “άντε ρε Φιλίππου πάρε το Μπιτσάνη για βοηθό και πήγαινε για μαγείρευμα”. “Εχω δουλειά στο μπαρ” λέει ο Λευτέρης. “Ε! Αντε πάρε το Μπιτσάνη βοηθό”. Ετσι άρχισα να ροκανίζω τις ώρες ψιλοχαζεύοντας με το Λευτέρη. Καθαρίσαμε με “Αζαξ” (μάλλον “Φόρτε”) τα τζάμια, τα κάναμε αόρατα και περιμέναμε τον ξυλουργό και τα έπιπλα.. Στην αναμονή μου διάβαζε ο Λευτέρης και τα γράμματα από τη γυναίκα του. Εξω γινόταν χαμός από αγγαρείες. Παρόντες διοικητής, υποδιοικητής, λοχαγοί και βάλε. Ηρθε ο ξυλουργός και άρχισε να καρφώνει τα διάφορα αξεσουάρ του μπαρ ή του κυλικείου, πες το όπως θες. Επιασε όμως μεσημέρι μόλις τελείωσε και φύγαμε στο 642 για φαγητό. Πάλι συνοδηγός στο τζιπ κατά την επιστροφή στο “58”. Μόλις πλησιάζαμε χώνουμε βαθιά στο κάθισμα, στρίβω τις μουστάκες, ρίχνω χαμηλά το τζόκει και ο σκοπός την πάτησε. Νόμιζε πως ήταν ο λοχαγός, βρόντηξε βαριά προσοχή, έφερε το όπλο επ’ ώμου και εκεί που ήταν να χαιρέτησε με είδε. Και ενώ μέσα γελάγαμε, ο -ογλου έβριζε και φώναζε “την πάτησα απ’ το μουστάκι”. Πάλι στο μπαρ και αρχίσαμε το σκούπισμα και μετά “Πρόντο” για το πάτωμα που είναι μωσαϊκό. Μετά το παίξαμε διακοσμητές. Φάγαμε δύο ώρες, μιλούσα για συμπαθητικές λύσεις, φιλικό κλίμα, περιβάλλον και άλλα... πονηρά διακοσμητικά και τέλος εγκρίθηκε η πρόταση. Ανεξάρτητα προτάσεων το φυλάκιο και το μπαρ (που μαζί με τον κήπο είναι το κλου της υπό-

θεσης) είναι πολύ ωραία”.

Εγκαίνια... γκλαμουράτα για τα στρατιωτικά δεδομένα και στη δεξίωση συνέβησαν ό, τι αποστρεφόμενοι πάντα: “Σήμερα Κυριακή είμαστε από τις 6.30 στο πόδι. Εφτιαξα ένα γάλα με καφέ, γυαλιστγκα, περισυνέλλεξα τα όσα έπρεπε και περιμέναμε τον οδηγό του τζιπ. Ο Κώστας δεν με άκουγε πρωί-πρωί που γκρινίαζα, κόλλησε τα γαλόνια του με UHU και έτσι πριν προλάβει να πατήσει το πόδι του κάτω από το τζιπ, έφαγε ένα πρωινό λούσιμο. Συνεχίσαμε με κάτι ψιλοαγγαρείες, προσαρμογή εξαρτήσεων και κάτι τέτοια. Κατά τις 10.40 είχαμε σταθεί μπρος στην πύλη. Είχαν αρχίσει να έρχονται αξιωματικοί διαφόρων βαθμών συνοδευόμενοι από τις οικογένειές τους και διάφοροι άλλοι προσκεκλημένοι. Και δώστου ημιανάς, προσοχή, επ’ ώμου. Κατά τις 11 ήρθε και ο Μέγαρχος. Παρουσιάστε, κεφαλή δεξιά, φωτογραφίες και όπως πάντα ένα καρούμπαλο στο κόκκαλο του ώμου από το βρόντηγμα του όπλου πάνω σ’ αυτόν.

Η συνέχεια ήταν θρησκευτική: δοξολογία στο μικρό εκκλησάκι του Αγίου Δημητρίου. Και βέβαια η κορδέλα, το ψαλίδι και η παράδοση επισήμως προς χρήση του φυλακίου. Το ύστερα το ανέλαβαν οι Ζαχαροπλάστες, μάγειροι και σερβιτόροι του Τάγματος, Καναπεδάκια, μπινελίκια, καφεδάκια και ένα διακοσμητικό καραβάκι με αγγούρι, λεμονόφλουδες κλπ. Δεν πιστεύω να νομίσετε ότι όλα αυτά προορίζονταν για μας. Κατ’ αρχήν μας είπαν να πάμε πίσω στα μαγειρεία ή στις αποθήκες και να περιμένουμε. Στο δρόμο πέσαμε σε μια λαμαρίνα τυρόπιτες (έφαγα 6-7) και της κάναμε αέρα. Τότε ήρθε η δεύτερη εντολή: Να πάμε να φάμε και να πιούμε. Με κρύα καρδιά γυρίσαμε πίσω. Και αυτό γιατί για να φας, θα έπρεπε να σπρώξεις όσους συνωσιζόντουσαν γύρω από την τραπεζαρία για να πάρεις ένα κεφτεδάκι. Δεν πλησίαζε κανείς και πιάσαμε τον ίσκιο πίσω από το φυλάκιο. Απ’ όπου μας πήρε ο υποδιοικητής και ο λοχαγός με το ζόρι σχεδόν αλλά και με ενδιαφέρον να πλησιάσουμε. Ο λοχαγός μάλιστα νομίζοντας ότι ντρεπόμαστε, έφερνε μπροστά από μένα και το Λευτέρη πιατέλες με

καναπεδάκια. Μέχρι φέτα με πιπεριά Φλωρίνης διέθετε η δεξίωση. Όταν δε άρχισε να σπάζει η κίνηση, έκανα και ένα γύρο, περισυλλέγοντας πιατέλες με κεφτέδες”.

Στα Λαγυνά για... αυτοοργάνωση

Μετά τις ασκήσεις και τις αγγαρείες αρχίσαμε να βγαίνουμε πάλι τα απογεύματα μέχρι αργά το βράδυ. Την πρώτη εποχή στα Λαγυνά που υπήρχαν οι φίλοι και με μια διάθεση αυτοοργάνωσης. Εκεί στην εξορία-κατασκήνωση δεν υπήρχε τίποτε, προμήθειες και από κοινού κατασρολάκια που “τάπωναν” για να τρώμε τουλάχιστον εμείς τη βροχή και όχι το... φαγητό που κουβαλάγαμε ποδαράδα. Κατά τα άλλα στην έξοδο του δίναμε με καταλάβαινε από... οινόπνευμα: “Στις 3 το απόγευμα κατέβηκα στα Λαγυνά. Έτυχα περιποιημένης υποδοχής στο φυλάκιο. Ο Θύμιος ήδη έψπνε καφέ και

παρακολουθούσαν τηλεόραση. Μεγάλη εντύπωση μου έκανε μια χειρονομία του Αντρέα. Με συγκίνησε. Γυρνώντας από την άδειά του, μου έφερε ένα μικρό βιβλίο αστροφυσικής. “Βίαιο σύμπαν” είναι ο τίτλος του. Ευχαρίστησα τον Αντρέα για τη χειρονομία και την αφιέρωση του “για μια καλύτερη επιστημονική κατάρτιση, για ένα σωστότερο και ανθρώπινο αύριο”. Κατεβαίνοντας στο χωριό άρχισε το φαγοπότι. Φάγαμε καλά και ήπια 4-5 μπύρες, ένα μπουκάλι κοκκινέλι Rotonδα και δύο ούζα. Μου ήρθε 300 δραχμές αλλά το ευχαριστήθηκα. Και δεν με έπιασε το ποτό καθόλου. Ψώνισα: καφέ, νες καφέ, τα ατομικά γαλατάκια, γκάζι και συνεταιρικά δύο σφουγγάρια και δύο κατασρολάκια που ασφάλιζαν για το φαγητό. Που να κουβαλάς βρέχοντας το φαγητό στον ανοιχτό σκουπιδοτενεκέ με το πλαστικό βρέχοντας. Σπκωθήκαμε κατά τις 10 να πάρουμε ταξί.

Με την καραμπίνα του βοσκού στα «Πυρομαχικά»

Εγινε και μια παρεξήγηση με το Λευτέρη και έναν άλλο – βίος και πολιτεία – μπήκα στη μέση και τους χώρισα. Και ευτυχώς. Γιατί η συνέχεια θα ήταν οδυνηρή. Γι' αυτούς βέβαια. Ετσι βρέθηκα στις 10.30 στην ανηφόρα για το φυλάκιο. Το κακό ήταν πως δεν είχε φεγγάρι και σε ορισμένα τμήματα της διαδρομής έσουρνα τα πόδια μου για να μην τρακάρω ή παραπατήσω σε κανένα βράχο. Και δεν εννοώ κανένα κενό ή κάτι τέτοιο, αλλά λακούβες και εξογκώματα. Ευτυχώς τα λυκόσκυλα – τα είδα το απόγευμα και είναι άσε να πάρει ο διάβολος – δεν κυκλοφορούσαν”.

Εξοδος και... ντίρλα

Επόμενη έξοδος στη Λυκόφνη, αναγνωριστική επιχείρηση το... χάρτη της διασκέδασης και μετά να σε δω πως γυρίζεις πίσω με σκοτάδι και τον Κώστα ντίρλα: “Η κατηφόρα στη Λυκόφνη και η μέρα ήταν πολύ ήσυχη. Πρώτο άραγμα στη ντίσκο – Λάκης. Αναρωτήθηκα τι να πάρω. Έκανα το σφάλμα να παραγγείλω φραπέ. Για να νιώσω εντός ολίγου τη γεύση της άλιωτης γλυκόζης στη γλώσσα. Λίγο αργότερα μπήκαμε μέσα. Βρε τι τσαντίρ ταμ-ταμ ήταν αυτό! Φώτα που έπεφταν πάνω σ' ένα πολυγωνικό-στρογγυλό εξάρτημα σα μπαλόνι που κρεμόταν στην οροφή άλα disco city, κάτι λουρίδες πλαστικό σαν αυτό που βάζουν οι γύφτοι στις καρέκλες, ενώ στους τοίχους το μόνο που δεν κρεμόταν ήταν ο... “μυστικός δείπνος”. Κάτι περάσματα από Διονυσίου σε Boney M και άρχισαν τα βραχυκυκλώματα. Τα λαμπάκια προειδοποιούσαν ότι τα αποθέματα υπομονής ήταν στη ρεζέρβα ήδη. Και σπκωθήκαμε να την ψιλοβρούμε με ολίγο πιετό και φαί. “Νηστικός δείπνος” που λέμε καθ' όσον όλα τα καύσιμα είναι και αυτά στη ρεζέρβα. Συναντήσαμε το Λευτέρη και άλλους από το “58” και καθήσαμε στο μαγαζί. Εμείς κουτσοπίναμε, δίπλα κοβόντουσαν στο κουμ καν, στο βάθος δύο γερόντια με κούκους, μουστάκες λίαν γραφικά, έπιναν ούζο άλφα και το μαραφέτι έπαιζε Αγγελόπουλο. Τελικά ήπιαμε από μια ρετσίνα με μεζεδάκι λουκάνικο (μετά κέτσαπ) και τυρί και πήραμε το δρόμο του γυρισμού. Είναι και αυτό μια

απόφαση. Και να 'σου ο Κώστας πάει να αγκαλιάσει ένα βράχο νομίζοντας ότι είναι ευθεία και να 'σου βουτάμε σ' ένα ρέμα νομίζοντας πως είναι δρόμος. Αίτια: Το βαθύ σκότος και οι ανταύγιες από τα φώτα του 642. Μόλις όμως φθάσαμε στο Τάγμα και πήραμε τον ομαλό δρόμο, το ρίξαμε στο τραγούδι και ούτε που καταλάβαμε πότε φθάσαμε”.

Παρακμιακές αλλά... προσφιλείς εικόνες

Παρακμιακές εικόνες, προσφιλείς στους φαντάρους της εποχής, εικόνες ανεπανάληπτης μυσταγωγίας και έντασης: “Τηλεφώνησα στο Λευτέρη και πήρα το δρόμο για τα Λαγυνά. Ο Θύμιος έλειπε γιατί είχε έρθει η Ζωζώ και πήρε διανυκτέρευση στο Σουφλί. Ήταν και αυτός πολύ οκασμένος γιατί η Ζωζώ είχε πάει στην αδελφή της στον Καναδά όλο το καλοκαίρι. Και είχαν να συναντηθούν μήνες. Πήγαμε με το Λευτέρη και το Δημήτρη στην ταβέρνα, αλλά μείναμε λίγο. Συλλαμβάνουμε λοιπόν το ταξί και δρόμο για τη Λυκόφνη. Μπήκα στη ντίσκο Λάκης ψάχνοντας τον Κώστα. Ημίφως, κωλάδικος ήχος και κάτι γλαρωμένες παρέες. Δεν ήταν ο Κώστας και πήγαμε σ' ένα καφενείο να δούμε αθλητικά στην τηλεόραση. Ένας καφετζής δράμα. Μου την έδωσε μέχρι να φέρει τον καφέ. Και μετά πήγα στου “γέρου”. Τυπικό στρατιωτικό στέκι: Μόνο φαντάροι και δύο μόνιμοι συνοδοί τους – οι βοσκοί του χωριού – άπαντες μεταξύ κεφωμένου και ταβλιασμένου. Τζουκ μποξ με Διονυσίου, βεργούλες, Μαρινέλες και άλλα επιφανή ονόματα και άσματα της καψούρας στη διαπασών, εύθραυστα ιπτάμενα αντικείμενα, ζεϊμπεκιές και θολωμένα μάτια. Σε μια γωνία η τυπική πινακίς “απαγορεύατε το σπάζιν” και ο γέρος δεν προλάβαινε να μαζεύει τα γυαλιά. Το κακό είναι ότι τα ακουμπάνε χοντρά γιατί έτσι και είσαι εις τοιαύτην οικτράν κατάσταση, τι λογαριασμό να κάνεις και τι άκρη να βρεις. Όπως έχω γράψει, είμαι πασίγνωστος ως “γέρος”. Γέρο από εδώ, γέρο από εκεί έλα ένα ποτηράκι. Τράβηξα 4-5 και αμέσως τον Κώστα που βρήκα εκεί γιατί τα πνεύματα ήδη είχαν ανάψει. Τώρα το πως κατάφερα να

φθάσω μέχρι το κρεβάτι, είναι ολόκληρη ιστορία. Και μόνος δύσκολα ανεβαίνεις. Φαντάσου λοιπόν να πηγαίνεις με δεύτερο που εδώ πατάει και εκεί βρίσκεται. Ευτυχώς ήδη έχω ασκηθεί στο δρόμο και δεν μου φαίνεται”.

Ακόμη... ύποπτος ο Θεοδωράκης

Τον πρώτο καιρό στο φυλάκιο δεν έχανα εύκολα την ευκαιρία εξόδου και για προμήθειες, αυτή τη φορά αγόρασα φακό: “Στην έξοδο τηλεφωνα, κρασί, μεζέ βραστό κρέας, λάχανο τουρσί (υπάρχει και τέτοιο), φέτα. Το καλαμπουρίσαμε και ταυτόχρονα έχανα τα ψώνια μου: Μια φιάλη γκάζι, δέκα κουτάκια γάλα και επιτέλους ένα φακό. Μας την έπεσε ο Τάσος ο καθαριστής στην παρέα και στις 9 επιστροφή. Πέρασα από τη ντίσκο Λάκης να πάρω τον Κώστα. Και πρώτη φορά είδα ντίσκο-τσάμικο και καλαματιανό. Αργά πήραμε το δρόμο της επιστροφής, αυτή τη φορά με τον καινουργή φακό. Και ευτυχώς γιατί θα φουντάραμε σίγουρα στις πλήρεις υδάτων γούβες, τις οποίες κατεβαίνοντας δεν είχα πάρει μάτι”.

Υπήρχε και “παραπονιάρης” Θεοδωράκης στο τζουκ μποξ. Και όμως το 1981 υπήρχαν ακόμη κάποιοι που έψαναν να βρουν... ποιός βάζει τη δραχμή του για να τον ακούσει: “ Η βόλτα εδώ γίνεται στον εθνικό δρόμο, περάσαμε το υπόλοιπο της εξόδου στου “γέρου”. Μετά από ένα τσαμπουκά που έγινε το Σάββατο, δεν πηγαίνουν πλέον από το 642 και έτσι είναι... ακίνδυνα. Μπύρα, λουκάνικο, σαλάτα, πατάτες, φέτα και μουσική από το τζουν μποξ. Two hundred selections γράφει και έχει, αλλά ζήτημα να ακούγονται καμιά εικοσαριά. Στην αρχή ο Κώστας έβαλε το Διονυσίου του. Και σπκώθηκα για τη δική μου επιλογή. Κατά παλαιότητα και μη άγνωστη σε μένα συνήθεια, σε αυτά τα στέκια, τα μαραφέτια διαθέτουν και από ένα δίσκο Θεοδωράκη. Ήταν το “Βράχο, βράχο τον καϋμό” και το “Παράπονο” με τον Καζαντζίδη. Φυσικά πάτησα να πλήκτρα γιατί δεν έχω καμιά διάθεση να θεωρώ τον εαυτό μου σαν τον πιτσιρικά του 1961. Και όταν κάποιος πονηρός βλάχος γύρισε το κεφάλι και κοίταξε επίμονα, ενώ μου είχε γυρισμένη την

πλάτη, ένοιωσα την επιθυμία να τον περικύσω με την μπύρα”. Κρατήθηκα μόνο στη σκέψη της εικοσάρας φυλακής.. Μα τον ντενεκέ! Το 1981 να στήσει αυτή ποιός βάζει το “Παράπονο η θάλασσα και μούπνιξε τα μάτια”! ΟΙ υπόλοιπες δραχμές καταναλώθηκαν σε άσματα όπως “Ξημερώνει” (η τούμπα είχε το “Φαντάρο” με τη Χαρούλα Αλεξίου αλλά μου την έδωσε και δεν το πάτησα), Τσιτσάνη, Μπέλου και “Ανοιξε πέτρα” με τη Μαρινέλα. Πάντα μου άρεσε η ερμηνεία της σε αυτό το κομμάτι και οι σκληρές μπουζουκοπεννιές. Μας την πέφτει ένας ντόπιος ο οποίος μας είπε καμιά δεκαριά φορές ότι ο γιός του είναι σταθμάρχης στα Βρυσάκια. Και ότι κήδεψε ένα πρώτο ξαδερφό του. Ακολούθησε και ο δεύτερος με τον ίδιο πεθαμένο ξάδερφο. Ήταν και οι δύο σκνίπα και μας έκαναν... την καρδιά περιβόλι. Ο γυρισμός λόγω φεγγαριού ήταν εύκολος”.

Στις εξόδους δεν ξεχνούσα τους φίλους από τα Λαγυνά: “Φόρεσα για τελευταία φορά φέτος – ίσως και οριστικά γιατί ήδη συζητείται σοβαρά το θέμα της πολιτικής περιβολής – τη θερινή στολή εξόδου και ροβόλψα για το χωριό. Με έστψε ο Λευτέρης και σαν από διαίσθηση πήρα το πρώτο λεωφορείο που πέρασε για Αλεξανδρούπολη και κατέβηκα Λαγυνά. Ως συνήθως τους βρήκα μαζεμένους μπροστά στην τηλεόραση να χαζεύουν το κυριακάτικο ελληνικό πλάφι.

Η έξοδος που ακολούθησε στο χωριό ήταν πολύ ωραία. Προπαντός από πλευράς... μάσας. Ήπιαμε καφέ στη “Ρέμβη” και μετά φουλ στο ουζερί. Οι άλλοι πήραν ούζο αλλά εγώ με το Νίκο μπύρα γιατί μετά έπρεπε να πιάσουμε κρεβάτι. Ήπια δυό μπύρες και καθάρισα μια μερίδα συκωτάκια χοιρινά ή μοσχαρίσια δεν μπόρεσα να ξεχωρίσω και αρκετά παρελκόμενα (σαλάτες, φέτες, πατάτες). Με γύρισε πίσω ο Τάσος με πολύ κέφι και πλάκα. Ετοι γλύτψωσα και ένα εκατόφραγκο”.

Τελευταία προεκλογική έξοδος

Κόντευε να μισιάσει πλέον ο Οκτώβρης, πηγαίναμε για τις εκλογές. “Σκοτάδι μαύρο” η ενημέρωση... στα βουνά, με έσωζε κατ’ αρχήν

το τρανζιστοράκι. Προσπαθούσα να “μυρίσω” κάτι από εκλογές, προβληματική η λήψη, σκαρφάλωσα σε έναν κορμό κομμένου πεύκου για να ακούσω την ομιλία του Χαρίλαου στο Σύμβαση. Η έξοδος στο Σουφλί ήταν... περιπέτεια αλλά οι άλλοι δυο-τρεις πιτσιρικάδες λυσάγανε για να έχουν έξοδο. Τους παραχωρούσα τη σειρά μου με αντάλλαγμα ένα φύλλο του “Ριζοπάστη”, το οποίο φυσικά και τους πλήρωνα. Αγνοία κινδύνου τα παλληκάρια, τον έφερναν σινάμενοι και κουνάμενοι, τους έλεγα διακριτικά να τον κρύβουν για να μην τους τρομοκρατήσω και χάσω την πληροφόρηση. Τελευταία προεκλογική έξοδος: “Αρχισα να ετοιμάζομαι για έξοδο. Εδώ που τα λέμε η χειμερινή στολή είναι βάσανο. Πουκάμισα, χιτώνια, γραβάτες και βάλε. Βγήκα με το Στέλιο και το Βαγγέλι. Πήγαμε για φαγητό στο καφενείο-ταβέρνα του κρυ Θανάση. Μια ομελέτα με λουκάνικο και μπίρα δραχμές 135. Και επειδή η έξοδος, όσο μικρή και αν είναι, δεν περνάει έτσι, μεταφερθήκαμε στη ντίσκο Λάκης ή Galaxy. Με το έμπα μύρισε ζούγκλα. Μουσική αλα σαφάρι και η πίστα γεμάτη. Τέσσερεις κοπέλες που κουνιόντουσαν αργά-αργά, αδύναμα να παρακολουθήσουν το ρυθμό, κάτι πιτσιρικάδες “τραβολτέ” σε μια γωνία στο βήμα της ντίσκο μουσικής. Ένα νες καφέ και γενικά η ώρα πέρασε ευχάριστα. Χαζεύοντας και γελώντας με τα τεκταινόμενα. Εχοντας πιεί ελάχιστα και με φεγγάρι, γυρίσαμε γρήγορα και άνετα. Λόγω εκλογών μας περίμενε ένα σαββατοκύριακο επιφυλακής. Ολοι μέσα”.

Εκλογές... στο σκοτάδι

Μετά από ένα μήνα και κάτι παραμονές στο φυλάκιο των Πυρομαχικών, έγιναν οι εκλογές. Μπήκαμε λίγο αργά στο κλίμα, όταν άρχισαν οι μεταδόσεις από το ραδιόφωνο. Με διαταγή της διοίκησης του Τάγματος μαζεύτηκαν όλα τα τρανζίστορ. Ορισμένοι όμως τα λουφάραμε και δεν τα παραδώσαμε για να μπορούμε να ενημερωθούμε για την πορεία προς τις εκλογές και τα αποτελέσματα. Είχα σπηθεί για να ακούσω την προεκλογική ομιλία του Χαρίλαου, Τρίτη κι 13 Οκτώβρη. Και εκεί που πλησίαζε η ώρα

πέφτουν παράσιτα και χάνεται ο ήχος. Απελπίσια αλλά μου έκοψε: Το φυλάκιο ήταν σε γούπατο και χανόταν καμιά φορά το σήμα. Οπότε αποφάσισα να σκαρφάλωσω σε ένα πεύκο. Και... ω του θαύματος, όταν ανέβηκα μερικά μέτρα στα κλαριά αποκαταστάθηκε η καθαρότητα και σαν... μαιμού άκουσα όλη την ομιλία με τους άλλους να κοιτάζουν από κάτω απορημένοι. Μεταξύ μας στις εξόδους και ανάλογα με την παρέα κάναμε συζητήσεις, η έντυπη ενημέρωση ήταν δύσκολη και “Ριζοπάστη” από το χωριό ήταν ριψοκίνδυνο να προμηθευτείς. Πάντως με διάφορους τρόπους είχαμε μια εικόνα.

Κύλησαν οι μέρες και έφθασε η Κυριακή της αναμέτρησης: “Πρωί-πρωί ήμουν σκοπός. Απόλαυσα μια κατακόκκινη ανατολή μέσα από τα πεύκα την ώρα που νιβόμουν. Ενώ σε λίγο χτύπησε το τηλέφωνο να ετοιμαστούμε για να μας πάρουν. Ηρθε ο Βύρωνας με το τζιπ, μας φόρτωσε και μας πήγε μέχρι τη διασταύρωση της εθνικής. Σε λίγο έφθασε και το Στάγιερ φορτωμένο από τα άλλα φυλάκια, σαλτάραμε και εμείς και πρόσω ολοταχώς για το Τάγμα. Ο λόχος μας είχε και τους περισσότερους ψηφοφόρους. Όλα τα... γερόντια στην προκάλυψη είναι. Συναχθήκαμε στο χώρο του βόλει και μας μίλησε ο συνταγματάρχης τονίζοντας το ελεύθερο των εκλογών. Όταν είμαστε στα προκαταρκτικά έγινε και μια φάση. Ο υποδιοικητής ρώτησε ποιός είναι ο Μασωνίδης. Γέλασαν 3-4 άτομα που τον ήξεραν και γω. Οπότε με ρωτάει αμέσως πως με λένε, γελώντας και αυτός βέβαια. Ως εδώ τίποτε το περίεργο ή μάλλον το περίεργον αδιευκρίνηστον. Το μυστικό είναι ότι τον έλεγαν... Τεκτονίδη και λίγοι το αντιλήφθηκαν (τέκτονας-μασώνας).

Μετά αρχίσαμε λίγοι-λίγοι και φεύγαμε για το εκλογικό τμήμα, 2ο Δημοτικό Σχολείο, 2ος όροφος. Ψηφίσαμε με κατάσταση χωρίς το βιβλιário μας που θα πάρουμε αργότερα. Βολτάραμε στο Σουφλί και επιτέλους είδα μετά τρεις μήνες γυναίκες βρε παιδί μου. Μέχρι τώρα στα χωριά βλέπεις ή ανήλικες ή γριές. Τρακάρουμε ο ένας πάνω στον άλλον, χαζεύοντας έξω από τα εκλογικά τμήματα γυναικών. Ανεβαίνοντας περάσαμε και από το αρχοντικό Κουρτιδή

ού και έχει γίνει το εκθετήριο ελληνικής με-
τάξης. Φυσικά ήταν κλειστό.

Στο εκλογικό τμήμα ψηφίσαμε γρήγορα γιατί
ήταν μόνον φαντάροι. Μετά που άρχισαν να
ψηφίζουν οι ντόπιοι γινόταν χαμός μέχρι να
καταλάβουν πως πρέπει να ψηφίσουν. Ψηφι-
ζοντας για ένα ήμουν σίγουρος: “ότι θα βγει ο
Αλέκος”. Με τον ίδιο τρόπο γυρίσαμε. Και τώρα
λιαζόμαστε”.

Η τελευταίες φράσεις κρύβουν και την εκτί-
μηση που έκανα από τη συναναστροφή. Το
Στάγιερ που μας κουβάλαγε ήταν γεμάτο...
ΚΚΕδες. Και κάποιοι λίγοι που ψήφιζαν ΠΑΣΟΚ
δήλωναν ότι θα ψήφιζαν ΚΚΕ στις ευρωεκλογές.
Ο Αλέκος Αλαβάνος ήταν τρίτος στη λίστα του
ΚΚΕ. Θεωρώντας ότι το 17% ήταν πολιτικό
σύνθημα και αναγκαίο ως ποσοστό για να
παίξει ρυθμιστικό ρόλο το κόμμα σι διαφαι-
νόμενες εξελίξεις, δεν είχα πεισθεί ότι μπορεί
να επιτευχθεί λόγω του ρεύματος που είχε δη-
μιουργηθεί υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Αντιθέτως από
την πρωινή εμπειρία είχα διαπιστώσει ότι θα
πάει καλύτερα στις ευρωεκλογές και ως εκ
τούτου εκτιμούσα ότι θα βγουν 3 ευρωβου-
λευτές.

Το βράδυ την έσπασα για τα αποτελέσματα
αφού είχα λουφάρει το τρανζιστοράκι μου, στα
άλλα φυλάκια είχαν “πειράξει” τις τηλεοράσεις
και δεν έπαιζαν. Στους Καπατσάδες όμως την
ξαναπείραξαν οι φαντάροι και έβλεπαν όλη τη
νύχτα: “Ήταν η πρώτη Κυριακή βράδυ που
έκανα μέσα εδώ και δύο μήνες σχεδόν. Αλλά
είχα μουλωρώσει στην ιδέα του μπιφ που δεν
έτρωγα ούτε πολίτης και εδώ μάλιστα είναι
γεμάτο λίπος. Προτίμησαν ένα ζαμπόν εμπορίου
με λεμονάκι, ξινό από πλαστικό μπουκάλι.
Εφτιαξα και ένα νες και συνδέθηκα με τα ερ-
τζιανά. Ακούγοντας στο Πρώτο την ιστορία
τους. Και στη συνέχεια άσματα ελληνικά διά-
φορα. Κατά τις 8.30 ακούστηκαν τα πρώτα
αποτελέσματα. Έκανα μια πρόβλεψη μετά τα
4-5 πρώτα, που ήρθε αμέσως να την επιβεβαι-
ώσει η πρώτη δήλωση. Επείτα έξω μόνο 1-2
μονάδες και όχι βέβαια δια της μεθόδου της
Πυθίας ή της χειρομαντίας. Απλώς δια της με-
θόδου της σύγκρισης και επεξεργασίας. Ούτε

το ICAP να ήμουν. Η όρεξη άνοιγε, το τσιγάρο
φούντωνε και έπαθαν πανωλεθρία το ψωμί, οι
κονσέρβες, το τσάι και ο καφές. Φύλαξα σκοπιά
2-4 και αποκοιμήθηκα αγκαλιά με το εργαλείο
καμιά ώρα ακόμη”.

Ερασιτέχνης εκλογολόγος και... δημοσκόπος
από τότε, ασχολήθηκα συστηματικά με εκλογι-
κούς νόμους και πιθανότητες από την εποχή
που οι υπολογισμοί ήταν... χειρόγραφοι.

Ανακεφαλαίωση και λεπτομέρειες για τα
αποτελέσματα στα στρατιωτικά τμήματα, αλλά
και για την επομένη των εκλογών έκανα στο
ημερολόγιο: “Απλός θεατής πλέον φέτος, άργησε
να με συνεπάρει ο εκλογικός πυρετός όπως
λένε. Στα ντόπια καφενεία, ακόμη και η λέξη
“αλλαγή” ακουγόταν δειλά. Οσο περνούσε ο
καιρός, τόσο άναβαν οι συζητήσεις. Φοβερά
συντηρητική περιοχή.

Πάντως όλο και κάπως μάθαινα νέα. Από
τον “Ταχυδρόμο” παρακολουθούσα την κίνηση.
Στο στόχαστο του πολιτικού του παρατηρητή
ήμασταν μόνιμα εμείς. Πάντως ήταν χρήσιμος
όσον αφορά την κυκλοφορία των εφημερί-
δων.

Η τηλεόραση έδειχνε αλλά εμείς δεν βλέπαμε.
Μόνον άκουγα στα FM. Βέβαια τα τρανζίστορς
μαζεύτηκαν τις τελευταίες ημέρες αλλά όλοι
είχαν κρατήσει. Άκουσα 12λεπτά και ομιλίες.
Ήμουν σε μια φάση πεπεισμένος για τη μελλο-
ντική πλειοψηφία. Ανήμερα στις εκλογές, ανε-
βαίνοντας στο Στάγιερ... βάρυνη. Είναι γεγονός
ότι τονίστηκε επανειλημμένα το ελεύθερο της
ψηφοφορίας. Πλην όμως ανησύχησα για το
γεγονός ότι ψήφισα χωρίς βιβλιάρειο. Η πείρα
του 1961 ήταν πικρή. Τελικά όπως έμαθα χθες,
στο Τμήμα που ψήφισε το Τάγμα βρέθηκαν 44
ψήφοι ΚΚΕ και στο άλλο που ψήφισαν οι υπο-
μονάδες του Συντάγματος 24. Κάπου βρέθηκε
και ένα “κίτρινο”.

Το βράδυ κόλλησα σαν βεντούζα μέχρι τις 5
στο ραδιόφωνο. Στα πρώτα αποτελέσματα έκανα
την εκτίμηση που ήρθε να επιβεβαιώσει αργότερα
η δήλωση του Ράλλη. Η Μεσοπνία πήγαινε
πολύ καλά και ίσως στο τέλος να παραθέσω
πίνακα με αυτά που είχα σημειώσει. Ένα ολό-
κληρο τετράδιο έφαγα στο μουντζούρωμα.

Τη Δευτέρα οι Λυκοφιώτες “ξεψάρωσαν” και το πανηγύριζαν. Είχαν και συνεστίαση και πολύ καβαλέ με δύο γερόντια. Τον ένα τον έβαλαν στη μέση να καθήσει και τον φώναζαν λοχαγό (τόρα γιατί, μου είναι άγνωστο). Ενας άλλος είχε σηκώσει τα δάχτυλα σε σχήμα V και φώναζε “δημοκρατία για πάντα”. Στο Σουφλί το γιόρτασαν δεόντως με σουβλές κλπ. την Τετάρτη.

Αυτά τα ολίγα και χαρακτηριστικά. Κάτι ακόμη: Στη Λυκόφη βγήκαν 30 ψήφοι ΚΚΕ”.

Στην επόμενη έξοδο πέσαμε σε μεθεόρτια αλλά το κακό ήταν πως τα πράγματα με τους σκύλους αγρίεψαν: “Πήγα για φαγητό του κυρ Θανάση όπου με περίμεναν οι άλλοι. Μια ομελέτα με αυγά και πατάτες και ολίγον κρασί. Σύνολο 50 δραχμές και ευτυχώς γιατί ήδη τα καύσιμα είναι στον πάτο. Εκεί είχαν εκλογικά μεθεόρτια. Οι νικητές φυσικά. Σηκωθήκαμε για τη ντίσκο Λάκης. Στο δρόμο τα ίδια μεθεόρτια. Κλάξον και αρβάλα πολύ. Η ντίσκο Galaxy (ή Λάκης) ήταν γεμάτη φαντάρια. Που έκοβαν 6-7 μικρές οι οποίες κυκλοφορούσαν εκεί. Αμαν μπρέ! Που λέει και ο φίλος μου ο Θύμιος. Τι γλάρωμα ήταν αυτό! Από τους φαντάρους φυσικά. Και να δεις και κάτι παντρε-

μένους! Γυρίζοντας πληροφορηθήκαμε τα περιτριγυρίσματος λύκων στην περιοχή, που έφαγαν προχθές ένα τραγί από τη στάνη. Οπότε μάλλον την επόμενη φορά θα κατεβούμε οπλισμένοι. Γιατί πέραν των άλλων υπάρχουν και τα αδέσποτα και τα σκυλιά της ενισχυμένης πλέον στάνης. Χθες βράδυ ανεβήκαμε από το Τάγμα μέχρι το φυλάκιο κουβαλώντας και από δύο κοτρώνες, γιατί τα σκυλιά γαύγιζαν στα 50 μέτρα από το δρόμο, αλλά ευτυχώς δεν μας την έπεσαν. Και μιλάμε για 10-15 σκυλιά εκ των οποίων 3-4 λυκόσκυλα”.

Εξοδος με το... FN

Μάθαμε ότι τριγυρίζουν λύκοι και το FN έγινε... αχώριστος φίλος στην έξοδο: “Μετά το βραδινό φαγητό κατά τις 7 η ώρα, την κόψαμε με τον Κώστα για έξοδο. Αυτή τη φορά όμως οπλισμένοι με ένα FN και το χτικιάρικο (ελλείψει μπαταρίας) φακό. Αφήσαμε το όπλο στο λόχο κα πήραμε τον (κατοικό-)δρομο για το χωριό. Ευτυχώς που δεν βγάλαμε κανένα πόδι σε αυτό το σκοτάδι. Σε μια γωνία τρακάρω τον ταχυδρόμο που τον έψαχνα από το πρωί. Τον συλλαμβάνω επί τόπου και του παίρνω τα λεφτά (που είχαν έρθει για μένα). Αποδείχθηκε

Συνάδελφος
με τα
κατσαρολάκια
μεταφοράς
φαγητού
για χιλιόμετρα

σωτήρια ενέργεια. Γιατί αργότερα τον βρήκα σουρωμένο στου “γέρο” και άντε μετά να του ζητάς τα λεφτά. Αφού εν πρώτοις αγόρασα καύσιμα για το φακό, οδεύσαμε προς τη ντίσκο Λάκης.

Σαββατόβραδο και οι γκάτζοι είχαν γεμίσει τη ντίσκο και το ταμείο του Λάκη. Λες και τις άλλες ημέρες έχουν... κόκαλα οι καφέδες. Μουσική επένδυση με Κατέβα, Νομικό και τα τοιαύτα. Ενδιαφέρον μόνον το “μου λείπεις εσύ” για λόγους... ιστορικούς. Σε λίγη ώρα κόβει τα καψουροτραγουδα και άρχισε ο Νταλάρας με τα ρεμπέτικα της κατοχής. Αρχισα να μερακλώνομαι αλλά που να καταλάβουν από τέτοια. Στο δεύτερο τραγούδι γίνεται ξαφνική διακοπή και μας την πέφτουν τα UFO. Κοίταξα το ρολόι και ήταν 8.15'. Σειρήνες, σφυρίχτρες, αμερικάνικα στον αέρα και... ντίσκο. Τσουπ τα γκατζολάκια πάνω να το παίζουν Τραβόλτα. Ρε Χριστός και Απόστολος, τι κακό ήταν αυτό; Μανιασμένα τραβολτάκια από 8 μέχρι 15 χρόνων κοπανιόντουσαν επί της πίστας στο ρυθμό του τάμπα-τούμπα. Οι γυναίκες προτίμησαν το ρο εντ ρολ. Ερχεται ολιγότερο απαιτητικό βλέπεις. Εν πάσει περιπτώσει οι μικρές ξανακάθησαν, οι σπόροι σταμάτησαν να χορεύουν αλλά ο ντιοκτζόκεϊ το βιολί του: Ντίσκο. Αρχισε να μου την παίζει στα νεύρα γιατί όλα έχουν και κάποιο όριο. Ετσι ώρα 9.30 φεύγουμε για το “γέρο”. Ο δόκιμος του φρουραρχείου μας λέει ότι στο “γέρο” είναι ένας από τους δικούς μας του “58” τάβλα και να κοιτάξουμε πως θα γυρίσει πίσω. Στο δρόμο συναντάμε και το λοχαγό που μας λέει το ίδιο. Πράγματι ο Κρητικός ήταν σουρωμένος μέχρι εκεί που δεν παίρνει. Μαζί του και ο ταχυδρόμος. Πήρα μια ομελέτα με φέτα και μια ρετσίνα και βολεύτηκα. Ηρθε και ένας φωτοχάλιας και βγάλαμε και μια αναμνηστική φωτογραφία: Εγώ, ο Κώστας, ο Στέλιος, ο Βύρωνας και ο Νίκος ο διαβιβαστής. Μόλις το πλεκτρόφωνο άρχισε να παίζει τα κάστρα του Γεντί Κουλέ ο Κρητικός άρχισε να εκτοξεύει μπουκάλια. Τον καλωμάραμε και ο Βύρωνας με το Νίκο τον πήραν να τον πάνε στο “58”. Εμείς γυρίσαμε πίσω ανέτως με την καινούργια μπαταρία του φακού”.

Όπως περνάει ο καιρός διαπιστώνεις πλέον πως κάποια πράγματα γίνονται κουραστικά:

“Εστριψα τα βήματα όπως κάθε βράδυ προς τη ντίσκο-παλαιό ζυθισιατόριο που ο ιδιοκτήτης του δεν αξιώθηκε να αλλάξει ούτε την επιτοίχιο επιγραφή. Κάθε μέρα τα ίδια και τα ίδια. Οι παρέες των φαντάρων με το φτηνό ή ακριβό ποτό. Οι παρέες των μικρών του χωριού με την κόκα κόλα ή το χυμό. Κάτι ηλικιωμένο ντιοκόβιοι με τα ουϊσκια τους. Η δυνατή μουσική που τραβάει γροθιές στο στομάχι. Ακόμη και αν τραγουδάει ο Ελβις Πρίσλεϊ, που όπως και να το κάνουμε ήταν φαινόμενο. Όμως λειτουργεί τόσο άχαρα σ' αυτό το κακέκτυπο ξένων προτύπων. Οπου σειούνται και κουνιούνται νεαροί και νεαράι σε έξαλλο ρυθμό και οι υπόλοιποι χαζεύουν. Κάποιος απολυόταν, ρίξαμε ένα τσάμικο και μετά πάλι πίσω”.

Σκηνές από ταινία

Μπορεί να φαίνονται ανάλαφρα τα πράγματα με τις εξόδους στο χωριό, θα μπορούσε να ήταν ακόμη πιο ανάλαφρα φαινομενικά αν δεν δρούσε και π... αυτολογοκρισία. Αναγκαία σε κάποιες περιπτώσεις όταν αφορά τρίτους, σχέσεις και κρίσεις. Ορισμένες φορές όμως η διασκέδαση έπαιρνε τραγική τροπή, αναδεικνύοντας εκείνα που κρύβονταν πίσω από από φαινομενικά ανέμελες στιγμές. Ιστορία “κρυμμένη” για λόγους ασφαλείας στο ημερολόγιο: “Από νωρίς ο Κώστας μου είχε πει ότι θα είναι με τον Μπαλ... στο “γέρο”. Πέρασαμε να τους πάρουμε. Από μακριά άκουσα το πλεκτρόφωνο να παίζει “κοινωνία άδικη” με το Διονυσίου. Ημουν σχεδόν σίγουρος ότι θα τα έχουν κοπανήσει. Στις 9 και κάτι το Α16 (αυτό είναι το πλήκτρο επιλογής) σημαίνει για τους φαντάρους του 642 κάτι παραπάνω από ένα απλό τραγούδι. Κάτι σαν κατανυκτική ακολουθία. Δεν έπεσα έξω. Το τζάμι θολό από τα χνώτα και τους καπνούς, άφηνε να φανεί η γωνία του ταβερνεϊού. Με λύπη είδα τα πεννηνταράκια του ούζου σωρωμένα. Τον Κώστα και τον Παναγιώτη με λυμένες γραβάτες και ξεκουμπωμένα πουκάμισα. Τσιγάρο στο στο στόμα, γλαρωμένο βλέμμα. Εσπρωξα την πόρτα. “Σειρά” φωνάζει ο Κώστας.

Πλυσίασα. Προσπάθησα να τον πείσω να σηκωθούν. Ο Παναγιώτης αγρίεψε με τα πολλά. Αφησε ένα μπουκάλι ούζου να σκάσει στα πόδια μου. Πισωπάτησα ανήσυχος. Ήταν σαν να ερεθίζεις τον ταύρο. Ο Γιώργος πήρε κάτι να φάει στο λόχο και γω μια φέτα τυρί για συμπλήρωμα. Δραχμές 25 στο γέρο αγιογδύτη. Έκανα προς την πόρτα, αλλά ταλαντευόμουν. Θυμήθηκα ότι ο λοχαγός ήταν στη γιορτή του παλιού μας λοχαγού. Η καθυστέρηση θα ήταν επικίνδυνη. Εξ άλλου όσο περνούσε η ώρα, τόσο τα πράγματα ζορίζαν. Υπενθύμισα όλα αυτά στον Κώστα. Έμοιασε κάπως να κλονίζεται η αρχική του θέση “φύγε και θα έρθω”. Ο Παναγιώτης έσπρωξε τα γυαλικά στο κρύο πάτωμα, το ηλεκτρόφωνο έπαιζε “στα κάστρα του Γεντί Κουλέ”. Ο μοναδικός πελάτης του μαγαζιού, ένας χοντρούλης, πλαδαρός, αξύριστος ντόπιος έμοιαζε να απορεί. Δεν χωρούσε άλλη αναβολή. Εφυγα με μισή καρδιά. Ο γέρος κοπανιόταν για τα σπασμένα. Σκεφτόμουν το πως και πότε θα ανέβαιναν.

Μόλις περάσαμε την πύλη χτύπησε αναφορά. Εξω από έναν θάλαμο κάποιος ακουμπούσε στο πρεβάζι των παλιών κατασκηνώσεων, ίσως κλαίγοντας. Ο επιλοχίας – Παπαλ... – φώναξε στο Θόδωρα – ήταν επόπτης -ότι ένας υποψήφιος ήταν σουρωμένος. Αυτός που ακουμπούσε στο πρεβάζι. Είπα να του ρίξουν νερό στα μούτρα να συνέλθει. Ο επιλοχίας ωρυόταν ότι τη νύχτα ήταν σκοπός. Δεν ήξερε τι να κάνει. Καληνύχτισα και πήγα στο λόχο να πάρω το όπλο. Το γέμισα και κατέβηκα λίγα σκαλιά. Ακουγόταν φοβερή φασαρία. Γνώρισα τη φωνή του Παναγιώτη. Τάχιστα το βήμα προς τη μικρή πλατεία του 642. Προσπαθούσαν τέσσερεις να κρατήσουν τον Παναγιώτη. Μάταια. Υστερική κρίση, ο τραγικός επίλογος μιας νύχτας χωρίς αγάπη και έλεος. Φώναξα ασυναίσθητα το όνομα του Κώστα στο μισοσκοτάδο. Τον διέκρινα χωρίς γραβάτα, ξεκούμπωτο και αναστατωμένο. Ο Παναγιώτης όρμησε στο θάλαμο ουρλιάζοντας: “Θα σε σφάξω ρε πούστη, εγώ διακινδύνεψα προχθές 20 ημέρες και σε έδωσα παρόντα”. Ήδη κατάλαβα τι είχε γίνει. Πέντε λεπτά νωρίτερα, ένας 46ρης Τριπολιτσιώτης δεκανέας, ο

Σταμ..., τον είχε δώσει αδικαιολογήτως απόντα στη βραδινή αναφορά. Ενώ αυτός τον είχε δώσει πριν λίγες ημέρες παρόντα. Το κρασί και το πιετό σε αυτές τις περιπτώσεις είναι κακός σύμβουλος. Και η υστερία που αγγίζει τα όρια της παραφροσύνης, είναι η συνέπειά του. Κρατούσα γεμάτο το FN και απομακρύνθηκα προς το πίσω μέρος του θαλάμου, κοιτάζοντας από τη τζαμαρία. Ο επιλοχίας είχε ρίξει τον Παναγιώτη σ’ ένα κρεβάτι και τον χτύπαγε, ο Κώστας τον τράβηξε με τη βία, πιάστηκαν στα χέρια, κάτι κουμπιά έφυγαν. Ολοι είχαν κοκαλώσει. Ο Παναγιώτης όρμησε στον οπλοβαστό, αλλά τα όπλα ήταν κλειδωμένα. Αρπαξε μια εξάρτηση προσπαθώντας να τραβήξει την ξιφολόγη, αλλά τα μεθυσμένα δάχτυλα, ευτυχώς, δεν τον βοηθούσαν. Του την πήραν γρήγορα από τα χέρια. Ο επόπτης είχε σαστίσει, το ίδιο και ο γιατρός. Ούτε καν που ξέρω αν υπήρχε στο φαρμακείο κάποια ένεση για να τον ηρεμήσει. Τράβηξα τον Κώστα. Θα μπλέκαμε άσχημα. Φθάσαμε στο φυλάκιο σχεδόν τρέχοντας. Οι άλλοι μισοκοιμόντουσαν. Το τηλέφωνο κουνούσε, άκουσα τον Κώστα να βρίζεται με κάποιον. Ήταν ο Στέλιος. Έκανε παρατηρήσεις στον Κώστα ότι σούρωσε τον άλλον και δεν ξέρει τι κάνει. Το τηλέφωνο διακόπηκε βίαια. Αρχισε να βρίζει ο Κώστας τον “κολλητό” μου. Οσο πιο ήρεμα μπορούσα προσπάθησα να του δώσω να καταλάβει ότι έχει όχι μόνον τυπική ευθύνη αν συμβεί κάτι, με την έννοια για παράδειγμα ότι δεν ήταν στο φυλάκιο την ώρα της αναφοράς, αλλά και ηθική απέναντι στον Παναγιώτη και τους φίλους του. Χαμένα λόγια στον αέρα. Οσο ξανακουδούνισε το τηλέφωνο. Κάποιος από την άλλη άκρη ειδοποίησε ότι ο Παναγιώτης είχε κόψει τις φλέβες του και τον έδιωξαν βιαστικά για το ΚΙΧΝΕ στην Αλεξανδρούπολη. Ήταν κάτι που περίμενα. Ο Κώστας μαρμάρωσε. Σκέφτηκε τα όσα συζητούσαμε. Στη 1 ξαναχτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν άσχημα στο ΚΙΧΝΕ. Κανείς δεν ξέρει αν ζει και σε ποιά κατάσταση βρίσκεται τώρα. Σε λίγες ώρες θα το μάθουμε. Εύχομαι να είναι καλά. Ήδη και από άλλη πλευρά τα πράγματα είναι μπλεγμένα. Αν τα σκαλίσουν ίσως βρεθεί με ευθύνες και ο

Κώστας. Άλλη μια πικρή στρατιωτική εμπειρία. Και ήταν τόσο όμορφη η ψυχρή βραδιά. Ανήμερα τ' Άη Δημήτρη”.

Ευτυχώς ο Παναγιώτης γλύτωσε: “Τελικά είχε κόψει τον τένοντα του χεριού. Του έγινε εγχείριση στο ΚΙΧΝΕ και πρέπει να είναι καλά. Όπως σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις τη γλύτωσε με 10 μέρες φυλακή για αυτοτραυματισμό σε κατάθεση μέθης. Τη ζημιά τελικά του την είχε κάνει μάλλον ο επιλοχίας και όχι ο δεκανέας”.

Σημεία στρατιωτικού παραλογισμού

Μια έξοδος όμως μπορεί να εξελιχθεί και σε περιπέτεια αν κάτι δεν πάει καλά όπως στην περίπτωση που καταγράφει το ημερολόγιο, στην πρώτη έξοδο μετά τα δράματα με τον Παναγιώτη και τον αυτοχειριασμό του: “Και το λέγαμε από το απόγευμα. Κάτι δεν πάει καλά, πολύ γελάγαμε και αναίτια. Και να που βγήκε. Τώρα κρέμονται πάνω από το κεφάλι μας κάτι καμπάνες... να! Τη Δευτέρα θα ακούσουμε μάλλον κάτι μπαμ, λες και έγινε έκρηξη πυρομακικών.

Η γκίνια μας είναι γάμποσέ τα. Κατά τις 9 στα Λαγυνά εμφανίζεται ο υποδιοικητής του Τάγματος 641. Ερχεται στο ουζερί του Λαζούδη, φωνάζει το Βασίλη τον Πλαγ...και με ύφος άγριο κάτι του έλεγε. Ρωτούσε ποιοί είμαστε. Και κει μάλλον ο Βασίλης την πάτησε. Είπε ότι είμαστε του φυλακίου πηγαίνοντας να μας καλύψει κατά τη γνώμη του. Πλην όμως ο υποδιοικητής άθροισε τους εξοδούχους, τους βρήκε παραπάνω και προειδοποίησε ότι θα πέσουν καμπάνες. Αν το ψάξει το ζήτημα βρισκόμαστε στριμωγμένοι γιατί δεν είχαμε πάρει άδεια.

Τσιμπάμε ένα ταξί και πάμε Λυκόφνη. Μπαίνουμε στο “γέρο” να πάρουμε κάτι φωτογραφίες, συναντάμε και το λοχαγό. Επί τη ευκαιρία ζητάμε να μας καλύψει. Πάρτε λέει τον κ. Κόρμπο και πέστε του να σας καλύψει, το είπα εγώ. Χαρές εμείς χωρίς να ξέρουμε τι μας περιμένει. Γυρίζουμε στο 642 και πάμε στο ΚΕΠΙΚ με πρόθεση να τηλεφωνήσουμε στο Τάγμα. Ο λοχαγός που ήταν και επόπτης – ο κ. Κόρμπος – είπε ότι δεν γίνεται τίποτε. Σε 2-3 λεπτά επισυνέβη η πανωλεθρία. Μπουκάρει στο ΚΕΠΙΚ

ο διοικητής του 642 και βρίσκει: τα 4/5 του φυλακίου μέσα, 3 άτομα με καρτιά, 2 ρετσίνες, 1 μπουκάλι ρακή που κουβάλαγε μαζί του ο Κρητικός του Πυροβολικού και κάτι ανοιγμένες μπύρες. Πήγα να ξεγλιστρίσω αλλά με συνέλαβε απαλά-απαλά: Ελα δω παιδί μου, μην απομακρύνεσαι! Ο, τι είχα γλιστρίσει στη γωνία. Ο καθένας αντιμετωπίζει και διαφορετικό παράπτωμα: Παράνομη παραμονή οπλιτών στο ΚΕΠΙΚ, ψευδής αναφορά, αργοπορία στην είσοδο, κατοχή οιοπνευματωδών, χαρτοπαιξία και άλλα. Προσωπικά βαρύνομαι με την αργοπορία στην προσέλευση. Αλλά έλα που είναι και η έξοδος στα Λαγυνά χωρίς άδεια! “Εγκαινία” την τελευταία ημέρα του 13ου μήνα”.

Και στη συνέχεια αναγγέλλονται εικοσάρες σε όλους, ένα οργισμένο σημείωμα στο ημερολόγιο για τις πρακτικές των αξιωματικών που είχαν το κυνηγητό... σπορ και τις βαριές καμπάνες για φύλλου πύδημα ψωμοτύρι: “Από σήμερα αρχίζει το ημερολόγιο ενός βαρυποινίτη. Προς το παρόν εκείνο που γνωρίζουμε είναι ότι έχουμε αρπάξει από μια εικοσάρα ο καθένας. Ετσι τηλεφώνησε και είπε ο λοχαγός στο φυλάκιο πριν λίγη ώρα. Κατάληξη της ιστορίας ήταν να φορτωθούμε όλοι, όλα τα παραπτώματα. Ακόμη και τη ρακή του Κρητικού. Ετσι άνευ απολογίας ακούμε τις καμπάνες να βροντάνε. Είναι παράλογο αυτό που συμβαίνει εδώ. Ξεκινάει ο διοικητής του 642 να βρει τους δικούς του έξω στη Λυκόφνη, κατά πάσα πιθανότητα από τηλεφώνημα ενός από τους πολλούς ρουφιάνους του Τάγματος. Βρίσκει τους τρεις του 58 στο “γέρο” αλλά δεν του αρκεί. Ερχεται στο Τάγμα. Και μπουκάρει στο ΚΕΠΙΚ. Γνωστά τα όσα έγιναν εκεί. Πρωί-πρωί σήμερα τηλεφωνεί στο δικό μου διοικητή. Το μόνο που δεν είπε είναι ότι μας έπασε να πηδιάμαστε. Και πέφτουν οι εικοσάρες.

Ηρθαμε να υπηρετήσουμε την πατρίδα. Και η ανταμοιβή της: Έξη μήνες χωρίς άδεια. Δικάζομαι και περιμένω την έγκριση της Μεραρχίας που μπορεί να έρθει και 20 ώρες πριν τη δίκη και να σου πουν κόψε το λαιμό σου να διανύσεις αυτή την απόσταση των 1.250 χιλιομέτρων. Με τι; Με ελικόπτερο; Ζούμε όπως

οι λιγοστοί τσοπάνοι της χώρας μας και ακόμη χειρότερα. Ξεπαγιάζουμε με τρεις κουβέρτες και σκελέα. Κινδυνεύουμε από λύκους και αδέσποτα. Τρώμε μισό πιάτο φαγητό κακομαγειρεμένο. Όλα αυτά είναι μηδέν. Σημασία για την πατρίς έχει το ότι αργήσαμε πέντε λεπτά να πάμε στο φυλάκιο. Εξω μπορείς να γκουρλώσεις ένα καζάνι κρασί και να γίνεις πίτα, δεν τρέχει τίποτε. Είναι όμως λείει σοβαρό παράπτωμα ότι βρέθηκαν δυό μπουκάλια ρετσίνα σε επτά άτομα, χωρίς μάλιστα να εξετάσουν ποιοί τα είχαν. Οσο για τα χαρτιά τι να πεις. Ωραία, βρέθηκαν τρία άτομα να παίζουν ξερή. Ποιός μπήκε όμως στον κόπο να φέρει μια βόλτα στη Λυκόφη; Τι να πεις;

Ξεκίνησε αφήνοντας γυναίκα και σπίτι για να "πιάσει" τους άτακτους φαντάρους. Που θα'διναν και 10 χιλιάδες σε εισιτήρια κι έξοδα για να δουν έστω και για ένα 24ωρο το σπίτι τους

και τη γυναίκα που περιμένουν μήνες να ακούσουν το γνώριμο χτύπο της πόρτας, τα βήματα στα σκαλιά. Οι αμύντορες της οικογένειας κάνουν το παν για να την πλήξουν. Αρκεί να ικανοποιήσουν το στρατιωτικό εγωισμό, μια τυπική πειθαρχεία που στην ουσία αποδιοργανώνεται. Ποιό σεβασμό από το φαντάρο καρτερούν; Σε τι σεβάστηκαν εκείνοι που τρώνε ζεστό φαΐ στο σπίτι τους, κοιμούνται ήσυχα στο κρεβάτι μαζί με τη γυναίκα, διασκεδάζουν μέχρι όποια ώρα θέλουν έξω; Με το να κυνηγούν το φαντάρο σαν εγκληματία, να παρατείνουν τη θητεία του.

Την πατρίδα και το λαό μας τον αγαπάμε με την καρδιά και το αίμα μας, πολύ καλύτερα από τους επαγγελματίες φιλοπάτριδες. Δεν έχουμε ανάγκη από κανενός είδους καταναγκασμό. Και τόχει δείξει ο λαός μας που πολέμαγε την ώρα που οι κουϊσλιγκς του Τσολάκο-

Στα χιονισμένα
«Πυρομαχικά»

γλου παράδιδαν την πατρίδα στο Γερμανό, την ώρα που κάτι άλλοι λυμναιόνταν κάπου ήσυχα τις αγγλέζικες λίρες και ο λαός λιμοκτονούσε στην πατρίδα. Και να χρειαστεί θα το ξαναδείξουμε. Γιατί είναι βαθιές οι ρίζες αυτού του τόπου, οι ρίζες της γενιάς μας. Από τον παππού Αναγνώστη που σκοτώθηκε στο Μανιάκι, στον παππού Ηλία και τους απελευθερωτικούς αγώνες 1912-1913, στον πατέρα της εθνικής αντίστασης”.

Με χιούμορ τα γεγονότα στο γράμμα χωρίς αναφορά σε αυτά πέρα από την καμπάνα: “Εισαγωγή για καμπάνα σε ντό μείζονα. Απόδοση από τη χορωδία του φυλακίου Πυρομαχικών. Σολίτο ο Κώστας. Κόντρα μπάσα Βαγγέλης και Χρήστος. Συμμετέχει και η χορωδία του ΚΕΠΙΚ σε έκτακτη εμφάνιση με κορυφαίο το Γιώργο. Πρώτο τραγούδι “βαράτε μας και ας κλαίω”. Δεύτερο “Φέρτε μου τον κρητικό”. Σουξέ το “Σώπα όπου νάναι θα χτυπήσουν οι καμπάνες”. Και σήμαναν λυππτερά ωσάν Μεγάλη Παρασκευή. Ντάγκα-ντάγκα από είκοσι έκαστος, επί έξη, ίσον εκατόν είκοσι. Και κάτι ψλά του “58” φτάνουμε το 200.

Όπως καταλαβαίνεις έκαστον ντάγκα-ντάγκα σημαίνει 24 ώρες ή 1440 λεπτά ή 86400 δευτερόλεπτα. Και όλα αυτά για πέντε λεπτά καθυστέρηση. Συν το κακό συναπάντημα. Τι σοφός είναι ο λαός όταν λέει “όσα φέρνει η ώρα, δεν τα φέρνει ο χρόνος”. Εν πάσει περιπτώσει η ουσία είναι ότι την αρπάξαμε. Οι λεπτομέρειες είναι άνευ σημασίας και μην ζητάς ούτε ταχυδρομικώς, ούτε τηλεφωνικώς εξηγήσεις. Εφόσον θα είμαστε είκοσι συν δέκα ίσον τριάντα ημέρες έγκλειστοι σύμφωνα με τον ΣΚ 20-1. Ευτυχώς που το είδαμε με το “τι να γίνει, ότι είναι να πέσει έπεσε” και ακόμα δεν μας φαίνεται. Θα φανεί βεβαίως στο τέλος. Πάει τώρα πέρασε. Την ποινή μας την κοινοποίησε τηλεφωνικά το μεσημέρι ο λοχαγός. Και μας έκανε την καρδιά περιβόλι και μπροστάνι γκατζόλικο”.

Δεν μπορώ να γνωρίζω τι μεσολάβησε και αν αυτό συνέβη σε όλους, ποινή φυλάκισης για το συγκεκριμένο περιστατικό δεν γράφτηκε τελικά όπως διαπίστωση αργότερα όταν πλη-

οίαζε η ώρα της απόλυσης και μετράγαμε το χρόνο. Ούτε και στέρψη εξόδου όπως προβλεπόταν σε αυτές τις περιπτώσεις. Επιχείρηση ψάρωμα η υπόθεση ή κάτι άλλο μεσολάβησε; Ποτέ δεν έμαθα...

Πρωτόγονη διαβίωση

Ασκήσεις, αγγαρείες, έξοδοι αλλά οι μέρες είναι μεγάλες. Υπηρεσία ημερήσια, νυχτερινή και στα ενδιάμεσα σκοτώναμε τις ώρες. Πάνω κάτω στο 642 με τα ντενεκαδάκια να φέρουμε το φαγητό που συνήθως δεν τρωγόταν αλλά ποιούσαμε την ανάγκη φιλοτιμία: Δεινόσαυρος Αργεντινής και κότες οργανοτροφείου μεγερεμένα σε όλες τις παραλλαγές, φασίολοι, φακές και καμιά... εξαίρεση. Και εφευρίσκαμε τρόπους για να... ντακώσουμε. Πρώτη ανακάλυψη η παντόφλα, συνήθως μετά το πρωινό τσάι ή γάλα, ευτυχώς υπήρχε και το γκαζάκι για να ζεστάνουμε κάτι. Ελλείψει ζάχαρης μερικές φορές βάζαμε στο τσάι μαρμελάδα και προέκυπτε... γκουρμέ. Το γάλα ήθελε κατά κανόνα καφέ ή κανένα κακάο για να κατέβει, προμηθευόμασταν στην έξοδο. Μετά το ρόφημα λοιπόν η ώρα της παντόφλας. Ψωμί βουτάγαμε όσο θέλαμε από το Τάγμα, κόβαμε τον πάτο της φραντζόλας, περνάγαμε από πάνω εκείνο το πράμα που λέγαμε βούτυρο και στο καπάκι η στρατιωτική μαρμελάδα. Καμιά φορά το... ψήναμε όταν είχαμε φωτιά. Αν... περίσσευε και νερό ακόμη καλύτερα, πίναμε ένα-δυό ποτήρια και... στανίραμε. Ιδιοίς εξόδοις συμπληρώναμε τα νερομπλούμ και ανάλαδα φαγητά του προγράμματος με κονσέρβες από το Τάγμα ή τα χωριά που κατεβαίναμε: ζαμπονάκι, ντολμαδάκια γιαλαντζί, ψάρια και ό, τι άλλο πετυχαίναμε στα ράφια. Το στρατιωτικό κορνεμπίφ το τρώγαμε... κλείνοντας τα μάτια για να μην βλέπουμε τι είναι. Μέχρι... ξινό αγοράζαμε για να σπάει το άνοστο των φαγητών. Όταν το περιεργαζόμουν διαπίστωση ότι ήταν... νεροζούμι (Golden Drops τόλεγε) Μπαλή, Νέδοντος 75 Καλαμάτα.

Και αν παραξενεύει η έκφραση για... περίσσευμα νερού, θα πρέπει να διευκρινίσω ότι είχε... σαπίσει η υδροφόρα και ανεβάγαμε το

νερό σε ένα πεντόκιλο για να νιφτούμε, να πλυθούμε και να πιούμε. Πεντόκιλο, ντενεκαδάκια, οπλισμένο FN και δώστου ποδαρόδρομο τις περισσότερες φορές μόνος, με επιθετικά τσοπανόσκυλα, λύκους και αδέσποτα, κάπου δίπλα στη διαδρομή υπήρχε μια χωματερή. Ο πρωτογονισμός της διαβίωσης περιγράφεται σε γράμμα με αναφορά στο... πλύσιμο: "Πλύθηκα εις φάσεις τρεις: κεφάλι-λαιμός, χέρια, καμπανέλια. Και αυτό για να μην μένει ο νικητής χωρίς δουλειά. Το μπάνιο μας είναι ένας ντενεκές από τυρί που κρέμεται σ' ένα κλαρί πεύκου και στον οποίο έχει προσαρμοστεί αλα παλαιά μια βρυσούλα νικητήρα. Οσο βέβαια έχει ήλιο κάτι γίνεται, εφόσον υπάρχει νερό. Όταν σφίξει όμως ο καιρός θα πηγαίνουμε στο 642".

Και κάποια στιγμή... έγινε το θαύμα: "Μόλις πριν πέντε λεπτά συνέβη το σημαντικότερο γεγονός από τότε που ήρθα στο φυλάκιο. Κατέφθασε Στάγιερ σέρνοντας την υδροφόρα. Γυαλισμένη, κλωριωμένη, χρωματισμένη και δεν συμμαζεύεται. Το τι έγινε είναι άλλο πράγμα. Σκαρφαλώσαμε όλοι πάνω, χοροπηδάγαμε, ανοίγαμε ο καπάκι και γενικά κάναμε σαν να'ταν δώρο του Αγιοβασίλη παρότι αργούσε η πρωτοχρονιά. Ετσι μας ήρθε να την ανοίξουμε μ' όλες τις κάνουλες και να αφήσουμε το νερό να τρέχει να το ευχαριστηθούμε. Είχαμε πήξει να κουβαλάμε μπιτόνια από το 642".

Και αφού ήρθε υδροφόρα κάποια στιγμή βρήκα ευκαιρία να... ξεβρωμίσω: "Τόσες μέρες δεν είχα αξιοποιήσει την παρουσία της υδροφόρας. Και από καθαριότητα ήμουν φιξ βρωμ. Αρχίζω: Μαζεύω από δω, μαζεύω από κει άπλυτα, το Roi Oxygene παραμάσχαλα (για βιολογικό πλύσιμο μπας και λερώσει η θάλασσα) και στην υδροφόρα. Καβάλησα πάνω, έκανα... διάγνωση και βρήκα ότι το νερό έφτανε και περίσσευε πολύ. Αναλαμβάνω ντενεκέ τυρού ο οποίος φέρει και βρύση χρησιμοποιούμενος αναλόγως των συνθηκών σαν νικητήρας ή... πλυντήριο. Και αρχίζω μια δίωρη πάλη με τη βρώμα. Εδώ ήθελα όλους τους διαφημιζόντες απορρυπαντικά να δουν πως ξεβρωμίζουν τα ρούχα με ένα ολόκληρο κουτί (μικρό βέβαια).

Πάντως καθάρισα (όσο ήταν δυνατόν) δύο ζευγάρια φόρμες, δύο ζευγάρια κάλτσες, τρεις πετσέτες προσώπου, δύο σώβρακα και άλλα τινά είδη καθημερινής χρήσης. Και αφού ξέμπλεξα με τα ρούχα, φόρεσα τα αθλητικά μου και κατ'ευθείαν για υπαίθριο μπάνιο".

Σπρώχνοντας τις ημέρες

Το ημερήσιο πρόγραμμα είχε γυμναστική και σπορ. Η... εξοχή άνοιγε την όρεξη, καταβροχθίζαμε ό,τι βρώμικο κυκλοφορούσε σε παντοπωλεία, ΚΨΜ και άλλες πηγές τροφодοσίας και σε ποσότητες, οπότε έπρεπε να κάνουμε επιπλέον καύσεις από αυτές του ημερήσιου ποδαρόδρομου για έξοδο ή προμήθεια των... προς το ζην. Κάτι χιλιόμετρα τροχαδάκι στα κατσάβραχα σχεδόν σε ημερήσια βάση και κάποια στιγμή βρεθήκαμε με ξυλορακέτες. Οι οποίες αξιοποιήθηκαν δεόντως παρά το επικλινές του εδάφους ένεκα του οποίου τρέχαμε να προλάβουμε το μπαλάκι όταν ροβόλαγε κατά την κατηφόρα. Ενα σάκος του μποξ επί του οποίου ξεδίναμε και για να έχουμε όλων των ειδών τη γυμναστική ένα μονόζυγο για να... κρεμόμαστε και να κάνουμε μπράτσα. Κάπως έτσι διατηρούσαμε το ισοζύγιο βάρους ξεπερνώντας και τα εμπόδια του καπνίσματος, σαν φουγάρα καπνίζαμε οι περισσότεροι και άμα ξεμέναμε εκεί στην ερημιά και μας την είχε κάνει (όπως συνήθως) ο ΚΨΜιτζής και δεν είχε προμηθευτεί τσιγάρα, βγαίναμε στον... έρανο.

Ράδιο και σταυρόλεξο

Υπήρχε φυσικά και... τρανζίστορ. Είχε ο καθένας και από ένα για να ακούσει αυτό που θέλει, πολλές φορές όμως ακούγαμε όλοι μαζί. Όταν οι συνθήκες το επέτρεπαν πιάναμε το Πρώτο πρόγραμμα το οποίο εκείνη την εποχή είχε ορισμένες εξαιρετικές μουσικές εκπομπές. Διαφορετικά μας έκαναν παρέα οι πειρατές και οι τούρκικοι σταθμοί. Ακούγαμε τα πάντα από "Αξιον εστί" μέχρι τζαζ, τις νέες κυκλοφορίες. Στη σκοπιά, το δρόμο και την... ξάπλα το τρανζιστοράκι είχε τη δική του ξεχωριστή θέση. Φυσικά και για ενημέρωση αφού είχαμε... χαθεί

από τον έξω κόσμο. Μπορεί το κρατικό ραδιόφωνο να ήταν πάντα “η φωνή της κυβέρνησης” όμως με ένα ορισμένο κριτήριο μπορούσες να καταλάβεις τι συμβαίνει, ενώ ακουγόταν και καμιά διαφορετική φωνή. Από εκεί παρακολουθούσα και τα πολιτιστικά γεγονότα της εποχής με πρώτο το Φεστιβάλ Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη και έχω καταγράψει τη βράβευση της Φρίντας Λιάππα για το “Οι δρόμοι της αγάπης είναι νυχτερινοί”. Αλλά και το απαξιωμένο πλέον Φεστιβάλ Τραγουδιού. Ενα βράδυ έπεσα πάνω σε μια εκπομπή όπου η χορωδία του “Ορφέα” Καλαμάτας τραγουδούσε το “Μπαχσέ τσιφλίκι και άλλα χορωδιακά”.

Από τις καλύτερες ώρες οι σχετικά... πρωτόγονες: Νύχτα στο κρεβάτι με τα... ρούχα για το κρύο, φανός θυέλλης στο κεφάλι για να βλέπω, τρανζίστορ με μουσική και διάβασμα. Η ημερήσια παραλλαγή είχε ανάλογη υπαίθρια επίδοση εφόσον ο καιρός το επέτρεπε ή εντός θαλάμου (πάντα στο κρεβάτι γιατί χωρούσαμε μόνον όρθιοι. Διάβασμα παντοειδές: Βιβλία, χημεία, περιοδικά, ακόμη και... τσόντες που προμηθεύονταν οι πιτσιρικάδες όταν δεν υπήρχε τίποτε άλλο. Καμιά φορά κλεφτά το “Ριζοσπάστη” που έφερναν οι μικρότεροι όταν τους παραχωρούσα την έξοδο και πήγαιναν στο Σουφλί (δεν είχα πάει ποτέ, μου έπεφτε βαρετή μια τέτοια έξοδος), με οδηγία να τον... καταχωνιάσουν για να μην πέσει ομαδική καμπάνα.

Και φυσικά γράψιμο για... όλα αυτά και πολλά άλλα. Στο “δημιουργικό” κομμάτι κάποια στιγμή προστέθηκε το σταυρόλεξο. Ο Κώστας δεν είχε αφήσει περιοδικό και περιοδικό που να μην παλεύει με σταυρόλεξα. Και μια μέρα που ήταν... απελπισμένος γιατί δεν έβρισκε τίποτε, του σκάρωσα ένα δικό μου 10 X 10. Από τότε όταν ξέμενε... ζητούσε βοήθεια αν και δυσκολευόταν γιατί δεν υπήρχαν οι λέξεις τυφλοσύρτες που επαναλαμβάνονταν. Στο μεταξύ σκάρωνα και τίποτε τετράστιχα για να περνάει η ώρα, κάποια σώθηκαν.

Μαγεία και... φαντάσματα

Σκαρώναμε και πλάκες, νύχτα που έχουν ανοίξει οι ουρανοί παραλάβαμε έναν πατριώτη

από χωριό της Τριφυλίας, καλό παιδί με... μεταφυσικούς φόβους, αλλά που μας άνοιξε μόνος του την όρεξη: “Ο Γιάννης ο πατριώτης μας επέμενε να μου δείχνει τα τραπουλόχαρτα που διάλεγε για να τα βρει ο Κώστας, αφού πρώτα τα ανακατέψει. Πράγμα απίθανο βέβαια, αλλά η δουλειά έγινε. Το έλεγα με τρόπο στον Κώστα και αυτός δήθεν τα έβρισκε. Ο Γιάννης άρχισε να караφλιάζει. Και τότε έγινε το σώσε. Τέτοιο γέλιο θα περάσει καιρός να ξανακάνω. Πείσαμε το Γιάννη ότι ο Κώστας είναι υπνωτιστής. Αντε ρε, λέει. Καλώς απαντάει ο Κώστας, σε λίγο θα λες “με λένε Μάριο”. Και άρχισε να του λέει “σε λένε Μάριο”. Ο Γιάννης απαντούσε φωνάζοντας – ήδη πεπεισμένος σχεδόν για τις ικανότητες του Κώστα - “με λένε Γιάννη Χ...” για να μην ξεχάσει το όνομά του. Οχι έτσι του φωνάζω. Τραγούδα! Τι να πω; Ο, τι θέλεις. Και αρχίζει: Ποιός ήλιος εξεπρόβαλε με γεμελέ με γεμελέ, φύγε από δω δεν θέλω να ξεχάσω το όνομά μου. Τι άλλο να πω μου φωνάζει. Πες του λέω στα Τρίκαλα στα δύο στενά. Και δώσου τα ίδια. Οπότε για να γίνουμε πειστικοί, επιχειρεί υπνωτισμό μου ο Κώστας. Μου γράφει ανάποδα το νέο μου όνομα Αριστείδης και το δίνει στο Γιάννη. Αρχίζουν τα άμπρα κατάμπρα πως λένε το όνομά σου, Ηλίας, μην κουνιέσαι πως σε λένε, κλείνω τα μάτια, για μια στιγμή ταρακουνιέμαι και απαντάω Αριστείδης. Σ’ όλο αυτό το διάστημα ο Γιάννης τρομοκρατημένος μου φωνάζει να μην κοιμηθώ. Ο Κώστας διαισθάνεται τα επερχόμενα γέλια και του λέει: Να δεις τώρα που θα χαζογελάει. Και αμολλάω γέλια και δάκρυα που μούσκεψαν τη φόρμα. Ο Γιάννης τρομοκρατημένος μέχρι να του πω ότι με λένε Ηλία μου φώναζε να ξυπνήσω. Μα που να κρατήσω τα δάκρυα! Είμαστε τόσο πειστικοί και οι δύο που τότε πιστεύει για τα καλά και απομακρύνεται. Ενώ αρχίζει να τραγουδάει όταν τον κυτάει ο Κώστας. Μόλις άρχισε ο δεύτερος γύρος γέλιου. Ρίχνει παπάδες, κεραυνούς και τα τοιαύτα. Ο Γιάννης θέλει να πει νερό και δεν βγαίνει. Και όπως έχει γυρίσει την πλάτη στην πόρτα, ανοίγει μόνη της και φωνάζει ο Βαγγέλης “φάντασμα”. Σήμερα αμφιβάλλω αν θα κοιμηθούμε από τα γέλια. Ούτε

το χέρι του δεν τολμάει να βγάλει από το παράθυρο”.

Μια άλλη μέρα εν γνώσει των φόβων του, πιάσαμε μια κουβέντα και άρχισα να λέω ότι σε ένα ξέφωτο της διαδρομής ήταν το τούρκικο νεκροταφείο που καταστράφηκε και καμιά φορά βγαίνουν βόλτα οι πεθαμένοι. Αν φωνάξουν “στάσου” πρέπει να απομακρυνθείς όσο γίνεται πιο γρήγορα. Και σκάει υπηρεσία να πάει να φέρει το βραδινό φαγητό, κάτι που καναμε όλοι εναλλάξ. Όταν πήγαινε ήταν μέρα, όταν γύριζε όμως είχε νυχτώσει. Περνάει από το ξέφωτο, φαντασιώνεται και αρχίζει να πιλαλάει πυροβολώντας στον αέρα, πεταχτήκαμε έξω να δούμε τι συμβαίνει και να τον ηρεμήσουμε. Που να τον ξαναστείλουμε, ήταν παρακινδυνευμένο και δεν πειθόταν παρότι του λέγαμε πως κάναμε πλάκα. Ούτε για έξοδο δεν έβγαине αν δεν ήταν και άλλος μαζί του, τέτοια λαχτάρα είχε πάθει.

Ασκούμενος... σιτιστής

Κάπου εκεί λίγο πριν τις εκλογές σκάει η πληροφορία ότι θα γίνω σιτιστής του λόχου (των φυλακίων): “Κατά τις 10.30’ με ζήτησε στο τηλέφωνο ο Στέλιος ο σιτιστής του λόχου. Και μου είπε ότι θα τον αντικαταστήσω σε αυτή τη δουλειά, επειδή αυτός απολύεται αρχές Δεκέμβρη. Ήδη από σήμερα το πρωί άρχισα να κατεβαίνω για 1-2 ώρες τα πρωινά και 1 ώρα το απόγευμα για “εκπαίδευση”. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει τίποτε ακόμα γιατί πάντα υπάρχει ένα αλλά... Και υπήρξε σε πολλές περιπτώσεις μέχρι σήμερα. Αλλη μια δεν θα μου κάνει ιδιαίτερη εντύπωση. Αν τελικά τοποθετηθώ σ’ αυτή τη δουλειά, θα επιβεβαιωθεί εισέτι η γνωστή συνήθεια δεν “παλμώνω” πουθενά. Πλήν όμως αυτή θα είναι και η τελευταία αλλαγή. Από την άποψη της φύσης της η δουλειά έχει ευθύνες και απαιτεί περισσή τυπικότητα. Αλλά εφ’ όσον την τηρείς δεν τρέχει τίποτε. Υπηρεσία άλλη δεν υπάρχει. Ο τόπος διαμονής είναι το 642. Συνολικά η δουλειά ημερήσια δεν πρέπει να περνάει τις 3-4 ώρες. Όπως όμως προείπα υπάρχει και το αλλά...”.

Μετά από καμιά βδομάδα άρχισα να το... πι-

στεύω και ετοιμάστηκα να πάω Αλεξανδρούπολη: “Έχω λίγο χρόνο για άλλες δραστηριότητες λόγω της προετοιμασίας για τη δουλειά του σιτιστή που μάλλον θα αναλάβω τελικά. Ήδη αύριο πρωί-πρωί θα φύγω για Αλεξανδρούπολη, για ψώνια στο στρατιωτικό πρατήριο. Είναι δουλειά του συσσιτιάρχη που την κάνει ο σιτιστής, όταν αυτός για οποιοδήποτε λόγο δεν μπορεί. Έτσι αύριο θα κατέβω “εκπαιδευτικώς”. Μπορεί να συναντήσω και το Σταμάτη που υπηρετεί εκεί. Και την Παρασκευή θα πάω Σουφλί για ψώνια στη λαχαναγορά. Δηλαδή εδώ που τα λέμε θα χορτάσω βόλτες. Και μου είναι απόλυτα αναγκαίες σε αυτή την περίοδο. Εξη μήνες απομόνωσης δεν είναι λίγοι. Όσο και να το κάνεις μετά 13 μήνες στρατιωτικού, αρχίζεις να κουράζεσαι. Αυτές είναι ευκαιρίες να γνωρίσεις νέους τόπους, εμπειρίες αλλά και να ξεσκάσεις”.

Δεν θυμάμαι αν πήγα Αλεξανδρούπολη εκείνη την ημέρα, ετοιμάστηκα όμως και για εκπαίδευση: “Στις 9 Νοέμβρη αρχίζει η εκπαίδευση των σιτιστών στην Αλεξανδρούπολη. Θα τελειώσει στις 27. Και μάλλον θα πρέπει να πάω”.

Για εμπειρία πήγα και κατέγραψα την κάθοδο στην Αλεξανδρούπολη: “Φύλαξα το 4-6 τη νύχτα για να μπορέσω να είμαι στο λόχο στις 6.30 το πρωί για να φύγω προς Αλεξανδρούπολη. Στο καφενείο της στάσης, καφές μέτριος και κουτσομπολιό για τις μαθήτριες που περιμένουν το λεωφορείο για να τις πάρει. Επιπλέον έμαθα και μια συνήθεια των τραγιασκοφόρων χωρικών: Το πρωινό το βγάζουν με μέντα. Όλοι σχεδόν έπιναν, ίσως για να ζεσταθούν, το καταπράσινο ηδύποτο, και σε ποσότητα μάλιστα. Το Στάγιερ αργούσε και ο Γιώργος έφυγε με το λεωφορείο για Σουφλί. Επιτέλους το στρατιωτικό όχημα φάνηκε στις 8.30’. Μισή ώρα αργότερα κάπου στα Φέρραι, η φούσκα μου πήγαινε να σπάσει από το σφίξιμο για κατούρημα. Ευτυχώς ο οδηγός ήταν “κολλητός” και σταμάτησε αμέσως όταν του το είπα. Γύρω στις 9.30 ήμασταν στο ΣΠΑ (Στρατιωτικό Πρατήριο Αλεξανδρούπολης). Πήγαμε στην καφετέρια και άρχισα με τρία σάντουιτς-τοστ. Εφαγα μια καρυδόπαστα,

χάζεψα λίγο στην καραμπόλα και μετά τις μαθήτριες του γυμνασίου.

Κατεβήκαμε για ψώνια και μπήκα νωρίς στην ουρά. Τελειώνοντας τσακ! η νεαρά ωραιότατη ύπαρξίς του απέναντι ισογείου με τους σκύλους και τις γάτες, κόκκινη ρόμπα και ελαφρώς ανοιχτή. Καταλήξαμε με τον Αλέκο τον οδηγό να ταΐζουμε τα σκυλάκια μπέικον για να τα... πιάσουμε γλύψιμο. Αλλά η νεαρά είχε τα χαμόγελα μόνον προς επίδειξιν και ουδέν άλλον.

Γυρίζοντας με άφησαν στο “58” μοίρασα τα πράγματα για τα φυλάκια και μετά δρόμο με τα πόδια”.

Αδεια... να δικαστώ

Τελείωνε ο Οκτώβρης, την είχαμε πατήσει με την περιπετειώδη έξοδο και τις καμπάνες (που ευτυχώς δεν ίσχυσαν) και μετά νέα “περιπέτεια” με την άδεια για το δικαστήριο. Πήγε το κλητήριο ο επιλοχίας στο 1ο Γραφείο, άρχισαν να τα μασάνε πως έπρεπε να το είχα πάει νωρίτερα και δώσου διαπραγμάτευση για το αυτονόητο: Δικαζόμενοι και έπρεπε να παραστώ, στην ερημοδικία για συκοφαντική δυσφήμιση δεν γνώριζες τι μπορεί να συμβεί. Τελικά η έγκριση της Μεραρχίας ήρθε προπαραμονή της δίκης και πρέπει να ταξίδεψα με “Ολυμπιακή” για να προλάβω. Στο δικαστήριο πήγα για “σφάξιμο” μόνος με υπόδειξη να κάνω το κορόιδο, με είδαν με στρατιωτικά κάποιοι γνωστοί δικηγόροι, μεταξύ τους θυμάμαι το Γιώργο Σπλιώτη ιστορικό στέλεχος του “Ρήγα Φεραίου”. Κάπου μεσολάβησε και με το μπνυτή και σε συνεννόηση με το δικαστή, κάποια συγγνώμη και “αθώος ο κατηγορούμενος”. Μισή μέρα πριν και μία μετά για να δω τους δικούς μου και πάλι στον Εβρο και στο πόστο μου στις 6 Νοεμβρίου.

Μετακόμιση

Με το που γύρισα με ειδοποίησαν ότι φεύγω για την έδρα του λόχου στο 642: “Σήμερα θα μετακομίσω στην έδρα του λόχου αναλαμβάνοντας πλέον οσιτιστής. Ετσι λοιπόν τη μέρα που συμπληρώνω δίμηνο στα πυρομαχικά,

πάλι “νέος”. Και νομίζω ότι θα είναι η τελευταία μετάθεση της θητείας. Καλύτερα ή χειρότερα εδώ και στο λόχο, δεν μπορεί να πει κανείς με σιγουριά. Καθώς μάλιστα ο καιρός έσφιξε αγρίως το φυλάκιο είναι θαύμα”.

Και μια μέρα με χιονόνερο που γρήγορα έγινε χιόνι κουβαλήθηκα στο λόχο με τα απαραίτητα παραμάσχαλα και φροντιστήριο από το Στέλιο: “Η ατμόσφαιρα είναι κλειστή, μάλλον θα το στρώσει για τα καλά. Πλην όμως η σόμπα καίει ακατάπαυστα στο γραφείο. Ηδη μετακόμισα σχεδόν οριστικά στο λόχο. Το σχεδόν έχει σχέση με το γεγονός ότι πήρα μαζί μου μόνον τα απαραίτητα, μέχρις ότου αδειάσει το τζιπ και κουβαλήσει το μπόγο μου. Πάντως το βράδυ θα κοιμάμαι εδώ”.

Πρόβλημα προσαρμογής με τη μετακίνηση δεν είχα, οι περισσότεροι φαντάροι ήταν γνωστοί καθώς πηγαينوερχόμεσταν στο 642 καθημερινά. Όμως από σκοπός – γραφιάς υπάρχει μια απόσταση μεγαλύτερη από την ορατή. Η γραφική δουλειά έχει και αυτή το δικό της πρόγραμμα. Όταν γίνεται χωρίς τέτοιο δημιουργεί πρόβλημα χρόνου. Μέχρι σήμερα που έφυγε με άδεια ο Στέλιος ήμουν μόνιμως μπερδεμένος. Κάνε αυτό τώρα, το άλλο μετά. Και μια σειρά εκνευριστικές “συμβουλές”. Όχι πως ήταν άχρηστες, αλλά δίνονταν με έναν τρόπο λες και μασάγαμε κουτόχορτο. Κακά τα ψέματα, όλη η εκπαίδευσή μου ήταν δύο πρωινά. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει ένα μικροπρόβλημα στο μέλλον σε κάτι που δεν γνωρίζω, αλλά πάντοτε υπάρχει μια λύση. Αν σ’ αυτό προσθέσεις και το γεγονός ότι περίμεναν άδεια Νίκος – Στέλιος και κάθε μέρα γινόταν μακελειό γι’ αυτό το θέμα, καταλαβαίνεις πιο ήταν το πρόβλημα προσαρμογής.

Το απόγευμα πήγα μέχρι το “58” για να μοιράσω τα τρόφιμα του ΣΠΑ. Μετά το βραδινό φαγητό ουσιαστικά αρχίζει η δουλειά μου. Στοιχίζω τιμολόγια, χαρτόσημα, αυγά, μελιτζάνες, πατάτες, βούτυρα και τα τοιαύτα. Μου τρώει γύρω στη μιάμιση ώρα”.

Κρύο του διαβόλου, με ξύπναγε ο Βύρωνας το πρωί όταν έφευγε με το τζιπ να πάρει το λοχαγό, ξύρισμα και βολίδα για να ανάψω τη σό-

μπα στο γραφείο καθόσον όταν ερχόταν αυτός θα έπρεπε να έχει ξεκαπνίσει και να έχει ζεσταθεί το δωμάτιο. Και μετά στη γύρα: “Αφού πήραμε την πρώτη πύρα, μπουκάρουμε στο τζιπ και αρχίσαμε τη γύρα στα φυλάκια. Πρώτος σταθμός οι Καπατσάδες, όπου δεν πρόλαβα καφέ γιατί κάποιος μου τον έχυσε. Ηπια όμως στο “58” φτιαγμένο από τα χέρια του Λευτεράκη (Επί πληρωμή εδώ εννοείται, οι Καπατσάδες είναι λίαν φιλόξενοι).

Καταλήξαμε στο Τάγμα (641) στο Σουφλί όπου άρχισα να γυρίζω από αποθήκη σε αποθήκη και από γραφείο σε γραφείο. Παράδοση, παραλαβή, χρήματα, φύλλα διακοπής, ένας κυκεώνας γραφικής δουλειάς. Αυτή την εποχή το παίζω σε πολλά ταμπλό: Σιτιστής, αποθηκάριος και... επιλοχίας. Το τελευταίο μπορεί να ξαφνιάζει αλλά σήμερα έφτιαξα την ΗΚΑΛ (όπερ σημαίνει Ημερήσια Κατάσταση Αναφοράς Λόχου) και διακπεραίωσα όλη την υπόλοιπη δουλειά του επιλοχία. Ο Βασίλης ναι μεν έχει έρθει σε αντικατάσταση του Νίκου, αλλά σχεδόν τυπικά. Να λοιπόν που παριστάνουμε και τη μάνα του λόχου. Στο 1ο Γραφείο έπεσα από τα σύννεφα όταν άκουσα τον επικεφαλής του να μου λέει: “έτσι είναι κύριε Ηλία μας, αράξατε

στα φυλάκια και έμειναν τα παιδιά χωρίς καθηγητές”. Ήταν ο Μπόμπας που μου είχε πει το Μάη να κάνω μάθημα στο γιό του. Φυσικά το ότι ήξερε το μικρό μου όνομα μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση”.

Και η δουλειά συνεχιζόταν κανονικά: “Το απόγευμα πλακώθηκα στη δουλειά. Γράψε, σβήσε, τρεις ημέρες ήταν αυτές και η δουλειά ήταν αρκετή για 2-3 ώρες”. Αλλά και με έκτακτες καταστάσεις: “Σήμερα η δουλειά έπεσε και με πλάκωσε. Τρέχω από το μεσημέρι, έχει πάει 6 και ακόμη δεν κατάφερα σχεδόν τίποτε. Ο λόγος της τρεχάλας είναι οι μεταθέσεις. Φεύγουν αρκετοί από τα φυλάκια – οι περισσότεροι από τότε που θυμήθηκα εγώ – από τις σειρές 147, 148, 149. Θα έπρεπε να συντονίσω από εδώ τη δουλειά μιάς και τα κάνω όλα όσα έχουν σχέση με αυτά. Εφαγα λοιπόν κάτι ώρες στο τηλέφωνο και ακόμα είμαι στη μέση. Κατά βάση είναι μπλέξιμο με τα έγγραφα, τις παραδόσεις, παραλαβές, άλλος φωνάζει για άρβυλα που δεν πήρε, άλλος για μπουφάν που του είχαν κλέψει και δεν συμμαζεύεται. Και φυσικά το κόλπο είναι να μην κάνεις λάθος σε όλη αυτή τη μανούβρα. Μέχρι να βάλω τα πράγματα σε μια τάξη έγινε χαμός. Πάντως τώρα έχω

Με τα φιλαράκια
τα σκιουράκια
που έκοβαν
βόλτες
ανενόχλητα στα
«Πυρομαχικά»

σπκώσει ψηλά τα χέρια, έχω μαζέψει γύρω μου τα στοιχεία και τα βιβλία και περιμένω τις εξελίξεις.

Κόσμος πάει και έρχεται, φεύγει σίγουρα ο φίλος μου ο Αντρέας, όλοι από το προηγούμενο φυλάκιο, ο μάγειρας από του Καπατσάδες (έχει λυσοσάξει να την κόψει αλλά δεν πάει μακριά, εδώ πύ κάτω στα Φέρραι)”.

Την επομένη πήγα για παράδοση- παραλαβή στα πυρομαχικά: “Ντύθηκα ταχώς και ανηφόρπσα κατά το γνώριμο φυλάκιο. Όλα σε συναγερμό και πλήρης βρώμα. Βρε τους βρωμιάρηδες, υποθέτω ότι θα είχαν να καθαρίσουν από τότε που έφυγα. Ανοιξα τα κιτάπια, παρέλαβα και σε λίγο κατέφθασαν οι άλλοι που θα αντικαθιστούσαν όλο το φυλάκιο. Παρέδωσα, φόρτωσα και τα δικά μου πράγματα στο Στάγιερ και γύρισα στο 642. Μέχρι να τρέξω, να δώσω κάτι χαρτιά και άρβυλα κατέβασαν οι άλλοι τα πράγματά μου. Και άφησαν πάνω τις κουβέρτες. Το πήρα χαμπάρι μετά από μισή ώρα και άρχισα την τηλεφωνική τρεχάλα. Τις εντόπισα στους Καπατσάδες απ’ όπου και θα τις πάρω τις επόμενες μέρες. Μούφυγε η ψυχή γιατί πως να το κάνουμε; Κάπου 4.000 δραχμές υπόθεση είναι αυτή”.

Σουτ για τα... πυρομαχικά

Ετσι έφτασα στις 26 Νοέμβρη τρέχοντας για όλες τις διοικητικές δουλειές του λόχου στην έδρα του 642 και στα φυλάκια. Εκείνη την ημέρα επιτέλους έφυγα με δεκαήμερη άδεια για να πάρω μια βαθιά ανάσα μετά από μήνες και μήνες στη στρατιωτική απομόνωση. Την πήρα και γύρισα, ρώτησα για τα νέα: “Μου είπαν ότι είναι “δραματικά” και κατ’ αρχήν φαντάστηκα ότι κάποια πλάκα μου ετοιμάζουν. Αλλά μου ανήγγειλαν ότι πλέον δεν αναλαμβάνω σιτιστής, κατάλαβα ότι κάθε άλλο παρά πλάκα ήταν. Ηδη είχε αναλάβει ο οδηγός ταυτόχρονα και σιτιστής. Αν ψάξεις για λόγους, είναι σαν να ρωτάς τι κάνει νιάου-νιάου στα κεραμίδια. Ετσι το βραδάκι ξαναγυρίζω στο φυλάκιο, συνεχίζοντας να ασκπεύω. Επαληθεύοντας το γεγονός ότι κάθε τόσο θα πρέπει να αλλάζω τόπο και αέρα. Πόσο θα μείνω εκεί

δεν χρειάζεται να αναρωτιέμαι γιατί από σου έχω συνηθίσει. Και κατά συνέπεια δεν αποκλείω ούτε... σουτ-βολέ τους επόμενους μήνες”.

Ετσι τελείωσε άδοξα η μικρή μου θητεία ως σιτιστή, ο φάκελος με κυνηγούσε από πίσω και καθόριζε που με χρειάζεται η... πατρίς καθόσον ως “αντεθνικώς δρων” δεν ήμουν κατάλληλος για να κρατώ βιβλία, τιμολόγια και αποδείξεις πληρωμών. “Εθνικά μυστικά” και αυτά...

Στην έδρα του λόχου

Οι μέρες στην έδρα του λόχου στο 642 ήταν αρκετά διαφορετικές από τα φυλάκια. Εκτός από τις... εξόδους. Με το φύλλο πορείας στο χέρι – άρα ελεύθερος να κινηθώ – για τη μετακίνηση από τα Πυρομαχικά στη διοίκηση του λόχου, βγήκα στα Λαγυνά και επέστρεψα για τον... τελευταίο όπως φαινόταν τότε, ύπνο στο φυλάκιο, μεταφέροντας και δέματα με φαγώσιμα τα οποία καταχερίστηκαν ομαδικά κατά το έθιμο: “Χθες σκέφτηκα που να κατέβω. Προτίμηση τα Λαγυνά για πολλούς λόγους. Και έκανα διάνα. Πέρασα πρώτα από το μπακάλη και πήρα δύο τετράδια, ένα κουτί νες καφέ και ένα γκαζάκι. Στο καφενείο, ο Χρήστος ο καφετζής μου είπε ότι είχαν φανεί ο Θύμιος και οι λοιποί. Ε! Ηταν οφθαλμοφανέστατον ότι θα τα κοπάνησαν στο Λαζούδη. Δρόμο προς τα εκεί και βρέθηκα μπροστά τους ως φάντης μπαστούνης. Χαρές, φιλιά, ξεφωνητά. Διαπίστωση ότι έχω γίνει συμπαθής. Οχι μόνον ανάμεσα στους συναδέρφους αλλά και τους χωριάτες. Καλοσώρισμα από τον κυρ Ηλία τον ταβερνιάρη – συμπαθέστατος άνθρωπος – τον Τάσο και το Γιάννη το χοντρό, το γραμματέα της ποδοσφαιρικής ομάδας. Τα είχαν ήδη κοπανήσει και μπήκα μαι εγώ στο χορό. Ουζάκι και μεζεδάκι εκλεκτό. Προσφορά του καταστήματος αυτοτάραχο από γουλιανό. Είναι μοναδικό και το φτιάχνει μόνο σε συμπαθείς πελάτες. Με τον Τάσο συνεννοηθήκαμε και με ανέβασε μέχρι το φυλάκιο. Ετσι θα απέφευγα και την ανηφόρα και τα σκυλιά. Και φυσικά τις 150-200 δραχμές για ταξί. Ηπιαμε, τα είπαμε και κατά τις 8.30 σπκωθήκαμε να φύγουμε. Και

νάσου ο λοχαγός: - Ρε συ τι γυρεύεις εδώ; μου λέει. Αδειούλα ε; - Οχι φύλλο πορείας. - Εντάξει το ξέρω. Κατά τις 9 νάσου ο Γιώργος ο Αλ... από το Νησί. Εβαζε τις σόμπες στα φυλάκια. Χαρές, αγκαλιές, φιλιά. Ανταλλάξαμε τα νέα μας και έφυγα. Με πήγε ο Τάσος μέχρι το φυλάκιο. Νέες φωνές και χαιρετούρες. Η σόμπα είχε τοποθετηθεί και μέσα ήταν φούρνος. Κυκλοφορούσα με το σλιπ και το φανελάκι. Και βγήκε και το σλόγκαν “και ο παππούς με το φανελάκι;”. Ανοιξα και τα δέματα και έγινε επιδρομή”.

Πρώτη μέρα στην έδρα του λόχου και έξοδος: “Το απογευματάκι βγήκαμε με τον Κώστα και το Στέλιο στο χωριό. Πήγαμε στο μπάρμπα Γιάννη, εν αρχή για καφέ. Τον ήπια παίζοντας ταυτόχρονα ποδοσφαιράκι. Μέχρι που τα χέρια άρχισαν να βγάζουν φουσκάλες. Παρ' ότι πριν λίγες ώρες κοπάναγα με το τσεκούρι. Ξύλα για τη σόμπα. Ηρθε και ο Λευτέρης (ο φέρων το προσωπύμιο “πουτάνας”). Βρέθηκα ανάμεσα... στη σκύλα και τη χάρυβδη. Δηλαδή ανάμεσα σε ντίσκο (Κώστας-Στέλιος) και καφέ Θανάσι (Λευτέρης- Γιάννης). Προτίμηση και τις δύο. Δηλαδή πήγα στο Θανάσι, γκούρλωσα μια ομελέτα. Λουκάνικο και μπύρα και μετά στο Λάκη για νες καφέ ζεστό με γάλα. Ως συνήθως φώναζα, ιδιαίτερα όταν είδα το “γίγαντα” να χορεύει ντίσκο. “Γίγας” ίσον ένας νανοειδής τύπος πολύ φάτσα. Ο Στέλιος παραπονιόταν συνεχώς, ενώ ο Κώστας είχε πιάσει κουβέντα με την Τ... Σε μια στιγμή βρέθηκα με το Μανωλιό, τον ΚΨΜιτζή του 642 να χορεύουμε ντίσκο άνευ χιτωνίου και γραβάτας. Ο Χρήστος είχε αρχίσει ήδη να γίνεται γκολ. Η συνέχεια δόθηκε στου “γέρου”. Δώστου μπύρα και ο Χρήστος ήταν να τον κλαίς. Ευτυχώς που ψιχάλιζε ελαφρά γιατί φάγαμε γύρω στη μια ώρα να ανεβούμε πάνω. Φύλαξα και το νούμερο ή για την ακρίβεια το μισό 11-12 και μετά προσγειώθηκα”.

Την επόμενη ημέρα έξοδος-περιοδεία στα χωριά: “Την Κυριακή με το ξύπνημα έπλυνα φόρμα, σώβρακα και κάλτσες, Κλωθογύριζα από εδώ και από εκεί και ήρθε η ώρα να πάρω το Λευτέρη για να συνεννοηθώ για το κατέβασμά

μας στο χωριό. Δεν είχε κανονίσει τίποτε, πήρα εγώ το λοχαγό και εξασφάλισα την άδειά του. Για να είμαι ειλικρινής ήθελα πιότερο το Λευτέρη για να μου δώσει τις φωτογραφίες. Πλην όμως με πούλησε γιατί όπως μου είπε εκ των υστέρων, αποκοιμήθηκε. Εριχνε και βρόχα, είχα μπουρλιάσει και το τζάκετ. Αλλά το κρύο-κρύο. Περπατώντας στο δρόμο από τη στάση των Λαγυνών μέχρι τους Καπατσάδες, είχε μια παράξενη αίσθηση ικανοποίησης. Θεωρούσα ίσως μια προσωπική μου κατάκτηση το γεγονός ότι δεν με ενοχλούσε ούτε η βροχή, ούτε το τσουκτερό κρύο καθώς έπαιρνα μόνος μου την ανηφόρα. Η φύση είχε τη δική της αγριάδα και με κατακούσε. Τα γράφω δίχως να υπερβάλω στο ελάχιστο. Σταμάτησε το ταξί και με πήρε. Στο δρόμο εν τω μεταξύ είχα γίνει χάλια στα άρβυλα από τη λάσπη. Βρήκα πολύ νέο κόσμο στο φυλάκιο αλλά καλά παιδιά. Καθήσαμε λίγο και μετά με βροχή και αέρα βιράραμε για το χωριό. Πρώτη στάση ο Παρασκευάς. Προφανώς για τηλέφωνο. Πλην όμως δόθηκε και η ευκαιρία τα τα τσούξουμε μετά ροτόντας ερυθράς ξηρής και ωραίο μεζέ: Λουκάνικο στα κάρβουνα και πιπεριά Φλωρίνης. Η πιπεριά είναι πολύ ωραίος μεζές και ειδικά αυτός ο τύπος με τυρί είναι “να γλύφεις τα δάχτυλά σου και να πίνεις τον αγκλέουρα”. Σταθμός “βου” καφέ Καλιούνης. Κονιάκ δύο έτσι για το κρύο για το σταθμό “γού”: ουζερί με μπύρα και συκωτάκια. Κατά τις 8.30 έφυγα με το ταξί. Κατέβηκα στη ντίσκο Λάκης αι βρήκα: Κώστα, Βύρωνα, Γιώργο να έχουν κατεβάσει δύο Ballantines. Πήρα μια μπύρα και συνεχίσαμε στο γέρο για να φάνε οι άλλοι. Νέος γύρος πιτοτού και ξαφνικά τέζαρε ο Γιώργος. Μας βγήκε η ψυχή να τον ανεβάσουμε πάνω. Και καθώς έλεγα τα... αρχαία μου ηκούστη ο Γιώργος να αναφωνεί “ω ψυχή μου τάλαινα! (ή μάλλον καρδιά)”. Αφού μετά κόπου απείρου τον ανεβάσαμε, αρματωθήκαμε και φουλ μέσα σε άγρια βροχή για το φυλάκιο. Οι λύκοι δεν αστειεύονται: Εφαγαν κάτι γαϊδούρια 800 μέτρα από δω στα σκουπίδια”.

Και μετά... τα κεφάλια μέσα. Κάτι που πλακώσανε τα χιόνια, κάτι που έπεσαν άγριες

αφραγκίες με τα αυξημένα έξοδα και τα δανεικά, μέχρι να με... επιστρέψουν στο φυλάκιο των Πυρομαχικών βγήκα μόνο μια φορά: “Κατά τις 5 κόψαμε με το Νίκο για έξω. Πρώτη στάση μας ο “γέρος” για να πάρουμε κάτι φωτογραφίες που είχαμε βγάλει από παλιά. Μετά καθήσαμε στο καφενείο του Θανάση για να δούμε το Λέφκοι-Παναθηναϊκός 89-97 στην τηλεόραση και να πιούμε έναν μέτριο. Τα γερόντια κοιτούσαν με μανία. Τώρα τι καταλάβαιναν, ο θεός και η ψυχή τους. Και νάσου ο κινητός σινεμάς και πίσω από το αγροτικό που το διαφήμιζε να τρέχουν τα πισιρίκια. Στέκι του το καφενείο του μπάρμα Γιάννη, όπου και στήνει το πανί του. Χθες έπαιζε κινγκ κογκ “Yeti ο γίγας των παγετώνων”. Μιας και δεν έχεις που αλλού να πάς καταλήγεις στην καφετέρια. Και να η έκπληξη: λίγο μετά που μπήκαμε ακούστηκε όλο το “Ραντάρ”. Πιάσαμε και “κουλουρέ” κουβέντα με το Γιάννη και χαζέψαμε με το κούνημα στο ρυθμό ντίσκο. Πρώτα νες με γάλα και μετά κονιάκ. Κατά τις 9 φύγαμε για το “γέρο”. Μια ομελέτα και δυό μπύρες. Πλακώνει και ο Μανώλης ο ΚΨΜιτζής ήδη τύφλα. Εγινε το σώσε, ιδιαίτερα στο ανέβασμα. Πάει να τρέξει ο Μανώλης ανάμεσα σε μένα και το Νίκο που κατουράγαμε και πάει πάνω στα βράχια. Αρχισε να διπλώνεται στα κλαριά επιμένοντας ότι μπορεί να ανέβει χωρίς βοήθεια. Μέχρι που άρχισε να φωνάζει ότι του βάζουν τα δέντρα τρικλοποδιές και κλώτσαγε τους θάμνους. Αφού βούτηξε στα νερά κι τράκαρε στην πόρτα της πύλης, έφθασε αισίως”.

Η διαφορά στο 642 ήταν ότι κάθε βράδυ όλο και κάτι γινόταν, τοιμπολογάγαμε και πίναμε για να σπρώξουμε τις ώρες καθώς νύκτωνε νωρίς. Αλλοτε οι αδειούχοι γύριζαν με δέματα, άλλοτε ο Βύρωνας ξετρύπωνε τις “Ροτόντες” από το σάκκο του. Αλλοτε γινόταν και καμιά παραγγελία απέξω με εκείνους που έβγαιναν. Το μεγαλύτερο... βάσανο της μέρας ήταν το... ξυλοκόπημα. Επρεπε να έχουμε άφθονη πρώτη ύλη για τη σόμπα και να την ανάβουμε πρωί-πρωί. Ως εκ τούτου χρειαζόταν να σκίζουμε κορμούς σε μικρά κομμάτια ώστε να χωράνε μέσα στο ξύλινο βαρέλι, αλλά και σε πολύ μι-

κρότερα για να τα χρησιμοποιούμε σαν δαδιά ώστε να παίρνει εύκολα και να μην καπνίζει. Κάτι που δεν αποφεύγαμε πάντα με αποτέλεσμα να ντουμανιάζουν ο θάλαμος και το γραφείο και να γινόμαστε καπνιστοί σολωμοί. Και για να ξεβρωμίσουμε παγώναμε με ανοικτά πορτοπαράθυρα.

Φυλάγαμε και κανένα νούμερο, γύριζε ο καθένας στις δουλειές που είχε χρεωθεί και έμεναν ώρες για... σκότωμα. Διάβασμα, άραγμα με μουσική και... αθλοπαιδιές. Ο Βύρωνας ήταν καλός στο μπάσκετ, διαθέταμε και μπάλα οπότε καιρού επιτρέποντος τα απογεύματα του δίναμε και καταλάβαινε. Πιο προσφιλές όμως το βόλεϊ που παίζαμε με... ελλιπή σύνθεση συνήθως αφού δεν έφταναν οι φαντάροι της έδρας του λόχου.

Μια μέρα ο Γιώργος έσκασε μύτη με ένα κύβο του ρούμπικ: “Είχε πάρει χθες από το ΣΠΑ αυτό το περιεργο παιχνιδάκι με τα χρώματα και τους κύβους. Τι παιχνιδάκι δηλαδή που κυκλοφορούν ολόκληρα βιβλία με συνδυασμούς για να το πετύχεις. Αρχισε με τα σώβρακα ακόμη το πρωί να πολεμάει. Εχει πάει σχεδόν 5 η ώρα το απόγευμα και ακόμα δεν τα κατάφερε. Αυτό είναι να μην έχεις νεύρα και να τα αποκτήσεις προσπαθώντας να το φτιάξεις. Αν επιμείνεις το χτυπάς τρελό. Κατ' ευθείαν”.

Ο Γιώργος καλό παιδί Περιστεριώτης, ο Βύρωνας ψυχή της παρέας και οργανωτής των περισσότερων γλεντιών. Ο Στέλιος απόφοιτος της Νομικής με αναχρονιστικές αντιλήψεις για τις σχέσεις, μια ημέρα μας άκουσε όλο το Τάγμα από τις φωνές στην αντιδικία που κράτησε μέχρι τη 1 τη νύχτα. Υπήρχαν και άλλα καλά παιδιά αλλά και οι περίεργοι: Ο κομψεύμενος και τεμπέλης γιατρός που βαριόταν να ανάψει τη σόμπα στο ιατρείο και την έπεφτε όπου είχαμε ανάψει εμείς, ένας περίεργος πολιτικός μηχανικός. Στο στρατό υπάρχουν όλοι. Και όλα: Το τάβλι από το πρωί μέχρι το βράδυ να σου σπάνε τα ούμπαλα τα κοπανήματα με τα πούλια, τα χαρτιά από την ξερή μέχρι το σκαμπίλι και το κουμ-καν για πλάκα ή επί χρήμασι, η τηλεόραση, η μπάλα και πάει λέγοντας. Και οι απογοητεύσεις: Ο Αντρέας είχε ει-

δοποιηθεί ότι πάει Λαγκαδά και τελικά πήρε μετάθεση για Δράμα...

Επιστροφή και χιόνια στα πυρομαχικά

Επιστροφή από την κανονική άδεια στις 4 Δεκεμβρίου και επιστροφή στο φυλάκιο των Πυρομαχικών ως άνευ εξηγήσεως καθαιρεθείς από σιτιστής χωρίς να κλείσω μήνα, αντιμέτωπος με το χειμώνα και την ανοργανωσιά: “Εδώ είναι όλοι νέοι – αλλά πολύ καλά παιδιά – στα κόλπα του χειμώνα. Ετσι μόλις έσφιξε ο καιρός και πλάκωσαν οι βροχές και τα χιόνια, τότε άρχισαν να σκέφτονται να καβατζάρουν ξύλα και μάλιστα κλωρά. Αποτέλεσμα αυτού κάπνα άφθονη και ζεστη μηδέν. Χθες το βράδυ όταν ήρθα, τους είχε σβήσει η σόμπα και με κόπο την ξανανάψαμε. Σήμερα το πρωί ήταν που έγινε χαμός κυρίου. Που να ανάψει κλωρό ξύλο. Αναγκάστηκα και σπκώθηκα για να εφαρμόσω το σύστημα με τη στάχτη και το πετρέλαιο πάνω σ’ αυτήν. Ελα όμως που την είχαν αδειάσει για να πάρει... αέρα λέει. Μάζεψα όση βρήκα πάνω σε ένα τετραδιόφυλλο και αφού την έβρεξα με πετρέλαιο, μετά κόπου άναψε η σόμπα, για να συνεχίζεται εν μέσω καπνών και βρυσιών, το ίδιο βιολί κάθε τόσο. Μετά το φαγητό πήρα τη μεγάλη απόφαση. Παραμάσχαλα το τσεκούρι και εκστρατεία μαζί με το Νίκο για τα υπόλοιπα της “αντιπυρικής ζώνης”. Να εξηγήσω τι σημαίνει αυτό. Κάθε καλοκαίρι γύρω-γύρω είχαν κόψει τα πεύκα για τον κίνδυνο των πυρκαγιών. Πήραν τους κορμούς για το Τάγμα και άφησαν όλα τα κλαριά. Που σημαίνει ξύλα για το μισό χειμώνα. Αυτά ναι μεν είναι κάπως μικρά αλλά ξερά. Μπορεί να είναι βρεγμένα αλλά δίπλα στη σόμπα χάνουν γρήγορα το νερό και καίνε θαύμα. Ετσι απαλλαγίκαμε προσωρινά από το “άγχος” τη καπνιάς και των ξύλων. Εδώ και μια ώρα καθάρισε η ατμόσφαιρα και έχουμε κάμποσα ξύλα. Ή να είσαι παλιός ή να μην είσαι βρε παιδί μου! Οσο για το φως είμαστε στο δρόμο της αγοράς ενός συστήματος με γκαζάκι (σύγχρονο λουξ ας πούμε) που το θυμήθηκα χθες όταν είδα τα σκοτάδια του φυλακίου. Υπήρχαν δύο λάμπες

θυέλλης. Η μια με σπασμένο τζάμι και μουτζουρωμένο, και η άλλη με χαλασμένο μηχανισμό. Ισα που έφεγγε το μαυρισμένο τζάμι. Δεν ήθελε δα και πολλή σκέψη να πάρεις από τη χαλασμένη λάμπα το γυαλί και να το κοτσάρεις στην άλλη. Ετσι κατάφερα να βάλω σε ενέργεια στοιχειώδες φως. Πολύπειρος και... μαστροχαλαστής. Απ’ ό, τι διαπιστώνω θα περάσω πολύ καλύτερα αυτή την περίοδο απ’ ό, τι την προηγούμενη στο ίδιο φυλάκιο. Εχει σαφώς καλύτερο κόσμο και δεν έχει τη φαγωμάρα των άλλων. Που τελικά είχαν καταναλώσει όλα τα αποθέματα ξερών ξύλων και είχαν αφήσει το θάλαμο, σχεδόν σαν ακουρί”.

Τώρα για να γίνει κατανοητό περί ποίας σόμπας ομιλούμε, θα πρέπει να διευκρινήσω ότι ήταν ένα μικρό μακρόστενο βαρελάκι με τοίχωμα το οποίο ήταν κατά τι παχύτερο του... τσίγκου. Μεγαλύτερο δεν χώραγε και ένα της προκοπής θα ήταν στρατιωτική πολυτέλεια. Αλλωστε η... σκληραγώγηση ήταν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Και την άλλη μέρα πλάκωσε το χιόνι και... η χαρά του: “Η σημερινή ημέρα ήταν υπέροχη. Το ξύπνημα ανώτερο όλων. Χιόνι! Με καιρό μαλακό. Αποτέλεσμα φανταστικό χωρίς υπερβολή. Σε σημείο που είχαμε και “εκδρομείς” από το Τάγμα. Εχω κάνει με χιόνια και Παπαδιά και Θήβα. Ομως δεν έζησα ποτέ το χιόνι στο δάσος. Είχε απλωθεί λες και ήταν βαμβάκι, ισόμερα, αφήνοντας να φανεί το πράσινο του δέντρου. Γύρω στις 10 κατέβηκα στο 642. Η διαδρομή ήταν από τις ωραιότερες που έχω κάνει. Σκέτη... Ελβετία και Αλπεις. Δάση γεμάτα χιόνι. Κάπου υπήρχαν πατήματα ζώου. Ισως λύκου. Γιατί δεν υπήρχαν νυχιές που θα δικαιολογούσαν σκύλο. Κάθησα μέχρι τις 2 στο 642. Γυρίζοντας είχε αρχίσει να λιώνει το χιόνι που ήταν μαλακό. Ετρωγες στη μάπα κάτι κομμάτια που έφθαναν μέχρι τον πσιινό”.

Μετά αρχίσαμε να κατεβάζουμε και ολόκληρα δέντρα, μάλλον άγνοια κινδύνου: “Υλοτομία. Ηδη τα χέρια μου έχουν αρχίσει να καφτρουλιάζουν κατά πως λέμε κάτω τις φουσκάλες και τους κάλους. Προχθές βράδυ βαλθήκαμε να ρίζουμε ένα πανύψηλο πεύκο. Μόλις κράταγε

όταν κουράστηκε ο Ηλίας και ήρθε η σειρά μου. Στο μεταξύ είχε σκοτεινιάσει και δεν βλέπαμε καλά. Με την τρίτη – τέταρτη, άκουσα το κρακ και το έβαλα στα πόδια με το τσεκούρι στο χέρι. Νόμισα ότι θα μου ερχόταν στο κεφάλι και παρά λίγο να κάνω αεροπορία μέσα στα μικρά πεύκα. Γελάστηκα όμως γιατί το δέντρο έπεσε στην αντίθετη μεριά από εκεί που έτρεχα. Το αφήσαμε κανά δυο μέρες εκεί και σήμερα το πλακώσαμε πάλι. Δεν είναι και εύκολο πράγμα το κλωρό πεύκο γιατί είναι γεμάτο νερά και όταν είναι χοντρό, άσε να πάρει. Σήμερα καταφέραμε να κόψουμε μερικά κομμάτια. Φυσικά θα συνεχίσουμε κατά βούληση. Όταν βαριέται κανείς, παίρνει το τσεκούρι, πατάει μερικές, κόβει κανά κομμάτι και γυρίζει πίσω”.

Και η υλοτομία συνεχιζόταν ακατάπαυστα, όπως και τα... καψόνια της σόμπα: “Σήμερα τεμαχίσαμε κάτι υπόλοιπα δέντρων και το απόγευμα ρίξαμε άλλο ένα. Τακτική μέρμηγκος για το χειμώνα που ευτυχώς δεν ήρθε ακόμα. Η σόμπα με λαχταράει πολλές φορές. Παρ’ ότι έχω μάθει τα κούγια της, καμιά φορά μπουκλώνουν τόσο τα μπουριά που πρέπει να βάλεις μπουρλότο για να πάρουν φωτιά τα ξύλα. Χθες βράδυ όταν ξύπνησα στις 12 για σκοπός, ήταν το δωμάτιο γεμάτο καπνούς. Ρωτάω το Γιώργη, μου λέει δεν έκανε τίποτε στη σόμπα. Και όμως αντί να βάλει το καπάκι πάνω στην τρύπα, τούχε πέσει μέσα. Ευτυχώς είχα κάτι ξερά ξύλα και την άναψα εύκολα. Το μεσημέρι όμως μου έβγαλε το λάδι. Τη μπουρλότσια και γω με πετρέλαιο και αμόλυνσε μια πλάγια φλόγα από την κάτω τρύπα, που παραλίγο να μου τσουλουφρίσει το μουστάκι”.

Και επειδή δεν βγάζαμε άκρη με τα πεύκα, το ρίξαμε στις βελανιδιές και τη.. φυσιολατρεία: “Σήμερα το πρωί με το που σηκώθηκα, νίφτηκα, πήρα το τσεκούρι και πήγα περίπατο στο δάσος. Είναι φανταστικό. Παρά το κρύο, η πρωινή βόλτα ανάμεσα στα πεύκα είναι το κάτι άλλο. Ψάχνοντας για βελανιδιές έφτασα σε μια μεγάλη χαράδρα γεμάτη μικρές βελανιδιές και πεύκα. Κάπου στο βάθος που δεν διέκρινα, θα πρέπει να κύλαγε βρόχινο νερό, αν κρίνω από το θόρυβο που ακουγόταν. Γύρω απλωνόταν το πρά-

σινο σε όλες τις αποχρώσεις. Βράχια, δέντρα και μόνο το μολυβί τ’ ουρανού διακρινόταν ξεχωρο χρώμα. Απόλαυσα το θέαμα, ήρθαν και οι άλλοι, κόψαμε βελανιδιές και μετά μια ώρα γυρίσαμε πίσω”.

Όλα είναι μια συνθήχεια και αποκτήσαμε καινούργιες ενώ ταυτόχρονα αυξάναμε τα αποθέματα καυσίμων: “Έχω πάρει συνθήχεια πλέον τον πρωινό περίπατο. Ξυπνάει τα αίματα και βοηθάει στην καλή λειτουργία του αναπνευστικού και κυκλοφοριακού συστήματος. Όσο για τη φύση τα λόγια είναι άνευ περιγραφής. Βαθιές ανάσες και στο γύρισμα, λιάνισμα ξύλων. Ήδη κοντεύουμε να γεμίσουμε την αποθήκη ξύλα. Λιανά και κορμούς κομμένους. Στο μεταξύ... έδεσαν οι κάλοι μου. Έτσι ελάχιστα με ενοχλούν οι κραδασιμοί του τσεκουριού. Εδώ πρέπει να εφαρμόζεις το σύστημα “δια της φιλοτιμίας, συλλογική εργασία”. Γιατί κανά δυό το παίζουν “ξεψάρωτοι” στη δουλειά και όταν κόβουμε ξύλα, αρχίζουν να πλένουν ή να γράφουν γράμματα. Φροτινίζω όμως για το κανονικό “στοίχισμα”. Χρέωση κορμού και ας τον κόψουν όποτε τραβάει η ψυχή τους”.

Και όταν έσβηνε η φωτιά στη σόμπα, περιμέναν τον... επόμενο να την ανάψει: “Τη νύχτα δεν πρόσεξαν και τους έσβησε η σόμπα. Και είχε σηκώσει κρύο έξω που σου έφευγαν τα νύχια. Τρόμαξε να πάρει μπρος το πρωί που σηκώθηκα για σκοπός. Έκανε ψόφο. Εκοψα με το τσεκούρι μια μεγάλη βελανιδιά για να ζεσταθώ αλλά δεν γινόταν τίποτε. Οπότε και εκστρατεύσαμε στο δάσος με τις βελανιδιές, κόψαμε καμιά δεκαριά, τάβαλα στην πλάτη και στο γυρισμό τα τεμάχισα. Έτσι κατάφερα να ζεσταθώ. Και δεν εννοώ εξωτερικώς, γιατί το πιο εύκολο είναι να “χαβδαλιάσω” τη σόμπα. Εννοώ να κυκλοφορήσει κανονικώς το αίμα και να ξεμουδιάσουν ταυτόχρονα τα μέλη. Για μια στιγμή άρχισε να χιονίζει και κάναμε χαρές ότι θα το πήξει. Κράτησε πολύ λίγο όμως”.

Οι μέρες στα Πυρομαχικά κυλάγανε σε χειμωνιάτικους ρυθμούς. Όταν ξάνοιγε ο καιρός πηγαίναμε καμιά βόλτα στο δάσος, κάναμε τη γυμναστική μας, παίζαμε μπάλα και ξυλορακέτες. Στην άδεια είχα πάρει και μια αθλητική φόρμα

και παπούτσια οπότε η ιδέα της γυμναστικής ήταν πολύ πιο ελκυστική, του έδινε και καταλάβαινε. Όταν ο καιρός δεν το επέτρεπε και τις ώρες ξεκούρασης μέσα: Τάβλι, στρατιωτικός χαβαλές, διάβασμα και αμέτρητες ραδιοφωνικές ώρες. “Ερωτικός εξομολόγος” και γενικός “παρηγορητής” στους μικρούς, η ζωή είχε τις δικές της δυσκολίες. Όταν έσπαγε κανένα τζάμι προσπαθούσαμε να γλυτώσουμε το κρύο με κανένα κόντρα πλακέ ή με καμιά σκελέα. Έτσι είχαμε περιορισμένο φως ακόμη και την ημέρα.

Κάποιες ώρες που δεν κόλλαγε ύπνος, σκάλιζα τις σκέψεις στο χαρτί: “Κάποια ώρα νυχτερινής ξαγρύπνιας, Στο χέρι ένα από τα τελευταία τσιγάρα. Το φως της λάμπας αδύναμο κουράζει τα μάτια περισσότερο από το σκοτάδι. Το σκοτάδι ανυπόφορο. Το ίδιο και η μοναξιά. Ένα άδειο κουτί Carnetion κυκλοφορεί κάπου στα πόδια μου. Τα κάρβουνα για μια ακόμη φορά σωριάστηκαν με θόρυβο δίνοντας νέα ένταση στη φωτιά. Στο ραδιόφωνο ακούγονται ξένα τραγούδια. Το άγριο ροχαλιτό του Γιώργου. Κάποιο όνειρο θα βλέπει πάλι. Αύριο το πρωί θα ξυπνήσω και πάλι με τη διήγησή του. Ανάμεσα στο ετερόκλητο περιβάλλον με τα άδεια κονσερβοκούτια, τους άπλυτους δίσκους, τα καπνισμένα ρούχα, οι σκέψεις χαρακώνονται στα σπασμένα τζάμια του παραθύρου, καθώς φυλακισμένες προσπαθούν να φτερουγήσουν μακριά από το σήμερα, στους ανήφορους δρόμους του αύριο”.

Η ατμόσφαιρα του φυλακίου, η φύση και η μοναξιά αποτυπωμένες με λογοτεχνική διάθεση: “Σ’ αυτή την ατμόσφαιρα, σ’ αυτό το χώρο, κάτω απ’ αυτές τις συνθήκες, βιώνεις τη μοναξιά σαν τμήμα του “είναι”. Μόλις πριν λίγο στεκόμουν στην κορυφή του λόφου. Στο αχνό φως μπορούσες να διακρίνεις μόνο τις καμπύλες των πέτρινων βράχων που διακόπτουν τις κορυφές των πεύκων. Ο κόσμος των σκιών απλωνόταν στα πόδια μου, μεγαλόπρεπος μέσα στη βαθιά γαλήνη του. Το ψιλοβρόχι δυνάμωνε μαζί με τη δίψα να εξερευνήσεις το βάθος της ηρεμίας, τα λαγούμια που φώλιαζε η ελπίδα. Τα φώτιζαν οι μακρινές αστραπές. Τόσο μακρινές που ο απόηχος τους χανόταν κάπου πίσω από

τα βουνά. Αδιάφορο το πεινασμένο λυκόσκυλο, έψαχνε τα σκουπίδια μας για λίγο ξερό ψωμί. Η παρουσία τους μας έχει γίνει απαραίτητη. Σχεδόν. Προσφέρουν και ένα είδος ασφάλειας. Από το γεγονός ότι ούτε λίγο ούτε πολύ φαντάζουμε σαν αφεντικά τους. Αφού τους προσφέρουμε καθημερινά τροφή. Κάπου παραπέρα τώρα γαυγίζει. Αγνωστο για ποιό λόγο”.

Μπελάς τα άγρια ζώα στην περιοχή παρότι τα αδέσποτα είχαν “σιλαρώσει” και πλησίαζαν στο φυλάκιο για τα όποια αποφάγια που ρίχναμε σε έναν ντενεκέ λίγο μακρύτερα: “Πρωί-πρωί σήμερα ήμουν σκοπός 4-6. Και ψιλολαχτάρησα όταν έκαναν ντου 5-6 μέτρα από τη σκοπιά, αλλά πίσω από τα δέντρα, ένα “κοπάδι” σκύλοι που κατά 99% κυνηγούσαν λύκο. Γιατί κυνηγόσκυλα δεν ήταν αφού κανείς δεν επιτρέπεται να πλησιάσει τη νύχτα. Και ήταν ξαφνικό. Είχε πήχτρα σκοτάδι και δεν έβλεπες τίποτε. Είπα να ρίξω μια στον αέρα, αλλά φοβήθηκα μήπως λαχταρήσω τους άλλους. Και μήπως είναι κανένας κυνηγός και του βγάλω διαβατήριο για τα... αιώνια σκηνώματα. Αφού για πέντε λεπτά συνεχίστηκε μέχρι που να μην ακούγεται το κυνηγητό, άρχισα και πάλι να κόβω ήρεμα βόλτες. Οπότε έγινε δεύτερο γιουρούσι. Το βράδυ θα ρωτήσω στο χωριό αν την έπεσαν λύκοι”.

Και φυσικά ακόμη και το πήγαινε-έλα για το φαγητό ή για προμήθειες από το ΚΨΜ του 642, ήταν ένα ορισμένο ρίσκο με τα σκυλιά και τους λύκους, θεωρητικά είχαμε λύσει το πρόβλημα... απόκρουσης ενδεχόμενης επίθεσης: “Πήρα το δρόμο του γυρισμού. Περιγραφή. Αηρ σφοδρός. Θεοσκοτάδο. Με την ξιφολόγχη ανά κείρας δια μέσου του δασικού δρόμου. Η ξιφολόγχη δεν κάνει για φαντάσματα, αράππδες, ίσκους και νεραίδες. Οπότε γι να κυκλοφορείς νύχτα χωρίς φως θα πρέπει να έχεις πεισθεί ότι τα ανωτέρω αποκυήματα της ανθρώπινης φαντασίας και αμάθειας ή πονηρίας, είναι ανύπαρκτα. Η ξιφολόγχη είναι χρήσιμη μόνο για κανένα αδέσποτο λυκόσκυλο ή λύκο. Και φυσικά να τόχεις πάρει και απόφαση, ότι αν στην πέσει κανένα τέτοιο πράγμα – σχεδόν απίθανο τέτοια εποχή και ώρα – θα αμυνθείς

σθεναρώς και εντέχνως. Η θέση αμύνης είναι η ακόλουθη: Γονατίζεις στο ένα πόδι, γιατί αν είσαι όρθιος σε ανέτρεψε και βρίσκεται μακριά από το λαιμό του. Το επόμενο βήμα είναι να απαλλαγείς τάχιστα απ' ό, τι φοράς εξωτερικώς και να το τυλίξεις γύρω από το αριστερό σου χέρι αν είσαι δεξιόχειρας. Χρόνος υπάρχει γιατί ο αντίπαλος δεν κάνει γιουρούσι με την πρώτη, αλλά αναγνωρίζει πρώτα το έδαφος, Όταν και αν αποφασίσει να επιτεθεί, προτείνεις το αριστερό χέρι (εννοείται όχι από τον καρπό αλλά από την ωλένη), ορμάει, δαγκώνει πανί και δεν φτάνει μέχρι το χέρι, ενώ ταυτόχρονα του ξηγιέσαι με την ξιφολόγχη στο λαιμό. Πάντως το καλύτερο που έχει να κάνει κάποιος, είναι να παριστάνει το χωρικό. Το ίδιο θα κάνει και το κατά τα άλλα συμπαθές τετράποδο και έτσι ούτε γάτα, ούτε ζημιά”.

Αψηφώντας τον καιρό

Οι έξοδοι περιορίστηκαν αναγκαστικά αλλά καμιά φορά αψηφούσαμε και τον καιρό: “Χθες γύρισα πιωμένος. Ήταν μια φοβερή μέρα. Εριχνε παπάδες και καρεκλοπόδαρα. Ευτυχώς που υπάρχουν και οι κάπες. Εβαλα μια, πήρα και το όπλο και αποφάσισα να κατέβω. Μέχρι το 642 όλα πήγαν ήσυχα. Βγήκα με το Βύρωνα και το Γιώργο. Πάθαμε την πλάκα μας. Ασε που δεν βλέπαμε που πατάγαμε, αλλά ο αέρας ήταν πρωτοφανής. Μας κόλλαγε πάνω σε θάμνους και βράχια. Παραλίγο να τσακιστούμε. Πρώτη στάση ο μπαρμπα Γιάννης. Πολέμψα να τηλεφωνήσω αλλά ματαίως. Αυτό το καβουρντιστήρι συνδέεται με παλιά γραμμή με την Αλεξανδρούπολη. Και με τον αέρα γίνεται χαμός. Ηπιαμε καφέ, πήραμε κεριά, μπαταρίες για το φακό και μετά πήγαμε για ντίσκο. Φώτα αναβοσβήνοντα, ροκ και τα τοιαύτα σε ένταση εκνευριστική, χαβαλές και νέα πρόσωπα εκ Σουφλίου προερχόμενα. Τι τόθελα και παρήγγειλα κονιάκ! Χωρίς να υπολογίσω το γεγονός ότι έχει πάει 80 δραχμές. Παρασύρθηκα, ήπια τρία και πλήρωσα τα μαλλιά της κεφαλής μου προφανώς για το βαλάντιό μου. Από κέφι ήμασταν ήδη στο φουλ. Και ακολούθησε τσιμπούσι στου γέρου μετά μπουροποσίας. Είχε και χόρτα

βραστά και αυτό ήταν που μας αύξησε το κέφι. Επιασα και φιλίες με το γιό του γέρου που σπούδαζε Ιταλία. Ηλεκτρόφωνο σε χαμπλή ένταση, μπύρες και φουλ κέφι. Λίγο πριν φύγουμε νάσου ένας τύπος σουράς (μάλλον μαστούρας) με κούκο, μουστάκια, αζυρισιά και δεν συμμαζεύεται. Βραδύγλωσσος μέχρι θανάτου. Μας τόπαιζε και πέτσινο από τα “μεμέτια” Κοινώς ψιλολαθρεμποράκος. Κατσιβελάκι έλεγε ο γέρος.(έτσι λένε όσους έλκουν την καταγωγή από την απέναντι πλευρά).

Κάποια ώρα αποφασίσαμε να ανεβούμε. Πως; Ο θεός και η ψυχή του. Κάτι τέτοια μένουν στο στρατό. Η κατάσταση φοβερή. Καταιγίδα και εμείς ντούροι και βαρβάτοι. Εφτασα και έπεσα ξερός, μέχρι τις 11 το μεσημέρι είχα πονοκέφαλο”.

Πλημμυρισμένος ο κάμπος από τον Εβρο, διπλή έξοδος και αρχή για τις τριβές με τα χοροπηδητάδικα: “Πλήρης ορέξεως ροβόλψα για το χωριό, άδων το άσμα “σαλάγατα, σαλάγατα” αισθανόμενος ως ευτυχής τσοπάνος ή γιδοβοσκός. Οποίον θέαμα. Ο Εβρος πλήρης ύδατος, είχε πλημμυρίσει τον κάμπο. Οι χωριάτες έλεγαν ότι είχε χρόνια να ρίξει τέτοια βροχή. Που να ήξεραν τι παπάδες ρίχνει κάτω.

Εν πάσει περιπτώσει, έκοψα για Λαγυνά. Υποδοχή προσφιλους προσώπου: αγκαλιές, φιλιά, χαρές. Ο Θύμιος με ένα σημάδι στη μύτη λόγω πτώσης της τηλεόρασης. Βρήκα αρχιφύλακα και δόκιμο έναν πατριώτη μας. Προσωρινό.

Μια και δυό κόβουμε για το χωριό. Νάσου και ο Τομ πολίτης. Αγαπάει στα Λαγυνά κι θα την πάρει την κοπέλα. Ενα καφεδάκι και κουβέντα στο καφενείο του Γιώργου. Η συνέχεια όπως πάντα στον κυρ Ηλία. Δώστου-δώστου, τρία άτομα, εγώ ο Θύμιος και ο Παντελής, ρουφήξαμε κάπου 8 κιλά μπρούσκο. Πάμε λέμε για χαβαλέ στη Disco Alexander που άνοιξε πριν λίγες ημέρες. Με το που μπαίνουμε νάσου ο πιτσιρικάς το γκαρσόνι. “Ξέρετε παιδιά” λέει και πριν προχωρήσει του ξηγήθηκα “εντάξει ρε μαγκαρίκο τα τάλλητρα θα αποχωρήσουν με το ίδιο εισιτήριο”. - “Μα ρε παιδιά”. “Easy” του κάνουμε “την πόρτα τη γνωρίζουμε”. Πάντως

έτσι και η ψυχούλα μας τράβαγε τσαμπουκά, τόχαμε κάνε καλοκαιρινό. Κείνη την ώρα δεν κωλώναμε σε τίποτε. Αποχαιρετιστήκαμε και με ταξί γύρισα στη Λυκόφνη.

Μπαίνω στη ντίσκο Λάκης όπου και ο ιδιοκτήτης σκάει... υπόκλιση. Παρ' ότι φουλ από κόσμο. Νάσου τα μικρά χορό. Γιάγκα! Βρε να καούν τα κάρβουνα και ανέρχομαι στην πίστα. Τραβάω μια πισινή κλωτσιά σε μια ολίγον τι χοντρή, όλως υπόχρεος αιτούμαι ευγενικά συγγνώμη, εισπράττω μια γκριμάτσα που ευνοϊκά τη μετέφρασα "παρακαλώ" και συνεχίζουμε. Βάζει κάτι συρτά, πλάτη – πλάτη με γυναικοπαρέα που δεν χορεύει γιατί δεν ξέρουν και ρωτάω γιατί τέλος πάντων δεν χορεύουν Θρακιώτικα. Μου δικαιολογήθηκαν ότι δεν θα έχει το κατάστημα Θρακιώτικα. Περνάει ο γραμματικός του μπαίνω "Ρε γραμματικές τι χορεύετε όλο τα γύφτικα, βάλτε και κανά Θρακιώτικο"! Τάβλα ο άνθρωπος".

Δύσκολες γιορτές

Κάπως έτσι φθάσαμε στις γιορτές των Χριστουγέννων με το παράπονο ότι ήμασταν... ξεχασμένοι από παντού: Στις 22 το Γυμνάσιο-

Λύκειο Τυχερού στο "58", ο υπουργός Αμυνας Δροσογιάννης στους Καπατσάδες, εμείς με παρέα... τη φύση, τις χαρές και τα ζόρια της. Γιορτές δεν καταλάβαμε φυσικά, μόνο το... ημερολόγιο τις έγραφε. Μέχρι που ήρθε η παραμονή της πρωτοχρονιάς και αποφασίσαμε να το... γιορτάσουμε. Αλλά παραλίγο να ρθούμε στα χέρια με τους ντόπιους όταν καταλάβαμε ότι υπήρχε σαφής πρόθεση για "πόρτα" στους "αιμοδοτές" των μαγαζιών για να βολευτούν οι δικοί τους που έσπευσαν για... ντίσκο-ρεβεγιόν: "Βγήκα με το Γιώργο το Ζ... Πήγαμε πρώτα για τηλέφωνο, μετά μπήκαμε στη ντίσκο. Και μας ήρθε η έμπνευση να πιούμε ένα μπουκάλι βότκα. Και δώστου από δω, δώστου από κεί γίναμε "ντουφέκι". Στο τέλος ήρθε και ο Βύρωνας με το δόκιμο του "58". Μιάς και είχαμε αρχίσει να κάνουμε κεφάλι, δεν τόχαμε σε τίποτε να πλακωθούμε στο χορό. Μόλις ηρεμήσαμε, ο "γκλίτσα τζόκεϊ" ανήγγειλε ότι σήμερα θα έχει διαγωνισμό χορού και η είσοδος θα είναι μόνον με ντάμες. Πέταξα – χαμπλόφωνα πάντως – ένα "άντε γαμήσου" και παραλίγο να γίνει χαμός κυρίου μέσα. Το άκουσε ένας πίσω μου και παρεξηγήθηκε. Ευτυχώς σε κάτι τέτοιες

Ευλοκόπος
στα «Πυρομαχικά»

περιπτώσεις κρατιέμαι – δεν είχα βέβαια και το δίκιο με το μέρος μου όσον αφορά την έκφραση – και περιοριστήκαμε σε λεκτική αψιμαχία. Για να λήξει μεν το θέμα εκεί, αλλά μένα μου είχαν ήδη ανάψει τα γλομπάκια. Όταν πληρώσαμε το Λάκη ήταν όλο υποκλίσεις. Τον ρώτησα γι' αυτό που είπε ο ντισκ τζόκεϊ, αλλά αυτός τσακίστηκε να πει ότι σίγουρα δεν ισχύει για μας. Πελάτες χρυσοφόροι και ταχτικοί βλέπεις.

Την κόψαμε για το γέρο. Μάσα χοντρή και μπύρα μέχρι σκασμού. Ρίξαμε και τα ζειμπέκια και πάνω στο τσακίρ κέφι ανεβήκαμε στο λόχο. Ακολούθησε ένα άνευ προηγουμένου γλέντι. Ήδη υπήρχαν ένα καφάσι μπύρες και αποθέματα διάθεσης. Ήπιαμε και τραγουδήσαμε μέχρι νοκ άουτ. Προσωπικά αισθανόμουν σαν πουλάκι. Με τόσο πιωτό. Ανέβηκα σε χρόνο ρεκόρ στο φυλάκιο. Χωρίς να πέσω σε γούβα, παρ' ότι είχε σκοτάδι πήχτρα”.

Την Πρωτοχρονιά και πάλι έξοδο, πάλι διαγωνισμός αλλά αυτή τη φορά η είσοδος της ντίσκο ήταν ορθάνοιχτη: “Η έξοδος την πρώτη μέρα του χρόνου να μεν με ικανοποίησε, δεν μπορώ να πω όμως ότι μ' ενθουσίασε. Ξεκινήσαμε νωρίς με το Γιώργο για το “58”. Τα είχε ήδη κοπανήσει. Κάτι μπύρες, κάτι κονιάκ και... μέτραγε πάλι το δρόμο. Προτίμησα καφέ στο φυλάκιο γιατί θα βγαίναμε πάλι. Ο Γιώργος συνέχισε με κονιάκ. Ηρθε και έγινε τούτζι μέχρι να φύγουμε. Βγάλαμε και κάτι φωτογραφίες στο ΚΨΜ και μετά... έξω. Φύσαγε ένας αέρας που σε έπαιρνε σπικωτό. Η καφετέρια ντίσκο ήταν τίγκα. Ενεκεν ο διαγωνισμός χορού. Εν πάσει περιπτώσει, κουτσά-στραβά βουλευτήκαμε σ' ένα τραπέζι. Δεν την έβρισκα. Σπκώθηκα, χόρεψα λίγο αλλά πάλι δεν γινόταν τίποτε. Στις 7.30 άρχισε ο διαγωνισμός. Ηρθε και ο Παντελής με το Νίκο και κάναμε λίγο χαβαλέ. Παρά τις εκκλήσεις του “γκλίτσα τζόκεϊ, εμφανίστηκαν μόνον 5 ζεύγη νεαρών. Και τα δώρα μοίρασε Αη Βασίλης. Εγινε ολίγη πλάκα αλλά κέφι μηδέν. Φύγαμε για το γέρο, φάγαμε και μετά πάνω. Αναμα σόμπας με κονιάκ τριών αστέρων και σκοπός 12-2”.

Μου έμειναν καμιά 50ρια ημέρες άδεια, κα-

νονική, αιμοδοτικές και πάει λέγοντας. Οπότε θα έπρεπε να πάρω μια κανονική για τις γιορτές, σε αναμονή δεκαήμερης η έξοδος ήταν “άνοστη” και άκεφη: “Βγήκα μαζί με το Νίκο, το Βύρωνα και το Γιώργο. Στου μπαρμπα Γιάννη που πήγαμε για τηλεφώνο βρήκαμε την ευκαιρία για 2-3 ματς στα ποσοδοσφαιράκια, Μέχρι που τα χέρια ξαναπέταξαν κάλους. Ε! Που αλλού; Δίπλα στο Λάκη. Ενα καμπάρι και μια κακοκεφιά άλλο πράγμα. Δεν ξέρω αλλά τίποτε δεν μου έκανε γούστο από τα συμβαίνοντα. Είναι ίδιον των τελευταίων ημερών πριν την άδεια. Στο μεταξύ ενώ είχε μέχρι εκίνη την ώρα καλό καιρό, άρχισε να ρίχνει καρεκλοπόδαρα. Είχαμε παραγγείλει στο γέρο για φαγητό, ήπιαμε μια μπύρα και φύγαμε. Στο δρόμο χωρίς φακό μέχρι το Τάγμα, σε κάθε λούκι έπεφτα μέσα. Και δεν ήταν και λίγα τα ρημάδια. Από εκεί στο φυλάκιο ευτυχώς είχε κόψει η βροχή και ανέβηκα χωρίς να μουσκέψω”.

Χειμωνιάτικη άδεια

Τελικά “χτύπησα” 15 ημέρες άδεια μαζεμένες και το ευχαριστήθηκα. Και μετά επιστροφή με το τρένο, παρέα με την πολύχρωμη κοινωνία του και την κούραση του περίπου 24ωρου ταξιδιού: “Ο σταθμός στη Μεσσήνη ήταν άδειος και παγωμένος. Ο σιδηροδρομικός με φώναξε και μπήκα μέσα στη ζεστή αίθουσα. Πιάσαμε την κουβέντα. Στο τρένο έπεσα και κοιμήθηκα από το Μελιγαλά μέχρι την Ελευσίνα. Μηχανικά άνοιξα μια-δυό φορές τα μάτια μου για τον έλεγχο των εισιτηρίων. Βγήκα κατά τις 6 παρά στην Αθήνα. Σκέφτηκα ότι ένας πατσάς θα μου έκανε καλό στο στομάχι. Όλη τη νύχτα είχα λυσσάξει στη δίψα μετά τις αλμύρες που είχα φάει για βραδινό στο σπίτι. Και κατευθύνθηκα στην Αγίου Κωνσταντίνου. Πιο πάνω από το Εθνικό Θέατρο στο πατσατζιδικο του Ασλανίδη (παλιός κλωτσοσκουφιστής ΠΑΟΚ και ΠΑΟ). Ωραίο πράγμα ο πατσάς, αλλά η λυπτερή σουρχεται κατακούτελα: δραχμές 110. Στο σπίτι της αδερφής μου όλοι κοιμόντουσαν. Την έπεσα και ω για να ξυπνήσω κατά τις 11. Πήγα για εισιτήριο και γυρίζοντας ψώνισα για

το ταξίδι. Πάριζα, τυράκια, ψωμάκια και χυμούς. Ένα τετράδιο για ημερολόγιο. Ημουνα κατά τις 9.30 στο σταθμό για μια κουβέντα με τον καλό μου φίλο στο καφενείο. Το σφύριγμα του τρένου, έκοψε την ήδη τελειωμένη κουβέντα μας. Οχημα 105, θέση 91, κουπέ 1. Παρέα με ένα Ζαϊρινό και δυό Πομάκους. Μέχρι τη Λειβαδιά έγινε χαμός. Στην αρχή πιάσαμε κουβέντα γαι το Ζαϊρ, τους Βέλγους και το Κολουέζι (Στο Κολουέζι ήταν (και είναι) η έδρα της Ορθόδοξης Ιεραποστολής). Σπούδαζε πολιτικές επιστήμες, γιός διπλωμάτη με 12 παιδιά. Οπαδός μιας περιορισμένης ανεξαρτησίας αρχικά, μου έσκασε στη συνέχεια την επιδίωξη: Όταν πεθάνει ο Μομπούτου, θα προσπαθήσει να ανεξαρτητοποιηθεί η περιοχή του. Μετά απ' αυτό η κουβέντα πήγε στις αγάπες του. Μια Ελληνίδα πιτσιρικά και μια Ζαϊρινή πάμπλουτη – και όπως είδα στη φωτογραφία με... 15 καπάκια – που τον άφησε και παντρεύτηκε έναν κολλητό του. Μας έδειξε και ένα άλμπουμ με φωτογραφίες και ήθελε να του πω τη γνώμη του για την αδερφή του, που κάνει καλό γαμήσι όπως έλεγε. Δεν είχα λόγους να... διαφωνήσω γιατί ήταν πράγματι ένα μαύρο μανούλι. Μετά του πρότεινα να μας τραγουδήσει. Είπε ένα τραγούδι που είχε γράψει ο ίδιος για την αγάπη που έχασε. Ήταν πολύ ωραίο στους στίχους και το μόνο κακό ότι βαριόμουν να σηκωθώ να βρω στυλό και χαρτί για να τους γράψω. Μετά τη Λειβαδιά την έπεσα για ύπνο και ξύπνησα στη Θεσσαλονίκη. Κατέβηκε ο Ζαϊρινός και συνέχισαν οι Πομάκοι. Κάτι τούρκικα από πανηγύρια και σε ένταση ψηλή. Τρόμαξα να τους πείσω να το χαμπλώσουν γιατί το κεφάλι μου άρχισε να γίνεται τούμπανο. Πιάσαμε την κουβέντα. Ο ένας δούλευε στην “ΠΥΡΚΑΛ” στο Λαύριο δυό χρόνια, αλλά την κοπάνησε γιατί δεν άντεχε άλλο. Ξυπνάς το πρωί και δεν ξέρεις αν θα ζεις το βράδυ έλεγε. Τον έβαλαν στο ζυμωτήριο και του είχε βγει η ψυχή. Βρώμα μέχρι να πέφτεις λιπόθυμος, κουβάλημα του δυναμίτη με λεκάνες. Αμα σκοντάψεις σε πέτρα και έχει πάρει το πόδι σου λίγο υλικό ανατινάχτηκες. “Μπουμ” έλεγε. Οσα έχουμε διαβάσει για την “ΠΥΡΚΑΛ” από πρώτο χέρι. Ένας Σουφλιώτης

γύρω στα 35 του έκανε πλάκα και τον πονηρό. Μέχρι να τον στριμώξει ο ολίγον “χαζός” Πομάκος: Γιατί δεν πας να δουλέψεις και εσύ; Είχε χωρίσει και τη γυναίκα του με τρία παιδιά και πήγαινε στην Ξάνθη... να βρει άλλη! Την έπεσα για ύπνο από το Κιλκίς μέχρι τις Σέρρες. Πάλι το μαγνητόφωνο τέρμα. Μέχρι που το βαρέθηκαν οι ίδιοι και το έκλεισαν. Στην Κομοτηνή έμεινα με μια κυρία και τον Σουφλιώτη. Νάσου και τρεις γριές με την ψυχή στο στόμα για να προλάβουν το τρένο. Ήταν από τη Νέα Βύσσα και η μια φοβερά φλύαρη. Με τις τοπικές ενδυμασίες και φανταστικά σε τέχνη χρυσά σκουλαρίκια, είχαν κατέβει να τις δει ο γιατρός που ήταν χωριανός τους. Στην αρχή ήταν ανεκτές – πλην της σχετικής μυρουδιάς μούχλας που ανάδιναν τα ρούχα – έλεγαν και μερικά ενδιαφέροντα. Μια 60ρα είπε ότι αυτό που φορούσε το είχε από 13 χρονών! Μετά την Αλεξανδρούπολη έμειναν οι δύο. Τις είχε θερίσει η πείνα. Έκαναν σαν τρελές να βρουν κάτι να φάνε, το κυλικείο είχε κλείσει. Τις λυπήθηκα και τους έδωσα δύο σάντουιτς. Αναστήθηκαν. Ευχές συνέχεια. Ήταν οι έρμες έτοιμες να λιποθυμίσουν αφού είχαν μια μέρα να φάνε. Και καθώς τα φραντζολάκι ήταν μεγάλα και γεμάτα, έκαναν τεμενάδες. Η μια ήθελε να μου δώσει και χρήματα. Τρόμαξα να την πείσω να τα βάλει μέσα.

Πρόταση για... μάθημα

Κατέβηκα στα Λαγυνά για να ευχηθώ στο Θύμιο που γιόρταζε. Ήταν και νωρίς, 7 η ώρα. Κάθησα όμως λίγο γιατί είχα πονοκεφαλίσει και με ταξί μετά στη Λυκόφκ. Λόγω κρύου, ψυχή από φαντάρους. Και ανέβηκα πάνω, ο θεός και η ψυχή του πως. Ο δρόμος είχε σούρει και υπήρχε που και που λίγο παγωμένο χιόνι”.

Εκεί που τα είπαμε γρήγορα με το Θύμιο, μου μετέφερε και μια πρόταση για μάθημα: “Μου είπε ο Θύμιος ότι μια κυρία στα Λαγυνά ζητούσε να κάνω μάθημα στο γιό της που πάει Γ’ Λυκείου. Το σκέφτηκα και είπα κατ’ αρχάς όχι. Γιατί με δεδομένο ότι έχω μεγάλα υπόλοιπα άδειας θα ήμουν αρκετά ασυνεπής ώστε να αναλάβω το βάρος της ευθύνης ενός τέτοιου

μαθήματος. Ίσως την Κυριακή που θα πάω στα Αγυνά, να συζητήσω με την κυρία και να αλλάξω γνώμη. Αν και είμαι δύσκολος. Ο χρόνος μικρός, η ευθύνη μεγάλη και τα οικονομικά οφέλη μικρά για τόσο λίγο διάστημα. Στην αρχή της σεζόν θα το συζητούσα γιατί θα υπήρχε μεγαλύτερο περιθώριο”.

Εξοδο κάναμε την Κυριακή αλλά μόνο για το... μάθημα δεν συζητήσαμε: “Πήγαμε με το Βύρωνα στα Λαγυνά. Και είχε ένα κρύο που μέχρι να ανέβουμε την ανηφόρα προς το φυλάκιο στους Καπατσάδες, δαγκώσαμε λαμαρίνες. Ο Θύμιος, ο Παντελής και ο Νίκος είχαν κατέβει στο χωριό. Τους βρήκαμε να παρακολουθούν το “Ζητείται ψεύτης” στην τηλεόραση του καφερείου. Ηπιαμε έναν καφέ και πήγαμε στου Παρασκευά. Πλάκα-πλάκα, είχαμε ρίξει το καταπέτασμα και είχαμε πει... ένα κάρο κρασί. Κατ’ τις 9 (δηλαδή μετά 5 ώρες οινοποίησης) την κόβουμε για τη Disco Alexander. Χαβαλέ. Θέση δεν είχε και πιάσαμε σκαμπό. Οντως περίεργη η πίστα. Υπερυψωμένη και από κάτω έχει ένα συντριβάνι που βγάζει νερό και... καπνούρα για εφέ. Παραγγέλνω έναν καφέ και η ευπρεπής νεαρά κυρία αρχίζει να μου κάνει μάθημα ποιες ώρες να παραγγέλνω καφέ. Ηπιαμε ένα καμπάρι, ταξί, Λυκόφν. Σε 10 λεπτά ήμουν τα Πυρομαχικά”.

Αγρια φύση...

Οι μέρες κυλούσαν στο ρυθμό που είχαμε πλέον συνηθίσει και με τις δυσκολίες του χειμώνα. Καθώς το κρύο έσφιγγε όλο και πιο πολύ... ξυλοκοπούσαμε για να αυξήσουμε τις προμήθειες ξύλου. Τα πουλιά και τα ζώα του δάσους έγιναν πιο φιλικά καθώς φροντίζαμε να φθάνουν μέχρι την πόρτα και το παράθυρο για ψίχουλα. Κάποια στιγμή πηγαίναμε πιο βαθιά στο δάσος της Δαδιάς καθώς μας έφερναν με το τζιπ τροφή και νερό για τα αρπακτικά και τα τοποθετούσαμε σε σημεία – ταΐστρες που είχαν δημιουργηθεί. Καιρός για... σκοποβολή με... τρεις τρόπους. Μέτρησα κάποια στιγμή τις σφαίρες του FN και βρήκα μεγάλο περίσσειμα. Οπότε και βαράγαμε καμιά στο γάμο του καραγκιόζη. Εκτός από έναν που το έπαιζε γου-

ρουνοκυνηγός και δεν άκουσε τις συμβουλές μας. Ένα πρωί τράβηξε κατά τα ορεινά, ακούστηκε ένα μπαμ και σε λίγο οι φωνές του καθώς έτρεχε πανικόβλητος αφού πέτυχε τη γουρνομάνα στο αυτί, αυτή εξαγριώθηκε και του χύμπξε. Ημουν σκοπός, πήδησα πάνω στην τσιμεντένια σκοπιά και περίμενα να... ξεθυμάνει το αγριογούρουνο. Ο δράστη κατάφερε να μπει στο φυλάκιο και να βάλει πίσω από την ξύλινη πόρτα ένα όπλο με ξιφολόγχη. Αυτός ήταν ο τρόπος που ασφάλιζε. Το αγριογούρουνο έριξε κάτι κουτουλιές και ευτυχώς η πόρτα άντεξε στις επιθέσεις. Εννοείται ότι μετά έπεσε η φάπα σύννεφο αφού όλοι είχαν λαχταρήσει. Εκτός από τα πολεμικά όπλα, είχαμε και ένα αεροβόλο. Το ανακάλυψα κάνοντας καθαριότητα κάτω από τα κρεβάτια, πήρα βολίδες από το χωριό και σημαδεύαμε τενεκαδάκια από κονσέρβες, κουτιά από αντικουνουπικά και ό, τι άλλο μπορούσε να γίνει στόχος. Αλλά είχαμε και κυνηγετικό: Ο τσοπάνος με τα γίδια που περνούσε από το φυλάκιο το έσουρνε μαζί του και για κυνήγι και για άμυνα στα δύσκολα. Καμιά φορά μας το έδινε και ρίχναμε καμιά βολή, πολύ... κλώτσημα το μαναστήρι, δεν το είχα υπολογίσει την πρώτη φορά και μου έφυγε ο ώμος καθώς το στήριζα χαλαρά.

Εκτός από το αγριογούρουνο όμως ήταν περίοδος με... λαχτάρες, μια νύχτα παραλίγο να... μας γράψει η ιστορία καθώς πήρε φωτιά η σόμπα: “Το βράδυ ήμουν 12-2 και μέχρι να με πάρει ο ύπνος ήρθε η ώρα να φυλάξω. Στις 5 πετάχτηκα πάνω από τις φωνές του Νίκου: - Ηλία σήκω, φωτιά! Πήγε η ψυχή μου στην κούλουρη. Δεν ήξερα τι ακριβώς συμβαίνει, αλλά με το που άνοιξα τα μάτια μου είδα φως. Βγαίνοντας στην πόρτα είδα το “ταφ” της σόμπας να έχει πάρει φωτιά που έφθασε σε μισό μέτρο πεύκο. Εφτασε από τη σκοπιά τρέχοντας και ο Νίκος με το φτυάρι, ρίξαμε κάτω το “ταφ” και το σβήσαμε με χιόνι. Τώρα θα μου πεις πως πήρε φωτιά ο τσίγκος. Στα ξύλα που καίμε είναι και χλωρά πεύκα. Η ρετσίνη σιγά-σιγά εξατμιζόμενη τόσο καιρό, μαζεύταν και λόγω του ψύχους συμπυκνωνόταν στο “ταφ”. Και σε

κάποια στιγμή άρπαξε φωτιά. Ήταν γερή λαχτάρα γιατί το πεύκο αρπάζει φωτιά και κλωρό και βρεγμένο. Και μετά γάμπσέ τα”.

Και πάνω κάτω από το φυλάκιο στο 642 για τη μεταφορά του φαγητού ή για να περάσουμε κάποιες ώρες που δεν είχαμε υπηρεσία, οι μεγάλες λαχτάρες ήταν τα σκυλιά, ειδικά τη νύχτα με τα σκοτάδια: “Η ανηφόρα που επιφύλασσε έκπληξιν δυσάρεστον. Βγαίνοντας από το 642 γαύγιζαν τα σκυλιά της στάνης. Μου φάνηκε πως θα πρέπει να ήταν βορειότερα της στάνης και προς το δρόμο μου. Πάντως – κακώς – αποφάσισα να προχωρήσω. Κάπως ανήσυχια γιατί κάποια στιγμή τα γαυγίσματα πλησίαζαν. Και 500 μέτρα πριν το φυλάκιο ακούστηκαν 80-100 μέτρα πίσω μου. Πέταξα φορτωμένος με το φαί ένα 400σαρι άλα Μό-

ουζες. Ευτυχώς ξεστράτισαν γιατί κάτι πρέπει να κυνηγούσαν. Κάποιο ζώο ίσως. Τα ίδια σκυλιά την έπεσαν προχθές στο Γιώργο Το... από το χωριό προς το 642 και του έφυγε ο κώλος μέχρι να γλυτώσει”.

Προς το τέλος Ιανουαρίου πλάκωσε πολύ χιόνι, τα πάντα είχαν σκεπαστεί, το ύψος του κατά περιοχές ήταν από 20 μέχρι 80 πόντους. Αγκομακάγαμε να μετακινηθούμε και... μαρτυράγαμε όσοι είχαμε την ατυχία να είναι η σειρά μας να κουβαλήσουμε το φαγητό από το 642, με το όπλο στην πλάτη και στα χέρια τα κατσαρόλια και τις σακούλες. Το χιόνι μέχρι την κοιλιά και σπρώξε με το σώμα να διανύσεις τα χιλιόμετρα. Η φύση αποζημίωνε για την ταλαιπωρία, όταν έλιωνε το χιόνι και έπιανε πάγος άλλου είδους ταλαιπωρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: **ΜΑΓΕΙΡΑΣ ΣΤΟ «58»**

Και την ημέρα με τα... περισσότερα “2” του χρόνου (2/2/1982) ο λοχαγός με ειδοποιεί... να τα μαζεύω για νέα μετακόμιση: Θα πήγαινε στο “πεδινό” φυλάκιο της Λυκόφης, το “58” όπως έχω προαναφέρει. Οπότε αρχίζω το... ζύγισμα: “Τα υπέρ της υπόθεσης: Σίγουρο είναι ότι σπάει η μοναξιά αφού και πολύ περισσότερο κόσμο έχει και φως και είναι κοντά στο χωριό. Από λύκους ουδέν πρόβλημα, μόνο σε φοβερά μεγάλη πείνα μπορούν να περάσουν την άσφαλο. Οι εγκαταστάσεις είναι πολύ καινούργιες και όμορφες. Ημουν στα εγκαίνια του κτηρίου το Σεπτέμβρη. Τουαλέτες, νιπτήρες, μπάνια είναι σύγχρονα και εσωτερικά. Ενα ευρύχωρο ΚΨΜ με κάμποσες ανέσεις. Φυσικά υπάρχουν μαγειρεία και έτσι το φαγητό, τουλάχιστον θα είναι ζεστό. Οσον αφορά την έξοδο εκεί μάλλον θα την περιορίσω, γιατί απ’ ό, τι βλέπω και οι άλλοι δεν βγαίνουν. Μόνο για κανένα τηλεφώνω. Εκεί δεν μπορείς να υπολογίσεις πότε είσαι εξοδούχος. Παρέα καλή πρέπει να έχω. Γνωρίζω καλά τα παιδιά μιας και κυκλοφορούμε μαζί στο χωριό.

Ας έρθουμε τώρα και στα κατά. Πρώτα η υπηρεσία είναι σίγουρα πιο βαριά. Πράγμα που σημαίνει ότι λόγω του χειμώνα θα χτυπήσουμε πέταλα”.

Παραμονή της αναχώρησης, ένας μικρός απολογισμός του πεντάμηνου στα Πυρομαχικά και η δυσαρέσκεια του “παλιού” που δεν τον αφήνουν να βρει την ψυχία του: “Έχω μια διάθεση πεντάμηνου “απολογισμού”. Ηρθα εδώ στις 7 Σεπτέμβρη. Είναι αλήθεια ότι στην αρχή δυσκολεύτηκα να προσαρμοστώ. Εφευγα από ένα φυλάκιο που είχα αποκτήσει πολλούς φίλους. Από ένα χωριό που είχα μάθει πολύ καλά. Και το είχα συμπαθήσει. Αφηνα τα εγκόσμια και τον πολιτισμό για να’ ρθω στα βουνά και τα όρη. Γρήγορα παρά τις δύσκολες συνθήκες διαμονής προσαρμόστηκα και φίλιωσα με τη φύση και τις ιδιοτροπίες της. Υπήρχαν δύσκολες

μέρες καθώς ο καιρός περνούσε χωρίς άδεια. Μετά το πρώτο φύλλο πορείας για τη δίκη, ο καιρός περνούσε πιο ευχάριστα. Και πάνω που είχα πει ότι πια δεν φεύγω από δω, ήρθε η μετακίνηση.

Κάθε μετακίνηση είναι προβληματική στην αρχή. Ο λόγος απλός: Μόνο το να μαζεύεις κάθε τόσο τα συμπράγκαλα και να τα κουβαλάς, σου υπενθυμίζει ότι τα περιθώρια επιλογής σου είναι ελάχιστα. Υφίστασαι το “εδώ και τώρα” έντονα. Υστερα έχεις συνηθίσει σε έναν προγραμματισμό της καθημερινής σου ζωής που αίρεται αναγκαστικά. Πλην όμως αυτό ισχύει για μια-δυό ημέρες μόνον μέχρι να μπεις στο κανάλι του νέου προγραμματισμού. Ολα αυτά τα ζητήματα περιπλέκονται και οξύνονται όταν φθάνεις προς το τέλος. Της θητείας. Γιατί τότε σκέφτεσαι το να αράξεις και να περνάει ο καιρός. Μένουν 186 και σήμερα”.

Την άλλη μέρα τα φόρτωσα στο τζιπ της υπηρεσίας, μπήκα και εγώ μέσα, δρομολόγιο για τον τελευταίο σταθμό της θητείας.

Εφτασα με φύλλο πορείας στις 4 Φλεβάρη 1982 και άφθονο χιόνι. Και εκεί που σκεφτόμουν πως την βγάζουν εδώ πέρα με το πήγαινε-έλα στον Εβρο, μου έριξαν την ιδέα να αναλάβω μάγειρας. Το ρισκάρισα και δέχτηκα περιγράφοντας την κατάσταση που επικρατούσε: “Δεύτερη μέρα μου σήμερα δω πέρα και κύλησε ήσυχια. Ξύπνησα νωρίς, μόλις χάραζε. Το επέβαλε η σημερινή μου υπηρεσία. Πρωινό περίπολο στο ποτάμι. Ηπια ένα βιαστικό καφέ για ν’ ανοίξουν τα μάτια.

Είχε κρύο τσουχτερό. Ο τρόπος με τον οποίο ντύθηκε μπορεί να χαρακτηριστεί αλαλούμ. Εψαξα στο σάκο για να βγάλω τη σκελέα. Αλλιώς τα μπούτια θα πάγωναν και θα ξύλιαζαν τα νύχια. Πάνω από τη φόρμα την επένδυση του τζάκετ και από πάνω ένα πέτσινο ιοχυρού ψύχους. Πλην όμως... κοντομάνικο. Οπότε φαινόταν σαν τσόντα η επένδυση. Βέβαια ο συ-

ναγματάρχης έχει πει απλά και μόνο να είμαστε περιποιημένοι. Αλλιώς ας φοράει όπως θέλει τα ρούχα του ο καθένας, που θα πρέπει όμως να είναι φαιοπράσινα. Στα χέρια γάντια γούνινα ισχυρού ψύχους και στο κεφάλι ιδίας κατασκευής κούκο που κρύβει και τα αυτιά. Παστωμένος καθώς ήμουν μπούρλιασα και το όπλο στον έναν ώμο, το τηλέφωνο* στον άλλο και μετά δρόμο. Ευτυχώς εδώ το ποτάμι είναι κοντά και φθάνουμε γρήγορα. Περνώντας τις γραμμές συναντήσαμε το πρώτο πρωινό τρένο. Για να μετράμε στη συνέχεια πόσα περνούσαν μέχρι το μεσημέρι. Περιπολία κατά μήκος του αναχώματος δίπλα στην Τελεμένη. Τη νησίδα με την αμφισβητούμενη από τους Τούρκους, δική μας κυριότητα. Προς το βορρά η κίνηση γ@μ@σ@ τα. Εμπαζε ένα φοβερό ξεροβόρι παρ' ότι είχε διαγεύστατη ατμόσφαιρα. Προς το νότο έκοβε.

Μια έκπληξη για το τέλος. Κατά 90% από αύριο αναλαμβάνω μάγειρας. Το υπόλοιπο 10% πάει στο να κολλήσει κάπου η υπόθεση. Τα παιδιά θέλουν και ετοιμάζομαι να μαγειρέψω αύριο κοτόπουλο. Αμέ!"

Λυκόφνη 5/2/1982

*** Το τηλέφωνο ήταν μετακινούμενο, δηλαδή ένα "μπιαουλάκι" που σούρναμε και συνδέαμε με τα τηλεφωνικά σύρματα σε καθορισμένες θέσεις υποδοχής και με τη... μανιβέλα καλούσαμε το φυλάκιο ή μας καλούσαν από αυτό για να τσεκάρουν.**

*

Βοηθός μάγειρα για μια ημέρα αλλά και ενέδρα και σκοπιές και περίπολο... βαριά η καλογερική. Μέχρι να πεισθεί ο υπαρχιφύλακας, καθόσον οι έφεδροι σαρδελοφόροι εκείνη την εποχή πολύ συχνά προέκυπταν στόκοι. Βρώμα και δυσωδία στα μαγειρεία, φαγητό της συμφοράς στη χάση και τη φέξη από την ώρα που τα είχε παρατήσει ο απολυόμενος μάγειρας. Μια παλιοσειρά που είχε αναλάβει προσωρινά, πέταγε τα φασόλια στην ευμεγέθη κατσαρόλα, έριχνε καρκεύματα κατά βούληση και το αποτέλεσμα δεν τρωγόταν... ούτε από τα σκυλιά (και είχαμε κάμποσα). Με σύμπραξη παλιού

και νέου, για μεσημεριανό ψιτό κοτόπουλο με πατάτες και απογευματινό πατάτες κοκκινολαδοριγανάτες (εφεύρεση του παλιού ή πρόβλεψη του σιτηρέσιου, δεν μπορώ να θυμηθώ). Η μέρα αποτυπωμένη σε γράμμα: "Χθες βράδυ ενέδρα. Χτυπήσαμε γερά τα δόντια, παρ' ότι ντυμένοι και ζωσμένοι σαν κρεμμύδια από την κορυφή ως τα νύχια. Το μεσημέρι χθες που γυρίζαμε απ' το περίπολο, ρίχναμε πέτρα στο κανάλι και ο πάγος δεν έσπαζε παρά μόνο με κοτρώνες και αποκάλυπτε ένα στρώμα 1,5 με 2 πόντους πάγο. Σκέψου λοιπόν το βράδυ τι γινόταν. Προσπαθώντας να ζεσταθώ όταν γυρίσαμε, έπεσα πάνω στο Λευτέρη που μόλις χθες γύρισε από άδεια. Απολύεται την Τρίτη το πρωί.

Έυπνησα νωρίτερα απ' το κανονικό – αντί για 9 κατά τις 8 παρά κάτι – γιατί με χτύπαγε ο ήλιος στα μούτρα. Και παράλληλα είχα αρχίσει να κρυώνω. Οδευσα προς τα μαγειρεία. Γενική φασίνα και ξεκαθάρισμα στα ντουλάπια που κυριολεκτικά βρωμούσαν. Εκατό κιλά σκουπίδια βγήκαν. Φτιάξαμε μαζί με τον προηγούμενο μάγειρα κοτόπουλο ψιτό με ρύζι πιλάφι για το μεσημέρι, και πατάτες κοκκινοριγανάτες για το βράδυ. Γυρίζω πίσω, τι να δω: 3-6 σκοπός και τώρα είμαι πάλι 9-12. Ευτυχώς το μεσημέρι είχε ήλιο και έτσι ζορίστηκα λίγο μόνο στο τέλος. Όταν για μια ώρα έδυσε.

Στο μεταξύ την ώρα που ήμουν σκοπός, ήρθε και ο λοχαγός, του είπαν ότι αναλαμβάνω μάγειρας και το έγκρινε. Οπότε αύριο αρχίζω με μπιφτέκια φούρνου. Θα σου κάνω πολίτης κάτι φαγητά σπέσιαλ*.

Φυσικά... δεν θα μπαίνω και υπηρεσία. Ασοχετα αν σήμερα έγινε έτσι η δουλειά. Εχω έναν ελαφρό εκνευρισμό γιατί προηγουμένως με είχε ο υπαρχιφύλακας (αύριο) υπηρεσία: Αγαρεία μαγειρεία το πρωί, 9-12 σκοπό και απογευματινό περίπολο. Μέχρι που επιμόνως διευκρινίστηκε το ζήτημα του μάγειρα και βγήκα από υπηρεσία. Σκέφτομαι να πάω έξω για τον κιμά".

Λυκόφνη 6/2/1982

*** Η υλοποίηση της υπόσχεσης άργησε 35 χρόνια...**

*

Μάγειρας για πρώτη μέρα λοιπόν χωρίς να έχω μαγειρέψει ποτέ τίποτε περισσότερο από πατάτες τηγανητές, μακαρόνια και κανένα αυγό μάτι για να ξεπετάξω τη μέρα. Τώρα θα έπρεπε να... ταΐσω καμιά 25ριά άτομα και μάλιστα σύμφωνα με τις προβλέψεις του σιτηρέσιου. Σε ένα μαγειρείο με λεπτατημένες τις προμήθειες που βρίσκονται σε ράφια και ψυγείο. Μπάστε σκύλοι αλέστε ήταν το σύστημα διατροφής, όποιος προλάβει να αρπάξει και φρόντιζε να μαγειρέψει τα κλοπιμαία. Αυγά, τυράκια στο τσίγκινο κουτάκι και λουκάνικα Φρανκφούρτης, φυσικά ψωμί και λάδι, έκαναν φτερά μέχρι και λίγο πριν αναλάβω την υποχρέωση να μαγειρεύω.

Να δούμε λοιπόν το περιπετειώδες ξεκίνημα

της θητείας στη “μαζική εστίαση”: “Κυριακή, ώρα δύο το μεσημέρι. Έχει μια μέρα θαύμα. Λιακάδα ενώ παράλληλα δεν φυσάει καθόλου αέρας. Ξύπνησα κατά τις 8. Ηπια έναν καφέ και ξεκίνησα για τα μαγειρεία. Ήταν το πρώτο μου φαγητό και είχα μια αδημονία και νευρικότητα ίσως. Σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελα να μην γίνει τόσο έγκαιρα, όσο και καλό φαγητό. Ήταν όλα κατά: Πρώτα απ’ όλα ξεκίνησα αργά, στις 9. Δεύτερον δεν πήγαινε κανένας να φέρει τον κυμά που είχα δώσει από χθες βράδυ για κόψιμο*. Βαριόντουσαν λόγω Κυριακής όλοι. Λάδι δεν υπήρχε γιατί ο προηγούμενος τα είχε κάνει ίσιωμα. Δεν έχει μείνει τίποτε. Τώρα τι θα φτιάξω μέχρι την Παρασκευή, ο θεός και η ψυχή μου που λένε.

Ξεκινάω να κόψω ξύλα, αλλά έχω ένα τσε-

«58»,
εκπαιδύοντας
το αετόπουλο

κούρι δράμα. Είναι στραβό μπροστά και πρέπει να το κρατώ ολίγον πλαγίως. Είχε τόσο πάγο που κοκάλωσαν τα χέρια με το πιάσιμο, αφού ακούμπαγες ένα στρώμα ψιλόπαγο. Τα ξύλα από τα τελευταία, ήταν κάτι στραβογκούζελα, όλο ρόζους και στροφές. Τα μαγειρεία δράμα από τη χθεσινο-απογευματινή επιδρομή. Όταν ήμουν σκοπός. Εδώ υπήρχε κάτι μήνες πάγια τακτική. Μαγείρευε ο καθένας μοναχός του. Και δεν έπλενε τίποτε. Θα σου εξηγήσω πιο κάτω πως έγινε το σημερινό “στοίχισμα”.

Αρχισα με καθαριότητα. Νερό παγωμένο μέχρι να ζεσάνω το τενεκαδάκι. Απορρυπαντικό γιόκ, μόνον σύρμα. Επιτέλους κάποια ώρα ξέμπλεξα. Δύο τρεις “παλιοί” καλά παιδιά, είχαν έρθει να βάλουν παντόφλες** στο φούρνο και μου έκοψαν τις πατάτες. Τις αλατοπιπέρισα, λεμόνι, ρίγανη. Σ' ένα ταψί, πάνω στη μασίνα και από πάνω ένα άλλο ισόμετρο ταψί για να πάρουν την πρώτη βράση σύντομα. Ηρθαν επιτέλους κιμάς και λάδι. Αρχισα να πλάθω τον κιμά. Προηγουμένως είχα ρίξει δύο φραντζόλες ψωμί στο νερό για ψύχα. Πάγος ο κιμάς. Αντε τώρα να τον παλεύεις. Κοκάλιασαν τα χέρια μου. Αλευράκι, ένα μικρό πανάρχαιο, θεόμαυρο τηγάκι και δοκιμές. Τα πρώτα κεφτεδάκια ήθελαν και άλλο αλατοπίπερο. Ξαναδούλεμα και αρχίσαμε. Βοηθό επί του τηγαλιού είχα έναν 47ρη***, τον “πόρκου” (γουρουνακι).

Όλα έγιναν στην ώρα τους. Παλαιότερα μέχρι και προχθές, ο καθένας πήγαινε να φάει όποτε του έκανε γούστο. Εμπαινε στο μαγειρείο, έβαζε ένα δίσκο**** πάνω στους πάγκους και τον παρατούσε όπου έβρισκε. Δεν σου έκανε καρδιά να φας έτσι. Σήμερα είχα κάτι πλυμένους δίσκους από χτες. Οι περισσότεροι όμως ήταν πεταμένοι δεξιά-αριστερά έξω. Δεν έδωσα σε κανέναν πλυμένο. Όλοι έπλεναν από έναν και ερχόντουσαν μετά από το πορτάκι****. Αποτέλεσμα, ουδείς δυσανασκέτησε. Όσο για το φαγητό τους φάνηκε θαύμα. Πράγματι ήταν καλό, γιατί φυσικά έφαγα και εγώ. Και ομολογούσαν ότι έτσι και έμπαινε μάγειρας αυτόν που ετοιμάζαν – ένας βρωμιάρης Πατρινός που δεν ήθελε – θα έπεφτε πολλή πείνα. Ηρθαν

και έφαγαν όλοι κανονικά. Συγύρισα μετά και τώρα όλα είναι έτοιμα και καθαρά για τις αυριανές φασόλες. Μάλλον φούρνου θα το κάνω”.

Λυκόφνη 7/2/1982

* Το κρέας Αργεντινής βαθιάς κατάψυξης... προηγούμενων δεκαετιών. Το πέταγε από το ΡΕΟ (στρατιωτικά φορτηγά μεταχειρισμένα από τις Ηνωμένες Πολιτείες) ο στρατιώτης του εφοδισμού που έκανε διανομή από την Αλεξανδρούπολη σε όλα τα φυλάκια του 641 Τάγματος Πεζικού και φυσικά στα μαγειρεία του. Απόκρουση με την αρβύλα και τεμαχισμός πάνω στο τσιμέντο της αυλής του μαγειρείου με το τσεκούρι των ξύλων για να μοιραστεί σε κομμάτια ανάλογα με τις ημέρες που προβλεπόταν κρέας. Για κιμά πήγαινε στο κασάπη του χωριού. Καμιά φορά έβαζε και λίγο χοιρινό για να μαλακώσει με αμοιβή σε... ποσότητα κατεψυγμένου.

** Παντόφλα, η φραντζόλα κομμένη παράλληλα και στο φούρνο για να φρυγανιστεί καθόσον προϊόν λεπασίας προηγούμενων ημερών

*** 147 σειρά, παρουσιάστηκε αρχές Αυγούστου 1980. Εγώ ήμουν στην επόμενη, 148, είχα παρουσιαστεί αρχές Οκτωβρίου 1980.

**** Ανοξειδωτοι δίσκοι σελφ σερβίς με θέσεις υποδοχής για φαγητό, ψωμί, σαλάτα, φρούτο κλπ.

***** Το φυλάκιο ήταν... νεόδμητο και τα μαγειρεία βρίσκοταν μακριά από το κτήριο διαμονής. Ήταν δίχωρα με δύο μεταλλικές πόρτες, μια για το μαγειρείο και μια για το εστιατόριο. Επικοινωνούσαν μέσα από ένα μικρό ημικυκλικό πορτάκι στο ύψος πάγκου σερβιρίσματος, σαν αυτά από τα οποία έδιναν οι ταμπήδες τους καφέδες στους σερβιτόρους. Κλείδωσα την παραμονή την πόρτα του μαγειρείου, αλλά τρύπωσαν σε αυτό οι πιο... αδύνατοι και σβέλτοι μπαίνοντας από την πόρτα των μαγειρείων για να κλέψουν προμήθειες.

*

Η προσαρμογή στο μαγείρεμα ήταν πολύ γρήγορη και ο ενθουσιασμός δεν κρύβεται στο επόμενο γράμμα:

“Ο σεφ της Λυκόφης σε χαιρετά. Θρίαμβος! Ρε συ εγώ γεννήθηκα για μάγειρας. Αυτό συμπέρασμα μετά τη σημερινή μέρα που θεωρητικά ήταν και δύσκολη, δεδομένου ότι υπήρχε πολύ φαγητό και απειρία. Μεσημέρι φασόλια σούπα και βράδυ μακαρόνια κιμά. Λοιπόν, είχα μια επιτυχία που δεν το πίστευα

Χθες το βράδυ πήγαμε στου Θανάση για ομελέτα, γιατί βραδινό της Κυριακής έχει γκάτσο ή δεινόσαυρο ή πελεγκρίνο. Κοινώς κορνεμπίφ στρατιωτικό*.

Σήμερα πρωί-πρωί άρχισα δουλειά στην κουζίνα. Για πρώτη φορά μετά από κάτι μήνες έφαγαν φασολάδα. Οχι δηλαδή να το παινευτώ, αλλά έγινε σαν σπιτική**. Το βράδυ μαγειρεύα με την ίδια επιτυχία μακαρόνια κιμά. Στα μεσοδιαστήματα έκανα παρέα με τα παιδιά που απολύονται. Αύριο φεύγει ο Λευτέρης***”.

Λυκόφη 8/2/1982

* Το σιτηρέσιο για την Κυριακή το βράδυ προέβλεπε... μισό κορνεμπίφ Αυστραλίας “στρατιωτικής ποιότητας” στο χέρι και ψωμί. Δηλαδή κονσέρβα επεξεργασμένου μοσχάρσιου κρέατος μέσα σε λιπαρή άλμη με μπαχαρικά. Ωμό δεν τρωγόταν με τίποτε, πολλές φορές κατέληγε στα αδέσποτα. Για τους πιο φτωχούς από τους ντόπιους ήταν “λικουδιά”. Έναν που έβασκε κάτι ισχνά μοσχάρια δίπλα στο πρόχωμα ξαπλωμένος στο τριφύλλι όλο το καλοκαίρι όταν υπηρετούσα στο Λαγηνά, τον είχαμε ονομάσει “Μπιφ” καθώς κάθε τόσο όταν μας έβλεπε ζητούσε να του κατεβάσουμε καμία κονσέρβα (εκτός από την τράκα τσιγάρα καθώς τα δικά τους ήταν μονίμως... βρεγμένα). Αργότερα που... ξεθάρρεψα ως μάγειρας, θυμήθηκα ότι στα καπηλειά έκαναν το κορνεμπίφ με αυγά ομελέτα και αποφάσισα να μαγειρεύω για το απόγευμα της Κυριακής μακαρόνια με κορνεμπίφ παρασκευασμένο όπως και ο κιμάς: Εβαζα τις κονσέρβες στο τηγάνι, όταν ζεσταινόταν στράγγιζα το λίπος και έβγαζα στην άκρη το κρέας, λάδι ή μαγειρικό (στρατιωτικό) λίπος στο τηγάνι με κρεμμύδια και πιπέρι, τσιγάρισμα του κρέατος που είχα αποθησαυρίσει, πελτές και μπαχαρικά άφθονα (ήταν πάντα σε πε-

ρίσσεια γιατί ούτε τα έκλεβαν, ούτε τα... χρησιμοποιούσαν). Και γινόταν χαμός για το δεύτερο πιάτο.

** Τα φασόλια στο στρατό ήταν... αμνημονεύτων χρόνων αναλόγως προμηθειών και ποσότητας, μην κοιτάτε σήμερα που ψάχνουμε για... φετινά και βραστερά. Ο Λευτέρης μου σφύριξε ότι γίνονται μαλακά με λίγη ζάχαρη, πράγμα που αποδείχθηκε σωτήριο καθώς μαλάκωναν εύκολα μετά από ώρες πάνω στη στόφα. Μάζενα και πενηνταράκια από όσους είχαν και έστελνα έναν φαντάρο στο χωριό και έφερνε πρωί-πρωί καρότα, σέλινο (όπως θυμόμουν από τη φασολάδα του σπιτιού) και καυτερή πιπεριά (που έμαθα να χρησιμοποιώ όταν γνώρισα την τοπική κουζίνα στον Εβρο). Πελτές υπήρχε άφθονος και έτσι όπως σιγόβραζαν και τα ανακάτενα συνέχεια έρχονταν και κύλωναν αλα παλαιά όπως στα πήλινα που έβραζαν όλη την ημέρα δίπλα στη φωτιά στα παραγώνια.

*** Ο Λευτέρης καλός φίλος από το φυλάκιο στο Λαγηνά, ήταν αυτός που με έπεισε να αναλάβω μάγειράς καθώς είχε μετακινηθεί νωρίτερα από μένα σε αυτό το φυλάκιο, γνώριζε πρόσωπα και πράγματα και μου υπέδειξε 2-3 κόλπα μαγειρικής όπως αυτό με τη ζάχαρη.

*

Όταν σου τυχαίνουν αναποδιές, πρέπει να βρεις τρόπο να ταΐσεις τους φαντάρους που δεν γίνεται να μείνουν νηστικοί:

“Καλή δουλειά μάγειρας, αλλά αν σου τυχαίνουν αναποδιές κουράζεσαι. Σήμερα ατύχησα. Είχαμε κοτόπουλο πανέ*. Εφτανα στο τέλος. Δηλαδή το κοτόπουλο είχε βράσει και από τις μυρουδιές που έβγαιναν φαινόταν θαύμα. Ημουν έτοιμος να το κατεβάσω για να το βουτήξω στο αυγό και να το περάσω στο τηγάνι. Θα έβγαινε πολύ πράγμα. Αλλά κάπου βρέθηκαν χαλασμένα κοτόπουλα. Και ήρθε διαταγή να θαφτούν υπό την γην. Ευτυχώς δηλαδή που το απόγευμα είχε πλατάρια και έτσι δεν τηγάνισα κανένα συκωτάκι. Μόνο ολίγον ζωμό δοκίμασα για να δω τη γεύση του. Τελικά βέβαια έμαθα

ότι έγινε για λόγους προληπτικούς.

Επρεπε να φάνε και να φύγουν τα περίπολα. Πλακώθηκα να καθαρίζω και να τηγανίζω πατάτες. Μόλις ξέφαγαν, νέο ντου για τους υπόλοιπους. Εφτιαξα όμως πατάτες τηγαντές με σάλτσα που δεν είχαν ξαναφάει στο στρατό. Εδώ δεν έχει αγγαρεία και έτσι τα κάνω όλα μόνος μου. Ξέμπλεξα γύρω στις 3. Και στις 4 ξανάπασα δουλειά. Σούπα αυγολέμονο**. Από δύο πιάτα ο καθένας και ήθελαν κι άλλο. Βέβαια σ' αυτό το διάστημα τρώω συνεχώς δοκιμάζοντας το... τεκταινόμενο. Εν τω μεταξύ περιμένοντας επιθεώρηση έριξα το πρώτο καθάρισμα στη μασίνα που είναι θεόμαυρη”.

Λυκόφνη 9/2/1982

***Ο τρόπος μαγειρέματος προβλεπόταν από το σιτηρέσιο και τηρούσα το πρόγραμμα "κατά γράμμα". Οι αλλαγές γίνονταν κατόπιν συμφωνίας με τους φαντάρους και το δόκιμο.**

**** Το ρύζι υπήρχε σε αφθονία γιατί δεν ... ασχολιόταν κανένας μαζί του. Αργότερα με τα πενηνταράκια που μάζενα για... επικουρικά υλικά, έστελνα κάποιον να αγοράσει κανέναν κύβο να νοστιμίσει περισσότερο.**

Εννοείται ότι τα κοτόπουλα δεν ήταν... ελευθέρας βοσκής, ορφανοτροφείου και σε δημοπρασία για τη χαμηλότερη τιμή. Οπότε δεν ήταν και τόσο δύσκολο να προκύψουν προβληματικές παρτίδες.

*

Λίγες ημέρες μάγειρας αλλά έχει αρχίσει η σπουδή περί το κρέας βαθιά κατάψυξης: Κοκκινιστό, λεμονάτο και με υπομονή κατέρριψα το “στρατιωτικό μύθο” πως “δεν το τρώνε ούτε τα σκυλιά”:

“Είναι 10.30 το βράδυ. Ο θάλαμος έχει λόγω ξυλόσομπας, μια γλυκιά θαλωπή. Εξω γίνεται χαμός κυρίου. Φυσάει πολύ δυνατός παγωμένος αέρας, κάνει φοβερό κρύο και έχει αρχίσει να ρίχνει ψιλό χιόνι. Και η ΕΜΥ προβλέπει για αύριο επιδείνωση. Αν την πιστέψουμε, κοινώς την έχουμε βαμμένη.

Καταλαβαίνεις λοιπόν κάτω από ποιές συνθήκες, πρώτον μετέρεψα δυό φορές κρέας και δεύτερον προετοιμάστηκα για την αυριανή

επίσκεψη του αρχηγού στρατού. Ηξερα ότι ο δεινόσαυρος* βράζει δύσκολα. Αλλά τούτο δω είναι άλλο πράγμα. Είχα προγραμματίσει κιμά. Πλιν όμως ο εδώ κασάπης πηγαίνει Τετάρτη για σφάξιμο και έτσι αναγκάστηκα να κάνω κρέας. Αυτό προϋπόθετε ορισμένα πράγματα. Πρώτον να έχει ξεπαγώσει. Είχα προνοήσει να το βάλω από χθες το βράδυ κάτω από το φούρνο και είχε φθάσει σε ιδανικό σημείο. Διπλαδί κοβόταν σαν καλβάς. Δεύτερον να το κόψω σε φοβερά μικρά κομματάκια σαν σουβλάκια. Τρίτον βράσιμο – παρά τη ζάχαρη – επί 3 ώρες**. Τόβαλα κάτω και το πάλευα. Ελα όμως που έπρεπε να κάνω 6-7 τηγανιές πατάτες. Όταν έβρασε τσιγάρισα έλαιον, κρόμμυον και έκανα σάλτσα. Βγήκε πολύ ωραίο τας κεμπάπ. Μέχρι γαρύφαλλο του είχα εξηγηθεί. Το κακό είναι ότι δεν μπορούσα να κάνω και τις δύο δουλειές ταυτόχρονα. Γιατί δεν έχει δυνατότητες τέτοιες η μασίνα λόγω όγκου σκευών***.

Είπα ότι θ' αράξω λίγο για μεσημέρι αλλά ατύχησα. Ο κασάπης ήταν και πάλι κλειστός, οπότε άρχισε πάλι η ίδια διαδικασία. Βράσιμο και πέραμα από τηγάνι, λεμονάτο με ρύζι.

Αφού τελείωσαν όλα αυτά έπρεπε να κάνω φασίνα. Από πλακάκια μέχρι μέχρι κύτρες. Ευτυχώς που έχω τον Κρητικό που είναι φαγάς και κάθισε και με βοήθησε πολύ. Με πιάνει “γλύψιμο” για περισσότερο φαγητό.

Για την επιτυχία του φαγητού δεν σου λέω. Τώρα πλέον έχω γίνει ο μετρ της μαγειρικής. Οχι μόνον δεν παραπονιέται κανείς για ποσότητα-ποιότητα, αλλά εκδηλώνουν παντοιοτρόπως την ικανοποίησή τους”.

Λυκόφνη 10/2/1982

***Μια από τις πολλές ονομασίες του κατεψυγμένου Αργεντινής λόγω... ηλικίας**

**** Η ζάχαρη μαλακώνει το μοσχαρίσιο κρέας κατά την πατέντα που μου σφύριξαν**

***** Με ένα μάτι η μεγάλη στόφα, δεν έχει περιθώρια και για χύτρα και για τηγάνι**

*

Κρύο, μαγείρεμα και... επιθεώρηση:

“Σήμερα πρέπει να πρέπει να κάνει το περισσότερο κρύο του φετινού χειμώνα. Εχω

κόψει πέταλα από το πρωί. Και αν κρυώνει ο μάγειρας καταλαβαίνεις τι γίνεται στο ποτάμι. Βέβαια όταν έρχεται η ώρα του πλουσίματος γ...τα. Είχε προγραμματιστεί επίσκεψη του αρχηγού ΓΕΣ. Ετσι πρωί-πρωί, μετά από ένα φουλ βιαστικό καφέ, έκοψα δρόμο για τα μαγειρεία. Οπως σου είχα γράψει χθες, τα μαγειρεία έλαμπαν. Οσο μπορεί να λάμπει το μαύρο βέβαια. Υπήρχαν όμως δύο προβλήματα. Ενα να ανάψει το συντομότερο δυνατόν η σόμπα. Βρήκα λύση με την παντόφλα*. Την πέταξα πάνω από κάτι φρύγανα, άρπαξε και μαζί μ' αυτήν τα ξύλα. Το πλαστικό της παντόφλας καίγεται για μια ώρα το λιγότερο. Ετσι με σιγουριά παίρνουν και τα ξύλα. Το άλλο πρόβλημα πως κόβουν τα κοτόπουλα**. Ευτυχώς είχαν ξεπαγώσει. Χρησιμοποίησα όμως πάλι γάντια γιατί ήταν αδύνατον να τα πιάσεις με τα χέρια. Στις 9 περίπου ήταν στη χύτρα και έβραζαν. Στο μεταξύ έμπαζε από παντού και ήμουν υποχρεωμένος να χρησιμοποιώ συνεχώς νερό για τις μουτζούρες και τα σκουπίδια που έκανα. Ασε που είχα καινούργια φόρμα επιθεώρησης και έπρεπε να προσέχω να μην την λερώσω. Σε μια φάση γύρω στις 11.30' είχα βάλει το κοτόπουλο στο φούρνο. Είχα βράσει τα μακαρόνια και έπρεπε να τα κατεβάσω. Εκείνη την ώρα ακούγονται θόρυβοι τζιπ. Πάω να σουρώσω (με το χέρι) τα μακαρόνια και καψαλίστηκα. Σουρωτήρι δεν υπήρχε και έτσι μου κόλλησαν λίγα από κάτω. Βολίδα να συγυριστώ, έκαψα με λάδι τα μακαρόνια για να μην κολλήσουν και πλακώθηκα να καθαρίζω. Σε 5 λεπτά ακούστηκαν βήματα και νάσου άλλοι επισκέπτες απ' αυτούς που περίμενα. Προσοχή, βρόντηγμα το ποδάρι με το άρβυλο, χαιρετούρα και αναφορά. Είσπραξα ένα μπράβο για την κατάσταση του μαγειρείου. Φεύγοντας με ρώτησε ένας ταγματάρχης αν έχω ειδικότητα μάγειρα!

Το απόγευμα πλακώθηκα να τηγανίζω και να κάνω ομελέτα. Αντε να χτυπάς 40 αυγά με το πηρούνι. Πάνω στην ώρα και ο Θύμιος (απολύεται αύριο) με τον Παντελή. Τα είπαμε, φιληθήκαμε και χωρίσαμε ευχόμενοι αλλήλους. Ξέμπλεξα με όλα στις 7, έχουν πιαστεί τα πλευρά μου.

Από σήμερα γραμματέας (46 πρόεδροι, 47 αντιπρόεδροι, 48 γραμματείς)***".

Λυκόφην 11/2/1982

* Πλαστικές στρατιωτικές καφετιές ανοιχτές παντόφλες. Στο τέλος κάτι τα μαγειρεία, κάτι οι σόμπες στο θάλαμο και το ΚΨΜ, όλοι κυκλοφορούσαν ξυπόλητοι.

** Και τα κοτόπουλα ήταν κατεψυγμένα για να γίνονται προμήθειες σε μεγάλες ποσότητες και να συντηρούνται μέχρι να έρθει η ώρα της κατσαρόλας.

*** Οι απολυόμενοι ήταν της σειράς 145, αυτοί που είχαν παρουσιαστεί αρχές Απριλίου 1982. Κάθε δύο μήνες θα απολύονταν οι επόμενες σειρές.

*

Οι μέρες περνούσαν, οι φαντάροι είχαν "πρεμύσει" με το φαγητό και άρχισαν να βοηθούν στα δύσκολα. Απέκτησα και βοηθό, ένα γύφτο που βρήκε την καλύτερή του καθαρίζοντας τα μαγειρεία με... αμοιβή επιπλέον φαγητό και παρέα καθώς στο θάλαμο οι περισσότεροι του την έπεφταν:

"Το πρωί σηκώθηκα τελευταίος. Τροχάδην μετά από τον καφέ για το άναμμα της μασίνας. Είχα φασολάδα. Της ξηγήθηκα ολίγη ζάχαρη και βάλθηκα ως καλή νοικοκυρά, να ζύνω καρότα και να κόβω σέλινα. Γυάλισμα γενικό, από το παπούτσι μέχρι τα σκεύη. Τελικά άδικος κόπος. Γιατί δεν πέρασε ο στρατηγός από το φυλάκιο. Χρήσιμο όμως γιατί όπως μαθαίνω τώρα, αύριο θα έρθει ο νέος διοικητής του συντάγματος. Και ο δρόμος για το παρατηρητήριο περνάει μπροστά από τα μαγειρεία. Βγήκα μια φασολάς άπιαστη. Και σε ποσότητα. Εφαγαν από δύο μερίδες το μεσημέρι και συμπλήρωμα το βράδυ.

Τελείωσα νωρίς γιατί εφαρμόζω πλέον νέο σύστημα. Μόλις τελειώνει το μεσημεριανό, κάνοντας οικονομία σκευών, βάζω μπρος και γίνεται το απογευματινό. Με το σερβίρισμα της φασολάδας δεν είχα πρόβλημα γιατί υπήρχε άφθονη ποσότης. Έκοψα πατάτες και τις έβαλα να βράζουν στη χύτρα μόνες τους. Γύρισα για καφέ και μετά από μια, μιάμιση ώρα πήγα να

δω τι γίνεται. Είχαν σχεδόν βράσει, έβαλα σάλτσα και έγινε μια χαρά. Πρόσθεσα και το βρασμένο φρέσκο φασολάκι και βγήκε καλό, αλλά λίγο εις ποσότητα, αφού τόσο οι πατάτες όσο και τα φασόλια ήταν λίγα. Στις 3 ήμουν έτοιμος. Κάθησα μέχρι τις 5.30, πήγα και εφάρμοσα νέο τρόπο... μοιρασιάς. Εβαλα τους δίσκους και σερβίρισα όλο το φαγητό, ώστε να πέσει σε όλους η ίδια ποσότητα. Και για να ξεμπλέξω ταχέως αλλά και για να τρώνε όλοι στο εστιατόριο, αφού στην κουζίνα γίνεται χαμός.

Ξαναγύρισα και στις 7 ήρθε η κίνηση. Είχε τρόφιμα για 15 ημέρες. Μόνο που τα είδα μου έφυγε ο... πισινός. Ευτυχώς ήρθαν δύο για βοήθεια και τελικά δεν έκανα τίποτε. Ασε που ήρθε σήμερα ένα γύφτος Καρδιτσιώτης και "έβγαλα το άχτι μου". Τον έχρισα βοηθό μου,

μόνιμο στα μαγειρεία, με υπόσχεση διπλή μερίδα. Δέχτηκε μετά χαράς, έφαγε δύο δίσκους και έγλυφε τα δάχτυλά του. Αύριο πρωί-πρωί βοηθός μου. Έχει να ρίξει σκούπισμα στο χώρο περί τα μαγειρεία που θα πάει σύννεφο. Δεν είναι δικός μου χώρος ευθύνης. Αλλά και άλλος να καθαρίσει δεν έρχεται, οπότε εγώ θα τα ακούσω αν συμβεί κάτι".

Λυκόφη 12/2/1982

*

Η πιστή τήρηση του σιτηρέσιου είχε πρωινό και βραδινό ρόφημα και η αναγκαστική πατάτες με ολίγη από μακαρόνια αυτοβούλως για συμπλήρωμα. Στο μαγειρείο έπεφτε κανένα αυτοσχέδιο γλέντι. Βραδινή έξοδος στο χωριό, "δρομολόγιο" προκαθορισμένο στα στέκια των

Στιγμές
ξεκούρασης
στο «58»

φαντάρων:

“Σάββατο βράδυ στο ΚΨΜ περιμένοντας τον “πόρκυ” να φτιάξει το γάλα* (χθες βράδυ το έκανα εγώ), μια ευχάριστη μέρα.

Η καλή μέρα φαίνεται από το πρωί και πράγματι έτσι ήταν. Είχε μια πολύ ωραία λιακάδα και δεν φυσούσε καθόλου. Ξεκίνησα μαζί με το γύφτο για το “βασιλείο” μου. Λάτρα. Ομως μου είχαν σωθεί οι παντόφλες και τρόμαξα να βάλω μπροστά τη σόμπα. Καθόσον οι κότες δεν πιάνονταν, τις έβαλα ολόκληρες στη χύτρα. Είχε βραστό με σούπα αυγολέμονο. Τις παραγίμισα με πιπέρι, ρίγανη και σκόρδο και τις άφησα να βράζουν. Ηθρε και ο Τσ... - ο πρώην μάγειρας – βάλαμε τα συκωτάκια και τα τηγανήσαμε. Μόλις αρχίσαμε τη μάζα, φωνές από κάτω. Ερχονται οι επισκέψεις. Καθαριότητα στο λεπτό, γυάλισμα. Το φαγητό – ένεκα σκόρδου – σε άλλους άρεσε και σε άλλους όχι. Πάντως όλοι τόφαγαν και μετά βουλιμίας. Διπλή μερίδα αυγολέμονο και πάλι έμεινε. Στο μεταξύ από σήμερα παίρνω πάνω το ραδιομαγνητόφωνο και έχω ευχάριστη μουσική ημέρα

Αραξα λίγη ώρα στο ΚΨΜ και πάλι πίσω για το απογευματινό. Πατάτες ρηγανάτες. Μου περίσσευαν και κάτι μακαρόνια και είπα να τα φτιάξω για να χορτάσουν. Αφού έτσι και αλλιώς χάνω χρόνο, κάνω λίγο κόπο παραπάνω και συμπληρώνω το φαγητό όποτε είναι δυνατόν. Ηρθε και ο γύφτος με τον Τσ... και πάνω στην ώρα είχε δημοτικά. Δώστου τραγούδι και αρβάλα, γινόταν χαμός. Ο Τσ... τραγουδάει πολύ ωραία και ο γύφτος είναι κλαρινιτζής. Σέρβιρα σε δίσκους ώστε να πέσει σ’ όλους το ίδιο και έφαγαν μετά μουσικής.

Ντύθηκα γρήγορα να πάω το “πτώμα”*** στο χασάπη για κιμά. Και με την ευκαιρία πέρασα από τη ντίσκο Λάκης. Ενα καμπάρι, πολύ φασαρία και έφυγα για του Θανάση. Εφαγα μια μπριζόλα, φέτα, ντοματοσαλάτα, ψωμί, πλήρωσα 140 δραχμές και πέρασα από του γέρου*** Πήρα και τους άλλους, και μέσα”.

Λυκόφη 13/2/1982

*** Πρωί και βράδυ είχε είτε τσάι, είτε γάλα πλην όμως ελάχιστοι έπιναν. Συνήθως αποβραδής φτιάχναμε τσάι για το πρωί στη χύτρα**

έτσι ώστε να θέλει μόνον ζέσταμα και να είμαι έτοιμος στο ενδεχόμενο καμιάς εφόδου. Με το “σύρμα” πήδαγαν περίπολα και σκοποί από τα παράθυρα, μαζί και ο... μάγειρας που έπρεπε να έχει ξυπνήσει νωρίτερα από όλους για να τους σερβίρει πρωινό. Είχε και ψωμί με, μαρμελάδα, αυτή τη ρήμαζαν. Και αν η εφόδος καλούσε από το ΚΕΠΙΚ το περίπολο, αυτό απαντούσε από τη λούφα (ΚΕΠΙΚ = Κέντρο Επικοινωνιών, ένα κουτί με βύσματα και μανιβέλα, όπως παλιά τα τηλέφωνα στα χωριά, σε ξεχωριστό θάλαμο και τυπικά το λειτουργούσε ο τηλεφωνητής, ο οποίος εν προκειμένω... δεν υπήρχε). Μετά από καμιά διακοσαριά μέτρα παλαιόθεν είχε γίνει τηλεφωνικό μπάι πας και κατέβαινε “κρυμμένη” γραμμή πίσω από τα πουρνάρια. Σε μια περίπτωση βράδυ, στην ενέδρα απάντησε ένας φαντάρος ολίγον υπερήφανος στα αυτιά (ο Κρητικός νομίζω ότι ήταν). Και όπως καθόμουν έξω από το θάλαμο του ΚΕΠΙΚ άκουγα και το λοχαγό και τον... κουφό.

** “Πτώμα” ένα άλλο... παρατσούκλι για το κρέας Αργεντινής

*** Στον Θανάση, του Λάκη και του “γέρου” σύχναζαν οι φαντάροι που έβγαιναν Λυκόφη και από το φυλάκιο και από το 642 που ήταν τάγμα εκπαίδευσης σαρδελοφόρων, κοινώς... ΛΥΒ (Λόχος Υποψηφίων Βαθμοφόρων).

*

Δυό φαγητά (με την απαίτηση να... τρώγονται) την ημέρα για 25 και βάλε φαντάρους και χωρίς διάθεση βοήθειας συνήθως, δεν ήταν και εύκολη υπόθεση. Το χωριό μικρό, τα στέκια μετρημένα, κινήσεις βαρετής ρουτίνας:

“Δεν μπόρεσα να σου πω τίποτε για τη χθεσινή μου μέρα που ήταν φοβερά κουραστική. Ο λόγος: Δεν πήγαινε να φέρει κανένας τον κιμά από το κρεοπωλείο που είχαμε δώσει το κρέας να το κόψουν. Με αποτέλεσμα να έρθει στις 12, να φτιάξω άλλο φαγητό και τον κιμά το απόγευμα. Βεβαίως αν ήθελα τους άφηνα νηστικούς μέχρι το απόγευμα, αλλά δεν μου πάει από χαρακτήρα. Ετσι έφτιαξα τους “πελεγκρίνους”* με σάλτσα και ρύζι, ενώ στη συνέχεια

πλακώθηκα να κάνω μπιφτέκια και κεφτέδες για να προλάβω, αφού ο φούρνος δεν καίει καλά ώστε να βγουν δυό φουρνιές. Ξέμπλεξα γύρω στις 6 και ντύθηκα αμέσως για να βγω έξω. Μπήκα στη ντίσκο Λάκης, ήπια στο πόδι ένα καμπάρι και πήγα για φαγητό. Στο Θανάση μια μπριζόλα και γρήγορα στο φυλάκιο.

Σήμερα νρέμψα. Το πρωί φασολάδα. Χωρίς όμως καρότο και σέλινο. Ευτυχώς έβαλα δυό πιπεριές και τουλάχιστον βγήκε καυτερή. Χάζεψα λίγο το μεσημέρι, και σχεδόν σε χρόνο ρεκόρ, έκανα μακαρόνια κιμά για το απόγευμα. Σε μια ώρα. Είχα όμως και το Σκ... τον Τριπολιτσιώτη βοηθό γιατί δεν γινόταν διαφορετικά. Παρέταξα στη σειρά: Ένα μεγάλο ταψί για τον κιμά, ένα μικρό γι το τσιγάρισμα, ένα δίσκο με τη σάλτσα. Εξόρμηση, σε μισή ώρα έτοιμος ο κιμάς. Στο άλλο “μάτι” έβαλα νερό για βράσιμο των μακαρονιών. Εδώ σε θέλω κάβουρα, πως τα πηδάς τα κάρβουνα. Αντε να κάνεις μακαρόνια για καμιά 25ριά άτομα και να μην σου κολλήσει ούτε ένα, ούτε να λασπώσει. Σημειωτέον χωρίς σουρωτήρι. Πάλευα μισή ώρα να τα ανακατεύω με την τρυπητή. Όταν έγιναν, όπως ήταν ζεστό νερό το έβαλα κάτω από τη βρύση. Και με την κουτάλα αφαιρούσα συνεχώς νερό μέχρι να κρυώσει. Κατ’ ευθείαν στο ταψί με την τρυπητή και κάψιμο με βούτυρο**. Μέθοδος made in Lykofos, copyright by Elias. Εφαγαν, έφαγα και ευχαριστηθήκαμε”.

Λυκόφη 15/2/1982

*** Πελεγκρίνος ένα άλλο παρατσούκλι για το... κορνεμπίφ. Το όνομα από τον γάιδαρο του Μικρού Σερίφη για όσους τον πρόλαβαν.**

**** Οι περιορισμένες δυνατότητες της στρατιωτικής στόφας και των διαθέσιμων σκευών, αλλά και η στενότητα του χώρου υποχρέωναν σε πειραματισμούς για να... τρώγεται το τελικό αποτέλεσμα.**

*

Κότες... επί πάγου στην ημερήσια διάταξη, κάθε φορά ψάχνεις τον τρόπο που θα την καμουφλάρεις και θα την κάνεις να τρώγεται ευχάριστα. Σήμερα είχε και ρυζόγαλο, το πρόγραμμα πρέπει να τηρείται:

“Έχει μια φεγγαράδα θαύμα. Επίλογος μιας υπέροχης καιρικά μέρας και προμήνυμα ελπίδας για την άλλη που έρχεται. Παρ’ όλα αυτά ξεκίνησε με πάγο. Το πρωινό μου αρχίζει με το σύνθημα “μια παντόφλα μας σώζει”. Και ευτυχώς υπάρχουν δύο πηγές προμήθειας παντοφλών: Η πρώτη είναι τα σκουπίδια και η δεύτερη η πιάτσα των σκυλιών (υπάρχουν καμιά δεκαπενταριά ηλικίας από δύο ημερών μέχρι ενός χρόνου). Το πρωί βρήκα μια και το απόγευμα δεύτερη που την έκρυψα για αύριο το πρωί (έχει “πτώμα” και θα πρέπει να βάλω μπρος από τα άγρια μεσάνυχτα για να βράσει). Βέβαια θα μου πεις τι φοράμε όταν βγάζουμε τα άρβυλα. Ε! Οι μισοί είναι ξυπόλητοι.

Ηπια λοιπόν ένα – δύο ποτήρια γάλα με μπουκιές και έφυγα να βράσω τις κότες. Ήταν γεμάτες πάγο, τις πέταξα στη χύτρα – αφού αφάιρεσα τα εντόσθια – και έβραζαν με κρεμμυδάκι για καμιά ώρα. Αρχισε να ζεσταίνει κατά πρωτοφανή τρόπο η ατμόσφαιρα. Κατέβηκα στο ΚΨΜ για καφέ, έβγαλα και μια φωτογραφία με τον Το... με φόντο το φυλάκιο. Νέος γύρος βρασίματος της κότας. Τεμάχισμα εις τεμάχια πέντε εκάστη και εφαρμογή... χύτρας ταχύτητας. Σ’ ένα ταψί με το ζουμί τους - λίγο – και αμέσως εφαρμογή πάνω του, ισομεγέθους ταψιού. Άλλη μια ώρα βράσιμο. Ετοιμη η κότα. Βραστή όμως είναι και οπτικά άχαρη. Ετσι στη συνέχεια την κάνω ψητή. Όμως επειδή δεν καίει καλά ο φούρνος, εφάρμοσα νέα μυρωδάτη μέθοδο. Την άλειψα με βούτυρο. Ετσι μετά μια ώρα στο φούρνο ήρθε και έγινε κούκλα. Το πιλάφι πλέον έχει γίνει σπεσιαλιτέ μου. Μα ζουμάκι κότας μπόλικο, τσιγάρισμα αρχικά, μετά στο φούρνο για... χρώμα και το μεσημέρι bon appetit.

Μετά το φαγητό τη βγάλαμε στο γκαζόν, αφού προηγουμένως φωτογραφήθηκε με χύτρες και κουτάλες. Ήταν η ξάπλα απόλαυση. Τόσο ζεστή μέρα που κυκλοφορούσα άνετα με την πράσινη φανέλα (επένδυση). Το απόγευμα έκανα πατάτες φούρνου κοκκινιστές και ρυζόγαλο! Εκοψα και σαλάτες με τυρί και βγήκε ένα χορταστικό βραδινό. Καθαριότητα μαγειρείων και από τις 8 ξεκούραση”.

Λυκόφνη 16/2/1982

*

Το πρόγραμμα είχε και μακαρόνια φούρνου ογκρατέν αλλά που να ξέρεις να φτιάξεις μπεσαμέλ και γιατί να... χαλάσεις τα αυγά. Και ολίγη από στρατιωτική καζούρα:

“Ημέρα ηλιόλουστη μετά πρωινού πάγου. Το μεσημέρι είχε κρέας κοκκινιστιστό με όρυζα πιλάφι. Τώρα που πήρα το κόλπο με τα ταψιά, τα πάντα έγιναν πιο εύκολα. Σε δύο ώρες το “πτώμα” έχει βράσει και είναι έτοιμο για περαιτέρω επεξεργασία. Και γίνεται πολύ μαλακό. Ασε που είχα περίσσευμα, ώστε τα αυριανά μακαρόνια ογκρατέν* να γίνουν μακαρόνια με κρέας και τα αυγά του ογκρατέν – για τη μπεσαμέλ** – να γίνουν βραστά για το σημερινό απογευματινό. Για το οποίο και έφτιαξα για πρώτη φορά κρέμα***. Μια επιτυχία πρώτη. Μισή χύτρα στους δίσκους – τη σεβίρα με ζεστή και πάγωσε μετά κανέλας – και η άλλη μισή καταβροχθίστηκε από μένα και τον “πόρκυ”. Φάγαμε μέχρι σκασμού. Και πέντε τηγανιές – ταψιές δηλαδή -πατάτες, για να κάτσει η σημερινή μέρα με γεμάτο στομάχι.

Ακου λοιπόν και μια προχθεσινοβραδινή πλάκα: η μόδα του Το... είναι να φοράει κράνος σε όποιους κοιμούνται το βράδυ. Και του τη φέραμε. Με κράνος, άρβυλα και σάκο, κάναμε έναν άνθρωπο που κοιμόταν στο κρεβάτι του. Αφού τον είδε να φοράει κράνος και να μην ξυπνάει, σκέφτηκε να τον μπουγελώσει. Έχυσε δυό παγούρια νερό. Αποτέλεσμα: Ολη νύχτα στέγνωσε σεντόνια για να κοιμηθεί, αφού πολύ αργά διαπίστωσε ότι απλά και μόνον έχυσε νερό στο... προσκέφαλό του”.

Λυκόφνη 17/2/1982

* Στη στρατιωτική... μαγειρική εκείνη την περίοδο τους είχε κολλήσει η ιδέα για μακαρόνια ογκρατέν στο φούρνο και τα είχαν βάλει στο σιτηρέσιο. Το αποτέλεσμα βεβαίως ήταν κατά κανόνα ένα κολλημένο πράμα από μακαρόνια και ένα είδος... μπεσαμέλ, σηκωνόταν όλο μαζί στο δίσκο. Η πρώτη εμπειρία ήταν στη Θήβα το χειμώνα του 1981 όταν με είχαν... παρκάρει στην αποθήκη των ωνίων.

Ο ταγματάρχης που είχε αναλάβει εκείνη την περίοδο τη σίτιση, έντρομος πληροφορήθηκε ότι μάγειρες και μαγειρεία αδυνατούν να φτιάξουν εγκαίρως ογκρατέν για περίπου 2.000 άτομα και μάλιστα ως βραδινό. Επειδή με εμπιστευόταν, με κάλεσε σε απόγνωση για το τι πρέπει να κάνει και του είπα πολύ απλά... μακαρόνια με σάλτσα για να τελειώνουμε και να μην μείνουν νηστικοί οι φαντάροι. Μάλιστα τα μακαρόνια ήταν έτοιμα αλλά οι φούρνοι... αντιστέκονταν και δεν μπορούσαν να ψήσουν τη μπεσαμέλ. Εννοείται πως δεν είχε άλλο δρόμο και η “παραβίαση” του σιτηρέσιου πέρασε χωρίς να το αντιληφθεί κανένας.

** Πολύ αργότερα έμαθα ότι η γαλλική συνταγή για τη μπεσαμέλ δεν περιέχει αυγά αλλά αυτό είναι αποτέλεσμα μιας “τροποποίησης” που έκανε ο Τσελεμεντές κατά την εισαγωγή της μπεσαμέλ στην αστική κουζίνα.

*** Κρέμα “Γιώτης” όπως τη γνωρίζαμε από τα μικρά μας χρόνια, προβλεπόταν από το πρόγραμμα αλλά... δεν έφτιαχνε κανένας στο στρατό

*

Τοικνοπέμπτη και τσίκνισμα... αέρα, γερόκοτες και “πτώμα” με μπόλικη σάλτσα... μπαχαρωμένη για να νοστιμίσουν και νύχτα καζούρας:

“Σήμερα είναι τοικνοπέμπτη. Τώρα τοικνίζουμε με το δικό μας τρόπο, κάνοντας πλάκα. Χοιρινό δεν υπάρχει, αλλά ίσως κάτι άλλο και μπόλικη διάθεση

Η μέρα ξεκίνησε με πρωινή έκπληξη. Ανοίγω τα μάτια και βλέπω το Νίκο δίπλα μου γεμάτο αφρούς. Άλλος πολέμαγε να βγάλει τη μαρμελάδα του και άλλος έψαχνε να βρει ποιός τον τάισε... Ζάχαρη ή του φόρεσε κράνος το βράδυ. Μόνον εγώ και ο “πόρκυ” δεν είχαμε υποστεί νυχτερινή επίθεση, Θυμήθηκα όμως ότι άργησα να κοιμηθώ γιατί γινόταν φασαρία. Αντε να σου κολλήσουν στο μουστάκι ζεσταμένα μαρμελάδα και να πολεμάς να την βγάλεις με κρύο νερό το πρωί.

Ψάχνω για παντόφλα, πουθενά. Βρήκα τελικά μια σκαρφαλωμένη σε ένα δέντρο. Τα ξύλα

μου όμως ήταν σάπια και τρόμαξαν να πάρουν μπρος. Έκανα κότα κοκκινιστή – κάτι γερόκοτες 100 χρονών τεράστιες – με πουρέ σπιτικό. Λεμόνι, αλάτι, κρεμμύδι, λάδι αλα παλαιά. Δεν περίσσεψε ούτε λαιμός. Πάνω στο τσακ, ήρθε ο νέος συνταγματάρχης στο φυλάκιο. Ψήθηκα προσπαθώντας να βγάλω τις βραστές πατάτες για να προλάβω ταυτόχρονα να ταχτοποιήσω το μαγειρείο από τα “τρέχοντα” σκουπίδια.

Το απόγευμα μου είχε περισσέψει λίγο κρέας και το έκανα κοκκινιστό με μακαρόνια. Άλλο πράγμα. Εγλυψαν και τους δίσκους, ήθελαν και περίσσευμα παρά το ότι είχα πολύ φαγητό. Ζήτημα πείρας πλέον. Κάθε φορά το “πτώμα” και η κότα γίνονται καλύτερα”.

Λυκόφνη 18/2/1982

*

Το κακό με το... καλό μαγείρεμα, ήταν πως άνοιξε η όρεξη. Η επιτυχία στο ρίσκο του άσχε-

του με τη μαγειρική, κατά πως φαίνεται, είχε παίξει και... αγχολυτικό ρόλο:

“Μια ακόμη ημέρα έσβησε από το ημερολόγιό μου. Μένουν τώρα μόνον 170 ημέρες μέχρι τις 9 Αυγούστου. Ας έρθω όμως στα ημερήσια νέα μου. Έτσι όπως πάει η δουλειά με βλέπω να παίρνω καμιά δεκαριά κιλά μέχρι το Πάσχα. Στην αρχή που πήγα στο μαγειρείο έτρωγα πολύ λίγο. Εδώ και μια βδομάδα όμως του έχω αλλάξει τα φώτα. Ενδεικτικά σήμερα έφαγα από το πρωί και ήπια: 3 ποτήρια γάλα, μισή φραντζόλα ψωμί με τυρί, δύο πιάτα φασόλες, πέντε σαρδέλες, δέκα ελιές, δύο λουκάνικα*, ένα δίσκο πατάτες φούρνου, μια γιαούρτι με μαρμελάδα, ένα κέικ και πριν κοιμηθώ θα περιποιηθώ άλλη μια γιαούρτη, έτσι για να πάει καλά η νύχτα. Και όσο περνάνε οι μέρες τόσο ανοίγει η όρεξή μου. Βάλε και το καθήσι.

Δεν σου έχω γράψει για τους σκύλους μου. Τρέφω όχι μόνον μια διμοιρία φαντάρους, αλλά

Με χωρικό
στα μαγειρεία
του «58»

και άλλη μια σκύλους. Διαφόρων ηλικιών. Πιο ζύπνιος είναι ο Τζακ. Μόλις με βλέπουν, τρέχουν όλα πάνω μου. Γνωρίζουν ότι είμαι ο μάγισσας-εκτροφέας τους και γίνεται χαμός. Οσο είναι μικρά ακόμη είναι συμπαθητικά. Όταν μεγαλώσουν όμως... θα φάνε και μένα.

Το σημερινό φαγητό περιλάμβανε φασόλες με σαρδέλα και ελιές το μεσημέρι και λουκάνικο με πατάτες το βράδυ. Σχετικά άνετη ημέρα, αλλά δεν είχα απορρυπαντικό και γλίτσιασα να καθαρίσω τις χύτρες. Στο τέλος βρήκα και τα κατάφερα”

Λυκόφη 19/2/1982

*** Εννοείται πως ήταν αυτά τα μικρά, "Φρανκ-φούρτης" όπως τα λέγαμε...**

*

Πάνω που... άνοιξε η όρεξη, έπιασε πάλι το κρύο οπότε οι θερμιδικές ανάγκες αυξήθηκαν.

Μαγείρεμα αλλά και έξοδος:

“Σαββατόβραδο και μόλις τώρα γύρισα από το χωριό. Εχω ρίξει μια μάζα άλλο πράγμα. Μπριζόλα μια, λουκάνικο, φέτες δύο σαλάτες δύο, πατάτες δύο, γιαούρτη μια, μπύρες δύο. Για βραδυνό μόνον εννοείται. Παρ' όλα αυτά η έξοδος – συν το καμπαρι του Λάκη – μου στοίχισε μόνον 150 δραχμές. Ο λόγος απλός: Πάντα όταν κάνεις λογαριασμό σε μεγάλη παρέα βγαίνεις κερδισμένος. Γιατί όλοι δίνουν παραπάνω και δεν θέλουν ρέστα.

Πάντως η μάζα ήταν απαραίτητη λόγω ψύχους. Από το πρωί χιόνιζε. Γύρω στις 11 έκοψε χωρίς να το στρώσει. Και τώρα το βράδυ ξανάρχισε με συνοδεία ισχυρού ψύχους. Πράγμα που ίσως σημαίνει ότι αύριο θα το έχει στρώσει. Γκατζολία παιδί μου. Χειμών άνευ αρχής και τέλους.

Κατά τα άλλα η σημερινή ημέρα πέρασε

Κιόσκι
θερινό
στο «58»

χωρίς προβλήματα. Εφτιαξα στα γρήγορα δυνατή φωτιά – βέβαια στο θάλαμο κυκλοφορεί τώρα μια μονή παντόφλα αφού η άλλη ερρίφθη εις την πυράν των φρυγάνων – και άρχισα το ψήσιμο της κότας. Εν των μεταξύ ελλείπει επαρκούς ποσότητας ελαίου, αντί για πατάτες τηγανιτές, εγένετο πουρές. Πάντως η κότα σήμερα ήταν μοσοψημένη με βουτυράκι επάλειψη.

Το απόγευμα πλακώθηνα νωρίς για να βγω. Στη σειρά κρέμα, δύο ταψιά πατάτες φούρνου, αυγά τηγανητά, σαλάτα. Είχα το γύφτο αγγαρεία και μου βγήκε η ψυχή να τον παροτρύνω να κάνει γρήγορα. Εκανα κρέμα, αυγά και το ένα ταψί πατάτες και αυτός είχε καθαρίσει καμιά δεκαριά πατάτες όλες και όλες. Στο τέλος τον βαρέθηκα και τον κυνήγησα. Ασε δε που βρωμάει από την απλυσιά. Που να τον βάλεις να κάνει φαγητό. Και το δίσκο που τρώει σημαδεμένο τον έχω. Οχι ότι έχω πρόβλημα προσωπικά, αλλά φωνάζουν όλοι οι άλλοι. Και όταν θέλω να τους δουλέψω, τους λέω ότι θα βάλω το γύφτο να πλάσει τον κιμά. Οι μισοί δηλώνουν ότι δεν θα φάνε.

Θα επανέλθω στη μάσα. Τα κουμπιά άρχισαν να σπάνε ένα-ένα. Σήμερα: Πρωί-πρωί μια γιαούρτη με ζάχαρη, μια φέτα με βούτυρο – παντόφλα – τα συκωτάκια από 4 κότες. Το μεσημέρι ένα μπουτί, πουρέ, μήλο και μια γιαούρτη. Το απόγευμα πατάτες, ένα αυγό, κρέμα. Και το βράδυ τα εις την αρχήν αναφερόμενα. Δεν στομώνω με τίποτε.

Αύριο θα δοκιμάσω την τύχη μου με ρολό σε λαδόκολα. Ελπίζω να το πετύχω”

Λυκόφνη 20/2/1982

*

Ασχετος αλλά τα κατάφερα με το ρολό κυμά εν μέσω δριμύτατου ψύχους. Και μετά από καιρό ανακάλυψα ότι υπήρχε ένα κόλπο και κάποιοι μπουκάριζαν στο μαγειρείο, έκλεβαν τρόφιμα από το ψυγείο αφαιρώντας την αλυσίδα χωρίς να... ξεκλειδώσουν και έφευγαν σαν κύριοι. Αλαφροχέρηδες με... δίπλωμα:

“Πριν λίγη ώρα γύρισα από τη σημερινή μου έξοδο. Βγήκα μόνον για να τηλεφωνήσω. Εκανε και κάνει δριμύτατο ψύχος. Παρά την ισχυρή

αύξηση της ένδυσής μου, στη διαδρομή έκοψα πέταλα. Βέβαια όταν μιλάω για αύξηση μην νομίζεις ότι φορούσα και σπουδαία πράγματα, σε σύγκριση πάντα με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο*. Σήμερα έβαλα για πρώτη φορά φέτος το χειμώνα τη μάλλινη φανέλα. Μέχρι σήμερα κυκλοφορούσα μόνο με την πράσινη. Φόρεσα κάτι μάλλινα τσουράπια που μου είχε αφήσει ο Στέλιος και από μέσα άλλο ζευγάρι κάλτσες. Ετσι γλύτωσαν τα πόδια. Γάντια και κασκόλ. Πάντως τζάκετ δεν έβαλα ακόμη στην έξοδο. Μόνο σήμερα το πρωί το φόρεσα λίγο.

Ξεκίνησα γύρω στις 8 παρά. Ψιλοχιόνιζε αλλά δεν το έστρωνε με τίποτε. Μέχρι να νιφτώ όμως πλακώνει στο στρώσιμο. Μέχρι να πάω στα μαγειρεία, τα πάντα ήταν λευκά. Αντε τώρα να βάλεις μπρος τη φωτιά. Εκοψα κάτι φρύγανα βελανιδιάς, έσκισα δύο χαρτόκουτα και δώσου να πάρει μπρος. Αν και δεν έβιαζε τίποτε – ο κιμάς αργούσε να έρθει απ' έξω – κρύωνα και έπρεπε να φουντώσει. Εβγαλα και το καπάκι της εστίας και εξεστάθη το κόκαλόν μου. Θα έκανα ρολό ή αν το ξέρεις έτσι “μπιντόκ α λα ρος”**. Εβαλα και έβρασα τα αυγά. Εκανα και ένα ταψί ρύζι. Ακόμα ο κιμάς. Δεν βρισκόταν κανένας να πάει να τον φέρει. Τελικά έστειλαν το γύφτο. Δεν ερχόταν κανείς όμως να βάλει χέρι. Ε! Εβαλα εγώ τις φωνές. Και ήρθε εις προς βοήθειαν. Γιατί φαγητό δεν θα έβλεπαν. Εκανα λοιπόν το ρολό σε λαδόκολα με φόβο ψυχής για το αν θα ψηθεί. Ελα όμως που ήρθε και έγινε ένα πράγμα “άλφα” παιδί μου. Αργησε βέβαια γιατί θέλει γύρω στις 3 ώρες ψήσιμο, αλλά το ευχαριστήθηκα. Κράτησα και ένα κομμάτι για μένα και ντερλίκωσα. Βραδινό δεν έκανα γιατί το πρόγραμμα είχε πελεγκρίνο που το μοίρασα. Είχε και ένα αυγό αλλά έκλεψαν το ψυγείο δεν άφησαν ούτε τα μισά. Υπήρχε ένα κόλπο που κάποιος, όλως αφελώς μου το αποκάλυψε. Το κεράκι του ψυγείου ήταν επιμελώς μόνον κολλημένο στη μια άκρη. Ετσι έκαναν μια, το αφαιρούσαν, έβγαине η αλυσίδα και ούτε γάτα ούτε ζημιά. Υπάρχει μια τρύπα βιδωμένη στο ψυγείο που συνδέεται με το χέρι. Μπούρλιασα από εκεί την αλυσίδα και βλέπουμε.

Απολογισμός μάσας: Δύο κακάο με μπουκιές, δύο γιαούρτια, μια φραντζόλα με βούτυρο, δυό-τρία πιάτα ρύζι (στη δοκιμή), μια μερίδα ρολό, μια μπριζόλα, μια πατάτες, μια ντοματοσαλάτα, μια φέτα***. Τώρα πάω για νέο γιαουρτάκι. Αποτέλεσμα: Εσπασε κι άλλο κουμπί από τη στολή εξόδου”.

Λυκόφη 21/2/1982

***Την προηγούμενη χρονιά βρισκόμουν στη Θήβα όπου το στρατόπεδο είχε καλυφθεί για μέρες με χιόνια.**

**** Επειδή των γαλλικών και της... κουζίνας τους δεν είμαι, θα πρέπει να το έγραφαν έτσι στο σιτηρέσιο και να το μετέφραζαν ως κυμά ρολό με γέμιση αυγά. Την εποχή του διαδικτύου έμαθα ότι πρόκειται για το “μπιτόκ α λα ρους”, ένα πιάτο που έκανε θραύση στη μεταπολεμική Αθήνα και ήταν μπιφτέκι φούρνου με ένα αυγό μάτι από πάνω.**

*****Μπορεί να μην έμεινα έξω το βράδυ, αλλά πήρα πακέτο στο χέρι. Αυτό γινόταν συχνά από τους εξοδούκους οι οποίοι έφερναν και... παραγγελίες σε αυτούς που ήταν υπηρεσία.**

*

Χειμώνας και δεν ήταν τόσο δύσκολο να αρπάξεις κανένα κρύο. Χουζούρι στο κρεβάτι αλλά και στρατιωτικές καζούρες. Πάντως οι αλαφροχέρηδες δεν κώλωσαν από τη νέα θέση της αλυσίδας, κατάφεραν και με έκλεψαν με αποτέλεσμα να ψάχνω να βρω με τι να ταΐσω τους υπόλοιπους:

“Χθες ήταν η δεύτερη ημέρα μέσα στο τελευταίο 10μηννο, που δεν σου έγραψα. Την πρώτη – στις 25 Γενάρη – ήμουν σουρωμένος. Ήμουν κακοδιάθετος και αδιάθετος. Είχα βάλει σίγουρα πυρετό, μέτρησα στους 100 του παλμούς. Μια αναγούλα και συνεχείς “κανονιοβολισμοί” έδειχναν κάποιο κρύωμα ίσως στην κοιλιά. Επλυνα ένα ζευγάρι φόρμες, ξυρίστηκα και ξάπλωσα για να διαπιστώσω την κατάστασή μου. Δεν βελτιωνόταν. Σε λίγο άρχισε το καρναβάλι: ο γύφτος πήρε την κιθάρα του Νίκου και έπαιζε. Δώστου το μελαχροινάκι, πράσινα ματάκια, γύφτικα, είχε χαβαλέ. Όταν ηρέμησε

αποκοιμήθηκα αλλά ξύπνησα αργότερα όταν πήρα χαμπάρι κάποιον που ερχόταν να μου βάλει ζάχαρη*. Άκουσα έναν άλλον που έλεγε “άσε το μάγερα γιατί θα αγριέψει”. Αυτό τον έσωσε γιατί τον είχα πάρει χαμπάρι και θα του αφαιρούσα σίγουρα το σώβρακο έτσι που ερχόταν αμέριμος. Βέβαια και αυτός ήταν ταλαίπωρος αφού πριν λίγο είχε αντικρύσει σαν πάπλωμά του... τον ουρανό με τ' άστρα. Κάποιος έλεγε ότι θα είχε πιο χαβαλέ αν υπήρχαν σαπουνάκια για να μην γίνεται θόρυβος**.

Το πρωί ήπια τσάι και μετά μια κάψουλα***, οπότε και βελτιώθηκα. Τώρα – μεσημέρι – ήπια και δεύτερη κάψουλα με ασπιρίνη γιατί αν το αφήσω μπορεί να με ξαπλώσει κανένα κρύο.

Ο καιρός γλύκανε – συγκριτικά – απότομα και το χιόνι έλιωσε σε τρεις ώρες. Παρ' όλα αυτά έχω ντυθεί βαρέως γιατί αυτή η εποχή είναι και η πλέον επικίνδυνη.

Όσο για τη μαγειρική μου είμαι όλο εκπλήξεις. Χθες έκανα μισά φασόλια σούπα και μισά φούρνου σαν γίγαντες. Και το απόγευμα συν τοις άλλοις, εξτρά νεροκομπόστα με μήλο και σταφίδες**** (εδώ που τα λέμε έφαγα και μισή χύτρα κομπόστα οπότε η κοιλιακή ανωμαλία μπορεί να προερχόταν και από εκεί). Σήμερα είχε κοτόπουλο ψητό με καλοκαιρινό μακαρόνι****. Για το απόγευμα κάτι θα σκεφθώ, αφού και με την αλυσίδα από την τρύπα το ψυγείο το άνοιξαν και τα λουκάνικα έκαναν φτερά μαζί με τη φέτα. Η ώρα όμως περνάει και πρέπει να βάλω μπρος για πατάτες”.

Λυκόφη 23/2/1982

*** Την έπαιρναν από το μαγειρείο τάχα να βάλουν στο γάλα ή το τσάι και στις νυχτερινές καζούρες την έβαζαν στο στόμα και τα μουστάκια με αποτέλεσμα άλλοι να γλύφονται τον ύπνο τους με το... μισό θάλαμο πάνω από το κεφάλι τους να καζεύει και άλλοι να κατεβάζουν όλο το αγιολόγιο μέχρι να την ξεκολλήσουν από τα μουστάκια.**

**** Το φουκαρά τον έβγαλαν με το κρεβάτι στην αυλή και όταν άνοιξε τα μάτια του αντί για το ταβάνι είδε τον ουρανό. Τα σαπουνάκια τους χρειάζονταν ώστε βάζοντας από ένα στα**

τέσσερα πόδια του κρεβατιού να γλιστράει χωρίς θόρυβο στο δάπεδο.

*** Επειδή με ταλαιπωρούσαν τα δόντια και στο στρατό δεν έβγαζες άκρη αν... πρηζόσουν, κυκλοφορούσα μονίμως με προμήθειες σε ασπιρίνη, αμοξίλ και νιφλαμόλ.

**** Τα χτυπημένα μήλα πήγαιναν για νεροκομπόστα και η σουλτανίνα σταφίδα διανεμόταν για λόγους... θερμαντικούς στα φυλάκια αλλά δεν ήταν και της... καλύτερης ποιότητας με αποτέλεσμα να μένει αρκετές φορές. Στο βράσιμο μαζί με τα μήλα την έβαζα προς το τέλος και φούσκωνε χωρίς να διαλυθεί

***** Καλοκαιρινό είναι μια από τις ονομασίες είχα δώσει στο κοφτό μακαρονάκι

*

Όταν μαγειρεύεις κανονικά οι προμήθειες τελειώνουν νωρίτερα από τους υπολογισμούς

του εφοδιασμού, ενώ οι ευρεισιτεχνίες συνεχίζονται:

“Είναι Τετάρτη μεσημέρι. Δεν είχα σκοπό να γράψω τέτοια ώρα, αλλά ο ΚΨΜιτζής μας έκλεισε απέξω. Οπότε επωφελούμενος μιας κάποιας καλοκαιρίας, σου γράφω από το κίосκι. Πράγματι εδώ και καιρός είναι τροπικός. Χθες έκοψε το κρύο και άρχισε το βράδυ να βρέχει. Έτσι καθυστέρησα και να στεγνώσω τη φόρμα. Σήμερα υπήρχε πιθανότητα να περάσει ο Διοικητής Στρατιάς. Και φυσικά πλην των μαγειρειών θα έπρεπε να είναι και ο μάγειρας καθαρός. Είχε νυχτερινή* και έτσι έμεινα να καθαρίσω, χωρίς να γνωρίζω το παραπάνω γεγονός.

Χθες βράδυ ο γύφτος είχε νέο σώου στο ΚΨΜ. Μετά βάραγε με το στόμα όλα τα σαλπίσματα. Από εγερτήριο μέχρι φρουρά. Του υποσχέθηκα διπλό φαΐ αν τραγουδάει δυνατά. Με την ευκαιρία τον έβαλα και πλάκωσε με το

Φροντίζοντας τα αδέρφια στο «58»

τσεκούρι το “πλώμα” για να το βγάλει φέτες. Αλλιώς που να το κόψεις σήμερα το πρωί. Και είχα το μικρό τσεκούρι. Έτσι και είχα το μεγάλο θα του ξηγιόμουν με αυτό. Οχι θα κάτσω να σκάσω. Για σήμερα παράγγειλα γάντια πλαστικά από Αλεξανδρούπολη για τις κότες, που το πρωί είναι πάγος.

Πάντως η μαγειρική έχει χαβαλέ. Χθες βράδυ ήταν όλοι κάτω για ειδικό λόγο και δεν είχα βοηθό. Εφτιαχνα ομελέτα. Επρεπε να χτυπήσω 10 αυγά ταυτόχρονα. Αλλά ο δίσκος παίρνει μόλις 5. Τα έβαλε εις δίσκους δύο και χτύπαγα και με τα δύο χέρια για να μην κόψουν. Σήμερα πρωί-πρωί ένας άρχισε γκρίνια για το βούτυρο. Ε! Βούτυρο είναι, τελείωσε. Και είναι από αυτούς που έρχονται πέντε φορές την ημέρα για βούτυρο. Υποσχέθηκα να του δώσω το μερίδιό του για μια βδομάδα σήμερα βράδυ**. Θα χτυπήσει πείνα σύννεφο. Ούτε για πιπέρι δεν τον φτάνει.

Στο κρέας έβαλα για πρώτη φορά έλαιον και νοστήμισε λίγο περισσότερο. Αν σου φανεί περίεργο για την τσιγκουνιά μου στο λάδι, αν αρχίσω και βάζω σε κότες και κρέας χρεωκόπηση***.

Τώρα άρχισε να φυσάει και μεταφέρθηκα εντός. Στο μεταξύ έρχονται και τα τρόφιμα, οπότε θα πάνω να τα κατεβάσω”.

Λυκόφη 24/2/1982

*** Κάθε Τρίτη βράδυ είχε “νυχτερινή άσκηση” η οποία μεταξύ άλλων περιλάμβανε και ΕΗΔ. Δηλαδή εθνική ηθική διαπαιδαγώγηση. Και επειδή αρκετές φορές αρπαζόμουν με κάποιους δόκιμους που παπαγάλιζαν τα κείμενα τα οποία τους είχαν δώσει, όταν μπορούσα την απέφενγα.**

**** Οι προμήθειες τροφίμων έρχονταν για μια εβδομάδα οπότε ο απλούστερος τρόπος για να απαλλαγείς από τους φορτικούς ήταν να τους δώσεις το μερίδιο... με τη μια. Περισσότερο για να δουν τι τους αναλογεί στην πραγματικότητα.**

***** Όταν το μαγείρεμα ήταν κανονικό δεν έφταναν ούτε το λάδι, ούτε το βούτυρο και προσπαθούσα με διάφορους τρόπους να μεγαλώσω την προμήθεια από τη διανομή. Αλ-**

λοτε με... διαβήματα στο δόκιμο και άλλοτε με ψηστήρι στους φαντάρους της διανομής που έβλεπαν ότι... έπιαναν τόπο οι λιπαρές ουσίες.

*

Στα δύσκολα προνοείς για λύσεις και... πειραματίζεσαι με... ορνίθια και κυμάδες:

“Ξύπνησα νωρίς και ψιλόβρεχε. Πρώτο μου πρόβλημα η φωτιά. Εχοντας όμως προνοήσει παρόμοιες καταστάσεις – βροχερές – είχα μαζέψει μερικές παντόφλες και είχα βάλει ξύλα σε μια μικρή αποθηκούλα. Λύθηκε το πρώτο. Δεύτερο οι κότες που ήταν παγωμένες. Και εδώ όμως είχα προνοήσει. Ενα ζευγάρι πλαστικά γάντια πλυσίματος, είναι ό, τι πρέπει για να μην ξυλιάζουν τα χέρια στην προσπάθεια να τεμαχιστούν τα ορνίθια. Οπερ σημαίνει... παμπόνηρος ο βλάχος. Εκανα κοτόπουλο ψητό με σούπα αυγολέμονο καταπληκτικά. Σε σημείο που ο Πιλάτος δήλωσε ότι δυό φορές έφαγε καλά στο στρατό και η δεύτερη ήταν αυτή.

Το απόγευμα έγινα αεροπλάνο για να προλάβω να βγω νωρίς. Σε μια ώρα και ένα τέταρτο έκανα κρέμα (έξτρα... προσφορά), πιλάφι και κιμά. Συν λάχανο. Παράλληλα κάθε φορά έπλενα μετά τη χρήση το σκεύος. Και να σκεφτείς ότι είχε ξεχαστεί ο ιυμάς μέχρι τις 4 η ώρα στην κατάψυξη. Μόλις το είδαν οι άλλοι – ήταν στο ψυγείο του ΚΨΜ – είπαν ότι δεν θα φάνε κιμά. Εδώ έχω να κάνουν όμως με... καλλιτέχνη, όχι τρίχες. Μια χύτρα με βραστό νερό, ένας δίσκος και πάνω του ο κυμάς. Το ένα πάνω στο άλλο και όλα μαζί στην εστία. Σε 15 λεπτά ήταν όλα έτοιμα για να ψηθεί ο κυμάς. Ολα ήταν νοστιμότητα και χορταστικά κατά γενική ομολογία”.

Λυκόφη 25/2/1982

*

Στο στρατό μερικές φορές αποκτάς... περίεργες συνήθειες, αλλά το... μαγείρεμα, μαγείρεμα:

“Το περίεργο είναι ότι ενώ πρώτα, έτσι και έπινα νες το απόγευμα δεν κοιμόμουν το βράδυ, τώρα οι όροι αντιστράφηκαν. Σχεδόν δεν μπορώ να κοιμηθώ, αν δεν πτώ καφέ. Μόλις γύρισα

από την έξοδο. Αλλαξα, ξυρίστηκα και γράφω. Το βραδινό ξύρισμα από τότε που ήρθα στο 58*, μου έχει γίνει απαραίτητο όσο και το... σώβρακο. Ανατριχιάζω στη σκέψη ότι θα πρέπει να σπκωθώ βολίδα το πρωί, να ντυθώ, να στρώσω, να ζεστάνω νερό και να ξυριστώ. Ωστε μια καθορισμένη ώρα να βρίσκομαι στα μαγειρεία και να ξεκινήσω.

Η σημερινή μέρα είχε πάλι τρεχάλες. Εκανα τα φασόλια και είχα βγει να κόψω ξύλα. Τα μαγειρεία είναι πίσω από ένα πυκνό σύδεντρο και δεν φαίνονται από την πύλη. Ακούω θόρυβο, κάνω έτσι, μαύρη κούρσα, ίσον στρατηγός και γω μπουχός για να καθαρίσω την κουζίνα. Το ζήτημα πλέον είναι καθημερινό, αλλά κανένας δεν φθάνει μέχρι το μαγειρείο**.

Το απογευματινό ήταν η αποθέωση δουλειάς και συνεργασίας. Ηθελα να βγω έξω οπότε το φαγητό έπρεπε να είναι έτοιμο από τις 5.30'. Παράλληλα είχα να κατεβάσω τα πράγματα από το “Στάγιερ”***, τρόφιμα για 15 ημέρες. Λοιπόν: Εφτά ταψιές πατάτες, ομελέτα, λουκάνικα και κρέμα, έγιναν μέσα σε μια ώρα. Αυτό γιατί δεν έμεινε ούτε δευτερόλεπτο η εστία χωρίς κάτι να ψήνεται. Δούλευα με τρεις εθελοντές βοηθούς. Άλλος χτύπαγε αυγά – 3 ταψιές ομελέτα – άλλος έκανε σάλτσα για λουκάνικο, άλλος έλιωνε το πάουντερ****.

Στο χωριό αποκρίες και ντίσκο. Αν δεν χρειαζόταν να τηλεφωνήσω που και που, θα είχα κόψει την έξοδο”.

Λυκόφη 26/2/1982

***Το στρατιωτικό όνομα του φυλακίου, δεν αναρωτήθηκα ποτέ γιαυτό**

**** Καθημερινά πηγαينوέρχονταν υψηλόβαθμοι, αλλά στρατηγός στο μαγειρείο εμφανίστηκε πολύ αργότερα, τέλος άνοιξης ή αρχές καλοκαιριού. Ο αρχηγός του Δ' Σώματος Στρατού με καταγωγή από τη Λακωνική Μάνη, κάτι που γνώριζα από το όνομα. Κοπάνημα το ποδί στο τοιμέντο, χαιρετούρα και αναφορά. Και αμέσως με ρωτάει: Ξέρεις τι έχω πεθυμήσει να φάω ρε μάγειρα; Και του απαντώ “κολοκυθολούλουδα” ή “κορφάδες”. “Ξερός ο στρατηγός, ενθουσιάστηκε από την απάντηση, με ρώτησε από που είμαι και τα βρήκε όλα**

τέλεια χωρίς να... προχωρήσει μέσα. Αυτός σου λέει είναι... κανονικός μάγειρας. Τώρα πως πετύχα την επιθυμία του στρατηγού; Γύρω από την αυλή του φυλακίου που ήταν υπερυψωμένη, είχα φυτέψει κολοκύθες που είχαν αρχίσει να μεγαλώνουν, είχαν και λουλούδια. Τον είδα από μακριά πως τα “έκοβε” όταν πλησίαζε και με την ερώτηση μου έκανε... φλασιά κατά πως λένε στη νεοελληνική.

***** Φορτηγά του στρατού που αντικατέστησαν τα Ρέο.**

****** Πριν βάλω το μπέικιν πάουντερ στα αυγά που χτύπαγα, μάλλον το έλιωνα σε λίγο νερό για να μην σβολιάσει, άλλο το χτύπημα με το μίξερ και άλλο με το... πηρούνι στο ταψί. Λάθος, σε γάλα μάλλον το έλιωνα για να αφρατέψει η ομελέτα**

*

Στο στρατό υπάρχουν και οι ξεχωριστές ημέρες. Εκείνες που η διακοπή της κανονικότητας δεν σου επιτρέπει να διασκεδάσεις με όσα... διασκεδαστικά συμβαίνουν γύρω σου και τα παίρνεις στα σοβαρά. Μαγειρικές... παρενθέσεις:

“Σαββατόβραδο. Της αποκρίας. Μια μέρα κοινή και παγωμένη. Εχω γυρίσει από την έξοδο που ήθελα να αποφύγω. Οπου και νάσαι, είτε μέσα είτε έξω, τέτοιες ημέρες χαράς, ξεφάντωματος και κεφιού σου τη “δίνει”. Εχω βαρεθεί και το συγκεκριμένο χωριό. Πέντε μήνες τα ίδια άγνωστα πρόσωπα, ο ίδιος τρόπος ζωής και διασκέδασης. Δεν μου κάνει πια καμία εντύπωση ούτε ο πεινός της νοσοκόμας, ούτε τα όμορφα μάτια της Χρύσας, ούτε τίποτε από το χοροπηδόν φιλοθεάμων κοινό της Disco Galaxy, όλο μαθητούδια και φαντάρει*. Ανέχθηκα την παραμονή μου επί μια ώρα πίνοντας καμπάρι και χαζεύοντας την όντως, άκρως αισθησιακή νεαρά αγνώστου ταυτότητας που λικνιζόταν στην πίστα με τα φώτα που αναβόσβηναν, τα πλαστικά κρόσια, τις άνευ γούστου μασκαρεμένες μαθήτριες. Καμία αίσθηση γούστου, ούτε ίχνος φαντασίας και κιούμπορ. Τυπικά κουστούμια, ινδιάνο, κάου μπους, η χοντρή ντυμένη σέντερ μπιακ. Και όλα made in Hong

Kong*. Η άγνωστη χόρευε με τρόπο που προκαλούσε αισθήσεις και ένστικτα. Στο τέλος μου την “έδωσε” η όλη εικόνα και έφυγα. Πήγα για φαγητό. Προτιμώντας τον... Μπένυ Χιλ**. Θα μου πεις τώρα γιατί βγήκες; Ήθελα να κάνω κάπου ένα τηλεφώνημα, να μιλήσω με κάποιον δικό μου.

Αυτές οι μέρες είναι γεμάτες θύμψεις και επιθυμία. Κάτι αποκριές περασμένες, τις άλλες που θα θέλαμε να έρθουν. Αυτές που θα έρθουν. Μετά από όλα αυτά τι να γράψω για σήμερα!

Το κοτόπουλο που μαγειρεύα; Το γύφτο που τον τάρaxα στη νηστεία γιατί δεν ήρθε αγγαρεία που ήταν με βάση το νούμερό του;****

Λυκόφη 27/2/1982

* Στη Λυκόφη είχαν έξοδο οι φαντάροι του 642 Τάγματος Πεζικού (ΛΥΒ) και οι αποσπασμένοι σε αυτό φαντάροι του 641 Τάγματος Πεζικού που βρίσκονταν στο στρατόπεδο, στο ορεινό φυλάκιο πυρομαχικών και στο “58”. Πήγα για πρώτη φορά με μετάθεση από το φυλάκιο Καπατσάδες τέλος Σεπτεμβρίου στο στρατόπεδο, έκανα 2 μήνες στα πυρομαχικά και από αρχές Φεβρουαρίου είχα μετατεθεί στο “58”.

** Μεγαλωμένος στο Νησιώτικο καρναβάλι του αυτοσχεδιασμού με τις παρέες των φίλων, και υπό το βάρος της φόρτισης, όλα μου φαινόταν στραβά. Και η “αποστροφή” στον τρόπο διασκέδασης άδικη...

*** Πολύ γνωστός για το σώου του Αγγλος κωμικός, το οποίος πρόβαλε η ΕΡΤ

**** Νούμερο στρατιωτικά ήταν η ώρα υπηρεσίας του κάθε φαντάρου που άλλαζε καθημερινά

*

Άλλος ένας μήνας έσβηνε από το ημερολόγιο φέρνοντας πιο κοντά ψυχολογικά την ημερομηνία της απόλυσης, αποκριές και καλύτερη διάθεση με... παστίτσιο και μπιφτέκια:

“Τέλος και ο Φλεβάρης. Μια Κυριακή μεσημέρι στο ΚΨΜ. Ο καιρός το έχει γυρίσει πάλι στο τσάμικο. Φυσάει δυνατά και κάνει κρύο. Πάντως ανεξάρτητα από αυτό η παράδοση θέλει αύριο στο δάχτυλο του χεριού την κοκκινόασπρη

κλωστή για να μην σε κάψει ο ήλιος*. Ποτέ δεν έμαθα πως προήλθε αυτή η παράδοση. Ίσως το μάθω αύριο το μεσημέρι στο “Καλειδοσκόπιο”**.

Γράφω μεσημέρι γιατί αποκριές είναι, το βράδυ θα βγω οπότε μπορεί να αργήσω, να μην βρίσκομαι σε... φόρμα. Εχω μαγειρέψει μονόσμπαρα για μεσημέρι βράδυ. Κανονικά δεν έχει φαγητό το βράδυ*. Πλιν όμως περίσσεψε κιμάς. Θα μπορούσα να μην κάνω αλλά δεν μου πήγαινε καρδιά. Ετσι έκανα για το μεσημέρι παστίτσιο και για το βράδυ μπιφτέκια. Το παστίτσιο ήταν νόστιμο, αλλά η κρέμα θα έπρεπε να είναι πιο σφιχτή για να στρώσει η μπεσαμέλ κανονικά. Ίσως έπρεπε να κάνω και περισσότερη. Αμέσως μετά έκανα και τα απογευματινά μπιφτέκια, ώστε στις δύο η ώρα ήμουν έτοιμος.

Χθες έγραψα ένα γράμμα μελαγχολικό και βιαστικό. Ετσι δεν μπόρεσα καθαρά να μεταφέρω ούτε την ψυχολογική μου κατάσταση. Δεν ήταν τόσο άσχημα όσο φαινόταν. Πάντως ήμουν “δοσμένος”. Σήμερα το πρωί, σκεφτόμουν για το μέλλον”.

Λυκόφη 28/2/1982

* Ο “Μάρτης” πιστεύεται ότι έχει τις ρίζες του στην Αρχαία Ελλάδα και συγκεκριμένα στα Ελευσίνια Μυστήρια, όπου οι μύστες έδεναν μια κλωστή, την Κρόκη, στο δεξί τους χέρι και το αριστερό τους πόδι, σύμφωνα με το Νικόλαο Πολίτη. Υπάρχει και σε άλλες περιοχές των Βαλκανίων και κατά την παράδοση προστατεύει τα παιδιά από τον πρώτο ήλιο της Άνοιξης, που εθεωρείτο βλαβερός βλαβερός. Ο “Μάρτης” κατά τη λαϊκή δοξασία γενικώς διώχνει επιβλαβή έντομα και προστατεύει από ασθένειες.

** Εκπομπή της ΕΡΤ

*** Την Κυριακή το απόγευμα το σιτηρέσιο περιλάμβανε “ξηρά τροφή”, ένα κουτί κορνεμπίφ στα δύο αλλά δεν τρωγόταν με τίποτα... ωμό

*

Μετρώντας τους μήνες βλέπω τη στροφή για τον... τερματισμό, η ακεφιά όμως δεν μα-

ζεύεται εύκολα, μαγείρεμα νηστείας και... ζωοφιλία:

“Πρώτη του μήνα. Τελευταίο φύλλο του μπλοκ. Από σήμερα 18ος μήνας. Πότε πέρασε τόσος χρόνος; Σαν όνειρο που φθάνει στο τέλος του, είναι και Καθαροδευτέρα. Την έβγαλα μέσα. Δεν είχα άλλωστε λόγο. Πλέον θα βγαίνω μόνον για τηλέφωνο και καμιά έξτρα μάσα.

Δεν μου έκανε καμιά ιδιαίτερη αίσθηση η μέρα. Σα να μην ήταν γιορτή. Μαγείρεμα νηστίσιμο και άνευ ελαίου, χωρίς να σημαίνει όμως άνευ κόπου. Φασόλια “πιάζ” το μεσημέρι και πατάτες βραστές το βράδυ. Είχα μια ακεφιά χαρακτηριστική. Ο καιρός όμως ήταν πολύ καλός και με βοηθούσε. Το πρωί ταχτοποιήσα λίγο τα συρτάρια του μαγειρείου, γιατί είναι μια δουλειά που πρέπει να γίνεται ταχτικά,

μιας και σε ενδεχόμενο έλεγχο πρέπει να είμαι καθαρός και “παστρικός”. Και δω που τα λέμε θέλει κάθε μέρα λίγη δουλειά για να μην μαζεύεται. Το μεσημέρι την έπεσα στα χόρτα. Μόλις με είδε η σκυλοπαρέα μαζεύτηκε. Πρέπει να βγάλω καμιά φωτογραφία να δεις τι σκυλομάνι μαζεύεται και πόσο... δημοφιλής είμαι. Μάγειρας βλέπεις και όταν φωνάζω τρέχουν από κάθε γωνιά, Ιδιαίτερα ο Τζακ, όταν ξαπλώνω, έρχεται και κοιμάται δίπλα μου. Στο ζωολογικό κήπο από χθες προστέθηκε και ένα κατσίκι*, ολίγων ωρών ζωής. Μου πήρε τα αυτιά και το έδωσα στο γύφτο να το ταΐζει γάλα με τη βυζόρογα. Αυτό θα φαγωθεί... αφού απολυθώ.

Α! και η χθεσινή βραδιά! Τρίχες, δεν μπορούσα να διασκεδάσω. Πήγα λίγο να χορέψω. Τα

Πλύσιμο
κατσαρολικών
στο μαγειρείο
του «58»

πόδια μου δεν χόρευαν άνετα. Οχι βέβαια πως,... νηστικό αρκούδι δεν χορεύει, αλλά την έπεσα στο γέρο για μάσα. Τελικά χθες έφαγα από παστίσιο μέχρι μπριζόλα και ψάρια. Προετοιμασία για τη σημερινή νηστεία”.

Λυκόφη 1/3/1982

***Κατοίκι μεγαλωμένο μάλιστα διαθέταμε και στους Καπατσάδες, το φροντίζαμε και το δέναμε στη βρύση. Η έκφραση για το μικρό για το πότε θα φαγωθεί, έχει την έννοια πως όσο ήμουν εγώ εκεί δεν το πείραζε κανένας. Με το κατοίκι στους Καπατσάδες υπάρχει και μια εντράπελη ιστορία: Παραμονή (ίσως και προπααραμονή) Δεκαπενταύγουστου 1981 γυρίζοντας το μεσημέρι από τη σκοπιά με 40+ η θερμοκρασία, βρήκα παρέα στο μαγειρείο: Ο Στέφανος ο μάγειρας, ο Θύμιος και ένας ακόμη που απολυόταν. Πήγα να πάρω το δίσκο και μου είπαν να καθίσω να με κεράσουν. Στο όρθιο κατά πως ήμουν και αλαλιασμένος από τη ζέστη, κάνω μια κάτω το κέρασμα που το πέρασα λόγω χρώματος για μπύρα. Ελα όμως που ήταν ούϊσκι και κάρκα. Αλλά... δεν έκανα πίσω, καντά μπιφτέκια με πατάτες και... κόντρα ούϊσκι, το κατεβάσαμε το μπουκάλι. Πάω να ξαπλώσω και έκανα... "λούπινγκ δε λουπ", κράταγα το... κρεβάτι μην... με ρίξει στην περιστροφή. Η συνέχεια γράφτηκε στη βρύση αφού ξαλάφρωσα και... έπεσα στη δροσιά. Ξύπνησα το απόγευμα του Δεκαπενταύγουστου με το κατοίκι να μου γλύφει την πατούσα καθόσον είχε βρει... αλάτι. Κάπως σαν την ταινία με τον Τσίτσιο και Φράνκο.**

*

Ο Στέφανος είχε επιστρέψει από άδεια καταστεναχωρημένος μαζί με τη μπουκάλια ούϊσκι, που άνοιξε πρωινιάτικα, με επακόλουθο τα ολέθρια αποτελέσματα.

*

Αυτή τη μέρα είχε μόνον πάγο και μαγείρεμα: “Είναι μεσημέρι και έχω βάλει τη χύτρα με νερό να κάψει για να κάνω τα μακαρόνια κιμά. Η μέρα ξεκίνησε με πάγο. Τα νύχια των

ποδιών μέχρι το μεσημέρι, δεν έλεγαν να ζεστάνουν. Εβγαλε ήλιο, αλλά το γνωστό της περιοχής: με δόντια. Μέχρι να πάρουν φωτιά τα φρύγανα, κόντεψαν να πάρουν φωτιά τα νεύρα μου. Πως να γίνει όμως αφού θα έπρεπε να λιώσουν πρώτα οι πάγοι που είχαν πάνω τους και ύστερα να στεγνώσουν τα νερά. Εκοψα τις κότες και τις έριξα στη χύτρα να βράσουν. Σήμερα ακολούθησα νέα ταχτική. Μετά το βράσιμο πέρασα τα τεμάχια στο τηγάνι. Βγήκε καλύτερο έτσι το φαγητό, αλλά είχα παραβράσει τις κότες και έλιωναν. Η συνέχεια ήταν πάλι τηγάνι. Τι τηγάνι δηλαδή, ταψί. Πατάτες. Κοτόπουλα και πατάτες, σύνολο 13 ταψιές. Καταψήθηκα από το εκτινασόμενον στάγδην έλαιον. Αντε να σε έχω από τς 10.30 μέχρι τις 2 πάνω στο τηγάνι, να δεις... τι ωραίο καιρό κάνει. Αλλά χόρτασαν όλοι πατάτα. Είχα περίσσευμα και τις έκανε όλες. Για το απόγευμα, εντός ολίγου θα βάλω μπρος την κρέμα, μετά κιμά και τέλος μακαρόνια. Προηγείται πάντα βέβαια το βράσιμο του νερού γιατί μετά χτικιάζεις να σου βράσει*. Εδώ κλείνω, ο “πόρκυ” με περιμένει για την κρέμα”.

Λυκόφη 2/3/1982

*** Για να βράσει η χύτρα με το νερό ήθελε χρόνο, ήταν πολύ μεγάλη σε σύγκριση με τα οικιακά σκεύη**

*

Ογκραντέν, μπεσαμέλ και αποχαιρετισμός σε φιλαράκια:

“Η ώρα κοντεύει μια και στο φούρνο υπάρχει η δεύτερη ταψιά μακαρονιών ογκραντέν (ή κάπως έτσι)*. Γίνονται όπως το παστίσιο, χωρίς όμως κυμά. Βράζεις τα μακαρόνια και τα περνάς στο ταψί, αφού προηγουμένως το λαδώσεις για να μην κολλήσουν. Όταν ξεμπλέξεις με τα μακαρόνια, το παίζει μίξερ για να κάνεις τη μπεσαμέλ. Ακόμα το χέρι μου κουνιέται. Μια χύτρα μπεσαμέλ δεν είναι λίγο πράγμα. Ασε που μαδθήθηκα στην αρχή μέχρι ν’ αρχίσει να πήζει η κρέμα. Τελικά η μπεσαμέλ πέτυχε στο τσακ και η πρώτη φουρνιά ήταν ελαφρώς άψητη, αφού ο φούρνος είναι ιδιότροπος.

Ψήνει από την πλευρά που είναι η φωτιά**. Πάντως σήμερα είδα για πρώτη φορά ότι βάζουν πάνω και ζάχαρη***. Γίνεται σαν... γαλόπιτα. Εν τω μεταξύ ήταν και μεγάλα τα κομμάτια, οπότε φούσκωσαν όλοι. Μόνο του γύφτου του φάνηκε λίγο άψητο και έφαγε το μισό. Βέβαια του κόπηκε η όρεξη γιατί προηγουμένως είχε κάνει μια στραβοδουλειά και τον είχαν χερουκλώσει όλοι.

Το πρωί πέρασε από εδώ ο Παντελής από τα Λαγυνά. Το Σάββατο απολύεται. Βγάλαμε και φωτογραφίες μαζί με το Βασίλη από το Γύθειο, και αυτός το Σάββατο απολύεται, ήπιαμε καφέ και χαιρετηθήκαμε. Ενας, ένας οι φίλοι απολύονται. Μάλιστα απ' αυτή τη σειρά, την 145, παίρνω και μια φωτογραφία απ' αυτές που βγάζουν για το απολυτήριο. Ετσι κάνω μια περιεργή συλλογή φωτογραφική που πολύ θα ήθελα να την είχα αρχίσει νωρίτερα. Οσοι απολύονται από εδώ και πέρα, θα παραδίδουν μια φωτογραφία****.

Το τάγμα έχει βγει για άσκηση και οι άδειες έχουν κοπεί. Ελπίζω μετά την άσκηση να αυξηθούν οι άδειες, ώστε εν ευθέτω χρόνω να πάρω και γω, αλλιώς του αγίου π...".

Λυκόφη 3/3/1982

* Που να γνωρίζουμε... γαλλικά οι χωρικοί

** Στόφα της κακιά ώρας, γύριζα το ταψί συνέχεια από ένα σημείο και ύστερα αλλά και πάλι δεν ήταν εύκολο να ψηθεί ομοιόμορφα

*** Τώρα που έμαθα (διάβασα ή μου είπαν) για τη ζάχαρη (την οποία φυσικά δεν βάζουν) δεν μπορώ να θυμηθώ, πάντως και ως... γλυκό με μακαρόνια τρωγόταν όπως αποδείχθηκε

**** Κάποιες φωτογραφίες μάζεψα τελικά, αλλά από μετακίνηση σε μετακίνηση αυτά τα χρόνια χάθηκαν ή κάπου... τρύπωναν

*

Για πρώτη και τελευταία φορά, ψάρια, πολλά ψάρια:

“Θωρώ απέναντι τα ψάρια και “μου σπκώνεται η τρίχα”. Θα παλεύω μαζί τους κάπου 4 ώρες μέχρι να τα τηγανίσω. Κόρωσε το μάτι μου

ψάρι. Ούτε ψαροταβέρνα να είχα ανοίξει*.

Μεσημέρι ώρα 2. Καρσί στον ήλιο που σήμερα θυμίζει πραγματική άνοιξη.. Μόνο που δεν υπάρχουν γύρω μυγδαλιές και κερασιές για να σηματοθετεί πιο ρομαντικά ή αν θες φυσιολατρικά το έμπα της άνοιξης. Εχω κάνει ένα νες με γάλα, έχω απλώσει την αρίδα στον πάγκο, ενώ από μέσα ακούγονται τραγούδια από το ραδιόφωνο. Θυμάμαι ότι ο καιρός πέρσι στη Θήβα τέτοια εποχή ήταν ανάλογος. Μόνο που ένεκεν οι σεισμοί υπήρχε τρεχάλα άλλο πράγμα.

Χθες το απόγευμα έκανα ένα λαχανόρουζο σπέσιαλ. Μόνο που ήταν μπελαλίδικη η δουλειά και δεν την ήξερα μιας και δεν είχα ξακανάκει τέτοιο πράγμα. Μερικοί είχαν δηλώσει ότι δεν τρώνε λαχανόρουζο, αλλά μόλις γύρισαν οι πρώτοι και τους είπαν περί της γεύσεως, πλάκωσαν όλοι και δεν έμεινε τίποτε**. Ευτυχώς και δεν υπήρχαν παρενέργειες, ήτοι νυχτερινοί κανονιοβολισμοί, ένεκεν το λάχανο. Σήμερα έψπσα ορθόδοξα τις κότες στο φούρνο και τρωγόντουσαν άνετα. Μόλις τώρα ακούστηκαν γέλια και φωνές από το δρόμο. Σκαρφάλωσαν όλοι τους πάγκους και είδαμε παρέες από μαθήτριες και μαθητές που κάνουν ανοιξιάτικη βόλτα. Αν αρχίσω να φλυαρώ τώρα κάπκα. Δεν θα μαγειρέψω το απόγευμα”.

Λυκόφη 4/3/1982

* Ψάρια μια και μοναδική φορά έφαγα μέσα στο στρατό, αυτή που αναφέρω. Μάλλον ήταν εκτός προγράμματος, κάποιος τα είχαν κάνει δώρο στο τάγμα ή το φυλάκιο, δεν γνωρίζω. Αν δεν με απατά η μνήμη μου ήταν γόπες σε ξεγυρισμένη ψαροκασέλα. Και ήταν τόσες που... τάισα και τι γάτες πίσω από τους θάμνους. Από ψάρια βεβαίως στον Εβρο άλλο τίποτε. Ποταμίσια ψάρια, κυρίως γουλιανοί και δευτερευόντως κυπρίνοι και γριβάδια. Όταν πήγα στο Λαγυνά στην πρώτη έξοδο μου λέει ο Θύμιος πάμε να δεις ένα ψάρι που δεν έχεις ξαναδεί. Το είχαν στο κρεοπωλείο και το έκοβαν φέτες με το... πριόνι για τα κατεψυγμένα, σαν... μοσχάρι ήταν. Η χειρότερη αγγαρία στο περίπολο ήταν να ανεβάσεις τα τεράστια ψάρια που έπιαναν κάποιος,

από το ποτάμι στο αγροτικό. Αλλά είχαμε.. προειδοποίηση από το λοχαγό να την κάνουμε για να είναι το κεφάλι μας ήσυχο όταν.. λουφάραμε περίπολο και ενέδρα. Στο ποτάμι βεβαίως μικρά και μεγάλα πηγαينوέρχονταν μαζί μας, για πλάκα τα πιάναμε στα αρδεντικά κανάλια όπου εγκλωβίζονταν καθώς ήταν ξεγερεμένα και λίγα τα νερά μετά το πότισμα. Ως μάγειρας αρνήθηκα να μαγειρέψω τα ψάρια που έφερναν με τους ντενεκέδες κατά καιρούς κάποιοι φαντάροι καθώς υποπτευόμουν πως τα “χτύπαγαν” από τα δίχτυα των ντόπιων και θα την πληρώναμε κάποια στιγμή. Η... ταραχή έγινε μια ημέρα (τ' Αγιαννιού του Ρηγανά αν δεν με απατά η μνήμη) όπου οι κάτοικοι της περιοχής κατ' έθιμο κατανάλωναν ψάρια. Πριν ξημερώσει χτύπησε το τηλέφωνο στο ΚΕΠΙΚ που κοιμόμουν και στην άλλη άκρη ήταν εξοργισμένος ο συμπαθέστατος μονιμάς του 641. Οι αθεόφοβοι είχαν μαζέψει ολόκληρους ντενεκέδες ψάρια από τα δίχτυα σε κοντινό παραπόταμο του Εβρου και μεταξύ αυτών είχαν... ξαφρήσει και τα δικά του. Όταν πήγα να τους δικαιολογήσω λέγοντας μήπως δεν είναι αυτοί, η απάντηση ήταν αφοπλιστική. Είχαν αφήσει πλήθος πατημασιές με ελβιέλες που φορούσαν μόνον φαντάροι.

** Το λαχανόρυζο ακόμη και σήμερα απωθεί αρκετούς μιας κάποιας ηλικίας ακόμη και στο... άκουσμα της λέξης. Για πολλούς από τους νεότερους είναι... άγνωστο φαγητό.

*

Ανοιξιάτικη νεύρα, σινεμά στο χωριό και... τσόντα στο φτερό:

“Σήμερα παραβιάζω τον κανόνα των τελευταίων ημερών και του γράφω βραδάκι. Ενώ είχα αρχίσει να ηρεμώ από τα χθεσινά μου νεύρα, τώρα ξαναφούντωσα. Κάποιος μου χτύπησε το χιτώνιο της φόρμας και έχω μείνει μόνο με ένα. Το οποίο είναι και ερείπιο. Εν πάσει περιπτώσει κάτι σκέφτομαι για να ξαναβρεθεί, αλλιώς θα έχουμε ιστορίες*.

Χθες βράδυ μετά το μαγείρεμα βγήκα έξω μια βόλτα. Είχα μια εμπειρία από τις μοναδικές: σινεμά στο χωριό, καράτε συν τσόντα. Χώρος

το καφενείο απ' όπου παίρνω τηλέφωνο. Θεατές: 11 φαντάροι, 8 νέοι του χωριού 15-35 χρονών και 10 πιτσιρικάδες μέχρι 8 χρονών. Ιδιοκτήτης του σινεμά ένας κουτσός τύπος μανούλα περί τα κόλπα όπως φαίνεται. Εργο χωρίς τίτλο, εποχή ακαθόριστη. Σφαγή: καράτε, μαχαίρες, αλυσίδες και το φινάλε: “τους σκοτώσαμε όλους αλλά δεν έμεινε κανένας ζωντανός”, όπως είπε ο “πρωταγωνιστής”. Μόλις τελείωσε το έργο, αποχώρησαν οι σπόροι και άρχισε ο... πυρετός. Φωνές να κάνει γρήγορα για να προλάβουν οι φαντάροι να μπουν έγκαιρα μέσα**. Πονηρός ο τύπος, φόρτωσε όλα τα μηχανήματα του κανονικού σινεμά, άναψε τη μηχανή να είναι έτοιμος και έφερε τη βιντεομηχανή. Επί 10 λεπτά σκληρή τσόντα και μετά απαγωγή του αμαρτωλού μηχανήματος σχεδόν παίζοντας, φόρτωμα και φουλ. Ο φόβος των αδιάκριτων βλέψεις. Το γέλιο που έριξα ήταν άλλο πράγμα.

Μου βγήκε ξινό όμως γυρίζοντας γιατί αρπάχτηκα με δύο άτομα, για λόγους που δεν θα ήθελα να σου γράψω τώρα**. Μπουρίνιασα και έπεσα για ύπνο.

Χθες και σήμερα είχε όμορφες μέρες και υπέροχες νύχτες. Η άνοιξη όμως είναι και η εποχή των πολλών νεύρων. Σήμερα παίζουν σαν χορδές από βιολί. Που θα μου πάει όμως, θα ηρεμήσω ταχέως. Πρέπει όμως να πλύνω και θα σε αφήσω*.

Λυκόφνη 5/3/1982

* Δεν θυμάμαι αν βρέθηκε το χιτώνιο, το σίγουρο είναι πως υπήρχαν και άλλες κλοπές στο φυλάκιο, πολύ μεγαλύτερης σημασίας. Προσωπικά το μόνον που φύλαγα ως κόρη οφθαλμού δεμένο με αλυσίδα και κλειδαριές ήταν το FN που χρεωνόταν με τον αριθμό του προσωπικά στο φαντάρο.

** Απαικτος ο μάστορας μας φορτώθηκε να του... κλείσουμε προβολή στο φυλάκιο.

*** Προφανώς πρόκειται για αυτολογοκρισία καθώς δεν είμαστε βέβαιοι πως δεν διαβάζονται τα γράμματα ειδικά των “αντεθνικών δρώντων”. Και η μνήμη δεν κράτησε κάτι τόσο σοβαρό ώστε να θυμάμαι γιατί αρπάχτηκα.

*

Και ο χρόνος κυλάει σπρώχνοντας με... τηγανιτές πατάτες τις ώρες και τις μέρες:

“Σάββατο μεσημέρι και γράφω ενώ παράλληλα έχω πάνω τη σούπα και βράζει. Αυγολέμονο.

Η πρώτη σου απορία πως βρίσκομαι σήμερα. Αν όχι υπέροχα, καλά. Οι φόρμες δεν είχαν ακόμη στεγνώσει και έτσι σήμερα φόρεσα ένα πουκάμισο χειμερινό. Κανονικά δεν επιτρέπεται, αλλά όταν οι καταστάσεις το επιβάλουν δεν μπορεί να κάνεις και αλλιώς. Για μια ακόμη φορά ψήθηκα σήμερα, παρότι ο καιρός ψύχρανε. Και χθες βράδυ πατάτες τηγανιτές και σήμερα το πρωί. Καμιά 20σαριά κιλά συνολικά. Οχι και λίγο, όταν για μένα σημαίνει 3+3 ώρες τήγανισμα. Ασε το καθάρισμα, κόψιμο. Αλλά έτσι περνάει και η ώρα, περνάνε και οι μέρες. Αλλιώς, 155 και σήμερα.

Γράφω μεσημέρι γιατί ίσως το βράδυ εξέλθω. Κρατημένα πράγματα δηλαδή, γιατί οικονομικός δεν βγαίνουμε. Τον τελευταίο καιρό έχω κατέβει τις 100 δραχμές και συμπιέζω έτσι περισσότερο τα έξοδα για να ανταπεξέλθω.

Σπκώνοντες το κεφάλι μου βλέπω ξεβρ... τη Βικτώρια Πρίνσιπαλ (Παμ), Ντάλα (ς) μεσημέρι*. Πολύ κορμάρα παρά τα 34 χρόνια της. Κάποιοι την κρέμασε απέναντι στο ράφι των μαγειρειών και όποιος έρχεται μέσα παίρνει μάτι”.

Λαγηνά 6/3/1982

*** Ντάλας ήταν η σαπουνόπερα που έπαιζε από το 1979 και επί χρόνια κάθε Παρασκευή βράδυ στην ΕΡΤ, υποδυόμενη την Πάμελα (Παμ). Λογοπαίγνιο με το ντάλα (ς) μεσημέρι, το γυμνό σε περιοδικά ήταν το μόνο που... επιτρεπόταν ως ανάγνωσμα και κυκλοφορούσε σε αφθονία. Στα 34 σου φαινόταν μεγάλη όταν ήσουν... 28.**

*

Μπορεί να ήταν σαρακοστή αλλά στο στρατό που να την βγάλεις με νηστίσιμα, το κρέας πήγαινε σύννεφο, τόσες παραγγελίες... Αργεντινικής βαθείας καταψύξεως υπήρχαν:

“Με το καμπαρί στα χέρια που πίνουμε στην υγεία του Βασίλη που απολύεται αύριο το

πρωί, γράφω έχοντας πολύ ωραία διάθεση. Γενικά έχω μια χαλάρωση νεύρων τις τελευταίες ημέρες. Αν το γράμμα δεν βρεθεί στο ύψος του κεφίου μου, οφείλεται στο γεγονός ότι γίνεται χαμός με τα αθλητικά.

Τελικά χθες βράδυ βγήκα παρότι δεν είχα τέτοιο πρόγραμμα. Επί μισή ώρα προσπαθούσα να βρω τηλεφωνική γραμμή αλλά τη μια έβγαине ο ιππόδρομος και την άλλη οι πληροφορίες. Είχα σκοπό να μην μπω στα έξοδα, αλλά παρεσύρθην προς το καταγώγιον του γέρου. Και όταν μπω σε φαγάδικο με πιάνει η πείνα. Έτσι έφαγα για 150 δραχμές, καλά όμως.

Σήμερα το πρωί άργησε ο κιμάς – ως συνήθως – και έκανα μακαρόνια κιμά, ενώ για το απόγευμα παρασκεύασα μπιφτέκια εκτός προγράμματος. Ο γύφτος ξεσκίστηκε στο φαί. Την τελευταία κεφτέδα την έφαγε για να μην πάει στράφι. Και το βράδυ είχε κέφια. Σε μια στιγμή ενώ έπαιζε κιθάρα στο πλαίσιο του καθημερινού σχεδόν σώου, αναφώνησε “να ζήσουν οι κεφτέδες!”. Για να δω αν είναι χορτάτος πάντα του δίνω προσοχή. Όταν βαραίει είναι χορτάτος, όταν δεν βαραίει δεν έχει χορτάσει”.

Λαγηνά 7/3/1982

*

Δεν έφταναν όλα τα άλλα, είχαμε και τις εφόδους του συνταγματάρχη:

“Σήμερα 8 του Μάρτη, συμπίπτει να είναι η ημέρα της γυναίκας. Βράδυ, ξαπλωμένος στο κρεβάτι για να αποφύγω τη φασαρία του ΚΨΜ. Από ψύχρα έχουμε αρκετή, μιας και κανένας δεν λείπει να φιλοτιμηθεί να ανάψει τη σόμπα.

Πέρα από τα σοβαρά της ημέρας, για να το γυρίσω στο χιούμορ, προσωπικά όντας “φιλοφеминιστής” όπως βλέπεις εκτελώ γυναικεία δουλειά, μάγειρας. Που θα σε βγάλει στο εγγύς μέλλον, μερικές φορές από το πρόβλημα να προλάβεις τις δουλειές. Και το μαγειρέμα θα κάνω στρατιωτικό. Οπότε πρέπει να μου αγοράσεις τα ανάλογα σκεύη, μιας και η “νουβέλ οριεντάλ κουζίνα”* που γνωρίζω, έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις. Αν δεν είχαν αυτόν τον π... στον πονόδοντο – μόνιμος το τελευταίο 15μερο – θα σου έγραφα αρκετές ιστορίες.

Για να συμπληρωθεί η μέρα, θα σου γράψω ότι το μεσημέρι έπαθα την πλάκα μου. Καθώς κατεβαίνοντας νάρθει κάποιος για πατάτες, βρέθηκα στο ΚΨΜ την ώρα που ήρθε ο συνταγματάρχης, ενώ πάνω ήταν όλα μαντάρα. Οταν ρώτησε το δόκιμο αν τα μαγειρεία είναι καθαρά, πήγε η ψυχή μου στην κούλουρη, μιας και μόλις είχαν ξεφάει και δεν είχα προλάβει να καθαρίσω. Ευτυχώς που δεν έκανε προς τα κεί**.

Λυκόφη 8/3/1982

* Στα χέρια μου πρέπει να είχε φθάσει κάποιος τσελεμεντές τον οποίο αγόρασα ή μου έστειλε η Βούλα αλλά δεν έχει καταγραφεί. Μάλλον έτσι πρέπει να εξηγηθούν κάποιες εκφράσεις περί τη... μαγειρική κατάταξη κατά παράφραση της έννοιας "νέα γαλλική κουζίνα"

** Είχε έρθει ως διοικητής στο Τάγμα λίγες ημέρες πριν πάω στο "58" και είχε ταραξει στις εφόδους περίπολα και ενέδρες, είχαν παγώσει στα χιόνια οι φαντάρτοι και αυτός έκανε βόλτες με το τζιπ για να διαπιστώσει αν είναι στη θέση τους. Από τις "αιφνιδιαστικές" επισκέψεις δεν απουσίαζαν και τα φυλάκια. Σε εισαγωγικά οι αιφνιδιαστικές γιατί κατά τη στρατιωτική παράδοση, όταν έβγαινε τζιπ από το στρατόπεδο έπεφτε... σύρμα παντού. Κάτι όπως με το... ΣΔΟΕ που με την πρώτη εμφάνιση το μάθαινε όλη η Καλαμάτα.

*

Στο στρατό μετράμε ημέρες με κάθε ευκαιρία, ειδικά όταν... έχουμε πάρει τη στροφή, μετράμε και πέτρες στις... φακές:

"Μήνας 18ος. Από σήμερα. Τέτοια ώρα πριν ενάμισι χρόνο σχεδόν, βρισκόμουν σε μια αποθήκη, προσπαθώντας να βρω άρβυλα στο νούμερό μου. Νηστικός, ξεθεωμένος από την πολύωρη ορθοστασία μπρος σε χαρτιά, επιτροπές και τα τοιαύτα. Πέρσι σαν σήμερα έτρεχα από αποθήκη σε αποθήκη για να μοιράσω τα τρόφιμα στα μαγειρεία της Θήβας*. Υστερα από εκείνους τους συγκλονιστικούς σεισμούς του Φλεβάρη. Ε! Φέτος σου γράφω.

Το πρώτο γράμμα - νομίζω στις 10/10/1980 – ήταν ένα τόσο δα σημείωμα που σε πληροφορούσε πότε έχει επισκεπτήριο. Πέρσι έγγραφα από τις αποθήκες ξαπλωμένοι στα σακιά με πατάτες και κρεμμύδια. Τώρα περιμένω να μου φέρουν πατάτες και κρεμμύδια. Ενεκεν το στιφάδο της Πέμπτης. Έχουν να απέσουν κανιοβολισμοί σύννεφο**.

Το πρωί είχε ψύχρα. Πλην όμως άρχισα νωρίς, γύρω στις 8 ήταν ήδη η κότα στο φούρνο. Τη συνόδεψα με κοφτό μακαρονάκι, οπότε 11.30 ήμουν έτοιμος. Το απόγευμα είχε σούπα αυγολέμονο. Ούτε ρύζι για δείγμα δεν έμεινε. Γρήγορο φαγητό, τελείωσα στις 4.30. Οπότε και βρήκα την ευκαιρία να επιδοθώ στα σπορ παίζοντας μπάλα. Διαπίστωσα ότι έπεσε πολύ μούδιασμα. Είναι η ακινησία βλέπεις και σκεβρώσαμε. Ισως βάλω κάποιο πρόγραμμα γυμναστικής από αύριο ή τις προσεχείς ημέρες που θα καλοσυνέψει ο καιρός. Προϋπόθεση βέβαια η μείωση του τσιγάρου που πάει στα ύψη.

Το κακό είναι ότι αργεί η κίνηση*** και βαριέμαι να πάω μετά στα μαγειρεία. Αύριο έχει φακή. Αντε τώρα να την καθαρίσω. Ούτε να το σκέφτομαι για τις πέτρες. Σπάζουν δόντια και είναι άφθονες*.

Λυκόφη 9/3/1982

* Στη Θήβα όταν τελείωσε η εκπαίδευση δεν είχαν αποφασίσει τι θα με κάνουν και μέχρι να γίνει αυτό μια από τις δουλειές που χρεώθηκα ήταν η διαχείριση της αποθήκης ωνίων: Πατάτες, κρεμμύδια, μήλα.

** Ο καθένας φαντάζεται τι γίνεται σε έναν θάλαμο που κοιμούνται κάπου 25 άτομα που έχουν φάει στιφάδο και μάλιστα με κλειστά πορτοπαράθυρα λόγω κρύου.

*** Κίνηση λέγαμε τη διανομή τροφίμων με το Στάγιερ στα φυλάκια.

*

Τελικά οι φακές δεν είχαν χαλίκια και οι κούφιες κόρφιαζαν στο νερό:

"Καινούργιο τετράδιο, δανεικό στυλό, νέα όπως πάντα. Βράδυ μιας ανοιξιάτικης μέρας που κύλησε ήσυχα, χωρίς ιδιαίτερες συγκινήσεις.

Ξύπνησα, έστρωσα ταχέως τον κράββατον και άνευ καφέ ξεκίνησα νωρίς την ημέρα. Ο καφές είχε σωθεί, αλλά προνοητικός ων παρήγγειλα με το Βύρωνα από το ΚΨΜ του 642 νες σε φακελλάκια. Έτσι τον ήπια αργότερα αφού προηγούμενα ήπια δύο γάλατα με κακάο. Έπρεπε να παρασκευάσω φακίν την πορδοβόλον. Εφτιαχνα για πρώτη φορά και δεν ήξερα τους χρόνους. Πρώτη μανούρα το καθάρισμα. Επηξ. Για δυο κουτάλες έφαγα μισή ώρα. Φαντάσου πόση ώρα θα έτρωγα για 15 κουτάλες. Το ευτυχώς είναι ότι στις 2 πρώτες βρήκα μόνο ένα μικρό χαλικάκι. Στατιστικά θα έπρεπε να βρω άλλα 6-7. Πολυτέλεια χρόνου. Ελα όμως που

υπήρχαν κάτι μαυραδάκια σαν κούφια φακές, σκληρά. Η πλειοψηφία επέπλεε και έφευγε στο πλύσιμο. Άλλη μια ώρα γι' αυτό, αφού η μέσα βρύση είχε παγώσει ως συνήθως μέχρι τις 12 το μεσημέρι. Στο μαγείρεμα ευτυχώς που είχα κρατήσει τρία σκορδοκέφαλα. Γιατί άνευ δαφνόφυλλου, δεντρολίβανου, μοσχολίβανου, βάγια και κλαριά, φακή γιόκ*. Έκανα μια φακή τρέλα. Μόνο ένας από τους τελευταίους βρήκε ένα χαλικάκι. Εφαγαν και μερικοί που πέρασαν με την κίνηση από το τάγμα και ενθουσιάστηκαν. Τους είχε κόψει και η πείνα βέβαια. Τελικά με κάτι τέτοιες "φιλοξενίες" έχω γίνει διάσημος στο τάγμα**.

Με φόντο
το ολοκαίνουργιο
κτίριο του «58»

Το μεσημέρι πήρα μάτι ποδόσφαιρο Ελλάδα – Σοβιετική Ενωση 0-2 ενώ παράλληλα έβραζα ύδωρ για μακαρόνι χειμερινό***. Προηγούμενως είχα κάνει κρέμα και την είχα σερβίρει να παγώσει. Γύρισα, ξυρίστηκα και γράφω”.

Λυκόφη 10/3/1982

*** Εννοείται ότι κάνω πλάκα όσον αφορά το... μοσχολίβανο και τα κλαριά**

**** Πάντα κρατούσα φαγητό αν περιμέναμε περαστικούς ή από τη... φήμη περνούσαν όταν ήταν η ώρα του φαγητού**

***** Χειμερινό ήταν το κανονικό μακαρόνι σε αντιδιαστολή με το καλοκαιρινό που ήταν το κοφτό μακαρονάκι**

*

Στιφάδο γίνεται και το κοτόπουλο: “Σου γράφω σήμερα μεσημέρι. Η ώρα δεν έχει πάει ακόμη ούτε 1.30’ και όχι μόνον έχω μαγειρέψει, αλλά έχουν φάει, είναι όλα καθαρά και ήδη ολοκλήρωσα την απογευματινή προετοιμασία. Ομιλεί η πείρα και η ταχύτης παιδί μου. Παρά το γεγονός ότι ξεκίνησα κάπως αργά. Αναψα φωτιά μετά τις 8.30’. Και στις 11.30’ το κοτόπουλο σιφάδο και οι τηγανητές πατάτες ήταν ο. κ. Έκανα ένα σιφαδάκι πρώτο. Αποδείχθηκε δε ότι είμαι ανθεκτικός στο κρεμμύδι, αφού ήμουν ο μόνος που άντεξε να παραμείνει εντός όταν καθαριζόταν ή έβραζε. Ξυδάκι, γαρύφαλλο και δεν έμεινε ούτε σταγόνα να γλύψουν τα σκυλιά”.

Λυκόφη 11/3/1982

*

Μερικές φορές... παίζεις γκίνια από το τσιγάρο και τα ξύλα, μέχρι το μαγειρέμα:

“Είμαι ήδη καρφωμένος. Ο ΚΨΜιτζης δεν παράγγειλε τσιγάρα και έτσι δεν κυκλοφορεί ούτε γόπα. Πολύ μου την καρφώνει ο έτσι. Δεν καπνίζει π. x. και δεν ενδιαφέρεται για το τι γίνεται με τους άλλους.

Από χθες το βράδυ ή μάλλον απόγευμα είχε ξεκινήσει μια γκίνια πρωτοφανής. Αλλά με χαβαλέ, όσον αφορά τη μαγειρική (συχώρεσέ μου την κατσαρολοκουβέντα, αλλά μπαίνω στον πειρασμό, αφού βρήκα και τσιγάρο*).

Πήγα να κάνω πατάτες φούρνου ριγανάτες. Στην πορεία τις μετέτρεψε σε φούρνου κοκκινιστές. Η πρώτη όμως παρτίδα μου κόλλησε χωρίς να βράσουν καλά, ένεκα το έλαιον. Η υπόθεση σ’ αυτές τις περιπτώσεις σπκώνει βούτυρο. Που τις μαλακώνει και γίνονται στο ατάκα. Ητοι πήγα για μαλλί και βγήκα κουρεμένος. Και πάνω στο κόλλημα νάσου μαύρη κούρσα με στρατηγό. Κόλλησαν οι πατάτες, ξεκόλλησε το μυαλό και τις κάνω πατάτες σουλουμουντρούκ. Δηλαδή έκανα δύο παρτίδες ακόμα με ορθόδοξο τρόπο, τις ανακάτεψα και τις τρεις μαζί και έγινε ένα γιαχνί, που δεν χρειάστηκε να πλύνω ούτε τη χύτρα. Να φανταστείς ότι μόνο με την ιδέα δεν έφαγα καθόλου ενώ οι άλλοι ήθελαν κι’ άλλο.

Από τη νύχτα έπιασε βροχή με βροντές και αστραπές, αλλά δεν πήρα χαμπάρι ουδέν. Νόμιζα ότι με δούλευαν όταν μου έλεγαν για κεραυνούς. Μετά κόπου άναψα φωτιά για τις φασόλες. Αλλά φουντάλωσε αγρίως σε σημείο που με έσωσε η θύμιση του κοτόπουλου που έκαψα στην Αθήνα, όταν αποκοιμήθηκα. Η μυρουδιά της. Βγήκα για κατούρημα έχοντας κατά νου, γυρίζοντας να την ανακατέψω. Δεν πρόλαβα και άρχισα να τραγουδάω “καίγεται, καίγεται” και να φωνάζω “Γιώργη κατέβασε τη χύτρα”. Πρόλαβα στο τσακ, είχαν αρπάξει σ’ ένα εξόγκωμα του πάτου καμμιά δεκαριά φασόλια και μύρισε όλη. Ευτυχώς ελάχιστα σε σημείο που 2-3 το κατάλαβαν, αλλά και πάλι δεν έμεινε... λέπι** στη χύτρα και άπαντες έφαγαν από δύο μερίδες. Σε μια φάση πίστεψα ότι θα τις έχυνα. Αλλά εδώ η αίσθηση της γεύσης πολλές φορές χάνεται”.

Και συνεχίζω αργότερα σε δεύτερο σημείωμα: “Παρασκευή λοιπόν και εδώ και ένα μήνα γίνεται το απόγευμα κανονικά επιθεώρηση όπως στο Τάγμα***. Στις 12 παρά αφού είχαν γίνει οι φασόλες, κατέβηκα να τινάξω τις κουβέρτες. Το τι έβγαλαν, άσε να μην σου λέω. Αλάφρωσαν κατά δύο κιλά η κάθε μια. Ξυρίσματα, γυαλίσματα, όπλα, όλα γραμμή.

Και επανήλθα στον “τάφο” μου. Πάω να σκίσω ξύλα με τον κασμά, φεύγει ένα κομμάτι, με παίρνει από κάτω, μου άλλαξε τα φώτα.

Δεύτερη κασμάδια, με παίρνει το ξύλο στο χέρι, δρόμο για ιώδιο. Μετά μυρίων βασάνων φούντωσε η φλόξ και σε μια ώρα λαχανόρυζο all ready. Πάνω στην ώρα ήρθε ο εφοδιασμός φέρνοντας και τα γράμματα. Τα παράτησα όλα και άρχισα να διαβάζω. Ούτε μπόρεσα να μετρήσω πόσοι και πόσο έφαγαν. Πάντως πρόλαβα να φάω και ουδείς παραπονέθηκε. Τα παιδιά του εφοδιασμού έγλυφαν τα δάχτυλά τους και ευχαριστούσαν φεύγοντας****”.

Λυκόφνη 12/3/1982

* Μεσολαβεί ένα προσωπικό κείμενο και μέχρι να το γράψω... βρέθηκε το τσιγάρο

** Μεταφορική έκφραση

*** Ο νέος συνταγματάρχης μας έτρεχε γενικώς, μέχρι για γυμναστική μας σήκωναν το πρωί, κάτι που δεν γινόταν ποτέ στα φυλάκια

**** Η κίνηση καθημερινά έφερνε ψωμί και διάφορα πράγματα για το φυλάκιο και ο εφοδιασμός μια φορά την εβδομάδα ή στις 15 ημέρες έφερνε τα τρόφιμα από Αλεξανδρούπολη. Ολοι... έτρωγαν μερίδα.

*

Οι νύχτες στο φυλάκιο είχαν και τα απρόοπτα και τις άδειες τις βλέπαμε με το... τηλεσκόπιο: “Τα νέα άρχισαν σήμερα... νυχτιάτικα. Κάπου γύρω στις 3. Κοιμόμουν βαθιά όταν άκουσα ένα θόρυβο σαν σεισμό. Πετάχτηκα πάνω και τι να δω. Ο Κρητικός με το γύφτο είχαν κουτουπωθεί και βρόνταγαν μια στη ντουλάπα, μια στο παράθυρο, μια στη σόμπα. Τινάχτηκαν κανά δυό να τους ξεχωρίσουν και τα κατάφεραν με κόπο. Τώρα γιατί έπεφταν μάπες, ούτε και οι ίδιοι θα ξέρουν. Είχαν σπκωθεί για σκοποί και έγιναν από 25 χωριά. Κοιμήθηκα λίγο δύσκολα στη συνέχεια, για να ξυπνήσω βαριά το πρωί, αλλά πρώτος. Λίαν νωχελικά έκανα τις κότες πανέ με πουρέ.

Το μεσημέρι συνέχισα σχεδόν αμέσως για το απόγευμα γιατί είχε ματς τελικό ληγκ καπ Αγγλίας (για την ιστορία Λίβερπουλ-Τότεναμ 3-1 στην παράταση). Πολύ δυνατό ποδόσφαιρο.

Για την άδεια φαντάζομαι ότι θα πάρω, μικρή όμως γιατί παρεμβάλλονται οι γιορτές. Ο λόγος

είναι απλός: Οι άδειες είχαν ανασταλεί για μετά τις 25 Μάρτη. Οπότε για το Πάσχα θα γίνεται χαμός. Αν αυξηθούν όμως οι άδειες, ίσως μου έρθει η σειρά πριν το Πάσχα, οπότε θα πάρω αναλόγου μήκους άδεια. Πάντως είναι πολύ ενωρίς από τώρα να προβλέψω ο, τιδήποτε. Βλέπεις παρεμβάλλονται 4 που απολούνται αρχές Απρίλη οπότε θα πάρουν μπροστά άδεια. Σου ξαναγράφω όμως ότι είναι νωρίς να προβλέψω από τώρα. Το μήκος. Γιατί άδεια πιστεύω θα πάρω οπωσδήποτε. Όσο για την κανονική γ... τα. Αν υπολογίσεις ότι έρχεται η σειρά κάθε δύο μήνες, μάλλον μονόσμπαρα θα πάρω μια άδεια κατά τις 10-15 Ιούλη και θα γυρίσω για το απολυτήριο*. Ολα είναι πρόωρα όμως”.

Λυκόφνη 13/3/1982

* Κάπως έτσι έγινε, πήρα 20 ημέρες και επέστρεψα για να απολυθώ

*

Κατά το συνταγματάρχη αν είσαι χημικός ξέρεις να ανακατεύσεις και ως εκ τούτου κάνεις για μάγειρας. Μια Κυριακή με... απρόοπτα και μια δυσάρεστη εξέλιξη. Αυτή τη φορά η κλοπή ξεπέρασε τα όρια του γραφικού και η μπάζα ήταν γερή:

“Να που και πάλι χωρίς αν το πάρω είδηση, έφτασε στα μισά ο Μάρτης. Ο καιρός τελευταία κυλάει φοβερά γρήγορα.

Η συνέχεια γράφεται αρκετές ώρες αργότερα, το βράδυ. Γιατί σ’ αυτό το σημείο, ήρθε ο συνταγματάρχης στο φυλάκιο. Περάσαμε στο θάλαμο και κλείσαμε το ραδιόφωνο που αναμετάδινε ποδόσφαιρο. Μπαίνει μέσα ο συνταγματάρχης και ρωτάει αν ακούγαμε ποδόσφαιρο. Ακούστηκαν κανά δυό δειλά μάλιστα και ακολούθησε νέα ερώτηση, ποιά ομάδα είμαστε. Σιγή! Ε, τι να κάνω, πήρα πρωτοβουλία και απάντησα ότι οι περισσότεροι είμαστε φίλαθλοι και όχι οπαδοί. Άρσεσ ιδιαίτερα η απάντηση και ακολούθησε νέα ερώτηση. “Δεν μπορεί, όλο και με κάποια ομάδα θα είσαστε. Με ποιά ομάδα είσαι;

Απάντηση: Με τον Απόλλωνα.

Ερώτηση: Ριζουπολίτης είσαι;

Απάντηση: Οχι, καλαματιανός.

Ερώτηση: Δπλαδή τον συμπάθησες λόγω της Ελαφράς Ταξιαρχίας; (έτσι έλεγαν την παλιά πολύ καλή ομάδα του).

Απάντηση: Εχω και μια ηλικία, που θυμήθηκα πολύ καλά την Ελαφρά Ταξιαρχία.

Μετά από αυτό ακολούθησαν ερωτήσεις για σπουδές κλπ. Σε κάποια φάση είπα ότι είμαι ο μάγειρας του φυλακίου. Οπότε ρωτάει το δόκιμο αν είμαι καλός μάγειρας. Πολύ καλός λέει ο δόκιμος. Ε! Χημικός είσαι, λέει, θα ξέρεις να ανακατεύεις. Η κουβέντα κράτησε τρία-τέσσερα λεπτά και μετά πήγαμε όλοι στο ΚΨΜ. Ανοιξαν εκεί το ραδιόφωνο και ανάβοντας ένα σπύρτο πάει να το ρίξει στη σόμπα. Με το που ανοίγει το καπάκι, ψαρεύει ένα Rider's Digest*. Κοκκάλωσαν. Εγώ μόλις έμπαينا μέσα. Τόχεις διαβάσει το R. D. με ρωτάει. Καταφατική η απάντηση και συνέχεια κουβέντα για το περιεχόμενό του. Ρωτάει τους άλλους αν τόχουν διαβάσει, αλλά μουγκαμάρα. Οπότε και λέει είναι κρίμα

να καεί, αφού έχει καλή ύλη και ευχάριστη. Συνέχισε η κουβέντα, αλλά γινόταν σχεδόν μόνον με μένα. Οπότε για μια στιγμή μου γράφει το όνομα στο μπλοκ του. Πόσο καιρό έχεις εδώ; με ρωτάει. Ενάμισυ μήνα. Ωραία λέει, άλλο μισό να συμπληρώσεις το δίμηνο και μετά θα σε πάρω στο σύνταγμα. Θα κάνουμε ωραία πράγματα. Σειρά μου να κοκκαλώσω. Γιατί ήταν κάτι που δεν περίμενα και φυσικά δεν θέλω. Για Λ/Δ Συντάγματος είμαστε τώρα που απολυόμαστε; Οπότε και απάντησα ότι απολύομαι αφού είμαι 80Ε. Είναι και καλός μάγειρας λέει ο δόκιμος, οπότε δεν φαντάζομαι να γίνει κάτι**. Ρώτησε και για το κατόικι αν έχουμε τροφή, έδωσε και 4 γάλατα να το ταΐσουμε και έφυγε.

Από κοντά θα πούμε περισσότερα. Τώρα το δυσάρεστο. Πριν 10 μέρες ο δόκιμος είχε χάσει 10-11 χιλιάδες δραχμές. Σήμερα το απόγευμα βρέθηκε στα σκουπίδια το πορτοφόλι άδειο.

Βοτανίζοντας το μπουστάνι που είχα δημιουργήσει στο «58»

Οπότε η υπόθεση έχει άγριο τρέξιμο από εδώ και πέρα. Ήδη ο λοχαγός υποσχέθηκε γερές καμπάνες. Και δω που τα λέμε δεν είναι δύσκολα να σε βρει παράπτωμα. Από ξύρισμα μέχρι καθαριότητα. Θα μου πεις τώρα ένας έκανε τη δουλειά. Αυτό είναι άνευ σημασίας. Τώρα γίνεται χαμός στο θάλαμο γι' αυτό το θέμα. Υπομονή μια-δύο ημέρες μπας και ψαρώσει ο δράστης και τα πετάξει πουθενά***".

Λυκόφη 14/3/1982

* Διεθνές περιοδικό που κυκλοφορούσε σε δεκάδες χώρες, αμερικανόπνευστο κατά ένα χαρακτηρισμό, δεν "περπάτησε" στην Ελλάδα παρά τη διαφήμιση. Στο στρατό όμως απαγορευόταν... το διάβασμα γενικώς και έτσι όλοι έκαναν το γαλέο παρότι είχε περάσει από τα χέρια τους. Η αλήθεια όμως είναι ότι στη σόμπα πετάγαμε ό,τι έπρεπε να εξαφανιστεί, είχε προλάβει να φουνταλώσω το "Ριζοσπάστη" που διάβαζα αμέριμνα με το που έσκασε μύτη το τζιπ.

** Δεν έγινε κάτι όχι επειδή δεν "πέρασε" του συνταγματάρχη αλλά γιατί το "αίτημα" πέρασε από το Α2 και απορρίφθηκε. Είχαμε προϊστορία, ο συμπαθής μονιμάς όταν ήμουν ακόμη στο 641 ζήτησε να μου δώσουν άδεια να κάνω φυσική στο Βασιλάκη του που δεν τα κατάφερνε. Και ο Πουλάκος τον... έδιωξε με τις κλωτσιές. Ταγματάρχης φανατικός αντικομμουνιστής, με είχε προειδοποιήσει ο λοχαγός τους φυλακίου που ήταν στην κλίκα, ότι μου την έχει στημένη και να μην κάνω μαλακίες. Αγνόησα την προειδοποίηση και ένα βράδυ που ο Πουλάκος έκανε έφοδο, ήρθε στο ΚΕΠΙΚ που κοιμόμουν καθώς εκτός από το μάγειρα έκανα και το διαβιβαστή γιατί καταλάβαινα πως λειτουργεί το μαραφέτι. Με ξύπνησε και σήκωσε κατ' ευθείαν το μαξιλάρι. Κάποιος του είχε σφυρίξει ότι εκεί κρύβω το "Ριζοσπάστη". Δέκα μέρες φυλακή, βγήκα στην αναφορά του Τάγματος και έγραψαν τη διαμαρτυρία για το αντινόητο δικαίωμα στα... στρατιωτικά τους παπούτσια. Πάντως ο συνταγματάρχης μπαστακώθηκε κάθε Κυριακή για φαγητό στο φυλάκιο. Και εκεί που έκανε "έφοδο" στο μαγειρείο την

πρώτη φορά, αφού αναφέρθηκα έβγαλα το τζόκει και άρπαξα με αυτό τη λαβή της χύτρας με τα μακαρόνια για να μην καούν. Και διέταξε να μου στείλουν πετσέτες για να πιάνω τα σκεύη.

*** Έχω την αίσθηση ότι βρέθηκε ο δράστης αλλά δεν μπορώ να θυμηθώ λεπτομέρειες καθώς οι πληροφορίες της φυλαγόμενου στα γράμματα.

*

Βροχή, βόλει και... ποντιακά:

"Σήμερα ο καιρός μας τα έκανε μούσκεμα, Κυριολεκτικά βρέχει καταρακτώδικα από το μεσημέρι και όλοι έγιναν παπιά. Και καθώς ο ΚΨΜιτζής δεν λέει να πάρει απόφαση να ανάβει τη σόμπα, στεγνώνουμε πάνω μας. Τον αναμένω να γυρίσει μέσα και θα τ' ακούσει. Ξέρεις τι είναι να γυρίζει το απογευματινό περίπολο μούσκεμα και να μην έχει κάπου να ζεσταθεί; Ασε να πάρει. Οσο για μένα, κατεβάζοντας τα τρόφιμα, δεν απέφυγα τη μπόρα. Ευτυχώς φοράω από μέσα πουκάμισο και το πουλόβερ ακόμη πιο μέσα, οπότε δεν με περόνιασε (Με την ευκαιρία, συνοδηγός του Στάγιερ με τα τρόφιμα σήμερα, ήταν ένας Νησιώτης).

Πριν λίγο μάθαινα ποντιακούς χορούς. Εμαθα τα βήματα του "τικ", του πιο απλού χορού. Ο δόκιμος είναι Πόντιος και του έχω κολλήσει να μας μάθει. Είναι μια πολύ όμορφη εμπειρία από το στρατό να μάθεις χορούς άλλων περιοχών, και μάλιστα με την ιδιαιτερότητα που έχουν οι ποντιακοί. Λεβέντικοι και πολεμικοί κυρίως χοροί, παρουσιάζουν και ιστορικό ενδιαφέρον, μιας και κατά την παράδοση είναι πανάρχαιοι, άσχετα αν ο σημερινός "δάσκαλος" μας δεν κατέχει και πολλά από τέτοια*.

Παράλληλα ήταν και αθλητική ημέρα. Την ώρα που έκανα το απογευματινό φαγητό (μπιφτέκια-πατάτες) άκουσα μπάλα. Επαιζαν βόλει**. Αγγάρεψα και το Γιώργο να καθήσει στο τηγάνι και κατήλθα δριμύς. Ξεμούδιασα πολύ ωραία, μόνο που είναι ζήτημα να βρεις 2-3 να ξέρουν να παίζουν, οπότε και κουράζεσαι περισσότερο και δεν το ευχαριστιέσαι όσο μπορείς. Γιατί είναι ένα άθλημα που απαιτεί - σε αντίθεση με

άλλα – συνεχή κινητικότητα, εγρήγορση και ελαστικότητα. Διαπίστωσα ότι τα ανακλαστικά μου και το άλμα διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση, παρά την απροπονησιά. Θέλω όμως βελτίωση οπωσδήποτε. Το κακό είναι που μου τα χαλάει ο καιρός. Αλλιώς έχω ήδη ένα πρόγραμμα αξιοποίησης του χρόνου. Που θα προσπαθήσω να εφαρμόσω από αύριο. Ιδού λοιπόν: Μέχρι τις 8.30 συνήθως έχω βάλει το φαγητό πάνω. Από κείνη την ώρα μέχρι τις 9.30 ίσως και 10, πλακώνουν όλοι για φέτα. Οπότε γίνεται μακελειό. Ούτε να διαβάσεις, ούτε να καπνίσεις γίνεται. Με τον “πόρκυ” έχουμε βρει ένα βάρος γύρω στα 20 κιλά. Οπότε σε συνδυασμό με ορισμένες ασκήσεις σουηδικής γυμναστικής για μια ώρα, θα... κάνω μπράτσα***”.

Λυκόφη 15/3/1982

*** Το ενδιαφέρον κράτησε κάτι λίγες ημέρες, μετά ένας-ένας βαριόταν και αποχωρούσε**

οπότε διαλύθηκε ο... όμιλος

**** Στα φυλάκια υπήρχαν γηπεδάκια βόλεϊ καθόσον η υποδομή ήταν απλή**

***** Στο στρατό βεβαίως δεν μπορούσες να κάνεις κανένα πρόγραμμα, μόνον... σχέδια**

*

Κάποια στιγμή έχει εξαντλήσει όλη τη... μαγειρολογική και αλλάζεις... ρεπερτόριο:

“Η σημερινή ήταν ακόμη πιο σέρτικη μέρα καιρικά. Το ότι δεν πλευρίτωσα είναι ζήτημα τύχης (αν δεν την αρπάξω καμιά από τις επόμενες μέρες). Για τα φαγητά μου δεν σου ξαναγράφω, εκτός και τα κάψω ή φτιάξω κάτι σπέσιαλ. Μόνο γεγονότα που προκαλούν καμιά φορά και γέλιο. Λοιπόν με δύο αυγά σήμερα ο γύφτος έκανε μια μαύρη εξωτερικά κύτρα λαμπίκο. Λες και την αγοράσαμε τώρα. Με περιμένει να τελειώσω το γράμμα για να γράψω

Σουβλίζοντας
το Πάσσα
στο «58»

ένα δικό του στη γυναίκα και τα δύο παιδάκια του”.

Λυκόφνη 16/3/1982

*

Και εδώ σταμάτησαν στα γράμματα οι περιγραφές των... μαγειρικών επιδόσεων. Τα πράγματα κύλησαν σχετικά ήρεμα μέχρι την απόλυση τον Αύγουστο του 1982, με παρένθεση τη δεκαήμερη φυλάκιση για κατοχή και ανάγνωση “Ριζοσπάστη”. Σε αυτό το διάστημα υπήρξαν ορισμένα περιστατικά που έχουν ενδιαφέρον για διαφορετικούς λόγους. Κάποια στιγμή ο δόκιμος προσπάθησε να ασκήσει... εξουσία εκεί που δεν τον έπαιρνε, αδιαφορώντας και για την διατροφή των φαντάρων. Μια ημέρα το σιτηρέσιο είχε κοτόπουλο με κοφτό μακαρονάκι το οποίο έφτιαχνα προσεκτικά με πελτέ και μπαχάρια φροντίζοντας να πιεί όλα τα υγρά σε αντίθεση με τη... στρατιωτική εκδοχή του “μπλουμ”: Όλα μέσα στη χύτρα με μπόλικο νερό και... ψάρεμα στο μακαρονάκι με το κουτάλι. Ο δόκιμος μου δήλωσε ότι δεν του αρέσει το φαγητό και απαίτησε να του φτιάξω αυγά και λουκάνικα Φρανκφούρτης. Του απάντησα ότι το βραδινό έχει ένα αυγό και δύο λουκάνικα, αυτά μπορώ να του τα φτιάξω αλλά θα μείνει νηστικός το απόγευμα αφού τόσο αναλογεί στον καθένα. Δεν του άρεσε καθόλου και με... διέταξε να εκτελέσω την επιθυμία του για δύο-τρία αυγά και κάμποσα λουκάνικα. Του απάντησα ότι δεν πρόκειται να γίνει κάτι τέτοιο και αν επιμένει να με αναφέρει στο Τάγμα. Που να τολμήσει κάτι τέτοιο παραβιάζοντας τον κανονισμό για τη σίτιση. Απειλή στην απειλή, συνεννοούμαι με τους φαντάρους που πήραν χαμπάρι τι γίνεται και φτιάχνω το μακαρονάκι “μπλουμ”. Όταν τελείωσε, φόρτωσα το δίσκο κατά τον κανονισμό και σέρβιρα στο δόκιμο στο δωμάτιό του. Ούτε που το γλώσσιασε, οι φαντάροι το έφαγαν γιατί δεν είχαν άλλη επιλογή. Το βράδυ οι εξοδούχοι επέστρεψαν με... μπριζόλες και τις άπλωσαν στο τραπέζι του ΚΨΜ και μύρισε... ψησταριά ο τόπος. Ξεροκατάπινε ο δόκιμος που ήταν και υπηρεσία εκείνες τις ημέρες αλλά δεν του έδινε κανέναν

ούτε σημασία, ούτε μεζέ. Ακολούθησαν κάτι ημέρες που μας έτρεχε εφαρμόζοντας πρόγραμμα Τάγματος με ασκήσεις κλπ. και τον... ταραξάμε στη ληγούρα. Στο τέλος ήρθε και ζήτησε ανακωχή με αποτέλεσμα και εμείς να πουχάσουμε και εκείνος να καταβροχθίσει μπριζόλα μετά τριήμερη ή τεραήμερη λόρδα.

*

Οι μέρες κυλάγανε και φθάσαμε στο Πάσχα (18 Απριλίου) και ήταν το δεύτερο που έκανα μέσα. Η άδεια χρειαζόταν “δόντι” και καθόσον δεν τα πήγαινα καθόλου καλά με αυτά, βρέθηκα να μαγειρολογάω. Δεν ήταν και άσχημα καθώς εκείνες τις ημέρες... δεν ασχολιόταν κανένας μαζί μας. Μόνο ο παπάς ήρθε νομίζω τη Μεγάλη Παρασκευή για να δηλώσει την παρουσία του μπροστά στο εκκλησιάκι. Μας μάζεψε εκεί, κάτι πρέπει να έψαλε για να πέσουν τα σχετικά σταυροκοπήματα και επειδή παρατήρησε ότι έμενα με σταυρωμένα τα χέρια αποφάνθηκε ότι ήμουν... καθολικός. Αφελώς ή πονηρώς δεν κατάλαβα, ούτε και έχει σημασία.

Το πρόβλημα ήταν η μαγειρική καθώς θα έπρεπε να φάνε καμιά 20σαριά άτομα. Από το Τάγμα έφεραν ένα αρνί και μια συκωταριά, ενώ κάποιος πρόσφερε δεύτερο αρνί, αν δεν με απατά η μνήμη μου η ένωση συνεταιρισμών ή ο συνεταιρισμός του χωριού. Πως φτιάχνουν γενικώς τη μαγειρίτσα “το είχα” μετά από συλλογή πληροφοριών. Το πως χορταίνουν το... επινόσα ενθουσιώμενος μαγειρίτσα που είχα φάει πιτσιρικάς σε συγγενικό σπίτι στην Αθήνα και δεν είχε καμία σχέση με αυτή της γιαγιάς Σταυρούλας την οποία συνεχίζουμε και σήμερα. Τους έστειλα λοιπόν στο χωριό και πήραν φρέσκα κρεμμυδάκια, μυρουδιές και δυό-τρία μαρούλια. Εκοψα μικρά κομματάκια τη συκωταριά και τη ζεμάτσια καθαρίζοντας ό, τι... κόρφιαζε. Λάδι, πιπέρι και κρεμμυδάκια στη χύτρα, τσιγάρισμα, τα κομματάκια της συκωταριάς από πάνω για λίγο τσιγάρισμα, μετά μυρουδιές, μαρούλια, νερό και αλάτι για βράσιμο. Όταν έβρασαν τα κομματάκια από τα εντόσθια έριξα και κάμποσο ρύζι παρακολουθώντας και προ-

σθέτοντας νερό μέχρι να βράσει και να κυλώσει. Στο τέλος αυγόκοψα και λεμόνισα τη μαγειρίτσα έχοντας αφήσει και λίγο ζουμί για να βουτάνε καμία μπουκιά και στο εστιατόριο έγινε... πανηγύρι. Γιατί μπορεί να έψαχναν να ψαρέψουν κανένα κομματάκι συκωταριάς όμως το φαγητό είχε τη νοστιμιά του... φρικασέ και της σούπας ρύζι. Βγήκε μπόλικο και χορταστικό καθώς το πλήθυναν τα μαρούλια και το ρύζι.

Το ψήσιμο την άλλη μέρα δεν ήταν απλή ιστορία. Εδώ στο νότο σούπα τρώγαμε εκείνα τα χρόνια για να μαλακώσει το στομάχι από τη μαγειρίτσα που έπεφτε βαριά μετά από τη 40ήμερη νηστεία (και ας μην την τηρούσαμε αυστηρά όλοι στο... λαδάκι ή κανένα τεμάχιο τυρού). Και την Δευτέρα του Πάσχα είχε αρνί ψητό στο φούρνο. Ευτυχώς όμως στο φυλάκιο υπήρχαν ουκ ολίγοι από ορεινές περιοχές με παράδοση. Βρήκαμε κάτι σιδεροπάλουκα που είχαν περισσέψει από την περιφραξη και είχαν εγκοπές σε μικρά διαστήματα. Τα χρησιμοποιήσαμε για να κρεμάμε τη σούβλα να γυρίζει αλλάζοντας επίπεδο όταν χρειαζόταν. Κάποιοι ανέλαβαν και έκαναν ένα βαθύ λάκκο αφού... πήραμε μέτρα από τα αρνιά. Και κάποιοι άλλοι έψαξαν και ο έφτιαξαν σούβλες από ξύλο και μάλιστα καμπυλωμένο στην άκρη σαν χερούλι. Σούβλισαν και έδεσαν τα αρνιά όπως πολύ καλά γνώριζαν να κάνουν, χωρίς να κουνιούνται χιλιοστό από τη θέση τους. Πρωί-πρωί σηκώθηκαν και άναψα φωτιά στους λάκκους μέχρι να γίνουν τα ξύλα κάρβουνα. Ίδρωνα και ξίδρωνα γυρίζοντας τη σούβλα (εναλλάξ τη μια οι άλλοι είτε ως αγγαρεία, είτε για τη φωτογραφία) με την πετσέτα στο λαιμό για να σκουπίζομαι και να μην πλευριτώσω με το αεράκι που φύσαγε. Το αποτέλεσμα χάρις στις οδηγίες των ειδικών ήταν εξαιρετικό και το γλέντι καλό καθώς υπήρχε η ανάλογη προμήθεια σε... μαλαματίνες και το ραδιόφωνο που είχα εγκαταστήσει στο μαγειρείο είχε πρόγραμμα... πατριδογνωσίας κατά τα ειωθότα.

Τη Δευτέρα του Πάσχα το πρόγραμμα είχε... κότες. Και επειδή καλομάθαμε στο ψητό, άφησα να ξεπαγώσουν 4-5 που αναλογούσαν, το πρωί τις περάσαμε σε μια σούβλα και το γεύμα προ-

έκυψε εορταστικόν μετά όλων των... συνοδευτικών.

Κάπως έτσι έφθασα σε απόσταση 4 μπνών από την απόλυση.

*

Από φίδια στην περιοχή του φυλακίου... άλλο τίποτα. Πλήθος σε ποσότητα και είδη αλλά τα άρβυλα γενικά ήταν μια προστασία. Κάποια στιγμή έσκασε μύτη ένας ορεισίβιος φαντάρος με ειδικότητα... φιδοκυνηγού όπως διαπίστωση στη συνέχεια. Κάποια μέρα που liaζόμασταν έξω από το μαγειρείο, μου λέει "εκεί είναι φίδι" και δείχνει ένα σημείο κοντά στα πουρνάρια. Των ρωτάω αν το είδε και πως το κατάλαβε και μου απαντά "ίσκιωσε". Ήταν τόσο εκπαιδευμένο το μάτι του που έβλεπε σημάδια στο χορτάρι και στα σημεία που είχε συρθεί το φίδι. Δεν τον πίστεψα και αυτός για να μου το αποδείξει πήγε ζαγά-ζαγά και ξαφνικά άπλωσε απότομα το χέρι, άρπαξε το φίδι από την ουρά, άρχισε να το στριφογυρίζει και να το κοπανάει με το κεφάλι κάτω μέχρι που το... άφησε ξερό. Το καθάρισε από το δηλητήριο και το έγδαρε καθόσον τον ενδιέφερε το δέρμα το οποίο πουλούσε όπως μου είπε για ζώνες, τσαντάκια και άλλες τέτοιες χρήσεις. Κρέμασε το δέρμα με... μανταλάκι στο σύρμα για να ξεραθεί και έτσι μαθεύτηκε σε όλο το φυλάκιο η... ειδικότητα. Όταν δεν είχε δουλειά να κάνει κυνηγούσε φίδια. Μέχρι τα τελευταία χρόνια σε ένα τετράδιο που είχε και έγγραφο ημερολόγιο, υπήρχε ένα κομμάτι από φιδοπουκάμισο που μου είχε δώσει ως... ενθύμιο. Κάποια στιγμή στο φυλάκιο έσκασε μύτη μια διμοιρία ΛΟΚατζήδων που ερχόταν με τα πόδια μέσα από τα βουνά "τρώγοντας" αμέτρητα χιλιόμετρα από την έδρα της μονάδας τους κάπου στη Θράκη. Υπαίθρια διαβίωση και άσκηση σε σκληρές συνθήκες ζωής. Κάποια στιγμή στην κουβέντα με τον επικεφαλής αξιωματικό, ο δόκιμος του είπε ότι το φυλάκιο είχε... φιδοκυνηγό. Τι το ήθελε; Τον φώναξαν και του ανέθεσαν να μαζέψει φίδια να φάνε οι ΛΟΚατζήδες στο πλαίσιο της υπαίθριας διαβίωσης σε συνθήκες... πείνας. Μέσα στην καλή χαρά ο δόκιμος ήρθε στο μα-

γειρείο και μου ανακοίνωσε ότι θα... τηγανήσω φίδια. Τα πήρα και αρνήθηκα με επιχείρημα ότι δεν είναι στα καθήκοντά μου και μόνον αν έρθει εντολή από το Τάγμα το συζητάω. Προφανώς φοβήθηκε να εκτεθεί και μου ζήτησε να δώσω το τηγάκι στους ΛΟΚατζήδες για να τηγανήσουν. Αρνήθηκα και πάλι λέγοντας ότι θα το δώσω μόνον αν συμφωνήσουν εκείνοι που... τρώνε από αυτό. Όταν το άκουσαν οι φαντάροι του φυλακίου... έκοψαν πέταλο. Οπότε για να μην τραβήξει το πράγμα, του συνέστησα να αγοράσει ένα τηγάκι από το χωριό και να κάνουν τη δουλειά τους. Ο φιδοκυνηγός ξαμολύθηκε και κάποια στιγμή το σύρμα έξω από τα μαγειρεία ήταν... έκθεση φιδιών. Σου σπκωνόταν η τρίχα εδώ που τα λέμε, οι φαντάροι πέρναγαν... από μακριά για να έρθουν στο μαγειρείο. Η μνήμη δεν έχει συγκρατήσει αν τα τηγάνισαν στο μαγειρείο ή υπαιθρίως για να είναι συμβατό με την άσκηση. Εκείνο που θυ-

μάμαι όμως είναι ότι έφαγαν ο δόκιμος και κανά δυό φαντάροι που δήλωσαν πως... δεν ήταν και άσχημο. Τους θύμψαν... ψάρια αλλά δεν είμαι καθόλου βέβαιος αν πράγματι ήταν έτσι ή απλώς μετέφεραν τη γενική αντίληψη που κυκλοφορούσε στην προσπάθεια να "ψηθούμε" για να δοκιμάσουμε.

Το υπόλοιπο διάστημα κύλησε χωρίς εκπλήξεις και απρόοπτα ή τέλος πάντων στρατιωτικά ανέκδοτα και ο χρόνος έτρεχε πολύ πιο γρήγορα πλέον καθώς είχαμε μπει στο καλοκαίρι και αφαιρουμένης της αδειάς πλησίαζα στον τερματισμό. Μιας θητείας 22 μηνών και 10 ημερών από την οποία έμειναν στιγμές με μεγαλύτερες ή μικρότερες συγκινήσεις.

Ετσι και μετά παρότρυνση φίλων, σκέφθηκα να πάρω τα πράγματα από την αρχή με το κεφάλαιο "Και άλλες ιστορίες" εφραπτόμενες ή όχι των μαγειρείων με τα οποία είχα αναπτύξει εξ αρχής μια... ειδική σχέση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

2.000 ΝΕΟΣΥΛΛΕΚΤΟΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΠΟΛΗ	7
Από πολίτης φαντάρος	7
Τεστ «εθνικοφροσύνης»...	8
Σωματικές δοκιμασίες, αγγαρείες και ευτελισμός	9
Για τη «Μακεδονία» στα... μαγειρεία	10
Επισκεπτήριο, έξοδος και άδειες	11
Πορεία και βολή	12
Η ώρα της «διαλογής» και των διακρίσεων	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΣ	14
Σκοπιά στο θάλαμο με τους “τρελούς”	14
Επιθεώρηση και άδεια	15
Διακοπές στη... γέφυρα της Παπαδιάς	16
Χιόνι, καψόνι και επιφυλακή	17
Κόντεψαν να παγώσουν στις σκοπιές	19
Αμετάθετος και... όργανο	20
Θρίλερ τη νύχτα του σεισμού	21
Αβεβαιότητα και ανησυχία	22
Και πάλι σεισμοί...	22
Αποθηκάριος ωνίων, προμηθευτής... μαγειρείων	23
Κουβαλώντας τις πέτρες ως... υποζύγια	24
Ανθρώπινα δράματα	26
“Επί πτωμάτων” για το αστέρι	27
Μετακόμιση στις σκηνές	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:

ΦΥΛΛΟ ΠΟΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΣΟΥΦΛΙ	29
Πρώτες εικόνες από την πόλη	31
... Κολέγιο μπροστά στη... Θήβα	32
Εβδομάδα παθών και... προσαρμογής	33
Ανάσταση στη σκοπιά και Πάσχα στη... σούβλα	35
Πορείες και άσκηση	38
«Εσωτερική» ταβέρνα και έξοδος στο Σουφλί	40
Με αεροπλάνο Ελευσίνα, με τρένο Σουφλί	41
Ασκήσεις και... αναψυχή	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:

ΚΑΠΑΤΣΑΔΕΣ, ΤΟ «ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ» ΦΥΛΑΚΙΟ45

Πρώτες ανιχνεύσεις, πρώτες γνωριμίες... ..	46
Η απέναντι πλευρά.....	47
Λοχαγός και Λευτέρης, βιβλιοθήκη και σκάκι.....	48
Συμβουλές για χειρισμούς και περίπολα	48
Μια ουρολοίμωξη, οι μέρες στο ιατρείο	49
Κουρέας αντί για γραφέας	51
Λαγυνά και Κιοπλού	51
Ξεγερεμένο μεθύσι	52
Από έφοδο σε έφοδο	53
Όταν τα καλώδια γίνονται... σκοινιά.....	54
“Παρτίδες” με τους απέναντι	55
Συναντήσεις στο περίπολο	56
Βαρβαρότητα σε “σπόρους”	57
Φρέσκο μέλι στο ποτάμι	58
“Επισκέψεις” στα μποστάνια	58
Σέρνοντας τους... γουλιανούς	60
Ενέδρα και πρόσφυγες	61
Βόλτες, έρωτες και... στιχάκια	62
Στροφή στην... ποίηση	63
Όταν λες... “τώρα μπλέξαμε”	66
Πανηγύρια, χαρές και... καμπάνες.....	67
Και κουρέας και “γιατρός” και σερβιτόρος	69
Στιγμές “στρατιωτικού χαβαλέ”	69
Οινόπνευμα και... πνεύμα.....	70
Συνύπαρξη με το “μηχανικό”	71
Οι σούρες, οι πλάκες και οι άδειες.....	72
Θάλαμος... πλουραλιστικός	73
«Μπιφ» ο κομμουνιστοφάγος	73
Σκέψεις αντιπολεμικές	74
Η απεργία πείνας των ιρλανδών	75
Από την ποίηση στην... χημεία	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ:

ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ» ΚΑΙ ΛΥΚΟΦΗ.....77

Ζωή στο... πουθενά	78
Πρώτη έξοδος.....	79
Σε... οίστρο φυσιολατρικό	79
Επιστροφή στους φίλους	79
Ασκήση ανορθόδοξου πολέμου	80
Ολοκλήρωση και εγκαίνια του “58”	82
Στα Λαγυνά για... αυτοοργάνωση	84
Εξοδος και... ντίρλα	85

Παρακμιακές αλλά... προσφιλείς εικόνες.....	85
Ακόμη... ύποπτος ο Θεοδωράκης	86
Τελευταία προεκλογική έξοδος.....	86
Εκλογές... στο σκοτάδι	87
Εξοδος με το... FN	89
Σκηνές από ταινία.....	90
Σημεία στρατιωτικού παραλογισμού.....	92
Πρωτόγονη διαβίωση	94
Σπρώχνοντας τις ημέρες.....	95
Ράδιο και σταυρόλεξο	95
Μαγεία και... φαντάσματα	96
Ασκούμενος... σιτιστής.....	97
Άδεια... να δικαστώ.....	98
Μετακόμιση	98
Σουτ για τα... πυρομαχικά	100
Στην έδρα του λόχου	100
Επιστροφή και χιόνια στα πυρομαχικά	103
Αψηφώντας τον καιρό	106
Δύσκολες γιορτές	107
Χειμωνιάτικη άδεια	108
Πρόταση για... μάθημα	109
Άγρια φύση...	110
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ:	
ΜΑΓΕΙΡΑΣ ΣΤΟ «58»	112

Το βιβλίο αυτό είναι ασφαλώς αυτοβιογραφικό και ως εκ τούτου υποκειμενικό ως προς τις προσεγγίσεις του. Εκ των πραγμάτων αντανακλά μια ολόκληρη εποχή, αυτή που διέτρεξε η σειρά 148 (αυτοί που παρουσιάστηκαν τον Οκτώβριο του 1980), και τα όσα συνέβαιναν στο στρατό κατά τη διάρκεια της θτείας.

Το υλικό της είναι οι καταγραφές που έκανα καθημερινά, τις οποίες δεν «πέιραξα» για να τις προσαρμόσω στις σημερινές αντιλήψεις. Θα έχαναν έτσι την όποια αξία μπορεί να έχουν. Αυτονόητα η αφήγηση δεν είναι ευθύγραμμη και εκ των πραγμάτων αποτυπώνει κατά έναν τρόπο κάθε φορά τον συναισθηματικό κόσμο. Που έχει έντονη παρουσία σε τέτοιες στιγμές. Αφιερώνω το βιβλίο στους φίλους που βρεθήκαμε μαζί εκείνα τα χρόνια, με ορισμένους επικοινωνούμε ακόμη μέσα από την κοινωνική δικτύωση.